This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

+ *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.

+ *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.

+ *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.

+ *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via `http://books.google.com`

3 3433 00066499 9

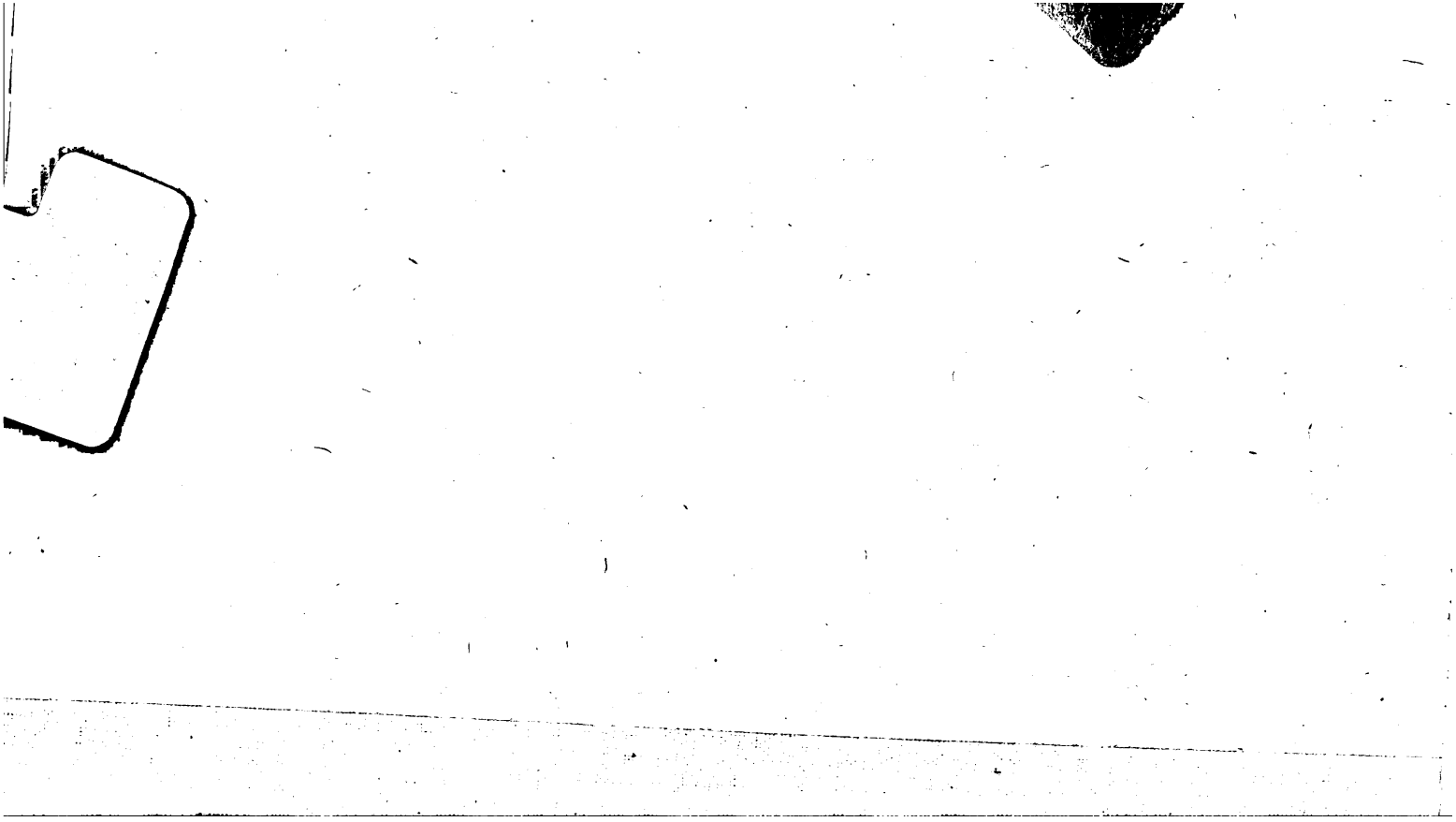

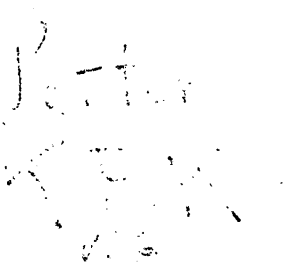

LOTGEVALLEN

EN

ONTMOETINGEN

OP EENE

MISLUKTE REIZE

NAAR

DE KAAP DE GOEDE HOOP.

In de Jaren 1804, 1805 *en* 1806.

IN BRIEVEN

AAN

EENEN VRIEND

DOOR

H. POTTER.

met Platen.

DERDE DEEL.

De mensch bedenkt zijnen weg
Maar de Heer beſtuurt zijnen gang.

Te HAARLEM
Bij A. LOOSJES Pz.
MDCCCVII.

162665A

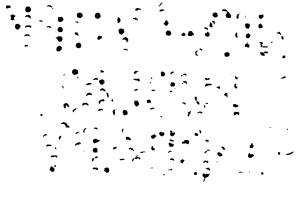

INHOUD.

VAN HET

DERDE DEEL.

ZES-EN-TWINTIGSTE BRIEF.

Noodige herinnering voor deze brieven. Huisselijk geluk. Huur eener Kamer. Manier van leven in het Logement. Beschrijving van mijn nieuw verblijf. Mijne levenswijze. Krijg vrijheid om mijne goederen van boord te laten komen. Te leurstelling op het tolhuis. Verpligtende daad van den Maire van van *Plymouth*. Tolbedienden. Vermeerdering van mijn huisselijk genoegen. Aangename verkeering. Krijg orde om verhoord te worden en wederom naar boord te gaan, doch beide gebeurt niet. Prachtige maaltijd aan het huis van den Consul. Wandeling naar buiten. Gevoel op het zien van eene door storm beroerde zee. Wandeling naar *Catwater*. Drink aldaar een smakelijk kopje thee. Heerlijk uitzigt. Opkomende gedachten op het zien van ons schip.

ZEVEN-EN-TWINTIGSTE BRIEF.

Ligging van *Plymouth*. *Plymouth Sound*. *Hamoare*. *Catwater*. Straten. Huizen. Tuinen. Keurig huisraad. Gewoonte om kamers te huren. De bovenstad. Inrigting om de huizen van water te voor-

DERTIGSTE BRIEF.

Kunst om het leven te genieten. Genoegens in mijne tegenwoordige wijze van leven. Wandeling naar *Stock*. Pastorij aldaar. Invallende gedachten over mijn vorig leven. Trek tot reizen. Onderscheid der landstreek tusschen die rondom mijn voormalige pastorij en dezen van *Stock*. Beroepen der predikanten. Rector. Handelwijze van sommigen derzelver. Nadeelige gevolgen daar van. Verkoopen der kerkelijke bedieningen. Maatregelen van het gouvernement omtrent dit een en ander. Kapel van *Stonehouse*. Een hevige brand. Voornemen om het graafschap *Cornwallis* te bezoeken.

EEN-EN-DERTIGSTE BRIEF.

Reisje door het graafschap *Cornwallis*. Nieuwe voorwerpen. *East* en *Westlooe*. Groot onderscheid tusschen deze landstreek en sommige gedeelten van *Devonshire*. Treurige gewaarwordingen in eene eenzame woeste landstreek. Vervrolijkend gezigt. *Westlooe*. Inwoners. De bronnen van *Sint Keyne*. Bekoorlijk plekje. Eenzaam peinzen. *Leskeard*. Gewoonte in sommige logementen alhier. Vriendelijke kastelein. *Sint Cleer*. De *Hurlers*. De *Cheesewring*. De *Halfstone*. *Lostwithiel*. Afnemende bloei van deze stad. *Restormel Castle*. De rivier *Fawy*. De stad *Fowey*. Haringvischerij. Veilige haven. Overblijfselen van eene kapel

pel op eenen berg. Heerlijk uitzigt van denzelven. Avondlied. Aangenaam lusthuis. Fraaije grot. *Porthmeer. Sint Austle. Grampound. Fruro.* Ontmoeting van twee Noren. Aangename avond in hun gezelschap. Morgenwandeling. De kerk. Graffchrift. Bezoek aan eene tinmijn gegeven. Toerusting tot dezen togt. Afdaling in de mijn. Eene koperader. Harde arbeid en vergenoegdheid der mijnwerkers. Beschouwing over dezer menschen toestand. Dalen af tot op den bodem van de mijn. Eene tinader. Sterke stroom. Keeren terug. Moeite en gevaar niet beloond. Aangename gewaarwording. Affcheid van mijne Noordsche vrienden. Bezoek eener kapel. Soupé met den kastelein. Wandeling naar *Falmouth.* Schoone vruchtbare landstreek. *Penryn.* Bekoorlijke ligging van deze stad. Anecdote deze stad betreffende. *Falmouth.* Schoone haven. *Sint Maws* en *Pendennis Castle.* Paketbooten. *Helston.* Middagmaal en ontmoeting met eenen Engelschen proponent. Vertrek met denzelven naar kaap *Lezard.* Akelige weg en woeste landstreek. Oude begraafplaatsen. Zonderlinge vreugde bedrijven te *Helston. Loo Pool.* Schielijke en gemakkelijke reizen in de postchaisen. *Landwadnock.* Bekoorlijke ligging van dit dorpje in eene vallei. Heerlijk gezigt. Aandoeningen. Kaap *Lezard. Morazion. Pengerswick.* Vervallen kasteel. *Sint Michaels Mount.* Overlevering. *Penzance.* Het dorp *Mouse-hole. Old Dolly Pentreath.* Druïdische overblijffelen. Heilige bronnen. *Sint Burgens.* Akelige weg. *Lands-End.* Treffend uitzigt. Gewaarwordingen op dit voorgebergte. Opmerkelijke plaatsing en schikking der rotsen. *Castle Treryn. Logan Stone.* Deszelfs beweegbaarheid. Gebruik daar van door de Druïden gemaakt. *Redruth.* Onaan-

aangename reis van *St. Michael* naar *Sint Columb*. *Roach*. Zonderlinge rots. Overblijffelen van eene kapel op dezelve. *Bodmin*. Wreede daad aldaar gepleegd. Treffend edelmoedig bedrijf van eenen knecht. *Stratton*. *Camelfort*. *Boſiney*. Overblijffelen van Koning ARTHURS paleis. *Sint Maryweek*. THOMASINE BONAVENTURE. Voortreffelijk karakter van deze vrouw. *Budehaven*. *Newport*. *Launcaston*. Overblijfelen van een Romeinsch kasteel. Schoone en vruchtbare landſtreek. *Callington*. *Landulph*. Graffchrift op THEODORUS PALEOLOGUS. *Saltash*. Algemeene aanmerkingen. Het graaffchap *Cornwallis* betreffende. Gunstige en voordeelige ligging. Luchtsgeſtel. Vorst en ſneeuw, zeldzame verſchijnſelen. Wijze van het land te bebouwen. Knollen. Aardappelen. Dubbele oogst van deze laatſte in ſommige ſtreken. Vruchtboomen. Cijder. Moerbezienboom. Onzekere ouderdom der Mijnen. Sterke handel der Joden op dit land. Romeinen. Tin, — Koper — Edel-geſteenten. Marmer. Strekking der Mijnen van het westen naar het oosten. Diepte der Mijnen. Bewerking der erts. Muntſteden. Loodmijnen. Goud en zilver. Taal van dit graaffchap. Het oud *Cornisch* uitgeſtorven. Engelſche taal algemeen in gebruik. Voortreffelijke wegen. Zindelijke en nette kleeding van mannen en vrouwen. Karakter van de bewoners van dit graaffchap. Algemeene aanmerking daaromtrent. Redenen waarom dit graaffchap verdient, door den vriend van natuur en kunst bezocht te worden.

TWEE-

TWEE-EN-DERTIGSTE BRIEF.

Aanleidende oorzaak tot het ſchrijven van een brief van *Tavestock*. De rivieren de *Tamar* en de *Lijd*. *Sint Budeaux*. Steile weg. De ſchilderachtige hut, *Travellers rest*. *Kings Tamerton*. *Mount Tamar*. Prachtig uitzigt van dezen berg. Schilderachtig gezigt op een meertjen door de *Tamar* gevormd. Kerk van *Sint Budeaux*. De landhuizen *Budshed* en *Warleigh*. *Tamerton foliot*. Bekoorlijk dal. *Buckland abbey*. *Morks Buckland*. Onaangename weg. Hoog ſtruikgewas langs de wegen. Boerenwoningen. Weilanden. Beekjes. Boeren. *Milton Abbot*. *Lifton*. Weg op *Hatherly*. *Brenthor*. Oorſprong van dit dorp. Bevallig voorkomen van de kleine ſtad *Hotherley*. *Torrington*. De heuvel *Bauwling Green*. Heerlijk uitzigt van denzelven. Weg van *Torrington* naar *Barnſtaple*. Onaangename te leurſtelling. *Barnſtaple*. Schoonheid dier ſtad. De rivier *Faw*. Aangename weg. *Biddiford*. *Cottonhill*. De rivier *Torridge*. Schoone weg van *Biddiford* naar *Clovelly*. Het romaneſk dorpje *Clovelly*. Het dorp *Tawton*, *Tawſtock*. *Ilfracombe*. *Comb-Martin*. *Lynzon*. Verbazend gezigt van het kerkhof. Steenvallei. IJsſelijke ingang in dezelve. Schrikverwekkende rotſen. Beſpiegeling in deze eenzame vallei. Tempel der Druïden. Te rug reis naar *Comb Martin*. Kapel. Verrukkend gezang. Verraſſend uitzigt van mijne kamer. Weg naar *Southmoulton*. Groot onderſcheid, tusſchen het noord en zuidelijk gedeelte van *Devonshire*. Smakelijk middagmaal te *Chimleigh*. *Oakhampton*. Overblijfſelen van een kasteel. Afgekapt bosch.

Lydford. Aloude luister van dit nu vervallen dorp. Vervallen kasteel. De rivier de *Lyd.* Zonderlinge brug. Prachtige waterval. *Dartmoor. Mary-tavy. Peter-tavy.*

DRIE-EN-DERTIGSTE BRIEF.

Wandeling naar de merkwaardige rots *Dewestone.* Treurig afscheid van mijne vrienden.

VIEREN-DERTIGSTE BRIEF.

Vertrek van *Plymouth* op *Exeter.* Gezelschap in de postkoets. Overdenking in dezelve. Ongunstige inrigting dezer koetsen voor het uitzigt. Morgen en avondkoetsen. Schoone landstreek. *Ivybridge.* Schoone herberg. Bekoorlijke ligging. *Ashburton. Chudleigh. Exeter.* Wandeling door de stad. *Rougemont Castle.* Anecdote betreffende RICHARD *den derden.* Hoofdkerk. Het dorp *Drewsteiton.* Overblijfselen der Druïden. De rivier *Teign.* Beschouwing van de Godsdienstplegtigheden der Druïden. *Loganſteen.* Heerlijk gezigt langs de oevers van de *Teign.* Oudheid van *Exeter.* Romeinsche overblijfselen. Straten. Huizen. Nieuwe brug. Overheerlijke wandelplaats. Liefdadige gestichten. Getal van inwoners. Omstreken van deze stad. Vreemde manier van boter te maken. Marktdagen. Jaarmarkten. Gebruik daar bij plaats hebbende. *Topsham. Exminster.* De oevers van de *Exe Powderham Castle. Oxtonhouse. Kenton. Mamhead point. Dawlish. Feingn mouth. Teignton.* Trek naar *Londen.*

VIJF-

VIJF-EN DERTIGSTE BRIEF.

Axminster. Groote Tapijtfabrieken. *Dorchester*. Romeinſche overblijffelen. Mijnen derden en laatſten ring alhier door groote haast verloren. Verandering van gezelſchap. Aanmerking op de Engelſche ſteden. *Salisbury*. Hoofdkerk. Oud en valsch vertelſel dezelve betreffende. Toren. Anecdote. *Wilton*. *Stonehenge*. *Barrows*. Voornemen om naar *Londen* te vertrekken.

ZES-EN-DERTIGSTE BRIEF.

Verandering in mijn plan. Wandeling naar oud *Sarum*. Het *Sorbiodunum* der Romeinen. Tegenwoordige geſteldheid dier voormaals luisterrijke ſtad. Heerlijk uitzigt van eenen heuvel. Weg naar *Amesbury*. De ſtad *Amesbury*. Wreede daad van HENGIST. Klooster van AMBROSIUS AURELIUS. Geboorteplaats van ADDISON. Graven te *Southbury*. Latijnsch opſchrift op eene Vaas in eenen tuin. Vertrek van *Salisbury* naar *Southampton*. De Bargate. *Sint Michaels* kerk. Oude doopvont van zwart marmer. Monumenten van kapitein CARTERET en BRYAN EDWARDS. Franſche kapel. Aangename en voordeelige ligging dezer ſtad. Schoone wandelplaats de *Beach*. Het ſtrand. Koning CANUTUS. Bekoorlijke omſtreken van *Southampton*. Het tegenwoordig *bittern farm*. Het oud *Clauſentum* der Romeinen. Kanalen. De wijze zonen van *Southampton*. Schrander bedrijf van een boer. Uitſtapje naar *Winches-*

chester. Heerlijk uitzigt van *Bevis Mount.* Ruïnen van de abdij *Nettley.* Anecdotes dezelve betreffende. De ſtad *Winchester.* Voormalige geſteldheid dezer ſtad. Hare prachtige hoofdkerk. Hare hooge ouderdom en lotgevallen. Groot verval dezer ſtad. Heuvel tegen welken zij gebouwd is. Treffend uitzigt van deszelfs top. Overdenkingen op denzelven over voormalige gebeurtenisſen. Romeinſche legerweg. Vertrek van *Southampton* naar *Portsmouth.* Het dorp *Southwich.* Zonderlinge uiterſte wil van eenen kolonel NORTON. *Portsmouth.* Verrukkend uitzigt van de haven. Aangename ontmoeting.

ZEVEN-EN-DERTIGSTE BRIEF.

Aangename overtogt van *Portsmouth* naar het eiland *Wight.* Voortreffelijk gezigt van het eiland op eenigen afſtand. Aangename en voordeelige ligging van *West Cowes.* Middelen van beſtaan voor de inwoners van deze ſtad. Kasteel. *Newport.* Aangename weg. Schoon landhuis. Uitſtekende netheid en zindelijkheid van *Newport.* Wandeling naar het dorp en kasteel van *Carisbrook.* Gevangenis van den ongelukkigen KAREL *den Eerſten.* Iets betreffende de laatſte levensgeſchiedenis van dezen Vorst. Overdenkingen op een eenzaam plekje. Bezoek de kerk van *Carisbrook.* Wandeling naar *Yarmouth.* Bezoek eener Methodistiſche kapel in deze ſtad. *Steephill.* Bekoorlijk dal. Terugkomst te *Portsmouth.* Beſluit.

LOT-

LOTGEVALLEN

EN

ONTMOETINGEN

OP EENE

MISLUKTE REIZE

NAAR DE

KAAP DE GOEDE HOOP.

ZES-EN-TWINTIGSTE BRIEF.

Plymouth Oct. 1805.

Eindigde ik mijnen laatſten met u te beloven, dat ik, terwijl ik hier ben, u van tijd tot tijd een berigt van mijne lotgevallen en ontmoetingen, zoude toezenden, ik wil dan ook, zoo dra mogelijk, aan die belofte voldoen, en mijne briefwisſeling met u voortzetten, dat mij zoo veel te aangenamer zijn zal, naar mate ik nu meer in de gelegenheid ben u dezelve ter hand te doen komen. Verwacht echter, mijn Vriend! daarom niet van mij, eene volledige land- of plaatsbeſchrijving, gij weet toch, dat ik geheel niet met zulk eene bedoeling reize, om zulke volkomene berigten in te zamelen, dat ik ook niet met dat oogmerk,

maar ſlechts toevallig hier ben, niet wetende hoe lang ik hier zal blijven, zoo dat ik misſchien wel eens weinig gelegenheid konde hebben, iets van belang te hooren of te zien: evenwel, dat wil ik u wel zeggen, dat ik juist geene groote haast zal maken met van hier te vertrekken, deels omdat ik verlang, eerst een weinig van de vermoeijenisſen eener langdurige en noodlottige reize uit te rusten, deels, omdat het in den herfst is, in welk jaargetij ik, zoo als ik u reeds voorheen meldde, de reis langs het kanaal niet verkies te doen, waartoe buitendien geene gelegenheid is, dan op afgelegene havens, en, hoe zeer ook naar het vaderland verlangende, kan ik, na zoo veele gevaren te hebben doorgeſtaan, niet wel tot zulk eene bezwaarlijke en gevaarlijke winterreis beſluiten, — maar eindelijk ook, omdat ik, nu ik toch hier ben, en eene lange, voor mijne oogmerken, vergeefſche reis gedaan heb, het niet van mij kan verkrijgen, dit ſchoone land zoo haastig te verlaten, zonder er ten minſten iets van gezien te hebben.

Ik zal dus, naar het plan dat ik mij thans heb voorgeſteld, mijnen weg over *Londen* nemen, en zoo ver te lande reizen als ik kan, hoopende dan eindelijk in de oostelijke gedeelten van *Engeland* eene geſchikte gelegenheid te vinden, om langs den kortſten weg naar het vaderland over te ſteken.

Dat geen dus, mijn Vriend, dat mij op dien

weg

weg voorkomt en bejegent, en ik voor mij zelven belangrijk houde, en ook niets meer, zal ik u in mijne volgende brieven mededeelen. —

Hoe aangenaam mij het ſtads- en huisſelijk leven is, na zulk een lang omzwerven, en na zoo lang de genoegens van de zamenleving gemist te hebben, kan ik met geene woorden zeggen. Het is zoo, om regt te genieten, moet men ſoms ontberen, dit ondervind ik thans in den hoogſten graad. Hoe gevoel ik thans geheel anders dan voorheen, het genoegelijke van het verblijf aan den vasten wal, waar ik mij nu zoo vrij en onbelemmerd bewegen kan, waar ik niet binnen eenen eng beperkten omtrek beſloten ben; welk een verrukkend, en te voren zoo niet gekend, genoegen geeft mij nu het gezigt van het groen der velden van bergen en van dalen, eene wandeling in een bosch, het zoet gekweel der vogelen, de gezellige verkeering! hoe lekker ſmaakt mij nu eenen verſchen en gezonden ſchotel, en hoe verkwikkelijk is mij nu de rust bij nacht op een goed droog bed, waar ik zoo vast, zoo veilig en gerust nederligge, terwijl ik de herfſtſtormen, zonder eenig ongemak te duchten, rondom mij hoor bulderen en razen. In één woord, ik ben thans volmaakt te vrede en gelukkig in mijn lot, en mijne verandering van toeſtand, geeft mij een zoo aangenaam genoegen en gevoel, dat ik het u niet in deszelfs kracht beſchrijven kan.

Bij mijne komst alhier had ik, zoo als u uit

mijne vorige bijken zal mijn intrek in een logement genomen. Ik was er zeer wel, tafel en bed waren uitſtekend goed, de kaſtelein en zijne vrouw zeer geſchikte menſchen, die mij gaarne in mijne zwakheid, wat hunne taal betrof, te hulp kwamen: evenwel ik wilde nu gaarne zoo vrij en zoo geheel op mijn gemak leven als mogelijk was, en hoewel ik hier niet duur was gehuisvest, konde ik het toch op eene andere wijze, beter en goedkooper hebben, en daar toe dacht mij dan, eene kamer het geſchiktst te zijn. Ik vond deze ook weldra op aanbeveling van den Heer CLADWATER, Onder Conſul, en wel in dezelfde ſtraat, bij eene kapiteins weduwe, eene bejaarde vrouw, met welke ik het, op haren eisch van eene guinje in de week, voor kamer, tafel, bed, vuur en licht, heel ſchielijk eens was. — Ik verliet dus na dit gemaakt accoord ſchielijk het logement, en betrok mijne kamer. De manier van leven was in dat Logement bijkans dezelfde als in *Holland*, men kon alleen ontbijten, eten, enz. of in gezelſchap, behalven dat er alles wat vroeger te voorſchijn kwam, zoo als het middagëten tusſchen een en twee, en het avondëten ten acht uren. De geregten beſtonden hoofdzakelijk uit gekookt en gebraden vleesch, en groentens ſlechts in water gekookt en met geſmolten boter gegeten.

Evenwel, hoe goed ik het aldaar ook in allen opzigte had, zoo ben ik thans toch veel gelukkiger op mijne kamer; dezelve is gelegen in *foxhol-*

ſtreet,

Street, eene der voornaamste straten van *Plymouth*; het is een ruim, zindelijk behangen vertrek. Het huisgezin van het welk ik thans een lid ben, bestaat behalve de oude vrouw, uit twee van hare dochters, eene Juffronw, en eenen Heer, elk, zoo als ik, hier op eene kamer logérende; alle zijn het, voor zoo verre ik ze kenne, brave en geschikte menschen. — 's Morgens ontbijt ik op mijne kamer, in gezelschap van de oude vrouw, die mij dan veel vertelt van *Plymouth*, van andere Engelsche steden, welke zij bezocht heeft, en vooral van hare familie; het woordenboek ligt dan gedurende die morgenconversatie naast mij op de tafel, om het geen mij onverstaanbaar is, na te zoeken, dat nog al dikwijls gebeurt, dewijl ik nu in het huiselijk leven weder vele woorden hoor, die mij op het schip nimmer voorkwamen; het is wel waar, dat deze onze gesprekken veelal weinig belangrijks behelzen, evenwel heb ik er dat groot nut van, dat zij mij zeer veel in de kennis der Engelsche taal doen vorderen, waar aan vooral niet weinig toebrengt de ongemeene geschiktheid der oude vrouw, om zich, is het niet op de eene, dan op eene andere wijze, verstaanbaar uittedrukken.

Na het ontbijt houd ik mij met lezen, schrijven, of iets anders bezig, tot ruim elf uur: — dan gaa ik naar een koffijhuis waar de Pruisische en Hollandsche kapiteins zamenkomen, waar van mich hier een groot getal bevindt, wier schepen op

kwaad vermoeden zijn opgebragt. In dat gezelschap een pijp gerookt en een glaasje Hollandsch gedronken hebbende, ga ik wanneer het tot twee uur, — dan gebruik ik het middagmaal in gezelschap van allen, die tot ons huis behooren; thee in den achtermiddag en het avondeten gebruik ik alleen op mijne kamer, alwaar de avond, wanneer ik niet uitga of bezoek krijg, even gelijk de morgen, in nuttige en aangename bezigheid word doorgebragt.

Het geen mij het leven op mijne kamer zeer vermangenaamt, is, dat ik sommige dingen, en wel die mij het meest genoegen geven, van boord hier bij mij heb gekregen, en dat ik hier, behalve de verkeering met onze gewezene officiers aan boord, geheel niet zonder kennissen ben.

Wat mijne goederen betreft, ik kreeg vrijheid dezelve van boord te laten komen: doch nu is het hier eene wet, waarbij elk, wie hij ook zij, Engelschman of vreemdeling, verpligt wordt, al wat hem met een schip gezonden wordt, aan het tolhuis te laten afgeven, ten einde daar gevisiteerd te worden, en voor het tol-onderhevige, de gewone lasten te betalen. Dit nu was ook het geval met het geen ik van boord liet komen, het wierd op het tol- of, zoo als het hier heet, *Customhous* gebragt, en aangeslooten, om bij de eerste gelegenheid gevisiteerd te worden. Dit visiteren zou, zoo als men mij beloofde, nog op dien zelfden dag gebeuren, doch hier van kwam niet; men bepaalde mij den volgenden morgen, men kon het weder-

niet

niet schikken, ik moest namiddags komen; ik kwam, en het was al wederom het zelfde, ik moest op den volgenden morgen komen, dan zou het zeker gebeuren: ik kwam, en men verwees mij al weder tot den volgenden morgen. Dit verdroot mij zeer: en hoe ik al zoo vriendelijk was als mogelijk, en zoo veel Engelsch bij malkaêr haalde als ik konde, om deeze tolbedienden te bewegen mij te helpen, en mijne zaak, die in zulk eene kleinigheid bestond, afte doen, dat in weinige minuten konde geschieden, het kon alles niets baten. Ik ging dus ongeduldig bij de Maire van de stad, die ik reeds had leeren kennen, en gaf hem mijne zaak te verstaan en hoe ik teleens van de tolbedienden afgewezen wierd, daar ik toch zoo zeer verlangde dat gene van het mijne bij mij op mijne kamer te hebben, dat mij het dagelijks leven kon veraangenamen. De Maire betuigde mij zijn ongenoegen over zulk eene behandeling; en tevens zijne genegenheid om mij in mijn geval te helpen, en, ten dien wijze, dat zulks hem ernst was, gaf hij mij zijnen zoon naar het tolhuis mede. Ik, die geheel andere denkbeelden van eenen Engelschman, ten opzigte der vreemdelingen, gekoesterd had, stond verbaasd over dit bewijs van vriendelijkheid en dienstvaardigheid. Verbeeld u! een Maire van zulk eene stad als *Plymouth*, een Heer van den eersten rang, de eerste magistraatspersoon, voor wien, in zijnen post verschijnende, twee gouden kroonen worden vooruitgedragen, zijn gezag over

zulk eene ſtad vertoonende, zulk een man geeft mij vreemdeling niet eenen bedienden maar zijnen eigenen zoon mede, geen kind of eenen jongeling, maar een volwasſen jongman, van tusſchen de twintig en dertig jaren: deze verſcheen met mij op het tolhuis, en wel met dat gevolg, dat, binnen een half uur, mijne goederen op mijne kamer waren. — Ik vond dus, hoewel een vreemdeling zijnde, geene reden mij over eene Engelſche onvriendelijkheid of ſtuurschheid te beklagen. Want, wat de handelwijze der tolbedienden betreft, ik geloof niet dat het deze ſtad alleen is, waar de vreemdeling reden heeft zich over deze laaghartige baatzuchtige ſchepſels te beklagen: in mijn eigen vaderland heb ik er meer dan eens ſterkere en meer onaangename bewijzen van ondervonden.

Ik had dus, tot merkelijke vermeerdering van mijn genoegen een gedeelte mijner goederen bij mij op mijne kamer, kleederen, linnen, ſchrijfgereedſchap, eenige boeken, die ik van tijd tot tijd met den een of anderen matroos van boord liet komen. — Het ſtond mij wel vrij, alle mijne boeken aan den wal te laten komen, doch ik was dan verpligt de gewone belasting voor dezelve te betalen, namelijk voor elke honderd pond gewigt vijf pond ſterling, ik oordeelde het dus best mijne meeste boeken te laten waar zij waren, want, daar zij meest allen nat van zeewater geweest waren, zou ik voor verſcheidene honderde ponden eene vrij aanzienlijke ſom van ponden ſterling hebben moeten betalen,

dat

dat geheel mijne zaak niet was, en het welk de boeken, hoewel eene uitgezochte verzameling, in hunnen tegenwoordigen toeſtand niet waardig waren? — en, had ik ze in *Plymouth* aan den wal, hoe kreeg ik ze naar *London*, en, niet wetende, wat mij daar ontmoeten zoude, hoe dan verder: dus vorderde, naar mijne inzien, de voorzigtigheid die boel maar ſtilletjes zoo te laten.

Behalve het genoegen, dat mij nu, naar mijnen ſmaak, aangenaam op mijne kamer kan bezig houden, wordt hetzelve niet weinig vermeerderd door eenige bekenden, die ik hier heb opgedaan: — onze officiers bezoeken mij dikwijls, wandelen met mij, en maken mij bekend met de ſtad en deszelfs merkwaardigheden. Behalve deze, de Maire en de Conſuls, heb ik nog toegang in twee deftige Engelſche huizen. — Ook heb ik in *Plymouth Dok*, eene nieuwe ſtad, ruim een kwartier gaans van deze afgelegen, toevallig kennis gekregen aan eenen Duitſcher, zijnde een groot koopman in muzijk- en mathematiſche inſtrumenten: dan vind ik ook nog onder de Pruisſiſche en Hollandſche kapiteins ſommigen, in wier omgang ik veel genoegen vinde.

Ik ben dus, zoo als gij ziet, mijn Vriend, geheel tot mijn genoegen met mijne levenswijze en huishouding op mijne kamer in orde; dat genoegen wierd, eenige dagen geleden, voor eenige oogenblikken geſtoord. Ik kreeg namelijk order om aan het huis van zekeren advokaat te verſchijnen, ten einde aldaar verhoord en geëxamineerd te worden,

betreffende het ſchip, en lading; ik verſcheen aan het bepaalde huis met den ſtuurman en doctor van ons ſchip: met het verhooren van deze luiden verliep zoo veel tijd, dat het mijne beurt niet worden konde, zoo dat het onderzoek met mij tot eenen onbepaalden tijd uitgeſteld wierd, dit gaf de trotſche advokaat mij in weinige woorden te kennen, er op eenen deftigen en gezaghebbenden toon bijvoegende, dat ik mij naar boord zou moeten begeven en aldaar zoo lang blijven, tot hij mij wederom noodig had en mij zou laten roepen. Ik, niet wetende welk eene magt of gezag deze knaap hier had, ſtond niet weinig ontſteld over deze aanzegging. Verbeeld u, ik, die hier nu gezeten en gehuisvest was, die hier op zulk eenen aangenamen voet leefde, zou nu wederom zoo onverwacht dien gelukkigen toeſtand verruilen met het ſchip, waaraan ik zulk een hekel had, om daar dan te blijven dagen, ja misſchien weken, tot zoo lang het eenen advokaat of notaris, of welk een creatuur van dat ſoort hij ook was, zou behagen mij van daar te roepen, misſchien om mij dan een oogenblik daarna wederom te gelasten derwaarts te vertrekken. — Doch ik antwoordde dezen knaap niets op zijn bevel: — Ik had mijn beſluit heel ſchielijk genomen, en ging, in plaats van naar boord, maar den Maire van de ſtad. Ik verhaalde dezen het geen mij nu was overgekomen, mij over zulk eene hoogſtonaangename verandering in mijn lot beklagende, doch de brave Maire HAW-

REN ſtelde mij weldra gerust, met mij te verzekeren, dat ik gerust mijne tot mijn genoegen begonnen levenswijze voort konde zetten, zoo lang ik zelfs verkiezen zoude, en dat geen advokaat of procureur eenige magt had mij zulks te verhinderen, dat die knapen zich wel eens, vooral jegens vreemdelingen, met de wetten en regten van het land onkundig, een gezag aanmatigden hoven hun geen hun toekwam; zoo dat ik mij alſo over die geheele aanzegging aan mij, door de procureur geſchied, niet in het minſte te bekommeren had. Deze woorden, van den Heer Mainz gehouden, ſtelden mij volkomen gerust: ook heb ik ſedert dien tijd geene ontmoeting van die natuur gehad, die mij eenigzins in mijn genoegen heeft geſtoord.

Eergisteren woonde ik voor de eerſte maal een prachtig Engelsch middagmaal bij aan het huis van den eerſten Conſul: het gezelſchap beſtond uit Hollanders, Pruiſen, Deenen en Amerikanen, te zamen een getal van naar dertig uitmakende: verbazend groot was de menigte van ſchotelen met vleesch, visch en wild van onderſcheiden ſoort, en op eene zeer verſchillende wijze toebereid: toeſpijs was er weinig, doch zoo veel te rijkelijker waren wederom de ſauſen, die zeer ſmakelijk, doch wat de ingredienten betrof, mij meest alle onbekend waren. Alles wierd in blaauw porſelein, in overdekte ſchotelen opgedragen: de deksels der ſauskommen en kleine asjetten waren van dezelfde ſoort, doch die der groote ſchotelen van zui-

ver blinkend plated. Midden op de tafel ſtond eene kostbare kristallen piramied, van onder tot boven opgevuld met eene talllooze menigte fijne glazen met confituren; en vier prachtig bewerkte ontzettend groote zilveren kandelaren, ieder met vier armen, verlichtten de tafel en tevens het geheel vertrek. Voor het overige was de inrigting van dit diné meest op zijn Hollandsch, om reden, namelijk, dat het grootſte getal der gasten beſtond uit perſonen tot die natie behoorende, zelfs de Pruiſen, die, zoo als ook met mij het geval was, hier onder dien naam te boek ſtonden, wierden onder dezelve gerekend, en waren daarvoor bij de Engelſchen niet minder bekend dan bij ons zelve. De Conſul volgde dus de Hollandſche gewoonte, liet aan tafel bidden, dat, zoo als ik hoor, in *Engeland* bijkans in geen huis gebruikelijk is — liet ons drinken onder het eten, dat ook nooit in *Engeland* plaats heeft, liet op het deſert Hollandſche pijpen, en tabak ronddienen, en het maal weder met dankzegging beſluiten. Na het eeten wierd er thee en koffij aangeboden, waarna het gezelſchap ten negen uur van elkander ſcheidde, om zich, of naar zijn ſchip of woning, of naar de comedie te begeven.

Dewijl er op dit feest zoo veel Hollands plaats had, kan ik u dus nog niet zeggen hoe het op eene regt Engelſche partij toegaat, doch twijfel ook niet, of de toekomst zal, zoo ik gezond blijve, mij daartoe nog wel eene gelegenheid bezorgen.

Daar

Daar het weêr zoo ſchoon en aanhoudend droog is, en alle de voorwerpen, die mij omringen door derzelver nieuwheid mij daartoe uitlokken, kunt gij wel denken, dat ik een groot gedeelte van den dag met wandelen beſteed. De dag van gisteren maakte ſlechts op het weêr eene uitzondering: de wind was uit het oosten naar het westen geloopen; het woei eenen halven ſtorm, verzeld van regenbuijen: ik ging echter in den achtermiddag naar buiten, niet zoo zeer om in zulk weêr genoegen in eene wandeling te zoeken, als wel om mij eens in het beſchouwen eener woeste zee te verlustigen, en, te huiskomende, het aangenaam genot van eene veilige, warme, drooge kamer dubbel te gevoelen. Ik begaf mij ten dien einde buiten de ſtad en beklom eenen hoogen berg, van welken ik een vrij uitzigt had over de geheele baai en een gedeelte van de zee. Welke geheel andere gewaarwordingen en aandoeningen rezen er nu in mijnen geest op? met welk een geheel ander gevoel beſchouwde ik nu de hooggaande golven eener vreesſelijk ontroerde zee: bruiſende baren ſchuimden en braken tegen de ontzettende rotſen aan den voet des bergs op welken ik ſtond om dit woest zeetooneel te aanſchouwen. — Verſcheidene groote en kleine ſchepen kwamen binnen, en hoe gelukkig rekende ik deze; hoe gevoelde ik, het geen deze menſchen, nu in eene veilige haven gevoelen moesten, en het geen niemand in ſtaat is te gevoelen, die niet eenmaal tegen de gevaren van eenen ſtorm en ſlecht

weêr

weêr eene veilige schuilplaats in eene goede haven gevonden; heeft, —— Ik herinnerde mij de akelige gewaarwordingen, die mijne ziel bestormden, toen ik in zulk een weêr deze baai verliet, met de beangstigendste vooruitzigten, en toen ik mij zoo gelukkig zou gerekend hebben met op dezen berg te staan, en ons vaartuig, al was het dan met al het mijne, te zien vertrekken. o Hoe sterk gevoelde ik nu het geluk van mijnen tegenwoordigen toestand, daar ik, om het onaangename van weêr en storm te ontwijken, niets behoefde te doen, dan te rug te keeren naar de stad, waar, onder een veilig dak, eene goede kamer, en eene warme haard mij wachteden, en waar ik in het bezit van alles was, het geen mij hier het leven dan verangenamen. — Ik ging naar huis, en kwam op mijne kamer nat en koud, en gevoelde nu wel ter deeg dubbel het genoegelijke van een goed steenkolen-vuur, bij het welk ik met uittrekselen te schrijven en vervolgens in HIRSCHFELDS *Winter* te lezen, den avond aangenaam doorbragt.

Zoo woest en ruw het weêr gisteren was, zoo aangenaam en uitlokkend was het van daag, ik maakte mij hetgeene ten nutte, met eene wandeling buiten de stad te doen; ik richtede mijnen koers naar *Gatwater*, zijnde de mond van de rivier de *Pym*, welke eene soort van ruime baai vormt, en, door hooge bergen, voor de zee en stormwinden gedekt zijnde, eene veilige ligplaats

voor

voor een groot aantal ſchepen oplevert: ik ging in eene herberg, met oogmerk om daar een kopje thee te drinken, het welk men mij, op mijne vraag naar hetzelve, oogenblikkelijk op een lief bovenkamertje bezorgde, waar ik hetzelve geheel alleen, in de koesterende ſtralen der helderſchijnende zon, met ſmaak genoot. —— Ik ſtond verbaasd over de oplettende en vriendelijke behandeling, die ik hier vond plaats hebben, en over de nette inrigting van mijne theetafel; het water wierd opgedragen in eene vaas, waarin het, door een gloeijend ijzer in eene bus geſtoken, wordt kokende gehouden, want onze gewoone theeſtoven zijn hier onbekend, die ook met zas, uitgenomde ſteenkolen van geenen dienst zouden kunnen zijn; men bragt twee ſoorten van thee, groene en bruine, koud en warm, geroost wejgeboterd brood, want gij moet weten, mijn Vriend, dat men hier te lande nooit drinkt, welk een drank het ook zijn mag, zonder er eene bete broods bij te gebruiken, vervolgens, daar men mij zeker voor eene vreemdeling aanzag, vroeg men of ik ook van eene pijp en tabak gediend zou zijn, waar voor ik echter bedankte, dewijl het, zoo als gij weet, nooit mijne gewoonte is te rooken, wanneer ik alleen ben, hoe gaarne ik zulks ook in gezelſchap doe. Zoo lekker als mij mijne thee ſmaakte, zoo verrukkend en bekoorlijk was het uitzigt dat zich aan mijn oog opdeed: ter zijde konde ik mijn oog tot op eenen verren afſtand over den

bree-

breeden bogtigen ſtroom laten weiden, op wiens groene oevers zich in het verſchiet een paar kleine dorpjes en eene menigte deftige landhuizen vertoonden, tusſchen welke zich groepen hoogopgaande boomen, ſchilderachtig voordeden, die aan de tusſchen dezelve gelegen woningen, het bevalligst voorkomen gaven: — voor mij zag ik eene verbazende menigte groote en kleine ſchepen; achter welke eene keten hooge bergen oprees, op wier afhelling eenige fraaije lusthuizen, onder welke dat van Lord BARRINGTON, met deszelfs heerlijke perken en digte donkergroene bosſchen eene uitſtekende ſchoonheid van natuur en kunst, en niet minder den rijkdom van deszelfs edelen bezitter in eene onoverzienbare uitgebreidheid aan het oog vertoonde.

Onder de ſchepen, die hier voor anker lagen, was ook dat, op het welk ik zoo vele weken was gehuisvest geweest, en zulk eene noodlottige reis gedaan hadde. Het lag vlak voor mij, en trok thans van de andere zich aan mijn oog aanbiedende heerlijke voorwerpen wel het meest mijne aandacht tot zich.

Ik herinnerde mij dat oogenblik toen ik hetzelve voor de eerstemaal op de rivier de *Eems* zag liggen, en de gewaarwordingen, die het gezigt van hetzelve toen in mij verwekte; hoe geheel verſchillend waren die van mijne tegenwoordige: ik doorliep in mijne gedachte den ſchakel van gebeurtenisſen, waar van ik op hetzelve getuige was

ge-

geweest en die mijnen levensweg met vreugd of droefheid teekenden, de gevaren, die mij op hetzelve zoo dikwijls hadden omringd en van nabij gedreigd, en de altijd gelukkige ontkoming uit dezelve; ik dacht na over het oogmerk en de bedoeling van deze mijne reize, aan de welberekende vooruitzigten, en hoe veel de uitkomst verſchilde van het beantwoorden aan alle die gemaakte plans en zoo men meende, zekere verwachtingen; — in plaats van aan *Africa's* uithoek thans in *Engeland*, — in plaats van duizenden mijlen afgeſcheiden van mijne teederſte betrekkingen, dezelve nu integendeel zoo nabij, welk eene wonderbare ſchakel van oogmerken, lotgevallen, ontmoetingen en teleurſtellingen! En welk een invloed zal dit alles, dacht ik, hebben op mijn volgend leven, en op mijne volgende lotgevallen en ontmoetingen! doch dit lag nog in de donkere toekomst verborgen, en buiten het bereik van mijne gedachten: hier ſtuitte de ik en moest bij het overzien van het geen mij tot dus ver was overgekomen, bij mij zelven zeggen, de mensch bedenkt zijnen weg, maar de Heer beſtiert zijnen gang, en de uitkomst beantwoordt op verre na niet altijd aan zijne verwachtingen.

Na dat ik mij hier dus onder het drinken van mijne thee eenigen tijd met diergelijke gedachten bezig gehouden, en mijn oog zich met het beſchouwen van de ſchoonſte voorwerpen vermaakt had,

ging ik naar beneden en vroeg den kastelein wat ik hem voor het genotene ſchuldig was, en dit bedroeg de ſom van eene ſchelling (12 ſtuivers naar onze rekening) — waarlijk niet te veel in een duur land, voor zoo veel omſlag en zulk eene oplettende bediening. — Waarlijk, alléén het lieve kamertje, aangemerkt als eene rustplaats na eene wandeling over hooge bergen, als eene plaats van waar het oog zich op de ſchilderachtigſte uitzigten kan vergasten, was zulk eene belooning waardig: ik nam dus voor, bij ſchoon weêr meer malen in het vervolg van hetzelve gebruik te maken, en ging naar mijne kamer, alwaar, blijkens deze, een gedeelte van den avond wierd beſteed met u deze wandeling te beſchrijven, waar bij ik voor het tegenwoordige niets meer heb te voegen, dan u te verzekeren, dat ik volmaakt gezond ben, en, als een vreemdeling, in dit land zoo gelukkig leve en mij zóó gelukkig bevinde als een vreemdeling met mogelijkheid leven kan. — Misſchien zult gij u verwonderen in dezen niets te vinden van het geen de ſtad betreft, in welke ik woon, doch geduld; mijn Vriend, zoo iets kan het eerſte niet zijn, om dat dit tijd en gelegenheid vordert, doch thans ben ik daar toe genoegzaam in ſtaat, en hoop in eene volgende u met eene meer plaatſelijke beſchrijving eenig genoegen te bezorgen. — Hier liggen weder twee vrijgegeven Pruisſiſche ſchepen gereed te vertrekken, ſlechts op eenen goeden wind wachtende, ik vlei mij dus met

het

het aangenaam vooruitzigt, gelegenheid te zullen hebben, u dezen en misschien nog wel eenen anderen, veilig te doen toekomen.

ZEVEN-EN-TWINTIGSTEN BRIEF.

Plymouth Oct. 1803.

Volgens belofte, in mijnen vorigen aan u gedaan, zal eene beschrijving van *Plymouth* en het naburig *Dok*, de hoofdinhoud dezes uitmaken. Wat *Plymouth* betreft, deze stad, die een der grootste en voornaamste zeesteden van *Engeland* is, ligt in het graafschap *Devonshire*, op eenen uitstekenden hoek lands tusschen de rivieren de *Tamor* en de *Plym*: — van welke laatste de stad haren naam ontleent, zeggende zoo veel als, de mond van de *Plym*. — De rivieren de *Tamor*, ontspringende in het district *Stratton*, en *Plym* in *Dartmoor*, ontlasten zich in zee, aan elken kant van *Plymouth*, voor welke zij eene schoone baai vormen, die eenige honderde schepen kan bevatten, welke baai den naam van *Plymouth Sound* draagt. De mond van de *Tamor* is bekend onder den naam van *Hamoaze* en die van de *Plym*, heet *Catwater*; in de eerste, die het verst van de zee verwijderd is, worden alle de schepen gebragt die geen dienst doen, of voor eenigen tijd opliggen: als oorlogschepen, en voornamelijk de op de vijanden der natie behaalde prij-

zen: ook liggen daar de priſoniers ſchepen, op welke zich eenige duizenden Franſche krijgsgevangenen bevinden. De mond van de rivier de *Plym*, *Catwater* genaamd, dient voornamelijk ter ligplaats voor koopvaardijſchepen, en zulken die genomen en nog onder proces zijn bij de admiraliteit: dit *Catwater* formeert om de eene zijde der ſtad nog eene ſoort van natuurlijke haven, *Sutton Pool* genaamd, voorzien van eene kaai en andere gerijfelijkheden, dienstig tot laden en ontladen der ſchepen. Beide de monden dezer rivieren zijn eene volmaakt veilige ligplaats voor de ſchepen, doch zoo is het niet met de baai voor *Plymouth*, en de in deszelfs nabijheid gelegene *Cawſend bay*, in welke bij ſtorm de ſchepen dikwijls van de ankers losraken en tegen de rotſen verpletterd worden.

De ſtad zelfs, die haren oorſprong aan zulk eene voor zeevaart en koophandel zoo voordeelige ligging te danken heeft, en in de dertiende eeuw ſlechts uit een klein visſchers dorpje beſtond, ligt zeer aangenaam tegen het opgaan van eenen heuvel. De ſtraten zijn, uitgenomen de Breedſtraat, alle zeer ſmal en duister, en ſommige, door het ſteile van den heuvel, tegen welke zij oploopen, ongemakkelijk voor den voetganger, althans voor zulk eenen die altijd gewoon is geweest eenen effenen grond te betreden: echter bezorgt deze ongelijke ligging een fraai en verrukkend uitzigt aan ſommige in het hoogſte gedeelte der ſtad gelegene huizen. Wat deeze laatſte betreft, er is volſtrekt in de gehee-

heele ſtad niet een het welk den naam van ſchoon verdient: allen zijn in eenen ouderwetſchen zwaarmoedigen ſtijl gebouwd en velen ten uiterſten onregelmatig, welk zwaarmoedig en melankolie verwekkend aanzien niet weinig vermeerdert door de toegemetſelde of met planken beſlagene venſterramen, om daar door het betalen der belasting op de ramen, namelijk voor elk, groot of klein, vijftien ſchellingen (of 9 gulden) te ontwijken, latende men ſlechts vooral in de bovenſte verdiepingen zoo weinig open, als geſchikt zijn om het benoodigde licht in de vertrekken in te laten; welke handelwijze, hoe oeconomisch ook, en voordeelig in de gevolgen, de reeds akelige huizen het naarſte voorkomen geeft dat men zich verbeelden kan.

In het bést gedeelte der ſtad, dat meest door kooplieden en winkeliers bewoond wordt, vindt men zeldzaam tuinen achter de huizen, op zijn hoogst is een klein open plaatsje al het gemak buitens huis: in de meer afgelegene deelen der ſtad, waar men ook nog al de fraaiſte en netſte huizen aantreft, zijn dezelve veelal voor en achter van eenen bevalligen tuin voorzien, zelfs heb ik er in de afgelegenſte ledigſte ſtraten gezien, die geheel vrij, midden in eenen ſierlijken tuin lagen, zoo romanèsk en ſchilderachtig, als men zich verbeelden kan.

Betreffende het inwendige der huizen, niet weinig heb ik dikwijls verbaasd geſtaan; in de zich van buiten wel eens het akeligst vertoonende, van binnen eene wonderbare netheid en gemakkelijke in-

rigting aan te treffen; alle muren zijn behangen, alle zolders', geene uitgezonderd, van de grootſte tot de kleinſte, zijn geplatfoneerd: de vloeren met tapijten belegd, en de meubelen, als van tafels, ſtoelen enz. alle van mahonijhout, en de glas- en ledikants-gordijnen, op welker ſierlijkheid men hier eene bijzondere gezetheid heeft, zijn bij velen van de fijnſte catoenen, chitſen of zijden ſtoffen, en dat het aan kostbaar zilver en prachtig porſelein en glaswerk niet ontbreekt, heb ik in het huis des Conſuls, van den Maire, en eenige andere kunnen vernemen. — Voor het overige is de inrigting der vertrekken veelal gelijk aan de onze, zijnde de meeste voorzien van ſchoorſteenen, in dien ſmaak, die wij in *Vriesland* gewoon zijn *Engelſche* te noemen. Het is hier algemeen gebruikelijk, kamers in zijn huis te verhuren en commenſalen te houden, uitgenomen de voornaamſte leden der regering en de edelen, bemoeijen zich allen daar mede, en huisvesten gaarne landgenooten of vreemdelingen.

Niets kan aangenamer en verrukkelijker zijn dan het bovenſte gedeelte der ſtad, het welk geheel beſtaat uit nieuwe ſierlijke gebouwen, in de laatſte vijf jaren allen nieuw uit den grond opgehaald en voorzien van ruime fraaije tuinen; het uitzigt uit dezelve, over de geheele ſtad, in de ſcheepprijke baaijen en dokken, in ſtille bekoorlijke valleijen, en langs de ruime fraaije landwegen naar *Tavistock* en *Exeter*, is onbeſchrijfelijk, bijzonder munt daarin uit dat gedeelte, het welk bekend is onder den

naam

naam van *Tavestock ſtreet* en *Hampton buildings*, onder welke laatſte de hier zoo beroemde doctor HAWKER, predikant bij de nieuwe kerk, een huis bewoont, in eenen prachtigen tuin op den top des heuvels, zoo ſchoon en ſchilderachtig gelegen, als men zich verbeelden kan, hebbende aan alle kanten over de ſtad, de baaijen, een gedeelte van de zee, velden, bosſchen, tuinen en valleijen, een onbelemmerd uitzigt. Ik heb het genoegen met dezen hier algemeen hooggeachten leeraar bekend te zijn, van wien ik u in het vervolg nog wel eens een woordje melden zal. ——

Schoon men de bij ons gewone regenbakken hier niet vindt, zijn echter alle de huizen rijkelijk voorzien van het heerlijkst water. De beroemde FRANCIS DRAKE, aan welken deze ſtad voor vele belangrijke ſchikkingen en nuttige inrigtingen de grootſte verpligting heeft, heeft op eigen kosten, langs eenen weg van vierentwintig Engelſche mijlen, van de bronnen van *Dartmoor* eenen ſtroom geleid, die op eenen kleinen afſtand van de ſtad zich in eene groote kom verzamelt, van welke het water langs looden pijpen naar de ſtad en verder in de huizen gebragt wordt.

De voornaamſte publieke gebouwen in *Plymouth* zijn, het kasteel, het Raadhuis en twee kerken.

Het kasteel ligt op een klein eiland, *Sint Nicolaas* genaamd, in het midden van de baai, bijkans vlak voor de ſtad, door deze ligging volmaakt geſchikt om het binnenloopen in *Hamoare* en *Catwater*

beide te beletten. Het eilandje zelf is omringd door puntige ſcherpe rotſen, en verſterkt door ontzaggelijke batterijen, voorzien van fornuiſen om kogels gloeijende te maken. Tegen over dit eiland ligt de citadel van *Plymouth*, gebouwd onder de regering van KAREL DEN TWEEDEN, dezelve is omringd door eene wijde gracht, uit welke de ſteenen tot deszelfs opbouw gehouwen zijn: vijf bastions en honderd vijfenzestig ſtukken van het zwaarſt geſchut, behalve eene batterij omlaag gelijk met de zee, dienen om dezelve in geval van nood te verdedigen. Men vindt hier ook de plaats waar de ſcheepsvictalie gereed gemaakt wordt; dezelve beſtaat uit eene rij van gebouwen, in welke de ovens zijn, waarin het ſcheepsbrood, namelijk ten dienſte van 's lands oorlogs ſchepen wordt gebakken: er zijn ſlechts twee bakhuizen, ieder voorzien van vier ovens, welke dagelijks achtmaal heet geſtookt worden, om elken dag voor zestien duizend man brood te bakken. —— Het meel wordt altijd in genoegzame hoeveelheid bewaard op de boven verdiepingen, en valt, door eene ſoort van trechters of buizen, den werklieden als 't ware van zelfs in de handen.

De omtrek van deze ſterkte is een kwartier uurgaans; eene fraaije poort opent den toegang tot dezelve, en aan niemand wie hij ook zij, wordt dezelve geweigerd, dewijl dezelve op eene hooge rots ver boven de ſtad uitſtekende, gelegen is, maakte ik dikwijls van de vrijheid om hier te wan-

de-

delen gebruik, om mij te vermaken met de heerlijke uitzigten die zich hier aan alle kanten aan het oog opdoen. — Zoo zag ik ook van hier, een dag of drie geleden vijf linie ſchepen, onder het gelui der klokken en het gejuich eener ontelbare menigte, de baai binnen brengen, behoorende tot die welke in de báttailje van *Trafalgar*, tuſſchen de Engelſche en gecombineerde Franſche en Spaanſche vloten, en in welke *Engelands* grootſte held, Lord NELSON ſneuvelde, genomen waren; het is onmogelijk u de uitgelatene vreugde en wonderbare geestdrift des volks, bij zulk eene gelegenheid zigtbaar, te beſchrijven. Waarlijk, mijn Vriend, terwijl de groote menigte door vreugde blijken en anderen door tranen, met zaam gevouwen handen uitroepende: NELSON *is killd*, NELSON *is killd*, eene patriottiſche gezindheid deeden blijken, gevoelde ik bij dat waarlijk ſchoon en roerend tooneel iets zoo treffends, dat ik mij zelfs ter naauwernood van tranen kon onthouden.

Daar hier in den omtrek van de ſtad eenige honderden ſoldaten in garniſoen liggen, van welken dagelijks eene groote menigte de wacht betrekt, verwonderde het mij, nergens, noch in noch buiten de ſtad, noch voor een publiek gebouw, noch voor een bijzonder huis eenen enkelen ſchildwacht te ontmoeten, zelfs niet op het kasteel, ook niet bij de poort der citadel, dat anders nog al een plekje gronds van een beetje beteekenis en aanbelang voor deze ſtad ſcheen te zijn. — Welk een onder-

ſchreid dacht ik, hier, of in Duitschland, ja zelfs in mijn eigen vaderland, zeker, indien wij in onze groote en kleine ſteden veilig zijn, naar het getal der wachten die ons bij dag en nacht bewaken, dan genieten wij zeker groote voorregten boven onze Engelſche naburen. Ik herinnerde mij hier bij een paar gevalletjes, die mij zelfs in mijn vaderland, en dat nog wel in de dagen van vrijheid en gelijkheid overkwamen, en zeker een bewijs van zorgvuldige waakzaamheid en oplettendheid opleverden. Te *Delfzyl*, in de nabuurſchap van welke plaats ik bij eenen vriend gelogeerd was, eens alléén op den wal wandelende, om mij met het ſchoone land en watergezigt, over den *Dollert*, te vermaken, kwam ik toevallig bij eene batterij. — Een ſchildwacht, die hier ſtond, gebood mij te rug te gaan, en voegde er nog vriendelijk, tot aandrang bij, dat hij, zoo ik verder naderde, genoodzaakt was mij dood te ſchieten. — Dat ik hem geen gelegenheid gaf tot het volbrengen van dezen zijnen pligt, kunt gij ligt begrijpen. — Op eenen anderen tijd, niet lang daar na, eene wandeling door *Overijſſel* doende, en komende van *Hattem* te *Zwol*, wierd ik voor, ik meende *Sasſenpoort*, door eene ſchildwacht aangehouden, die mij aan de naast gelegene wacht bragt, alwaar ik aan eenen tweeden wierd overgeleverd, die mij eenvoudig naar de hoofdwacht geleidde. Hier zijnde, vroeg mij een officier op eenen gezaghebbenden toon naar mijnen pas, waarop ik hem verklaarde geenen te hebben, en onkundig te

zijn

zijn van de wet, die eenen burger en inwoner van het zelfde land, niet van buiten inkomende, verpligtede om zoo iets in *Zwol* te moeten vertoonen. Mijne redenen vonden weinig ingang, en niet dan na een half uur verdrietig wachten en op mijnen dringenden eisch om den presidënt van het bestuur der stad te spreken, om door dien over het wettige of verkeerde van mijn gedrag in dezen te regt gesteld te worden, kreeg ik vrijheid om te vertrekken.

Denk eens, welk eene zorgvuldigheid, en dat nog in mijn eigen vaderland, waarin ik te huis behoorde, waar in ik wettig burger was, zoo als het toen vereischt wierd, —— en hier in dit vreemde land word ik vreemdeling nergens in mijnen weg gehinderd, niemand heeft mij nog naar een pas gevraagd, ja zelf laat men hier den vreemdeling vestingen en batterijen beklimmen en tot zijn genoegen rondwandelen, zonder hem eenigzins te stooren: want, niet alleen deze citadel, maar ook anderen op eenen grooteren afstand van de zee gelegen sterktens, heb ik dikwijls alleen bezocht, —— om de fraaije uitzigten dikwijls langen tijd op dezelve rondgewandeld, zonder ooit eenigen hinder te ontmoeten, of iemand, die daar toe gesteld was, aantetreffen.

Dan laat ik wederkeeren tot de gebouwen, die ik bezig was u te beschrijven.

Het raadhuis is een nieuw en middelmatig gebouw, voldoende aan deszelfs oogmerk, kan men zeggen, en meer ook niet. Het is op kelders, eeni-

eenige trappen boven den grond verheven, en beſtaat van binnen, behalve een voorportaal en apartementje, uit twee ruime deftige zalen, zonder ſchilderijen, behangſels, tapijten of iets van dien aard, ſlechts een paar halfverſletene portretten van voormalige koningen, hangen in het grootſte vertrek. — Elken morgen, van elf tot twaalf uur, verſchijnt hier de Maire van de ſtad, om elks klagten of verzoeken aantehooren, het welk met open deuren geſchiedt, zoo dat elk zich op dat tijdſtip aldaar vervoegen mag, het zij uit belang, het zij om aan zijne nieuwsgierigheid te voldoen, om welke laatſte reden ik mij aldaar ook nog al dikwijls vervoege. Vaak gebeurt het dat perſonen van den hoogſten en den laagſten rang iets hebben voor te ſtellen, bij welke gelegenheid ik altoos de volmaaktſte gelijkheid en behandeling opmerk, terwijl ik mij niet minder verwonder over de vrije, de mannelijke en rondborstige taal, die ik hier hoor voeren. Het is niet of ik hier eenen eersten magiſtraatsperſoon, maar een vader onder zijne kinderen zie zitten, die alle hunne klagten en voorſtellen op het vriendelijkst aanhoort en beantwoord. Zelfs bij de op het uiterlijk aanzien armſte en behoeftigſte, zag ik nimmer eenige bedremmeling of verlegenheid in het ſpreken om hunne zaak of begeerte voortedragen. Wanneer men een papier of iets aan den Maire overgeeft, kust men hetzelve vooraf eerbiedig, en zoo doet men ook in geval eenen eed gedaan moet worden, hier bij gebruikt men geene woorden, maar op de vraag van

den

den regter of dat en dat waarlijk zoo is, kust men enkel en alleen den Bijbel.

Er zijn in de ſtad, waar van het getal inwoners drie en veertig duizend uitmaakt, ſlechts twee kerken, buiten de kapellen namelijk: in de wandeling noemt men deeze kerken enkel de oude en nieuwe kerk, hoewel derzelver eigenlijke namen zijn, *Sint. Andries* en *Karels* kerk. Beide zijn het gebouwen die niets bijzonders bevatten: ieder heeft een orgel, en, volgens de gewoonte der Engelſche Episcopale kerk een altaar, welk laatſte echter niets gemeens of gelijks heeft met de altaren der Roomſche kerk: — het beſtaat ſlechts uit drie van hout gemaakte vlak tegen den muur geplaatste afdeelingen, op wier middelſte de wet, aan de eene zijde het gebed des Heeren, en aan de andere de twaalf geloofsartikelen, veelal met vergulde letteren geſchreven zijn,

Elke kerk heeft haren bijzonderen leeraar, die ook zijn bijzonder gedeelte van de ſtad heeft, dat tot dezelve behoort: de zeer eerwaardige GOUDAY bedient de oude, en de hier voren reeds genoemden doctor HAWKER de nieuwe kerk: de laatſte draagt den naam van doctor, om dat hij den graad van theologiſche doctor heeft, de andere dien graad niet hebbende, heet ſlechts *pascent* of *master*. Beide zijn het mannen, die eene uitſtekende achting bij hunne gemeenten hebben, doch als prediker wint doctor HAWKER het verre van zijnen amptgenoot, namelijk naar den ſmaak van het gros des volks te oordeelen: HAWKER is in zijne leerredenen, in

den

den zin dien wij daaraan geven, *rigid orthodox*; *syſthema* en *polemie* zijn veelal ſcheering en inflag in dezelve: daar bij bezit hij eene verbazende vlugheid in het ſpreken, en predikt uit het hoofd, iets dat hier zeldzaam gebeurt, doch, hoe ongewoon ook, het gemeen echter veel beter behaagt, dan het gewone lezen der predikatiën. — GOUDAY leest, volgens de algemeene gewoonte, zijne leerredenen, die meer het voorkomen hebben van eene met ſmaak bewerkte verhandeling, en heeft veel minder toeloop. Gij ziet dus, mijn Vriend, dat het in dit opzigt hier al even eens is, als bij ons, alwaar —— doch over dit een en ander wel eens nader bij eene andere gelegenheid, ik wil mij thans liever bepalen om u iets van de gewone godsdienſtoefening te zeggen, die van de onze verbazend onderſcheiden is.

Zoo dra dezelve een aanvang neemt, plaatst zich de zoogenaamde klerk in eenen witten tabbaard gekleed, voor eene lesſenaar en leest de voor dien dag geſchikte litanie, gebeden en pſalmen, ook wel nu en dan een ſtuk uit het Euangelie, of de Brieven der Apoſtelen. Op de dorpen, of waar men geenen klerk houdt, verrigt de leeraar zelfs deze bezigheid, die, daar het bijkans altijd, ja dagelijks het zelfde is, en een uur tijds vordert, mij zeer vermoeijend voorkomt: — bij het lezen der gebeden ſtaat de gantſche vergadering op, zoo mannen als vrouwen, en antwoord op dezelve met eene hoorbare ſtem, ook worden ſommige, zoo

als

als bijzonder, het *onze vader*, geheel woordelijk nagepreveld, het welk iemand, zoo iets niet gewoon, eenen zeer onaangenamen indruk geeft. — Het lezen wordt gewoonlijk beſloten met de wet der tien geboden: na het uitſpreken van elk gebod der wet, zegt de gemeente in eene ſoort van kort gebed, *and incline our hearts to keep this law*, (neig onze harten om dit gebod te onderhouden). Tuſſchen het lezen wordt door een koor van kinderen gezongen, dat mij tot dus ver altijd ongemeen wel bevallen is. — Na dit alles beklimt de leeraar den predikſtoel en doet eene leerrede, waar aan op zijn hoogst drie kwartier uurs beſteed wordt. Het ordensgewaad der geeſtelijken beſtaat in een bef en wijde zwarte taffen toga, voor het overige zijn zij, buiten hunnen dienst, in geen ſtuk der kleeding van andere private perſonen onderſcheiden. Jonge geeſtelijken dragen geene andere dan ronde hoeden, zelfs des zondags, als zij in hun ambt verſchijnen: de meer bejaarde opgetoomde driekante: de bij ons zoo genoemde dominéshoeden zijn hier alleen in gebruik bij ſommige kwakers en geeſtdrijvers.

Behalve deeze twee kerken, zijn hier eene geheele menigte kapellen van onderſcheidene ſekten en gezindheden, behalven voor de Roomschgezinden, die in deze geheele groote ſtad niet eene vergaderplaats hebben, en zich, willen zij hunne godsdienſtoefeningen bijwonen, naar het *Dok* begeven moeten.

Be-

Behalve de Presbyterianen vindt men hier eene groote menigte Doopsgezinden en Kwakers, hebbende hunne bijzondere kapellen, van welke ſommige in grootte en ſchoonheid de publieke kerken der ſtad verre overtreffen. In het ſtuk van den godsdienst heerscht hier zulk eene onbelemmerde vrijheid als men zich met mogelijkheid kan voorſtellen: het is niet alleen elke gezindheid geoorloofd met een godsdienstig oogmerk zaam te komen, maar zich ruime, groote gebouwen ten dien einde te ſtichten, gebouwen, die wat het geheel uit- en inwendige betreft, niets van eene kerk verſchillen, en van welke ſommige met toren, klok en uurwerk voorzien zijn. Bijzondere geſtudeerde perſonen, geen beroep kunnende krijgen, dat hier meest afhangt van de gunst van eenen Biſchop of de genade van eenen Heer, die ze voor geld verkoopt, bouwen ſoms eene eigene kapel, laten in de nieuwspapieren aankondigen, wanneer zij in dezelve hunnen dienst beginnen zullen, — hierdoor worden dan vele nieuwsgierigen gelokt, aan ſommigen behaagt de prediker, deeze teekenen dan voor eene plaats voor één jaar, tegen de betaling van ten minsten één guinie, en zoo dit dan een beetje meeloopt heeft de prediker heel ſchielijk een goed inkomen, formeert een kerkbeſtuur tot zijn genoegen, en is voor het overige een geheel onafhankelijk mensch, woont in of bij zijn kapel, en verkiest hij niet langer te prediken, dan ſluit hij dezelve of verhuurt of verkoopt die aan eenen anderen geeſtelijken ſpeculant.

Zoo

Zoo ken ik in *Plymouth Dock* twee geestelijken die elk eene eigene kapel hebben. Het zijn gebouwen als kerken van voorname ſteden, op de aanzienlijkſte plaatſen opgerigt, voorzien van prachtige hooge torens en verſcheidene klokken, naar de hier plaats hebbende gewoonte, en, denk eens, tot elk derzelver behooren meer dan vierduizend leden: reken nu dat de geringſte ſlechts eene guinje betaald, welke enorme inkomſten heeft dan nog zulk een leeraar: —— het is waar, de zorg voor het onderhoud van het gebouw en alles wat er toebehoort, is wel ten zijnen laste, doch, wanneer hij eenmaal zulk eene gemeente heeft, dat tevens een bewijs is dat men veel van hem houdt, komt men hem in dien last ook nog al heel veel te gemoet, en, daarbij, de kapel is en blijft zijn eigendom, die hij dan wederom, daar dezelve reeds zulk eenen gevestigden goeden naam en toeloop heeft, duur verkoopen of verhuren kan. — Het is zoo, mijn Vriend, die hier zulk een gelukje treft dat hij de eerſte en voornaamſte op zulk eene plaats is, kan hier met preken ſchatten winnen. — Zulke bedienaars van kapellen, ſchoon ook den heerſchenden Episcopalen godsdienst toegedaan zijnde, worden niet gerekend tot de kerk van *Engeland* maar tot de Disſenters te behooren.

Laatstleden zondag kwam ik bij toeval in eene Kwakers kapel, zelfs niet regt wetende in welk eene kerk of kapel ik wilde gaan, trad ik in de eerſte die mij op mijnen weg voorkwam. —— Het was een

zeer net en deftig gebouw — hetzelve binnen getreden zijnde, zag ik van binnen dezelfde netheid en zindelijkheid, doch niets dat naar eene predikſtoel geleek: er was eene talrijke vergadering van mannen en vrouwen: men wenkte mij om in eene bank te komen, het welk ik uit beleefdheid deed, doch waar over ik mij naderhand beklaagde. Ik merkte nu dat ik in eene vergadering van Kwakers was, nooit heb ik op eene publieke plaats zulk eenen vervelenden morgen doorgebragt, ik trof het ook juist zoo ongelukkig, dat de geest voor dien geheelen morgen abſent bleef, zoo dat er van half elf tot half één niets gebeurde dan zuchten en het hoofd van de eene zijde op de andere te leggen. Nooit was mij eene ſtilte zoo akelig als deze. Naar het geeuwen en gapen te oordeelen, waren er zeker meer in deze vergadering, die elch niet min, dan ik mij verveelden. —— Intusſchen dacht ik na over het redelooze zulk eene godsdienst-oefening, over het verdrietig verkwisten van den tijd, daar men toch altijd gevaar loopt van eenigen tijd naar de komst des geestes te moeten wachten, terwijl het, gelijk dezen morgen bleek, riſico is of hij geheel wel zal komen; terwijl ik dacht over de onmogelijkheid dat zulk een jammerlijk gekwezel het hart der jonge lieden, waar van ik verſcheidene in den bloei der jaren voor oogen had, kon behagen, ſtond een bejaard man op, en kondigde de vergadering aan, dat, daar niemand opgewektheid kreeg om een woord te ſpreken, en de tijd verloopen was,

dat

dat wij maar best zouden doen, met naar huis te gaan, gelijk wij dan ook allen deden.

Dit is mij zoo bevallen, dat ik niet ligt weder eene Kwakers vergadering zal gaan bijwonen.

Van de kerken en het geen tot dezelve betrekking heeft, ga ik nu over om u van deze en gene andere voorwerpen, tot de ſtad behoorende, iets te melden. De ſtad is rijkelijk voorzien van allerhande ſoort van winkels, waarin alles in overvloed te bekomen is, zoo wel het geen tot weelde als tot vervulling van de behoeften des levens behoort; de verbazend groote vleeschhal is dagelijks voorzien van het uitmuntendst kalfs-, ſchapen- en rundvleesch, zoo ook de groenmarkt, terwijl de rivieren de *Tamor*, de *Plym* en de zee de vischmarkt voorzien van de uitgelezendſte visch, waaronder de zalm, de ſchelvisch, kabeljaauw en tongen uitmunten, en waar van zelfs veel voor *Londen* opgekocht wordt; welke dagelijkſche overvloed dezen voorraad voor de keuken hier meestal voor eenen zeer matigen prijs verkrijgbaar maakt. —— Over het geheel komt het in dit opzigt al met onze meeste vaderlandſche ſteden overeen. Het pond rundvleesch kost vijf of zes ſtuivers, het kalfsvleesch in dezen tijd acht ſtuivers en het ſchapenvleesch vier of vijf, een groote ſchelvisch of tong één en een halve of, duur zijnde, twee ſtuivers. Texelſche kaas heb ik gekocht, zoo goed ze zijn konde, voor zeven ſtuivers het pond, een pond kaarſen voor tien ſtuivers. Zeer goede zuivere thee drie gulden het pond. Het brood naar des-

zelfs zwaarte te oordeelen, komt mij wel zoo goedkoop voor als bij ons: maar wijn, ſpiritualia, laken, en meestal wat tot kleeding behoort, is verbazend veel duurder dan bij ons, voornamelijk het geen de mannen behoeven; doch catoen en bontgoed, het welk voor de kleeding der vrouwen meest gebruikt wordt, is zeer goedkoop.

Wat de inwoners dezer ſtad betreft, nergens zag ik zulke ſchoone menſchen, zoo mannen als vrouwen. De kleeding van beide is uitſtekend net. Linnen zoo zuiver als versch gevallen ſneeuw en fijn laken is de gewone dragt der mannen, zijnde de donkere kleuren meest in achting. De vrouwen dragen meest fijn linnen of catoen en zijn zeer dun gekleed: de bejaarde vrouwen dragen mutſen, doch de jongere en vooral de ongetrouwde alleen het haar op het hoofd, met eene kam opgeſtoken, en, wanneer zij uitgaan eenen ronden hoed, dien zij op eene haar eigene manier weten optezetten, dat hare natuurlijke bevalligheid eenen nieuwen luister bijzet: doch iets, waar over ik mij in het eerst, toen ik hier kwam, verwonderde, en dat ik nog niet al te goed verdragen kan, is, dat er volſtrekt geen onderſcheid plaats heeft in de kleeding tusſchen vrouwen van hooger en lageren rang: vooral onder de meisjes zal het oplettendst oog geen onderſcheid ontdekken; men verbeeld zich niet anders dan dames te zien, terwijl onder het fraaije dames kleed veelal een naaister, mutſemaakſter of iets diergelijks verborgen is. Het is in het eerst lastig voor den vreem-

vreemdeling, die niet weet met welke ſoort van wezens hij te doen heeft en daarom ſoms meer hoffelijkheid betoont dan juist wel noodig is. —— Zij zijn ten uiterſten beſchaafd en wellevend, waarin zij voor het uiterlijke de dames van hooger rang weinig toegeven, iets dat het voor den vreemdeling nog moeijelijker maakt haren waren ſtand te onderkennen. In het huis, bij voorbeeld waar ik woon, zijn twee dochters, die de kost met hare handen moeten winnen: de eene is eene linnennaaister in huis, en de andere gaat dagelijks in andere huizen naaijen, —— maar nooit zal deze laatſte 's morgens uitgaan, zonder voor de koude een keurig gewerkt met bont gevoerd zijden overkleed te hebben aangetrokken en eene palatijn om te ſlaan: en zoo is het hier in het algemeen. Doch, zijn de meisjes zwierig, zij zijn ook ten uiterſten net en keurig op hare kleeding en zindelijk op alles.

Wat het karakter der inwoners van deze plaats betreft, ik ben nog niet lang genoeg hier, om daar over eenig gegrond oordeel te vellen, ook wordt daar toe meer tijd en gelegenheid vereischt, dan ik tot zoo iets hier waarſchijnlijk vinden zal. Vooral is dit voor den vreemdeling een moeijelijk werk, die bloot als vreemdeling van zijn eigen leeft, zijn geld verteert en in geene andere betrekking tot de menſchen ſtaat, die hij dan veelal meest van den besten kant leert kennen, zonder ooit of zeldzaam in de gelegenheid te zijn, hunne zwakheid of gebreken optemerken. Doch die gene welke ik heb leeren

kennen, voor zoo ver ik met hun omgaan en te doen heb of gehad heb, zijn vriendelijk, menschlievend, verpligtend, gedienstig en hulpvaardig, gelijk mij door onderscheide proeven en dadelijke bewijzen gebleken is. Op straat of op den weg zal men gaarne een eind wegs medeloopen om iemand op het gevraagde pad te helpen, zoo als ik meermalen bij mijne eenzame wandelingen het geval gehad heb. ——

Op den zondag zijn zij zeer gezet, alle nering en handtering staat op dien dag stil, kerken en kapellen zijn opgepropt met menschen, en men zou het als eene onvergeeflijke misdaad beschouwen, iemand op dien dag eenige bezigheid te zien verrigten, geene vrouw zal zich verstouten eene naald in handen te nemen, zelfs de dagelijksche onschuldige uitspanningen staan dan geheel stil; het biljard, het welk de Engelschen anders nog al boven andere spelen achten, blijft onbezocht; en ongelukkig de vriend van een kaart-spelletje, die het zou durven wagen op dien dag eene kaart tot zijn vermaak in handen te nemen; zijne bedienden zouden hem verlaten, zij zouden in zulk een huis niet willen wonen, en de speler zelfs zou, zoo dra zijne daad bekend wierd, onder zijne stadgenooten al zijn achting en vertrouwen verliezen.

In de dagelijksche verkeering is het politieke hier het meest geliefkoosd onderwerp der gesprekken, waar bij men niet zelden gelegenheid heeft hunne enthusiastische liefde voor hun vaderland, zoo wel als

als eenen geweldigen haat tegen al wat *Frankrijk* en deszelfs tegenwoordig beſtuur betreft, optemerken. Zelfs bij kinderen heb ik blijken gezien van die nationale haat en verachting van de Franſchen: meermalen zag ik kinderen op ſtraat ſpelende, waar bij zij zich in twee partijen verdeelen, verbeeldende de eene Engelſchen de andere Franſchen: ik merkte op dat de partij der Franſchen altijd in getal de grootſte was, en echter wierd dezelve altijd door die der Engelſchen overwonnen en gevangen genomen.

Dan, om nog eens tot de vrouwen te rug te keeren, zoo zindelijk zij op hare kleeding enz. zijn, zoo zijn zij het ook op hare huizen, vloeren en trappen, die niet met tapijten belegd zijn, worden wekelijksch geboend, in de keukens blinkt het koper, tin, en blikwerk als zilver, en de inrigting der tafels en het opdiſchen der ſpijzen is ten uiterſte net en keurig. Als het koud is gebruiken de vrouwen, zoo als bij ons, geene ſtoven, maar zitten zoo als de mannen bij den haard, en vermeerderen rondom dezelven het gezelſchap. Als zij uitgaan en de ſtraten morſig zijn, dragen zij zekere machinen onder de ſchoenen, *pattens* geheeten, deze beſtaan uit een plat ſtuk hout, in het welk een ijzer in de gedaante van een hoefijzer is vast gemaakt, dit wordt met banden om de ſchoenen vastgeſtrecht, waar door zij twee of drie duimen boven den grond verheven worden, bewaren de ſchoenen en voeten voor vocht en vuiligheid. —— Deze machinen ons-

ſieren echter zeer den gang der vrouwen, veroorzaken eene onbevallige ſtijfheid, en zijn zoo ongemakkelijk, dat alleen een gedurig herhaald gebruik, omtrent als met de ſchaatſen bij ons, dezelve bruikbaar maakt, en dan nog niet zonder gevaar van zwikken of vallen, gelijk ik in dezen korten regentijd reeds meermalen gezien heb.

De vrouwen zijn hier groote liefhebſters van wandelen vooral buiten in de vrije open lucht: op elken ſchoonen dag ziet men ze in menigte op de bergen, aan de zee en andere luchtige wandelplaatſen; zij zijn veelal verzeld van kinderen die hier van de teederſte jeugd af aan dagelijks aan de invloeden der zee en buitenlucht blootgeſteld worden, het welk misſchien een der oorzaken is van de ſchoone kleuren die hier derzelver aangezigten teekenen en tot eenen hoogeren ouderdom bijblijven. De kinderen, die ik van tijd tot tijd zag, droegen ſchoenen doch geene kouſen, en zeer korte dunne kleederen: ook worden zij vroegtijdig aan eene ſterke beweging gewend, want het wandelen is hier geen wandelen zoo als bij ons, maar beſtaat volſtrekt in loopen, en wel met eene ongeloofelijke ſnelheid, zoo wel bij vrouwen als bij mannen, en dan moeten de kinderen zoo mee volgen, zoo goed zij kunnen. —

Wat het onderwijs der kinderen aangaat, de meeſte ouders, althans dezulken die het om de koſten niet behoeven natelaten, zenden, volgens de hier zoo ik hoor vrij algemeene gewoonte, hunne kinderen vroegtijdig naar een of ander kostſchool,

het

het zij in de ſtad, of elders buiten dezelve. Ouders, tot zoo iets niet in ſtaat zijnde, of zulks om andere redenen niet verkiezende, zenden hunne kinderen op de zoogenaamde liefde-ſchoolen, die grootendeels door liefdegaven zijn geſticht, en door dezelve onderhouden worden, waar de kinderen dus voor weinig of niets onderwijs erlangen, doch deze zijn meest de kinderen van behoeftige lieden; geheel armen kunnen gebruik maken van de zondagsſchool: de Eerw. Dr. HAWKER maakt zich omtrent deze ſchool zeer verdienstelijk, zoo door ruime bijdragen uit zijn beurs tot deszelfs onderhoud, als door werkzame pogingen, om het verſtand en hart der armen te verlichten en te verbeteren, en dus dit veelal zoo verwaarloosd gedeelte der maatſchappij tot gelukkige leden van dezelve te vormen.

Behalve deze is hier ook nog, dat iets zeldzaams is, en lang niet in alle Engelſche ſteden wordt gevonden, een Latijnsch ſchool, van ſtadswegen opgerigt, reeds in het jaar 1573: behalve vrije woning en tuin trekt de Rector een vast jaargeld van dertig ponden ſterling. Met huis en tuin gerekend, is het duizend gulden waardig, evenwel veel te weinig om als een Engelsch gentleman te leven. Het geen hij dan van zijne 30 pond in dat opzigt te kort komt, vindt hij in de ſchoolpenningen, de private leſſen en de kostkinderen die hij ſomtijds houdt.

Wat verder de plaatſelijke genoegens van deze ſtad betreft, waar toe men brengen moet eenige

goede koffijhuizen, biljardtafels, eene fraaije wel-ingerigte ſchouwburg, wekelijks een paar concerten, nu en dan een danspartij op eene publieke plaats, reken ik verder voornamelijk onder dezelve, de uitmuntende lees-bibliotheken, die ſommige boekverkoopers in onderſcheidene vakken nahouden. Voor eene kleinigheid kan men zich dus een groot en duurzaam genoegen bezorgen; doch het verwonderde mij volſtrekt geene boeken dan in de Engelſche taal te ontmoeten, enkele Latijnſche maar geheel geene Franſche, Hoogduitſche of Hollandſche. Ik heb kennis gemaakt met zulk eenen Boekverkooper die eene zeer uitgebreide bibliotheek in zijne winkel heeft: zijn naam is BORNIKEL, en van geboorte is hij een Duitſcher. Ik wilde dus Hoogduitsch met hem ſpreken, om dat mij dat gemakkelijker viel dan het Engelsch, — doch zoo wilde hij geheel niet, mij verzekerende, dat hij zijne moedertaal geheel vergeten had, en dezelve thans noch verſtaan noch ſpreken konde, iets, dat ik bezwaarlijk gelooven kan van iemand die tot zijn negentiende jaar in Duitschland is opgevoed, en niet langer dan dertig jaren in Engeland heeft gewoond. Ik ken hier meer Duitſchers die hier langer gewoond en ook altijd zoo wel als Mr. BORNIKEL onder Engelſchen verkeerd, doch daarom hunne moederſpraak niet zoo geheel vergeten hebben; wel zeggen zij, dat het ſpreken van hunne moedertaal hun moeijelijker valt dan van de Engelſche, dit laat zich begrijpen, doch is geheel wat anders dan dezelve zoo

te

te vergeten dat men ze niet ſpreken en er geen woord van verſtaan kan, gelijk Mr. BORNIKEL beweert met hem het geval te zijn.

Wat *Plymouth* betreft, daar mede zal ik het nu voor het tegenwoordigd hier bij laten, en met nog een enkel woord over het naburig *Dock* te melden, dezen beſluiten.

De weg van *Plymouth* naar het *Dock*, niet meer dan een half uur gaans van elkanderen afgelegen, is ten uiterſte aangenaam, biedende de ſchoonſte gezigten aan het oog. Wanneer men gemakkelijk en in een oogenblik daar wil zijn, kan men zich van eene poſtkoets of chais bedienen, die altijd in eene ſtraat, van den morgen tot den avond, gereed ſtaan, om elk oogenblik heen en weer te rijden; doch ik maak zelden gebruik van dezelve, en verkies liever om meer dan eene reden te wandelen, en wel vooral om het fraaije uitzigt op dezen weg langer te genieten dan ik in eene vliegende koets kan doen: gebeurt het echter dat ik tot den donkeren avond in het *Dock* blijve, het zij dat ik dan in de eene of andere kapel heb hooren preeken, of in een aangenaam gezelſchap mijn tijd ongemerkt verzeten heb, of in den ſchouwburg ben geweest, dan bedien ik mij van zulk eene machine, en laat mij thuis brengen.

Tuſſchen *Plymouth* en het *Dock* loopt de weg over een dorp, *Stonehouſe* genaamd, waar door de beide ſteden als 't ware met elkanderen vereenigd worden en ſlechts eene ſtad uitmaken. De geheele

weg is aan de eene zijde op kleine afſtanden bezet met fraaije huizen en een breed geſchikt ſteenen voetpad langs dezelven. — Na *Stonehouſe* gepasſeerd te zijn, loopt de weg over *Stonehouſe hill*, zijnde een hoogen heuvel, die van deszelfs top het verrukkendst uitzigt aan alle kanten aanbiedt. Aan de eene zijde ziet men *Plymouth* gedeeltelijk omringd van eene keten bergen, aan de andere zijde het meer prachtig en ruim gebouwde *Dock*, beneden aan den voet des heuvels het nette *Stonehouſe ſtock*, het prachtig hospitaal voor zeelieden, op eenen verderen afſtand ſcheeprijke dokken, baaijen, bosſchen, bergen, lusthuizen, en voor zich eene onmetelijk uitgeſtrekte zee.

De ſtad onder den naam van *Dock* bekend, heeft deszelfs oorſprong te danken aan twee dokken, die hier aan den mond van de rivier *Tamor*, ten tijde van WILLEM *den derden* aangelegd wierden. Deze twee dokken wierden naderhand met verſcheiden andere vermeerderd, voorzien van alle noodwendige vereischten om nieuwe ſchepen te bouwen en oude te kalefateren. Het gevolg hier van was, dat hier ook eene menigte pakhuizen, tot berging van ſcheepsgoederen en behoeften getimmerd wierden, — houtloodſen, proviant-magazijnen, woningen voor de opzieners over de werven en al wat tot het bouwen en uitrusten van oorlogſchepen behoorde, kwamen weldra te voorſchijn, rotſen wierden weggehouwen, van deszelfs ſteen huizen gebouwd, ſtraten aangelegd, en er verrees bij deze dokken in een

klein

klein getal van jaren, eene geheel nieuwe ſtad, die vervolgends altijd ſlechts enkel den naam van *Dock* behouden heeft.

In alle deelen overtreft het *Dock*, *Plymouth* verre, zoo in grootte als in ſchoonheid, het wordt zelfs nog van dag tot dag vergroot. — Alle de ſtraten zijn breed en lijnregt, de huizen in eenen ſchoonen ſmaak gebouwd, de fraaije groote kapellen ſtaan op ruime ſierlijke pleinen, alles, in één woord, heeft hier een geheel ander aanzien, alles ademt hier niets dan luchtigheid en vrolijkheid, zoo zeer als te *Plymouth* donkerheid en zwaarmoédigheid heerscht; dit is ook de reden, waarom de meestvermogende lieden, die onafhankelijk van iemand leven, en door geenen post of belang aan eene of andere plaats gebonden zijn, *Plymouth* verlaten, en in het *Dock* hunne woningen gevestigd hebben. —— En in der daad, ik heb tot dusverre nog geene ſtad gezien, die mij, om in te wonen, beter dan deze zou behagen. Het *Dock*, hoe uitgebreid ook en bevolkt, heeft binnen deszelfs omtrek geene Parochie-kerk, zoo als *Plymouth* twee heeft, het behoort in dat opzigt, onder *Stock*, een klein Dorpje in de nabijheid van het *Dock* gelegen. Een zonderling contrast waarlijk, wanneer men van den nabijgelegen berg het oog vestigt op deze groote ſtad en het kleine ſtille dorpje, en dan denkt, dat niet het laatſte aan de eerſte, maar de eerſte aan het laatſte, in het kerkelijke geheel onderworpen is, hoewel het *Dock*,

zoo als ik u reeds heb gemeld, rijkelijk voorzien is van kapellen, die in grootte en ſchoonheid voor vele aanzienlijke kerken niet behoeven te wijken, zoo zijn toch de inwoners, die zich aan de heerſchende kerk in *Engeland* houden, en de Episcopale godsdienstoefening willen bijwonen, genoodzaakt zich naar het dorpje *Stock* te begeven.

Voor het overige, mijn Vriend, kunt gij vele dingen, die ik reeds van *Plymouth* gezegd heb, ook op het *Dock* toepaſſen. Menſchen, levenswijze enz. zijn hetzelfde. Publieke gebouwen, die ik u beſchrijven kan, heeft de ſtad geene, dan de nabijgelegen dokken, die van alles rijkelijk voorzien zijn, wat tot den ſcheepsbouw noodig is. Het prachtig, op een heuvel gelegen hospitaal, voor zwakke en zieke zeelieden, de fraaije wacht en nieuwe ruime barakken, voor eenige honderde ſoldaten, liggen buiten de ſtad, en behooren onder *Stonehouſe*, zoo dat ik voor het tegenwoordige, niets meer van deze beide ſteden weet te zeggen; ontmoet ik echter in het vervolg nog de eene of andere merkwaardige bijzonderheid, zal ik niet nalaten u daar van bij gelegenheid berigt te geven.

ACHT-

ACHT-EN-TWINTIGSTE BRIEF.

Plymouth Oct. 1805.

Naauwelijks heb ik mijnen vorigen, dien gij over *Embden* zult ontvangen, met een ſchip, dat heden met een gunstige wind, van hier vertrekt, geëindigd, of ik zet mij wederom neder om eenen anderen te beginnen. Geen zin hebbende om in het tegenwoordige dompige weêr uit te gaan, heb ik beſloten mijne kamer te houden, en den dag meest te beſteden, met aan u te ſchrijven, zullende, gelijk in mijnen vorigen *Plymouth* en het *Dock* het onderwerp waren, eenige aangename togtjes en wandelingen buiten de ſtad, mij daar toe in dezen ſtof verſchaffen.

Eenige dagen geleden, heb ik met den lieutenant onzen prijsmeester, en een paar Engelſchen, die ik ſedert eenigen tijd heb leeren kennen, en met welken ik eene gedurigen aangenamen omgang onderhoude, een allerverrukkendst zeetogtje gedaan.

Op eenen afſtand van ruim twaalf Engelſche mijlen van deze ſtad, voor het midden van de baai, ligt in de open zee, eene verzameling van ontzettende rotſen, op wier hoogſte gedeelte een vuurbaak ſtaat, *Edystone lighthouſe* genaamd. De baak beſtaat uit een hoogen dikken toren, op welken 's nachts, door daartoe geſtelde oppaſſers, die

in

in dezen toren wonen, beſtendig licht onderhouden en gewaakt wordt. Begeerig zijnde, dit zoo nuttig als zonderling gebouw eens van nader bij te beſchouwen, dan op dien akeligen dag, toen wij met de kommervolſte vooruitzigten deze haven verlieten, en hetzelve voorbij zeilden, had kunnen geſchieden, wierd met gemelde vrienden tot een togtje derwaards, op den eerſten ſchoonen gunſtigen dag, beſloten. In dit opzigt wierd weldra aan ons verlangen voldaan. Wij huurden voor deze onderneming eene zeilboot, dergelijke altijd in menigte in de baai gereed liggen, en, daar wij ons zelven genoegzaam in ſtaat oordeelden, dit vaartuig te beſtuuren, lieten wij de gewone roeijers aan land.

Na ons dan van al het noodige tot dit plaiſiertogtje voorzien te hebben, namelijk een paar flesſchen rum, eenige flesſchen wijn, glaasjes, brood, kaas, pijpen en tabak, ſtaken wij tegen den middag van land. Het ſchoone weêr, eene friſſche heldere lucht, eene matige koelte uit het oosten, die ons beſtendig goed weêr voorſpelde, en een bedaarde zee, in wiens zacht bewogen golfjes de koesterende zon zich ſpiegelde, en het gezigt van een groot getal visſcherspinkjes, met roode en witte zeilen, maakten onzen togt ten uiterſten aangenaam en verrukkend. Binnen één uur waren wij op onze voorgenomen landingplaats aangekomen. Een der wachters ons onzen koers naar de rots hebbende zien rigten, ſtond bij on-

onze komst reeds gereed ons optewachten om ons, bij onze landing, den noodigen bijstand te verleenen; welke echter alleen daarin bestond, dat hij een door ons uitgeworpen touw aan eenen ring vastmaakte, die onze boot het afdrijven belette, terwijl wij voor het overige door het lage kalme water gemakkelijk van de eene rots op de andere stappen, en den toren, of liever den buitensten trap, die naar deszelfs binnenste deelen henen leidt, bereiken konden. — Terwijl wij opklommen, lieten wij aan den wachter de zorg over om den medegebragten voorraad binnen te brengen, die deeze moeite met teekenen van geene geringe vreugde op zich nam. En in der daad is zulk een bezoek van nieuwsgierigen op dezen eenzamen toren een aangenaam verschijnsel en een soort van feest, hetwelk de wachters nu en dan eens eenigzins schadelijk stelt voor het gemis van den omgang met hunne medemenschen, en het genot van sommige gewenschte verkwikkingen en verversching.

De donkere doch gemakkelijke trap bragt ons in een vrij ruim doch sober verlicht en even sober gemeubleerd vertrek, alles echter zindelijker onderhouden dan ik mij had voorgesteld. Wij vonden in dit vertrek een bejaard man, die ons met alle teekenen van vreugde over onze komst in dit zijn eenzaam verblijf verwelkomde, en verzocht nedertezitten. Wij verzochten echter vooraf het bovenste gedeelte des torens te mogen beklimmen, waarheen de oude man ons dadelijk den weg wees; hier niets vindende dan

een gezigt over eenen onoverzienbaren waterplas, waaraan wij, om in hetzelve juist een bijzonder vermaak te vinden, al te zeer gewoon waren, gingen wij weder naar beneden, alwaar wij ons, daar de frisſche zeelucht en de beweging in eene ſchommelende boot ons hongerig had gemaakt, aan eene bete broods met lekkere Chesterkaas en een glaasje portwijn hartelijk verkwikten. Het ſpreekt van zelfs, dat de oude wachter, terwijl zijn collega op zijn beurt boven op den toren bleef, hier bij geen ledig aanſchouwer was. Vervolgens rookten wij onze ſigaren en de oude zijne pijp, doende ons intusſchen een verhaal van de geſchiedenis van dit lichthuis, en van de bijzondere lotgevallen, die hem in den loop van eenige jaren in dezen toren waren overgekomen.

Betreffende het eerſte, verhaalde hij ons, dat eenen zekeren WINSTANLEY, een beroemd bouwmeester in *Eſſex*, de eerſte was geweest die moeds genoeg bezeten had, om het gouvernement voorteſtaan, op deze rots eenen vuurtoren te bouwen, dat het gouvernement zulks aanſtonds bewilligd en hem tot die nuttige onderneming in ſtaat geſteld had, beginnende dezelve in het jaar 1696, en dien voltooijende in 1698. — In het jaar 1703 had de tooren eenige herſtelling nodig; dezelfde bouwmeester ondernam wederom dat werk, oordeelende nu zijn opgerigt gebouw van die ſtevigheid te zijn, dat geen zee of ſtorm in ſtaat was hetzelve te vernielen, wenſchende zelfs eens hier te-

tegenwoordig te zijn in den hevigſten ſtorm, die immer opſtak, en dus van nabij te zien, welk eene uitwerking dezelve op zijnen vuurtoren hebben zoude. Aan dezen zijnen dwazen wensch zag hij maar al te ſpoedig voldaan. — Op den 26 Nov. 1707, juist toen hij zich met zijnen werklieden en torenwachters alhier bevond, verhief zich in den nacht de vreeſelijkſte ſtorm, die immer menſchen heugde, en wel met dat ongelukkig gevolg voor deezen vuurtoren, dat op den volgenden morgen geen ſtuk van denzelven te zien of te vinden was.

Het gevolg hiervan was verder, dat vele ſchepen misleid door het niet vinden van het vuur hier omſtreeks, ongelukkig op deze rotſen verbrijzeld wierden. Men was dus weldra bedacht om eenen nieuwen vuurtoren te bouwen, die ook in het jaar 1708 begonnen en in 1709 voltooid wierd. Deze ſtond alle gevaren en ſtormen door tot op het jaar 1755 toen dezelven door eenen brand verwoest wierd. In 1756 wierd de tegenwoordige begonnen en voltooid in 1759 op welke de woedendſte orkanen tot dus verre niets vermogt hebben.

De oude man, die, met het ligten van elk glaasje, waarbij het drinken van onze gezondheid niet vergeten wierd, ſpraakzamer wierd, verhaalde ons nu eene goede en verſtandige trek uit het leven van LODEWIJK *den veertienden*, op den vorigen toren betrekking hebbende. Deze vorst met *Engeland* in oorlog zijnde, in dien tijd toen men juist bezig was den tweeden vuurtoren op te bouwen,

kwam 'er een Franſche kaper, nam bouwlieden, bouwſtoffen en alles weg wat tot dezen toren behoorde, bragt dat alles naar *Frankrijk*, waar de onſchuldige werklieden in de gevangenis geſloten wierden. De kaperkapitein wachtede niet lang deze zijne heldendaad aan den koning bekend te doen worden, wachtende daarvoor eene uitſtekende belooning: dan de kapitein bedroog zich zeer in zijne verwachting, Zoo dra was dit gebeurde den koning niet ter oore gekomen, of hij beval de onſchuldige gevangenen oogenblikkelijk te ontſlaan, en den kapitein en zijne medepligtigen in derzelver plaats te werpen, zeggende, wel met *Engeland*, maar niet met elk enkel perſoon in oorlog te zijn, en er verder bijvoegende dat het bouwen van dien vuurtoren eene onderneming was zoo menschlievend als nuttig niet alleen voor *Engeland*, maar ook voor *Frankrijk* en elke natie die deze zee bevaren moest, waarom dan ook de werklieden, door hem met geſchenken overladen, tot het ongeſtoord voortzetten hunner bezigheden terug gezonden wierden.

Vervolgens verhaalde hij ons openhartig, hoe hij in zijne jongere jaren, weinig zin aan werken hebbende, tot dezen post, die hem niet meer dan 25 pond ſterling jaarlijks opbragt, gekomen was, hoe hij vervolgens hier in de eenzaamheid ſchielijk meer lust tot den arbeid had gekregen, zoo dat zijn handwerk, beſtaande in ſchoen- en laarzenmaken hem nu 's jaars een mooi ſommetje aanbragt, en dat hij voor het overige met zijnen ſtand tevreden

was

was en geen ander lot begeerde. Het grootſte onheil dat hem hier eens was overgekomen, was het verliezen van zijnen medewachter, hetwelk gebeurde in den ſtormachtigſten tijd van het jaar, zoo dat in dagen en maanden de boot niet van of aan land konde komen. Waar hij het meest mede verlegen was, was het doode ligchaam van zijnen medgezel, daar hij nergens meê henen konde dan hét in zee te werpen. Dit durfde hij niet doen, uit vrees voor kwade beſchuldiging en verdenking, of hij niet misſchien deszelfs moordenaar zou zijn geweest. Hoe walgelijk en onverdragelijk de ſtank in zijne enge woning, en het hem nu onmogelijk wierd, hetzelve zonder behulp wegteruimen, was hij genoodzaakt hetzelve te laten liggen, tot dat, na verloop van ruim eene maand, verloſſing voor hem uit deeze ellende kwam, door het aankomen der boot, zijnde hij zelfs toen reeds ten uiterſte verzwakt en afgemat, daar hij nu nacht en dag geduriglijk alleen de wacht moest houden. Sedert dat ongelukkig voorval waren hem altijd twee wachters toegevoegd, hebbende elk hunner op zijne beurt vrijheid in den zomer eenige dagen aan den wal doortebrengen, zoo als nu het geval was met den derden dien wij hier thans niet vonden.

Hij verhaalde ons nog deze en gene gevalletjes van zijn eenzaam eentoonig leven, van ſommige voorname perſonen zoo landgenooten als vreemdelingen, die hem in deeze zijne woning hadden bezocht, en zou ons ik weet niet wat nog verteld hebben,

zoo wij ons hadden opgehouden: het was reeds in den achtermiddag, en gaarne vroegtijdig in de ſtad willende zijn, om dien zelfden avond den ſchouwburg te bezoeken, namen wij affcheid van dezen goeden ouden wachter en zijnen ambtgenoot, hun, behalve een geſchenk in geld, alles latende wat wij medegenomen hadden.

Weêr en wind en kalme zee maakten onze terugreis niet min aangenaam en verrukkend dan onze uitreize, terwijl de tijd, daar aan beſteed, onder aangename geſprekken, over zulk een afgeſcheiden eenzaam leven, zoo in het midden eener woeste zee, over den nuttigen ſtand van deze lieden, die zich, voor zulk eene geringe bezolding, wel tot zulk eene in zich zelve ſchrikkelijke eenzaamheid wilden laten verwijzen, om dus, door hunne zorg en waakzaamheid, een middel te zijn tot het behoud van duizenden levens, die anders het ſlagtoffer deezer doodelijke rotſen geworden zouden zijn en verder misſchien worden zouden, in een oogenblik was voorbijgevlogen. De uiterlijke geringe ſtand dezer wachters wierd eerwaardig in ons oog, en zoo wel deze als hij die het eerst op het denkbeeld was gekomen, hier zulk een nuttig gevaarte op te rigten, was naar onze gedachte, een menſchenvriend, wiens gedachtenis waardig was in zegening te blijven.

In de ſtad teruggekomen zijnde, en onze boot aan deszelfs eigenaar terug bezorgd hebbende, gingen wij naar mijne kamer, van waar wij, na het gebruik

bruik van een kopje thee en warme toast (geroost tarwenbrood) ons naar den Schouwburg begaven. Het gebouw in het geheel, het theater en al deszelfs toebehooren, is vooral niet meer dan middelmatig, uitgenomen de kleeding der acteurs en actrices, die ten uiterſte rijk en prachtig is. — Van het ſtuk zelfs, dat geſpeeld wierd heb ik weinig of niets verſtaan, en kan dus de bekwaamheid des acteurs niet beoordeelen. Ik vind het eene onverdragelijke gewoonte op eene publieke plaats zoo veel rumoer te maken. Het was in dat opzigt hier in *Plymouth* en in het *Dock nog* ruim zoo erg als op het eiland *Sint Helena*. Het is waarlijk (althans hier) als of de Engelſchen in den ſchouwburg gaan, niet, dat anders het oogmerk is, het een of ander meer of min belangrijk nuttig ſtuk te zien voorſtellen, maar om te praten, te lagchen, heen en weer te drentelen, en meer rumoer te maken, dan men van de bedaarde Engelſchen zou kunnen verwachten. Op eene publieke plaats, waar men komt om te hooren is het zoo rumoerig, dat men niet hooren kan, en in een koffyhuis integendeel is het zoo ſtil als in eene kerk, het minſte geritſel wordt daar niet gehoord, en die nog al met elkanderen ſpreken, doen het zoo zacht, dat het minſte geluid van zulk een diſcours niet tot eens anders ooren doordringt. Een zonderling contrast waarlijk met alle andere bekende landen.

Wij hadden onze plaats in een der fatſoenlijkſte loges genomen, doch het duurde niet lang, of wij

veranderden ook al van plaats, en dat gaat zoo van plaats tot plaats buiten de vast bezette loges, door den geheelen ſchouwburg, tusſchen beiden gaat men dikwijls naar buiten om in een naburig koffyhuis een glaasje punch of grock te drinken, zoo dat men volſtrekt aan het geen geſpeeld en vertoond wordt, niets heeft.

De meisjes van plaiſier, namelijk de voornaamſte, want het ſlechtſte en gemeenſte zoodje begeeft zich reeds vroeger naar de oorlogſchepen, verſchijnen op deze plaats in menigte. Zij ſluipen in alle deelen van het gebouw rond, in de bak, de loges, de galerijen; met de uiterſte deftigheid en vriendelijkheid gaan zij bij de heeren zitten, maken een praatje, preſenteren een trosje druiven of wel een oranjeappel. Zij zijn veelal ſchoon en welgemaakt: en waarlijk, op het uiterlijk aanzien, en in hun vriendelijk bevallig voorkomen en nette ſierlijke kleeding ontbreekt haar niets, waarom men ze niet voor de eerste fatſoenlijke dames van de ſtad zou houden; ook veroorloven zij zich, zoo als men mij verzekerd en ik zelfs nu meermalen gezien heb, geene de minste onbeſcheidenheid in woorden of in daden, waarop, ook de kleinſte aanmerking, ten haren nadeele gemaakt zou kunnen worden. Zeker zou men kunnen zeggen, dat reeds haar gedrag, met ongevraagd zich bij de heeren neertezetten, niet fatſoenlijk is, dat is zoo, doch zij zijn bekend, en oordeelen dus geene redenen te hebben zich zulk eene handelwijze te ſchamen, maar voor het overige

ge zoeken zij enkel door eene innemende vriendelijkheid en lieftaligheid veroveringen te maken, terwijl hare geſprekken en gedrag zoodanig zijn, dat het zedigſte meisje zich niet anders zou kunnen gedragen en men zich wel eens verwonderen moet over de vordering in kennis en wetenſchap, die men geheel niet bij die ſoort van volk verwachten zoude, en waarvan zij ſomwijlen in hare discourſen de duidelijkſte bewijzen geven. — De overweging, hoe vele dezer meisjes van goeden afkomst zijn, die eenen tijd lang eene deftige opvoeding genoten, de gedachten aan eene diepe laagte, in welken zij gevallen en verzonken zijn, aan het geen zij met zoo veel kennis, ſchoonheid en bevalligheid hadden kunnen zijn, en het geen zij nu zijn niet alleen, maar het vreesſelijk ongelukkig en rampzalig lot, dat de meeste hunner vervolgens in haar laatſte levensperk te wachten ſtaat, het denkbeeld daar aan vervult het hart van den menſchenvriend met een innig medelijden over deze ongelukkigen.

De comedie afgelopen zijnde, begaven wij ons naar een naburig wijnhuis, om nog, ten beſluite van dezen genoegelijk gefloten dag, een glaasje punch te drinken, waarop wij, zoo als fatſoenlijke lieden hier moeten doen, eene koets namen en ons elk naar onze woning lieten brengen.

Zie daar dan, mijn Vriend, u dus het genoegen van eenen dag beſchreven; hetzelve met u gedeeld te hebben, zou zeker mijn genot hebben verhoogd; vooral zou het dat doen bij mijne wandelingen in

deze heerlijke en verrukkende landſtreek. Daar ik thans door niets verhinderd word, en geene bezigheid mij aangenamer zijn kan dan deze tegenwoordige, zal ik voortgaan dezen te vervolgen en u eene aangename wandeling te beſchrijven.

Onder deeze menigvuldige ſchoonheden van natuur en kunst, in den omtrek van *Plymouth* en het *Dock* voorhanden, is bovenal beroemd de berg *Edgecumbe*, toebehoorende aan een zeer oud en edel geſlacht van dien naam. Met eenen vriend in het *Dock* en twee Gentlemans van *Bristol*, die ik aan het huis van mijnen vriend had leeren kennen, wierd dus tot eene wandeling naar dien ſchoonen oord beſloten.

Mount Edgecumbe ligt aan de overzijde van de rivier *Tamor*, en is eene ſoort van kaap of ſchiereiland, wordende van achteren door het graafſchap *Cornwallis*, aan de eene zijde door den mond van de *Tamor* en aan den anderen door de zee of eigenlijk *Cawſend bay*, bepaald.

Na ons ontbijt eerst in het *Dock* genomen te hebben, wandelden wij van daar naar buiten, tot aan den oever van de *Tamor*, van waar wij ons met eene boot, welke vaartuigen hier altijd in menigte voorhanden zijn, lieten overzetten.

De boot, waarmede wij overvoeren, wierd beſtuurd door twee vrouwelijke ſchippers, die dit werk, het welk hier, van wegen de menigte groote en kleine ſchepen, gansch niet gemakkelijk is, met eene handigheid en vaardigheid verrigtten, dat de knap-

knapſte matroos het haar niet ligt verbeteren zoude. In *Catwater* had ik dit dikwijls gezien, doch de mond van de *Plym* is niet zoo gevaarlijk en vordert niet zoo veel beleid en oplettendheid als de mond van de breede en ſoms woeste *Tamar*. Het is zelfs eene zeldzaamheid diergelijk eene bezigheid door mannen te zien verrigten. Intusſchen gaven ons onze zindelijk gekleedde en knappe roeiſters ſtof tot boerten en aanleiding tot een geſprek over de nuttigheid om de koninklijke zeemagt met een aantal vrouwen te vermeerderen. Wij vermaakten ons daarmede, gedurende de overvaart, terwijl deze vrouwtjes geene mindere bewijzen gaven van zoo wel de tong als de handen te kunnen reppen.

Aan de overzijde der rivier, liep onze weg over ſchoone weilanden, in het aanhoudend gezigt van eene tallooze menigte ſchepen, in *Hamoare* voor anker liggende, en na ruim eene mijl gewandeld te hebben, bevonden wij ons aan den voet van den beroemden berg *Edgecumbe*.

Wij maakten nu gebruik van de vrijheid, welke men hier den nieuwsgierigen gaarne vergunt, om den geheelen berg, die ruim een uur gaans in den omtrek bevat, in al deszelfs gedeelten te doorkruizen. De ſchoone bosſchen, de romaneske tuinen, de verrukkelijke verbazend uitgeſtrekte párken, in een woord, al wat bezienswaardig was, wierd door ons bezocht: en geen plekje is er op dezen geheelen uitgeſtrekten grond, dat niet door eene bijzondere ſchoonheid de aandacht van den beminnaar

van

van natuur en kunst tot zich trekt. Het is verbazend te zien, hoe welig hier de planten, boomen en gewassen, van geheel verschillende luchtstreken, in de open lucht groeijen. Even als in de meer warme gewesten wandelt men hier in de liefelijkste boschjes van oranjeboomen, eene ontelbare menigte planten en gewassen vervulden hier de lucht met de aangenaamste geuren en de citroen en myrtheboomen groeijen hier even als of zij op deze gronden oorspronkelijk thuis behooren. Het is waarlijk als of men zich door eene soort van tooverij, in een oogenblik, in een der schoonste Indische gewesten ziet verplaatst, en zoo niet het meer levendige en woelige tooneel, dat zich gedurig in de voorwerpen die dezen berg omringen, aan het oog voordoet, andere denkbeelden in mij hadden levendig gehouden, zou ik mij op sommige plekjes van dezen schoonen berg gemakkelijk hebben kunnen verbeelden op het hemelsch *Sint Helena* verplaatst te zijn.

Reeds sedert jaren herwaarts was *Mount Edgecumbe* door geheel *Engeland* beroemd als een voorwerp van de uitnemendste schoonheid, wat moet het dan nu niet zijn, daar verscheidene van de laatste bezitters van dezen grond mannen van smaak en onmetelijken rijkdom waren, die het grootst genoegen vonden in dit hun eigendom te verbeteren en te versieren. De tegenwoordige Lord VALLETORT, de eenige zoon van den Graáe van EDGECUMBE, geeft daarvan thans wederom een uitstekend voorbeeld, hetwelk zijne smaak en kunde eer aandoet,

spa-

ſparende geene moeite of kosten om het nuttige met het ſchoone in den hoogſten graad bevallig te vereenigen.

Maar om u nu het overheerlijk uitzigt, het welk dezen berg het verrukt oog aan alle kanten aanbiedt, te beſchrijven, is mij onmogelijk. De betooverende indruk dien men gevoelt, wanneer men een donker laurier-boschje verlatende, zich zoo oogenblikkelijk verrascht ziet met een onbeperkt gezigt over den wijden oceaan, wanneer men de beide ſteden, *Plymouth* en het *Dock*, met al derzelver gewoel en bezigheid beneden zich ziet liggen: wanneer het oog zich aan de eene zijde vestigt op het in eene diepe vallei verſcholen dorpje *Cawſend* en de voor hetzelve gelegen ſcheeprijke baai, aan de andere zijde *Stock*; *Stonehouſe*, *Plymouth Sound*, de werven, magazijnen, het eilandje *Sint Nicolaas*, op eenen verren afſtand *Edystone lighthouſe*, zich uit het midden der golven verheffende, en dan die tallooze menigte van ſchepen in *Hamoare* en *Catwater*, in *Plymouth Sound* en *Sutton Pool*; waarlijk, de wonderbare indruk, door zulk een ſchilderachtig gezigt veroorzaakt, moet gevoeld en kan onmogelijk beſchreven worden.

Het huis heeft zulk eene ligging, dat alle deze voorwerpen uit hetzelve gezien kunnen worden, verwacht dus geene nadere beſchrijving van de geſchiktheid van hetzelve, om uit alle de vertrekken het oog op de aangenaamſte wijze te vermaken. Hetzelve is groot, ſchoon, zonder prachtig te zijn,

zijn, en ligt, naar de Engelſche gewoonte, in het midden van een verrukkend groen park.

De ſteward of hofmeester, die ons in het park zag wandelen; en bekend zijnde met dien heer uit het *Dock*, die ons vergezelde, bood ons aan om hetzelve te laten bezigtigen, zoo wij daartoe genegen waren. Wij konden zijn vriendelijk aanbod niet verſmaden en traden met hem binnen. Ik bevond mij dus voor de eerſte maal in een landhuis van een der voornaamſte rijkſte edelen van dit ſchatrijk eiland. Verwacht echter niet, mijn Vriend, dat ik in eene bijzondere beſchrijving zal zal treden, van de menigte groote en kleine vertrekken, de onderſcheidene kostbare meubilen, en den geheelen verbazenden rijkdom, die zich hier in alle de deelen van dit ſchoon gebouw aan mijn oog vertoonden. — Bijzonder opmerkelijk waren eenige prachtig gewerkte marmeren pilaaren en tafels, die de hall of groote zaal verſierden, en alle uit rotſen, uit den omtrek van *Edgecumbe*, gehouwen waren.

Alle deze ſchoonheden van natuur, kunst en en rijkdom bezigtigd hebbende, vervolgden wij onzen weg, — beklommen eenen heuvel of liever hoogen berg, zich naast dien van *Edgecumbe* verheffende, en kwamen bij eene eenzaam gelegen kerk met eene enkele woning. Op den toren, op welken oppaſſers bij eene Telegraaph de wacht houden, vermaakten wij ons eenige oogenblikken, met het verbaazend uitgebreid gezigt over de zee en een groot gedeelte van de graafſchappen *Cornwallis* en

De-

Devonshire. Dit was dezelfde toren, mijn Vriend, welken ik, toen wij voor eerſte maal in *Cawſend-bay* geankerd lagen, met zulk een blijde aandoening beſchouwde, die naderhand in de pijnlijkſte droefheid veranderde, toen het mij niet vergund was denzelven van nader bij te beſchouwen. De herinnering aan den vurigen toen mijn hart bezielenden wensch, om toch eens bij deezen toren, op deze bergen, in die nabijgelegene bosſchen te mogen wandelen, en aan de grievende ſmart, toen een onverwacht vertrek, bij de akeligſte vooruitzigten, dien wensch in rook en damp verdwijnen deed, de herinnering aan dien overgang van het vreugdevolst tot het onverwachtst en wanhopendst vooruitzigt, vervulde mij thans met een onbeſchrijfelijk aangenaam gevoel van vreugde over mijne tegenwoordige volkomene vrijheid, en gaf mij nu een verdubbeld genoegen, bij het beſchouwen der mij hier omringende voorwerpen, die ik toen tot mijne ſmarte zoo onverwacht verlaten moest, met de gedachte van dezelve waarſchijnlijk nooit wederom te zullen aanſchouwen. Onze weg was nu vervolgens een der ongemakkelijkſte, dien ik ooit voorheen bewandeld had, dezelve liep langs hooge rotſen en zoo ſteil naar beneden dat men zich in het gaan met moeite terug moest houden. Dezelve bragt ons in *Cawſend*, een zeer groot en volkrijk dorp, voor zich hebbende de u reeds uit mijne vorige beſchrijving bekende *Cawſend bay*, en aan de zijden en van achteren omringd door hooge bergen.

W

zoo wij ons hadden opgehouden: het was reeds in den achtermiddag, en gaarne vroegtijdig in de ſtad willende zijn, om dien zelfden avond den ſchouwburg te bezoeken, namen wij affcheid van dezen goeden ouden wachter en zijnen ambtgenoot, hun, behalve een geſchenk in geld, alles latende wat wij medegenomen hadden.

Weêr en wind en kalme zee maakten onze terugreis niet min aangenaam en verrukkend dan onze uitreize, terwijl de tijd, daar aan beſteed, onder aangename geſprekken, over zulk een afgeſcheiden eenzaam leven, zoo in het midden eener woeste zee, over den nuttigen ſtand van deze lieden, die zich, voor zulk eene geringe bezolding, wel tot zulk eene in zich zelve ſchrikkelijke eenzaamheid wilden laten verwijzen, om dus, door hunne zorg en waakzaamheid, een middel te zijn tot het behoud van duizenden levens, die anders het flagtoffer deezer doodelijke rotſen geworden zouden zijn en verder misſchien worden zouden, in een oogenblik was voorbijgevlogen. De uiterlijke geringe ſtand dezer wachters wierd eerwaardig in ons oog, en zoo wel deze als hij die het eerst op het denkbeeld was gekomen, hier zulk een nuttig gevaarte op te rigten, was naar onze gedachte, een menſchenvriend, wiens gedachtenis waardig was in zegening te blijven.

In de ſtad teruggekomen zijnde, en onze boot aan deszelfs eigenaar terug bezorgd hebbende, gingen wij naar mijne kamer, van waar wij, na het gebruik

ge zoeken zij enkel door eene innemende vriendelijkheid en lieftaligheid veroveringen te maken, terwijl hare geſprekken en gedrag zoodanig zijn, dat het zedigſte meisje zich niet anders zou kunnen gedragen en men zich wel eens verwonderen moet over de vordering in kennis en wetenſchap, die men geheel niet bij die ſoort van volk verwachten zoude, en waarvan zij ſomwijlen in hare discourſen de duidelijkſte bewijzen geven. — De overweging, hoe vele dezer meisjes van goeden afkomst zijn, die eenen tijd lang eene deftige opvoeding genoten, de gedachten aan eene diepe laagte, in welken zij gevallen en verzonken zijn, aan het geen zij met zoo veel kennis, ſchoonheid en bevalligheid hadden kunnen zijn, en het geen zij nu zijn niet alleen, maar het vreesſelijk ongelukkig en rampzalig lot, dat de meeste hunner vervolgens in haar laatſte levensperk te wachten ſtaat, het denkbeeld daar aan vervult het hart van den menſchenvriend met een innig medelijden over deze ongelukkigen.

De comedie afgelopen zijnde, begaven wij ons naar een naburig wijnhuis, om nog, ten beſluite van dezen genoegelijk geſloten dag, een glaasje punch te drinken, waarop wij, zoo als fatſoenlijke lieden hier moeten doen, eene koets namen en ons elk naar onze woning lieten brengen.

Zie daar dan, mijn Vriend, u dus het genoegen van eenen dag beſchreven; hetzelve met u gedeeld te hebben, zou zeker mijn genot hebben verhoogd; vooral zou het dat doen bij mijne wandelingen in

deze heerlijke en verrukkende landſtreek. Daar ik thans door niets verhinderd word, en geene bezigheid mij aangenamer zijn kan dan deze tegenwoordige, zal ik voortgaan dezen te vervolgen en u eene aangename wandeling te beſchrijven.

Onder deeze menigvuldige ſchoonheden van natuur en kunst, in den omtrek van *Plymouth* en het *Dock* voorhanden, is bovenal beroemd de berg *Edgecumbe*, toebehoorende aan een zeer oud en edel geſlacht van dien naam. Met eenen vriend in het *Dock* en twee Gentlemans van *Bristol*, die ik aan het huis van mijnen vriend had leeren kennen, wierd dus tot eene wandeling naar dien ſchoonen oord beſloten.

Mount Edgecumbe ligt aan de overzijde van de rivier *Tamor*, en is eene ſoort van kaap of ſchiereiland, wordende van achteren door het graafſchap *Cornwallis*, aan de eene zijde door den mond van de *Tamor* en aan den anderen door de zee of eigenlijk *Cawſend bay*, bepaald.

Na ons ontbijt eerst in het *Dock* genomen te hebben, wandelden wij van daar naar buiten, tot aan den oever van de *Tamor*, van waar wij ons met eene boot, welke vaartuigen hier altijd in menigte voorhanden zijn, lieten overzetten.

De boot, waarmede wij overvoeren, wierd beſtuurd door twee vrouwelijke ſchippers, die dit werk, het welk hier, van wegen de menigte groote en kleine ſchepen, gansch niet gemakkelijk is, met eene handigheid en vaardigheid verrigtten, dat de knap-

knapſte matroos het haar niet ligt verbeteren zoude. In *Catwater* had ik dit dikwijls gezien, doch de mond van de *Plym* is niet zoo gevaarlijk en vordert niet zoo veel beleid en oplettendheid als de mond van de breede en ſoms woeste *Tamor*. Het is zelfs eene zeldzaamheid diergelijk eene bezigheid door mannen te zien verrigten. Intusſchen gaven ons onze zindelijk gekleedde en knappe roeiſters ſtof tot boerten en aanleiding tot een geſprek over de nuttigheid om de koninklijke zeemagt met een aantal vrouwen te vermeerderen. Wij vermaakten ons daarmede, gedurende de overvaart, terwijl deze vrouwtjes geene mindere bewijzen gaven van zoo wel de tong als de handen te kunnen reppen.

Aan de overzijde der rivier, liep onze weg over ſchoone weilanden, in het aanhoudend gezigt van eene tallooze menigte ſchepen, in *Hamoare* voor anker liggende, en na ruim eene mijl gewandeld te hebben, bevonden wij ons aan den voet van den beroemden berg *Edgecumbe*.

Wij maakten nu gebruik van de vrijheid, welke men hier den nieuwsgierigen gaarne vergunt, om den geheelen berg, die ruim een uur gaans in den omtrek bevat, in al deszelfs gedeelten te doorkruizen. De ſchoone bosſchen, de romaneske tuinen, de verrukkelijke verbazend uitgeſtrekte parken, in een woord, al wat bezienswaardig was, wierd door ons bezocht: en geen plekje is er op dezen geheelen uitgeſtrekten grond, dat niet door eene bijzondere ſchoonheid de aandacht van den beminnaar

van

deze heerlijke en verrukkende landſtreek. Daar ik thans door niets verhinderd word, en geene bezigheid mij aangenamer zijn kan dan deze tegenwoordige, zal ik voortgaan dezen te vervolgen en u eene aangename wandeling te beſchrijven.

Onder deeze menigvuldige ſchoonheden van natuur en kunst, in den omtrek van *Plymouth* en het *Dock* voorhanden, is bovenal beroemd de berg *Edgecumbe*, toebehoorende aan een zeer oud en edel geſlacht van dien naam. Met eenen vriend in het *Dock* en twee Gentlemans van *Bristol*, die ik aan het huis van mijnen vriend had leeren kennen, wierd dus tot eene wandeling naar dien ſchoonen oord beſloten.

Mount Edgecumbe ligt aan de overzijde van de rivier *Tamor*, en is eene ſoort van kaap of ſchiereiland, wordende van achteren door het graaffchap *Cornwallis*, aan de eene zijde door den mond van de *Tamor* en aan den anderen door de zee of eigenlijk *Cawſend bay*, bepaald.

Na ons ontbijt eerst in het *Dock* genomen te hebben, wandelden wij van daar naar buiten, tot aan den oever van de *Tamor*, van waar wij ons met eene boot, welke vaartuigen hier altijd in menigte voorhanden zijn, lieten overzetten.

De boot, waarmede wij overvoeren, wierd beſtuurd door twee vrouwelijke ſchippers, die dit werk, het welk hier, van wegen de menigte groote en kleine ſchepen, gansch niet gemakkelijk is, met eene handigheid en vaardigheid verrigtten, dat de knap-

knapſte matroos het haar niet ligt verbeteren zoude. In *Catwater* had ik dit dikwijls gezien, doch de mond van de *Plym* is niet zoo gevaarlijk en vordert niet zoo veel beleid en oplettendheid als de mond van de breede en ſoms woeste *Tamor*. Het is zelfs eene zeldzaamheid diergelijk eene bezigheid door mannen te zien verrigten. Intuſſchen gaven ons onze zindelijk gekleedde en knappe roeiſters ſtof tot boerten en aanleiding tot een geſprek over de nuttigheid om de koninklijke zeemagt met een aantal vrouwen te vermeerderen. Wij vermaakten ons daarmede, gedurende de overvaart, terwijl deze vrouwtjes geene mindere bewijzen gaven van zoo wel de tong als de handen te kunnen reppen.

Aan de overzijde der rivier, liep onze weg over ſchoone weilanden, in het aanhoudend gezigt van eene tallooze menigte ſchepen, in *Hamoare* voor anker liggende, en na ruim eene mijl gewandeld te hebben, bevonden wij ons aan den voet van den beroemden berg *Edgecumbe*.

Wij maakten nu gebruik van de vrijheid, welke men hier den nieuwsgierigen gaarne vergunt, om den geheelen berg, die ruim een uur gaans in den omtrek bevat, in al deszelfs gedeelten te doorkruizen. De ſchoone bosſchen, de romaneske ruinen, de verrukkelijke verbazend uitgeſtrekte parken, in een woord, al wat bezienswaardig was, wierd door ons bezocht: en geen plekje is er op dezen geheelen uitgeſtrekten grond, dat niet door eene bijzondere ſchoonheid de aandacht van den beminnaar

van

van natuur en kunst tot zich trekt. Het is verbazend te zien, hoe welig hier de planten, boomen en gewassen, van geheel verschillende luchtstreken, in de open lucht groeijen. Even als in de meer warme gewesten wandelt men hier in de liefelijkste boschjes van oranjeboomen, eene ontelbare menigte planten en gewassen vervulden hier de lucht met de aangenaamste geuren en de citroen en myrtheboomen groeijen hier even als of zij op deze gronden oorspronkelijk thuis behooren. Het is waarlijk als of men zich door eene soort van tooverij, in een oogenblik, in een der schoonste Indische gewesten ziet verplaatst, en zoo niet het meer levendige en woelige tooneel, dat zich gedurig in de voorwerpen die dezen berg omringen, aan het oog voordoet, andere denkbeelden in mij hadden levendig gehouden, zou ik mij op sommige plekjes van dezen schoonen berg gemakkelijk hebben kunnen verbeelden op het hemelsch *Sint Helena* verplaatst te zijn.

Reeds sedert jaren herwaarts was *Mount Edgecumbe* door geheel *Engeland* beroemd als een voorwerp van de uitnemendste schoonheid, wat moet het dan nu niet zijn, daar verscheidene van de laatste bezitters van dezen grond mannen van smaak en onmetelijken rijkdom waren, die het grootst genoegen vonden in dit hun eigendom te verbeteren en te versieren. De tegenwoordige Lord VALLETORT, de eenige zoon van den Graáve van EDGECUMBE, geeft daarvan thans wederom een uitstekend voorbeeld, hetwelk zijne smaak en kunde eer aandoet,

spa-

bruik van een kopje thee en warme toast (geroost tarwenbrood) ons naar den Schouwburg begaven. Het gebouw in het geheel, het theater en al deszelfs toebehooren, is vooral niet meer dan middelmatig, uitgenomen de kleeding der acteurs en actrices, die ten uiterſte rijk en prachtig is. — Van het ſtuk zelfs, dat geſpeeld wierd heb ik weinig of niets verſtaan, en kan dus de bekwaamheid des acteurs niet beoordeelen. Ik vind het eene onverdragelijke gewoonte op eene publieke plaats zoo veel rumoer te maken. Het was in dat opzigt hier in *Plymouth* en in het *Dock* nog ruim zoo erg als op het eiland *Sint Helena*. Het is waarlijk (althans hier) als of de Engelſchen in den ſchouwburg gaan, niet, dat anders het oogmerk is, het een of ander meer of min belangrijk nuttig ſtuk te zien voorſtellen, maar om te praten, te lagchen, heen en weer te drentelen, en meer rumoer te maken, dan men van de bedaarde Engelſchen zou kunnen verwachten. Op eene publieke plaats, waar men komt om te hooren is het zoo rumoerig, dat men niet hooren kan, en in een koffyhuis integendeel is het zoo ſtil als in eene kerk, het minste geritſel wordt daar niet gehoord, en die nog al met elkanderen ſpreken, doen het zoo zacht, dat het minste geluid van zulk een discours niet tot eens anders ooren doordringt. Een zonderling contrast waarlijk met alle andere bekende landen.

Wij hadden onze plaats in een der fatſoenlijkſte loges genomen, doch het duurde niet lang, of wij

veranderden ook al van plaats, en dat gaat zoo van plaats tot plaats buiten de vast bezette loges, door den geheelen ſchouwburg, tusſchen beiden gaat men dikwijls naar buiten om in een naburig koffyhuis een glaasje punch of grock te drinken, zoo dat men volſtrekt aan het geen geſpeeld en vertoond wordt, niets heeft.

De meisjes van plaiſier, namelijk de voornaamſte, want het ſlechtſte en gemeenſte zoodje begeeft zich reeds vroeger naar de oorlogſchepen, verſchijnen op deze plaats in menigte. Zij ſluipen in alle deelen van het gebouw rond, in de bak, de loges, de galerijen; met de uiterſte deftigheid en vriendelijkheid gaan zij bij de heeren zitten, maken een praatje, preſenteren een trosje druiven of wel een oranjeappel. Zij zijn veelal ſchoon en welgemaakt: en waarlijk, op het uiterlijk aanzien, en in hun vriendelijk bevallig voorkomen en nette ſierlijke kleeding ontbreekt haar niets, waarom men ze niet voor de eerste fatſoenlijke dames van de ſtad zou houden; ook veroorloven zij zich, zoo als men mij verzekerd en ik zelfs nu meermalen gezien heb, geene de minste onbeſcheidenheid in woorden of in daden, waarop, ook de kleinſte aanmerking, ten haren nadeele gemaakt zou kunnen worden. Zeker zou men kunnen zeggen, dat reeds haar gedrag, met ongevraagd zich bij de heeren neertezetten, niet fatſoenlijk is, dat is zoo, doch zij zijn bekend, en oordeelen dus geene redenen te hebben zich zulk eene handelwijze te ſchamen, maar voor het overige

ge zoeken zij enkel door eene innemende vriendelijkheid en lieftaligheid veroveringen te maken, terwijl hare geſprekken en gedrag zoodanig zijn, dat het zedigſte meisje zich niet anders zou kunnen gedragen en men zich wel eens verwonderen moet over de vordering in kennis en wetenſchap, die men geheel niet bij die ſoort van volk verwachten zoude, en waarvan zij ſomwijlen in hare discourſen de duidelijkſte bewijzen geven. — De overweging, hoe vele dezer meisjes van goeden afkomst zijn, die eenen tijd lang eene deftige opvoeding genoten, de gedachten aan eene diepe laagte, in welken zij gevallen en verzonken zijn, aan het geen zij met zoo veel kennis, ſchoonheid en bevalligheid hadden kunnen zijn, en het geen zij nu zijn niet alleen, maar het vreesſelijk ongelukkig en rampzalig lot, dat de meeste hunner vervolgens in haar laatſte levensperk te wachten ſtaat, het denkbeeld daar aan vervult het hart van den menſchenvriend met een innig medelijden over deze ongelukkigen.

De comedie afgelopen zijnde, begaven wij ons naar een naburig wijnhuis, om nog, ten beſluite van dezen genoegelijk geſloten dag, een glaasje punch te drinken, waarop wij, zoo als fatſoenlijke lieden hier moeten doen, eene koets namen en ons elk naar onze woning lieten brengen.

Zie daar dan, mijn Vriend, u dus het genoegen van eenen dag beſchreven; hetzelve met u gedeeld te hebben, zou zeker mijn genot hebben verhoogd; vooral zou het dat doen bij mijne wandelingen in

deze heerlijke en verrukkende landſtreek. Daar ik thans door niets verhinderd word, en geene bezigheid mij aangenamer zijn kan dan deze tegenwoordige, zal ik voortgaan dezen te vervolgen en u eene aangename wandeling te beſchrijven.

Onder deeze menigvuldige ſchoonheden van natuur en kunst, in den omtrek van *Plymouth* en het *Dock* voorhanden, is bovenal beroemd de berg *Edgecumbe*, toebehoorende aan een zeer oud en edel geſlacht van dien naam. Met eenen vriend in het *Dock* en twee Gentlemans van *Bristol*, die ik aan het huis van mijnen vriend had leeren kennen, wierd dus tot eene wandeling naar dien ſchoonen oord beſloten.

Mount Edgecumbe ligt aan de overzijde van de rivier *Tamor*, en is eene ſoort van kaap of ſchiereiland, wordende van achteren door het graafſchap *Cornwallis*, aan de eene zijde door den mond van de *Tamor* en aan den anderen door de zee of eigenlijk *Cawſend bay*, bepaald.

Na ons ontbijt eerst in het *Dock* genomen te hebben, wandelden wij van daar naar buiten, tot aan den oever van de *Tamor*, van waar wij ons met eene boot, welke vaartuigen hier altijd in menigte voorhanden zijn, lieten overzetten.

De boot, waarmede wij overvoeren, wierd beſtuurd door twee vrouwelijke ſchippers, die dit werk, het welk hier, van wegen de menigte groote en kleine ſchepen, gansch niet gemakkelijk is, met eene handigheid en vaardigheid verrigtten, dat de knap-

knapſte matroos het haar niet ligt verbeteren zoude. In *Catwater* had ik dit dikwijls gezien, doch de mond van de *Plym* is niet zoo gevaarlijk en vordert niet zoo veel beleid en oplettendheid als de mond van de breede en ſoms woeste *Tamor*. Het is zelfs eene zeldzaamheid diergelijk eene bezigheid door mannen te zien verrigten. Intuſſchen gaven ons onze zindelijk gekleedde en knappe roeiſters ſtof tot boerten en aanleiding tot een geſprek over de nuttigheid om de koninklijke zeemagt met een aantal vrouwen te vermeerderen. Wij vermaakten ons daarmede, gedurende de overvaart, terwijl deze vrouwtjes geene mindere bewijzen gaven van zoo wel de tong als de handen te kunnen reppen.

Aan de overzijde der rivier, liep onze weg over ſchoone weilanden, in het aanhoudend gezigt van eene tallooze menigte ſchepen, in *Hamoare* voor anker liggende, en na ruim eene mijl gewandeld te hebben, bevonden wij ons aan den voet van den beroemden berg *Edgecumbe*.

Wij maakten nu gebruik van de vrijheid, welke men hier den nieuwsgierigen gaarne vergunt, om den geheelen berg, die ruim een uur gaans in den omtrek bevat, in al deszelfs gedeelten te doorkruizen. De ſchoone bosſchen, de romaneske tuinen, de verrukkelijke verbazend uitgeſtrekte parken, in een woord, al wat bezienswaardig was, wierd door ons bezocht: en geen plekje is er op dezen geheelen uitgeſtrekten grond, dat niet door eene bijzondere ſchoonheid de aandacht van den beminnaar

van

van natuur en kunst tot zich trekt. Het is verbazend te zien, hoe welig hier de planten, boomen en gewassen, van geheel verschillende luchtstreken, in de open lucht groeijen. Even als in de meer warme gewesten wandelt men hier in de liefelijkste boschjes van oranjeboomen, eene ontelbare menigte planten en gewassen vervulden hier de lucht met de aangenaamste geuren en de citroen en myrtheboomen groeijen hier even als of zij op deze gronden oorspronkelijk thuis behooren. Het is waarlijk als of men zich door eene soort van tooverij, in een oogenblik, in een der schoonste Indische gewesten ziet verplaatst, en zoo niet het meer levendige en woelige tooneel, dat zich gedurig in de voorwerpen die dezen berg omringen, aan het oog voordoet, andere denkbeelden in mij hadden levendig gehouden, zou ik mij op sommige plekjes van dezen schoonen berg gemakkelijk hebben kunnen verbeelden op het hemelsch *Sint Helena* verplaatst te zijn.

Reeds sedert jaren herwaarts was *Mount Edgecumbe* door geheel *Engeland* beroemd als een voorwerp van de uitnemendste schoonheid, wat moet het dan nu niet zijn, daar verscheidene van de laatste bezitters van dezen grond mannen van smaak en onmetelijken rijkdom waren, die het grootst genoegen vonden in dit hun eigendom te verbeteren en te versieren. De tegenwoordige Lord VALLETORT, de eenige zoon van den Graáve van EDGECUMBE, geeft daarvan thans wederom een uitstekend voorbeeld, hetwelk zijne smaak en kunde eer aandoet,

spa-

ſparende geene moeite of kosten om het nuttige met het ſchoone in den hoogſten graad bevallig te vereenigen.

Maar om u nu het overheerlijk uitzigt, het welk dezen berg het verrukt oog aan alle kanten aanbiedt, te beſchrijven, is mij onmogelijk. De betooverende indruk dien men gevoelt, wanneer men een donker laurier-boschje verlatende, zich zoo oogenblikkelijk verrascht ziet met een onbeperkt gezigt over den wijden oceaan, wanneer men de beide ſteden, *Plymouth* en het *Dock*, met al derzelver gewoel en bezigheid beneden zich ziet liggen: wanneer het oog zich aan de eene zijde vestigt op het in eene diepe vallei verſcholen dorpje *Cawſend* en de voor hetzelve gelegen ſcheeprijke baai, aan de andere zijde *Stock*; *Stonehouſe*, *Plymouth Sound*, de werven, magazijnen, het eilandje *Sint Nicolaas*, op eenen verren afſtand *Edystone lighthouſe*, zich uit het midden der golven verheffende, en dan die tallooze menigte van ſchepen in *Hamoare* en *Catwater*, in *Plymouth Sound* en *Sutton Pool*; waarlijk, de wonderbare indruk, door zulk een ſchilderachtig gezigt veroorzaakt, moet gevoeld en kan onmogelijk beſchreven worden.

Het huis heeft zulk eene ligging, dat alle deze voorwerpen uit hetzelve gezien kunnen worden, verwacht dus geene nadere beſchrijving van de geſchiktheid van hetzelve, om uit alle de vertrekken het oog op de aangenaamſte wijze te vermaken. Hetzelve is groot, ſchoon, zonder prachtig te zijn,

zijn, en ligt, naar de Engelſche gewoonte, in het midden van een verrukkend groen park.

De ſteward of hofmeester, die ons in het park zag wandelen; en bekend zijnde met dien heer uit het *Dock*, die ons vergezelde, bood ons aan om hetzelve te laten bezigtigen, zoo wij daartoe genegen waren. Wij konden zijn vriendelijk aanbod niet verſmaden en traden met hem binnen. Ik bevond mij dus voor de eerſte maal in een landhuis van een der voornaamſte rijkſte edelen van dit ſchatrijk eiland. Verwacht echter niet, mijn Vriend, dat ik in eene bijzondere beſchrijving zal zal treden, van de menigte groote en kleine vertrekken, de onderſcheidene kostbare meubilen, en den geheelen verbazenden rijkdom, die zich hier in alle de deelen van dit ſchoon gebouw aan mijn oog vertoonden. — Bijzonder opmerkelijk waren eenige prachtig gewerkte marmeren pilaaren en tafels, die de hall of groote zaal verſierden, en alle uit rotſen, uit den omtrek van *Edgecumbe*, gehouwen waren.

Alle deze ſchoonheden van natuur, kunst en en rijkdom bezigtigd hebbende, vervolgden wij onzen weg, — beklommen eenen heuvel of liever hoogen berg, zich naast dien van *Edgecumbe* verheffende, en kwamen bij eene eenzaam gelegen kerk met eene enkele woning. Op den toren, op welken oppasſers bij eene Telegraaph de wacht houden, vermaakten wij ons eenige oogenblikken, met het verbaazend uitgebreid gezigt over de zee en een groot gedeelte van de graafſchappen *Cornwallis* en

De-

Devonshire. Dit was dezelfde toren, mijn Vriend, welken ik, toen wij voor eerſte maal in *Cawſend-bay* geankerd lagen, met zulk een blijde aandoening beſchouwde, die naderhand in de pijnlijkſte droefheid veranderde, toen het mij niet vergund was denzelven van nader bij te beſchouwen. De herinnering aan den vurigen toen mijn hart bezielenden wensch, om toch eens bij deezen toren, op deze bergen, in die nabijgelegene bosſchen te mogen wandelen, en aan de grievende ſmart, toen een onverwacht vertrek, bij de akeligſte vooruitzigten, dien wensch in rook en damp verdwijnen deed, de herinnering aan dien overgang van het vreugdevolst tot het onverwachtst en wanhopendst vooruitzigt, vervulde mij thans met een onbeſchrijfelijk aangenaam gevoel van vreugde over mijne tegenwoordige volkomene vrijheid, en gaf mij nu een verdubbeld genoegen, bij het beſchouwen der mij hier omringende voorwerpen, die ik toen tot mijne ſmarte zoo onverwacht verlaten moest, met de gedachte van dezelve waarſchijnlijk nooit wederom te zullen aanſchouwen. Onze weg was nu vervolgens een der ongemakkelijkſte, dien ik ooit voorheen bewandeld had, dezelve liep langs hooge rotſen en zoo ſteil naar beneden dat men zich in het gaan met moeite terug moest houden. Dezelve bragt ons in *Cawſend*, een zeer groot en volkrijk dorp, voor zich hebbende de u reeds uit mijne vorige beſchrijving bekende *Cawſend bay*, en aan de zijden en van achteren omringd door hooge bergen.

Wij beſtelden ons hier een middagmaal in eene herberg, en, terwijl men bezig was, hetzelve gereed te maken, deden wij nog eene wandeling door het dorp, het welk zindelijk en net gebouwd is, doch voor het overige niets bijzonders heeft dan eene hoogst romaneske, ſchilderachtige ligging.

Ons met een goed maal en een ſmakelijk glaasje portwijn verſterkt hebbende, verlieten wij het dorp en keerden langs eenen anderen, meer gemakkelijken, weg weder naar *Plymouth Dock*. Het was reeds tegen den avond toen wij terug gingen, zoo dat de donkerheid mij belette, de voorwerpen die mij op dezen weg ontmoetten, genoegzaam te beſchouwen, om u eene beſchrijving van dezelve te kunnen geven.

In het *Dock* teruggekomen zijnde, verzochten mijne Bristolſche vrienden, in wier gezelſchap ik mij dezen dag uitneemend vermaakt had, mij om met hun het ſoupé te nemen, — daar ik toch voornemens was dezen nacht en misſchien ook nog wel eene volgende in het *Dock* te blijven, bewilligde ik in hun verzoek en beſtelde mij een bed in het logement, waarin zij hun verblijf genomen hadden.

Voor het ſoupé bezochten wij nog eens heen en weêr den ſchouwburg, men noemt dit, *half play*, dit is bij de Engelſchen zeer gebruikelijk, en beſtaat hier in, dat men binnen gaat wanneer de helft van het ſtuk vertoond is, betalende men dan ook ſlechts de helft van het gewone geld, eene zonderling

linge gewoonte, die, dunkt mij, duidelijk bewijst, dat men hier met een ander oogmerk, dan om de vertooning van een ſtuk te zien, in den ſchouwburg gaat.

Alles was hier keuriger en beter ingerigt dan in *Plymouth*, ook heerschte er meer ſtilte en oplettendheid. — Wij vertoefden niet langer dan een groot half uur in denzelven, waarop wij tot ons ſmakelijk ſoupé overgingen, waarna ik met leedwezen afſcheid nam van de gulle vriendelijke Bristollers, die voornemens waren den volgenden morgen heel vroeg met de postkoets te vertrekken.

Den volgenden morgen, zijnde zondag, bezocht ik de kapel der Roomschgezinden, de eenigſte welke ten gebruike van beide ſteden, en deszelfs omſtreken geſchikt is. Ik had gedacht hier alles zeer rijk en fraai te zullen vinden, doch vond mij zeer in mijne verwachting bedrogen. Nooit zag ik zulk eene gemeene kerk, zoo ontbloot van alle ſieraden die men in eene Roomſche kerk verwachten mag. Het opwerk van het altaar, als pilaren enz., was ſlechts tegen den muur lomp geſchilderd, altaar, tafel en tabernakel van gemeen hout, een ſlecht houten crucifix op dezelve, en de gewijde kelk ſcheen mij toe van koper of op zijn best verguld te zijn. De kandelaren waren zeker van geene kostbaarder ſtof. De priester was, wat zijn dienst betrof, niet veel beter, hij mengde in zijn ſermoen verbazend veel latijn, dat met eene half Brabandſche half Engelſche accent uitgeſproken, volſtrekt bar-

baarsch en onverſtaanbaar was, zoo dat ik dus in deze kapel weinig meer nut en ſtichting had dan onlangs in de kwakers vergadering te *Plymouth*.

Na het middagmaal, aan het huis van mijnen vriend, die, vermoeid van de wandeling van den vorigen dag, dezen dag verkoos t'huis te blijven, wandelde ik naar de kerk van *Stock*, de parochie kerk van het *Dock*, en hoorde aldaar den namiddag-dienst verrigten door den jongen HAWKER, zoon van den Eerw. Doctor HAWKER te *Plymouth*, die hier, in plaats van den eigenlijken prédikant dezer plaats, den dienst waarneemt. — Het grootſte gedeelte van dezen namiddag-dienst beſtond in het lezen der gewone gebeden, litaniën en epistelen, door een ſchoon gezang afgewisſeld, waarop eene korte leerrede volgde, over eens Christens pligt, om zijn geloof uit zijne werken te betoonen, welke ik met genoegen aanhoorde.

Daar ik meer dan een half uur te vroeg, voor het begin der godsdienstoefening in dezen tempel kwam, beſteedde ik dezen overtolligen tijd met de graffchriften op de zerken en tegen den muur geplaatst, te lezen: eene menigte namen vond ik van dappere zeehelden, die in den dienst van hun vaderland, hun leven hadden opgeofferd, van velen ook die meer ongelukkig in de nabijheid van deze plaats hadden ſchipbreuk geleden, de meesten echter op de rotſen van *Edystone*, voor dat de vuurtoren aldaar geplaatst was: mijn oog viel op eenen witten marmeren ſteen, met een zwart opſchrift, in de zij-

zijmuur vastgemetseld: — maar hoe trof het mij, mijn Vriend, toen ik aldaar geschreven vond, dat een vreemdeling, en wel een Hollander, een landgenoot dus, op zijne reize door dit land aldaar gestorven en begraven was: De gedachte aan de mogelijkheid dat dit ook mijn lot konde worden, was 'mij akelig, en niets scheen mij vreesselijker; dan zoo, als een reizend vreemdeling, in een vreemd land, onbekend en zonder eenige betrekking, ziek te worden of te sterven. Terwijl ik hier over ernstig nadacht, waar bij vaderland en vrienden mij mede voor den geest kwamen, wierd ik uit mijne mijmering opgewekt, door eene bejaarde jufvrouw, die mij vroeg, of ik niet liever, dan op de koude steenen te staan, plaats in hare bank wilde nemen, van welk aanbod ik gebruik maakte. — Zoo dikwijls ik hier in eene kerk of kapel gegaan ben, heb ik altijd met genoegen ondervonden de verpligtende vriendelijkheid der Engelschen om den vreemdeling, zoo dra zij hem bemerken, eene geschikte plaats aantebieden: althans is dat met in de verscheidene kerken, die ik hier heb bezocht, zonder uitzondering altijd het geval geweest, en dat men zoo niet aan andere vreemdelingen zou doen, heb ik geene reden om te denken. — Eene oplettendheid, die, zoo wel als hunne ijver om den vreemdeling den weg te wijzen, met hem ten dien einde mede te loopen, hem in alles wat hij vraagt op het vriendelijkst te regt te helpen, zoo als ik reeds zoo veelmalen van

namen en geringen ondervonden heb, zeker niet ten nadeele van het karakter dezer Engelſchen uitgelegd kunnen worden.

Zoo zeer ik deze handelwijze dezer Engelſchen moet prijzen, zoo zeer word ik gedrongen eene onaangename ſpijt te gevoelen, als ik bij dergelijke gevallen denke aan ſommige gedeelten van mijn vaderland, waar niet ſlechts de vreemdeling, maar zelfs de landgenoot, zoo hij ongelukkig genoeg is den weg te moeten vragen, zeker zijn kan, verkeerd geweezen te zullen worden, om niet te ſpreken van de lage ſpotternijën, aan welke hij dan nog veelal bij zulk een geval ten doel geſteld is, eene handelwijs zoo laag en verachtelijk als ſtrijdig met de pligten der burgerlijke wellevendheid.

Na het eindigen van de godsdienſtoefening begaf ik mij weder naar het *Dock*. Ik ſtond verbaasd over de talooze menigte van welgekleedde menſchen, die mij nu op mijnen weg ontmoette, uit de onderſcheide kerken en kapellen komende. Onderen anderen bejegende mij ook eene lijkſtaatſie, de eerſte welke ik in dit land zag. Aan de grootte der kist te oordeelen, was de overledene geen volwasſen perſoon; de kist, hebbende de gedaante van eene violenkas, (nader kan ik dezelve niet vergelijken) en overtrokken met blaauw laken, met zilveren nagelen om den kant, wierd, het geen mij het vreemdst voorkwam, ſlechts door twee mannen en voor het overige door vrouwen gedragen, en wel onderhands, aan witte doeken, aan de glad-

de

de hengſelen der kist vastgemaakt: de trein beſtond uit eenige vrouwen, die de kist omringden, zonder eenen geregelden trein uittemaken. Daar de trein eenen anderen weg nam, dan ik moest nemen, was ik buiten de gelegenheid de plegtigheid van den lijkdienst, bij de begraving, te beſchouwen.

Den avond van dezen dag bezocht ik de kapel der Doopsgezinden en wierd aldaar zeer geſticht door eene ſchoone leerrede over den barmhartigen Samaritaan, in welke de vlugge leeraar, met de krachtigſte welſprekendheid, het karakter diens edelen menſchenvriends afteekende en met de nadrukkelijkſte drangredenen, als een voorbeeld van algemeene navolging aanprees, niet minder opwekkelijk was mij het hemelsch gezang, uitgevoerd door een koor van zangers en zangeresſen. — Hoe groot deze kapel ook was, dezelve was nog niet groot genoeg voor de zamengevloeide menigte. Alles in dezelve was even net en keurig zonder eenige verſierſelen. De leeraar, van een deftig voorkomen, was eenvoudig in het zwart gekleed, zonder bef of toga. Bij de kapel heeft hij eene fraaije ruime woning, alles is zijn eigendom, en hij is mede een van die gelukkigen, die door eene talrijke gemeente, tot zijn kapel behoorende, een zeer aanzienlijk jaarlijks inkomen verzamelt.

Zoo verliep dus voor mij, niet zonder nut en genoegen deze dag, ook den volgenden nacht bleef ik nog hier, voornemens zijnde den volgenden

morgen, vroegtijdig, in den omtrek van het *Dock*, eene wandeling te doen.

Den volgenden morgen vond ik ook zeer gunstig, tot mijn oogmerk, het weêr was ſchoon. Na mijn ontbijt genoten te hebben, betaalde ik den waard en begaf mij op den weg.

Op den oever van den *Tamor* tegen over *Mount Edgecumbe*, verheffen zich verbazend hooge ſteile rotſen. De meeste van dezelve, hoewel ſoms geenen halven voet diepte van aarde hebbende, zijn echter overal met het heerlijkst groen bekleed en leveren de kostelijkſte weide voor groot en klein vee. Deze rotſen nu worden van tijd tot tijd aan de waterzijde weggehouwen, wordende die ſteen, die tot vierkante blokken wordt bewerkt, en blaauw of bruin van kleur is, gewoonlijk tot het bouwen van huizen gebruikt; nu zijn, door de groote hoeveelheid, die men daartoe dagelijks noodig heeft, en misſchien ook naar elders verzendt, deze rotſen zo verre weggehouwen, dat er aan den waterkant reeds eenen geheel breeden weg van meer dan een halfuur gaans lengte, geopend is. Op dezen nu is men druk bezig huizen opterigten. Velen zijn reeds voltooid en bewoond, gevende aan derzelver bewoners het heerlijkst uitzigt dat men zich verbeelden kan over den wijden *Tamor*, op den trotſchen ſchilderachtigen *Mount Edgecumbe*, op *Catwater*, *Plymouth Sound* en den ontmeetlijken oceaan, zoo dat geen ſchip uit of in kan komen, of men kan het uit deze huizen zien.

De

De manier van bouwen, die men hier volgt, is drieërlei, of van gehouwen of van gebakken ſteen, of van eene ſoort van keiſteenen. — De eerſte manier volgt men enkel bij het oprigten van publieke gebouwen, en is, wel de duurzaamſte, maar ook voor de de eerſte uitgaaf de kostbaarſte. — In het bouwen van particuliere huizen gaat men zoo te werk, dat men eerst een houten geraamte van het geheele gebouw oprigt en dan de openingen met gebakken ſteen of met keiſteenen aanvult, ook neemt men daartoe ongefatſoeneerde kleine ſtukken van de rots, zoo dat hier niets verloren gaat, wordende dan eindelijk het geheel met witten kalk bepleisterd, welke gebouwen zeer net ingerigt zijn en aan het oog de bevalligſte vertooning geven. Het binnenmuurwerk beſtaat enkel uit ligte ſparren, die aan wederzijden met latjes, ter dikte van een zolderveer beſlagen, en vervolgens met kalk bepleisterd en met papier beplakt worden. Om het bezwaar der venſtertax zoo veel mogelijk voortekomen, hebben de meeste nieuwe huizen in de breedte ſlechts één heel breed raam, het welk, daar de gebouwen doorgaans ſmal zijn, niet misſtaat.

Ik volgde dezen nieuw bebouwden weg, die van deze zijde het *Dock* met *Plymouth* en *Stonehouſe* al vereenigen, gelijk dezelve reeds aan de zijde van den gewonen weg, uitgenomen een heuvel, vereenigd zijn. Natuurlijk bepaalde zich mijne gedachten bij deze verbazend toenemende bevolking en vergrooting dezer ſteden: verbazend inderdaad, als

men in aanmerking neemt, dat, zóo als men mij hier verzekert, het *Dock*, voor 25 jaren niet de helft van deszelfs tegenwoordige uitbreidheid en bevolking had en dat de nu geheel met huizen aangevulde weg toen geene enkele woning vertoonde: — welk een bewijs dus van de toenemende welvaart der bewoners van dit land. —— Zoo was het ook eertijds met u, mijn dierbaar vaderland, dacht ik, terwijl onze groote ſteden, die wel eer de roem der aarde waren, vervallen, terwijl op hare bijna onafzienbaar lange ſtraten eene akelige en doodſche ledigheid heerscht, en vele zelfs in grasvelden veranderd zijn, moeten hier harde rotſen voor den arm des noesten werkmans wijken, om plaats voor woningen te maken. Welk een onderſcheid dacht ik: en gevoelde eene weemoedige aandoening in mijn binnenſte oprijzen.

Daar het nu juist het uur was, dat de parade moest optrekken, begaf ik mij langs eenen zijweg naar het plein der wacht, en waarlijk, het gezigt van ruim driehonderd uitgelezen ſoldaten, die den naam van mannen konden voeren, in fijn rood laken en witte onderkleederen uitgedoscht, vergezeld van ſchoon krijgsmuzijk, was wel zulk een uitſtapje waardig.

Vervolgens bragt mij mijn weg in *Sint George ſtraat*, een ſtraat, welke ik nog niet gezien had, en ook ſchooner is dan ik er tot dus verre gezien had; de huizen zijn meest alle nieuw, en ſchijnen door renteniers bewoond te worden, althans ik zag

hier

hier niet eenen winkel. Alles was hier even ſtil en zindelijk. De huizen, op eenen afſtand van de ſtraat gelegen, hadden op den voorgrond aangename tuinen en parkjes, naar den Engelſchen ſmaak, in een klein beſtek van verbazende verſcheidenheid van planten en gewasſen vertoonende, welke aan deze woningen het lagchendst en bevalligst voorkomen gaven.

Deze fraaije breede ſtraat verlatende, ſloeg ik den weg in over de rotſen aan den zeekant, en kwam van den kant der citadel wederom in *Plymouth*: te huis komende waren mijne huisgenooten zeer verheugd mij weder te zien, denkende dat ik reeds verloren was: het was ook zeker van mijn kant niet wel gedaan, dat ik geen enkel woord van mijn voornemen, om zoo lang uitteblijven, had geſproken, doch ik wist zelfs niet waarom ik dat niet had gedaan: ik beloofde dus, op eene vriendelijke korrektie, de goede en bezorgde moeder beterſchap en ſchikte mede aan den juist gedekten disch, waarop lekkere roastbeef en kostelijke ſchelvis mij ſmakelijk toelachten en met geen minder ſmaak na deze morgenwandeling genoten wierden.

NEGEN-EN-TWINTIGSTE BRIEF.

Plymouth Oct. 1805.

De tegenwoordige zal dienen, mijn Vriend, om u eene aangename wandeling door eenige kleine ſteden (die wij vooral niet meer dan dorpen zouden noemen) in de nabijheid van het *Dock* gelegen te beſchrijven.

Mijnen wandelſtaf gegrepen hebbende, ging ik met mijnen Vriend, kapitein HENNIFORD, op eenen ſchoonen helderen morgen uit *Plymouth*. Wij ſloegen den weg in naar het *Dock*, doch gingen een weinig aan dezen kant dier plaats regts af en wandelden over bergen en door dalen, die ons de heerlijkſte gezigten opleverden: wij ontmoetten verſcheidene dorpen en kleine gehuchten, waarvan mij de namen vergeten zijn, tot dat wij eindelijk na eene wandeling van twee uren aan den oever van de *Tamor* aankwamen. Ik wil u wel zeggen mijn Vriend, dat deze wandeling een der vermoeijendſte was, welke ik ooit gedaan heb. Onze ganſche weg had tot dus ver onafgebroken beſtaan uit hooge bergen en diepe valleijën, wel is waar, romanesk en ſchilderachtig in den hoogſten graad, doch niet minder vermoeijend tevens, den eenen berg waren wij niet afgekomen of een andere lag wederom voor ons, zoo dat wij niets dan opklimmen en afdalen te doen hadden. Een Engelſchman

man, van der jeugd af aan zoo iets gewoon, rekent dit niet en ſtapt er naar zijne gewoonte even forsch en ſterk om door, maar voor ons, aan vlakke velden gewoon, en over het algemeen niet niet zoo tot ſterk loopen opgevoed als de Engelſchen, en vooral dan, wanneer men, zoo als mijn geval was, eenige maanden bijkans geheel bewegenloos op een ſchip geweest is, voor zoo iemand valt zulk eene wandeling over bergen, zeer vermoeijend.

Dewijl de boot die ons moest overzetten, juist aan de overzijde was, legerden wij ons zoo lang in het gras en onderhielden ons over de verrukkende ſchoonheid van dezen oord. — En waarlijk, het gezigt, dat zich hier aan ons opdeed, was overheerlijk: aan weerszijden ſtrekte zich eene keten bergen uit, op wier hooge toppen donkere bosſchen praalden: voor ons de ſchoone *Tamar*, die hier nog eene verbazende breedte heeft, en in wiens zachtbewogen golfjes zich de helderſchijnende zon prachtig ſpiegelde, aan de overzijde het op eenen ſteilen berg gelegen *Saltash*, eene bekoorlijke ſchakering van eenvoudige aan den waterkant gelegene woningen, moestuinen, groepjes boomen, dorre rotſen, groene bergen, alle deze voorwerpen, in het glinsterend water van den breeden ſtroom teruggekaatst, vormden een tafereel, de pen van eenen HIRSCHFELD waardig.

In mijne hoop, aan de andere zijde der rivier eenen min bergachtigen wandelweg te zullen ont-

moe-

moeten, vond ik mij te leurgeſteld, ik zag wel, dat voor mij alles als gelijk was, zoo als ik het achter mij gelaten had — evenwel troostte ik mij daarmede, dat onze bepaalde rust en ververſchingplaats voor ons lag. — Ons oogmerk was namelijk om den zeer eerwaarden jäko, pastor van de kerk van *Saltash*, en de vriend van mijnen vriend en tegenwoordigen leidsman, een bezoek te geven, aldaar het grootſte gedeelte van den dag doortebrengen, en dan tegen den avond langs eenen anderen korteren weg naar *Plymouth* terug te keeren.

Overgevaren zijnde ſtapten wij aan den wal in *Saltash*. Hier ging het weder op een klimmen, nooit van mijn leven heb ik zulk eene ſteile ſtraat gezien, zoo ſteil dat dezelve met geene mogelijkheid door rijtuigen gebruikt kan worden; en daar de Eerw. jäko geheel aan het andere eind der ſtad buiten dezelve woonde, moesten wij dezelve geheel in deszelfs lengte doorloopen of liever doorklimmen: gedurende dezen vermoeijenden tocht deed ik mijnen vriend opmerken, het lastige en bezwaarlijke, het welk mij dacht, dat het verblijf in zulk eene bergſtad voor zwakke of bejaarde lieden moest veroorzaken, waarop mijn vriend mij deze korte verklaring gaf, dat eene dagelijkſche gewoonte ook de grootſte moeijelijkheden gemakkelijk maakte: eene waarheid, zoo zeker, dat ik met reden niets tegen dezelve ook ten opzigte van dit ſtadje konde inbrengen.

Aan

Aan het huis van den prediker gekomen zijnde, vonden wij, tot ons leedwezen, zijn Eerw. niet te huis, zelfs niet een van zijne bedienden, deuren en venſters waren allen geſloten. Een arbeider in den naastgelegen tuin werkende, verhaalde ons, dat hij drie dagen geleden, met zijnen knecht uitgereisd was, om zijnen vader, die veertig mijlen van hier predikant op een dorp is, te bezoeken, voornemens zijnde om een week of vier uitteblijven: de meid, die anders te huis gebleven was, zou er nu denkelijk op uit zijn, en van de gelegenheid gebruik maken, om goede vrienden te bezoeken. Daar ik zeer veel goeds, en tot lof van dezen prediker gehoord had, en ik mij uit deze nieuwe kennismaking nieuwe genoegens had beloofd, ſpeet mij deze teleurſtelling.

De tegenwoordige predikantswoning, zijnde niet de eigenlijke pastorij, want deze wierd op eenigen afſtand van hier, geheel nieuw opgebouwd, was aangenaam in het midden van eenen hof gelegen, en op den top des bergs, hebbende een heerlijk uitzigt naar alle kanten.

Daar wij dus ons oogmerk niet bereiken konden, gingen wij naar de naastgelegen herberg om ons een middagmaal te beſtellen; — onderwijl dat hetzelve gereed gemaakt wierd, deden wij eene wandeling door die gedeelten der ſtad, welke wij nog niet gezien hadden.

Saltaſh is eene dier kleine ſteden, welke wij bij ons voor niets meer dan een middelmatig open

vlek

vlek zouden houden, doch wat het uiterlijk aanzien betreft, is dit het geval met de meeste Engelſche ſteden; het geen in *Engeland* eene verzameling van huizen van een dorp onderſcheidt en tot eene ſtad maakt, is, of het regt om een of meer leden als vertegenwoordigers tot het parlement te kunnen kiezen, of het regt van eene markt te hebben, hier van het onderſcheid tuſſchen een *Market town* en *Borough town*, hebbende de laatſte wel het regt van de eerſte, doch de eerſte niet altijd dat van de laatſte. Zoo is *Plymouth-Dock* ſlechts een *market town*, en dus, hoewel misſchien twintig duizend inwoners meer hebbende, minder in rang dan *Saltash*, dat bij het regt van eene markt ook dat heeft van twee vertegenwoordigers te kunnen zenden. Al wat nu verder die beide regten niet bezit, de verzameling van huizen mag dan groot of klein zijn, is ſlechts enkel een dorp. Een *City*, welk woord ook eene ſtad aanduidt, is nog iets meer, en men geeft dezen naam aan die ſteden, welke behalve de twee gemelde voorregten, ook nog eene biſſchopszetel hebben.

Saltash is aangenaam, en voor den handel zeer geſchikt gelegen, kunnende de grootſte ſchepen de rivier tot voor de ſtad, en verder, opzeilen. Het is gebouwd op de afhelling van eenen berg ſteilen en opent eene der voornaamſte wegen in het graafſchap *Cornwallis*, tot welke het behoort. De ſtraten zijn naauw, en de meeſte hui-

huizen ſlecht gebouwd. — Publieke gebouwen zijn er niet van eenig aanbelang, eene ruime goede kapel, en eene overdekte marktplaats, beiden in het hoogſte gedeelte der ſtad gelegen, zijn al wat men van dien aard hier zien kan. Eene Parochie-kerk heeft *Saltash* ook niet, maar behoort in dat opzigt onder *Sint Stephens*, een kwartier uur gaans van de ſtad gelegen. De ſtad trekt groote voordeelen van het regt om zich van elk ſchip op de rivier liggende, tot aan deszelfs uitloop in zee, een zeker ankergeld te doen betalen, van de oestervisſcherij langs de geheele rivier van de *ferry*-(overzet)-boot, over dezelve, die in het jaar 1802 dit ſtadje een zuiver voordeel van 341 ponden ſterlings opbragt, — voor het verpachten der oestervisſcherij rekent men 's jaarlijks door elkander een voordeel van 350 ponden. De inwoners vinden een ruim beſtaan in de visſcherij, de tuin- en landbouw, en door het nabuurig *Dock* en deszelfs uitgeſtrekte markten te voorzien van eene menigte levensbehoeften.

Na een eenvoudig middagmaal met ſmaak genoten te hebben, zetteden wij onze wandeling voort naar *Sint Germains*, een ſtadje anderhalf uur gaans van *Saltash* gelegen. Onze weg was als voorheen, eene afwisſeling van bergen en dalen, doch de bergen ſcheenen mij niet zoo hoog, althans de valleijen, die wij doorgingen waren van eene meerdere uitgebreidheid, het welk het wandelen gemakkelijker maakte. De gezigten die zich

aan

aan ons opdeden, begonnen meer ruw en woestheid te vertoonen. — De bergen wierden kaler; geheele groote brokken graauwe of roode rots, maakten het zonderlingst contrast met het groen, boven het welk zij uitſtaken: fraaije woningen en deftige landhuizen wierden zeldzaam, ſlechts hier en daar was er eens eene enkele in eene eenzame vallei of op het hangen van eenen heuvel zigtbaar; doorgaans meer behoefstigheid dan rijkdom vertoonende. ——

De ſtad *Sint Germains*, deszelfs naam ontleenende van den Heiligen GERMANUS, Biſchop van *Bourgondie*, die herwaarts kwam om de hier bloeijende ketterij der Pelagianen, uitteroeijen, beſtaat ſlechts uit een getal van 60 huizen en 508 Inwoners, die meest hun beſtaan in de viſchvangst vinden, op de kleine rivier *Tidy*, die de ſtad beſpoelt, en aan dezelve een ſchilderachtig en vermakelijk aanzien geeft. — Al het bezienswaardige dat men hier aantreft, beſtaat in de kerk, zijnde een gedeelte van eene groote cathedrale kerk, reeds in de zesde of zevende eeuw gebouwd, en de eenvoudige woning van Lord ELLIOT, uitmakende een gedeelte van het klooster het welk alhier in den jare 430 of daaromtrent, door gemelden Biſchop GERMANUS geſticht wierd.

Ons van wegen de kortheid des tijds, hier niet kunnende ophouden, om de inwendige gedeelten dezer antieke gebouwen te bezigtigen, moesten wij ons enkel met derzelver uiterlijke oude en eer-

eerwaardige vertooning vergenoegen, en zette dezen onzen weg voort naar *Anthony*, een dorp; een klein uur gaans van *Sint Germains* gelegen. Het dorp is zeer onaanzienlijk en morſig; en kan gezegd worden meer uit hutten dan geſchikte woningen te beſtaan: dit kon evenwel niet gezegd worden van de pastorij, die de ſchoonſte was, welke ik nog ergens in mijn leven gezien heb. Het is waar, ſommige gedeelten van ons vaderland kunnen op fraaije predikantswoningen zich betoemen, onder anderen munt een gedeelte van *Groningerland* daar in uit, doch deze van *Anthony* won het nog in ſchoonheid van allen die ik kende.

Het huis, op eene ruime vlakte op den top eens bergs gelegen, had naar alle kanten een verrukkend uitzigt door de groepjes vrucht- en andere boomen, bloem- en grasperken, in welker midden het zoo deftig als romanesk gelegen was: — bijzonder bekoorlijk was de aanleg van een breed bogtig keizelpad, aan weerzijden beplant met opgaande ſijringen en altijd groene laurierboomen, om welke zich rozeſtruiken, jasmijn en kamperfoelie ſlingerden, tusſchen beiden aangevuld met verſchillende ſoorten van lage heestergewasſen en bloemen, welke een onbelemmerd uitzigt op de onderſcheidene ſchoone voorwerpen der natuur, naar buiten, overlieten.

Wij zetteden ons hier op eene, in de nabijheid van het huis gelegene, hoogte neder, om een wei-

nig uitterusten, en ons te verlustigen met ſchoone gezigten die wij hier aan alle kanten hadden: — Achter ons de meer kale rotſen en onvruchtbare bergen, die wij verlaaten hadden, aan de eene zijde eene menigte lust- en landhuizen, fierlijk op de ſchuinſche helling der bergen gelegen, bij welke het, op het uiterlijk aanzien armoedig dorp, dat zich voor ons beneden, in een moerasſig dal vertoonde, zonderling afſtak; aan de andere zijde, de ſchoone pastorij, midden in een paradijs gelegen.

Daar ik met deze laatſte zoo ingenomen was, kon het niet misſen, of ons geſprek viel op denzelven en op het leven en den ſtand der predikanten hier te lande. — Mijn vriend verhaalde, dat zij, wat het inkomen betrof, het in dezen hoek, over het algemeen zeer goed hadden, daar de meeste pastorijen uitgeſtrekte landerijen bezaten, ten dienst en voordeele der leeraren: dat hun dienst gemakkelijk, en de wijze van leven zeer vrij was, dat zij zich, buiten hun geestelijk werk, kleeden konden zoo als zij verkozen, zonder dat iemand in hunne gemeente de moeite zoude nemen zich over iets te kwellen of te bekommeren, dat zij, in één woord, leven konden gelijk elk ander mensch, en zich het genot van geenerhande geoorloofde vermaken en uitſpanningen behoefden te weigeren, welke andere menſchen als eene geoorloofde genieting beſchouwden. Hij verklaarde mij zijne gedachten omtrent de ſlechte handelwijs van vele leeraren in

dit

dit land, die, met zoo veel vrijheid nog niet te vreden, niet eens bij hunne gemeenten woonden, maar op andere, naar hunnen smaak meer geschikte, plaatsen, terwijl zij enkel 's zondags op hun rijpaard naar hunne gemeente vlogen, om zich eenige oogenblikken aan dezelve van den kansel te vertoonen, om zoo schielijk mogelijk, weder te vertrekken, en van anderen, die het in dit opzigt nog slechter maakten, die, te lui en te weelderig zijnde hun eigen beroep waar te nemen, hetzelve voor eene geringe bezolding, aan eenen veelal onkundigen, en tot dien post ongeschikten huurling, verpachteden, terwijl zij zelven, van eenige overschietende honderd ponden, in eene of andere vermakelijke stad, hunne dagen lui en vrolijk doorbrengen, zonder om te zien naar of zich te bekommeren over die gemeente, die toch elgenlijk aan hunne zorg is toebetrouwd, het welk, naar zijn oordeel, natuurlijk die gevolgen moest hebben, dat zulke gemeenten, zoo slecht bediend, veelal van het bedoelde nut, verstoken wierden. Verder verhaalde mij mijn vriend, dat hij ook in zijne jongere jaren op een collegie te *Oxford* was geweest, doch, alles overwogen hebbende, en niet genegen zijnde op een dorpje, dat zijn deel zou hebben kunnen worden, te moeten leven, of zich, geen beroep krijgende, als een huurling te moeten laten gebruiken, en hij het, in geval een goed beroep zijn deel wierd, geheel niet met zijn geweten overeen kunnende brengen, eenen huurling in zijne

plaats te ſtellen, en zelve, zonder iets daar voor te doen, de bezolding in weelde te verteren, had hij het daarom beter en pligtmatiger geoordeeld, dat voornemen te laten varen, en in plaats van den tabbaard den degen aan te nemen.

Hoewel met eene Engelſche accent, ſpreekt mijn vriend het latijn zeer vlug en duidelijk, het welk voor mij die groote nuttigheid had, dat ik mij daarmede nu ook kan redden, wanneer ik mij in het Engelsch niet weet uit te drukken: ook begin ik van tijd tot tijd aan het vreemde accent te gewennen, met het welk de Engelſchen het latijn uitſpreken, waardoor hetzelve mij in het eerst volſtrekt onverſtaanbaar was.

Om u hier van eens een enkel ſtaaltje te vertoonen, zoudt gij, die deze taal zoo wel verſtaat, en in deszelfs beoefening uw grootst vermaak vindt, zoudt gij mij verſtaan, indien ik voor u reciteerde de volgende verzen van OVIDIUS: —

Enti meri et tilloes et koeod tidsjit omneia cicloem,
Joenoes irat toto netjoere voeltoes in orbi
Koeem deixira keos, roedis eindisjestaque molis.

Dit is ondertusſchen het bekende *ante mare*, enz. ik twijfel niet, of dit eene proefje zal genoeg zijn om u wegens het ongemakkelijke van het Engelsch-Latijn, voor den vreemdeling te overtuigen.

Onder een geſprek over den leeraarsſtand in ons land, en het aangename en onaangename, dat al-

daar

daar aan dien post verbonden is, en een verhaal van ſommige lotgevallen, mij in dien ſtand overgekomen, van mijne zonderlinge en mislukte reize en diergelijke onderwerpen, wandelden wij langzaam voort, tot dat wij over *Torpoint* en *Morristown*, wederom voor de rivier *Tamar* kwamen, welken wij paſſeren moesten. Daar wij moesten wachten tot dat de roeijer van de overzijde uit zijne hut bij ons kwam, hadden wij ons zoo lang op eene bank, aan den oever der rivier, onder eenen breedgetakten lindeboom geplaatst. Hier hadden wij wederom een van die ſchilderachtige gezigten, die hier zoo menigvuldig zijn. De breede ſtatige rivier lag in haar grootſte heerlijkheid en pracht voor ons, eene menigte volgeladen ſchuitjes zakten met den ſtroom af naar het *Dock*, om hetzelve voor den avond van verſche groentens en moeskruiden te voorzien; eene geheele keten bergen, van derzelver voet tot den top met opgaand geboomte bewaſſen, boven het welk de graauwe toppen van een oud kasteel, met eene zwaarmoedige deftigheid, uitſtaken, bepaalde ons gezigt aan de overzijde. Een roeijer, ons op eenen kleinen afſtand voorbij varende, vroeg ons, of wij met hem naar het *Dock* wilden, waar voor wij bedankten, ſchoon het voor ons de kortſte en gemakkelijkſte weg was geweest, doch wij verkozen liever te wandelen langs den boschrijken weg, die voor ons lag, en langs welken wij ook nog vroeg genoeg in de ſtad konden komen. ——

Onze roeijer kwam weldra en bragt ons in korten tijd aan de overzijde der rivier, waar wij bij zijne hut uitſtapten. Nooit zag ik zulk eene lieve bevallige hut; geheel verſcholen onder rijzend geboomte, hebbende het heerlijkſt uitzigt over den breeden ſcheeprijken ſtroom, was dezelve voor den vriend der ſchoone en prachtige natuur, op een benijdenswaardig plekje gronds gelegen.

Ik had niet gedacht hier in dezen eenzamen oord een ſoort van wijn- of koffijhuis te zullen vinden, dit was evenwel alhier, en wel in de hut zelfs. Met groote letters ſtond, naar de gewoonte hier te lande, op het venſter geſchreven, *dealer in liquor foreign ſpirits* (liqueuren en vreemde geestrijke wateren te koop). Wij traden op deze ontdekking binnen, dronken een glaasje brandewijn, om dus met nieuwen moed den hoogen weg, die voor ons lag, te beklimmen.

Het ſpeet ons, dat het aan genoegzamen tijd ontbroken had, om een uitſtapje te doen naar de ruinen van het oud kasteel van *Tremarton*, dat wij op onzen weg van *Sint Stephen* naar *Morristown*, aan onze regterhand op den top van eenen hoogen boschachtigen berg zagen liggen: het is een eerwaardig overblijſſel van de tijden der Noormannen, en, naar het geen mijn vriend mij van deszelfs ſombere gelegenheid en woestheid voorpraat, wel een bijzonder bezoek waardig; ook hadden wij ſlechts in het voorbijgaan een kortſtondig gezigt van *Anthonyhouſe*, het groot, prach-

tig

tig en aangenaam verblijf van den Esquier POLE CAREW, welke naam of toenaam *Esquier*, zoo iemand te kennen geeft, die zuivere vijfhonderd ponden ſterling inkomſten van zijne landerijen heeft: het is enkel een eertitel, die aan eenen man van zulk een vermogen gegeven wordt, zonder dat er eenige andere voordeelen of voorregten aan verknocht zijn.

De weg op welken wij ons nu bevonden, was van wegen het digt geboomte, door het welk dezelve ſlingerde, donker, en had iets zeer melancholisch: dezelve bragt ons op den top eens heuvels van welken wij het *Dock*, *Plymouth* en dus het eind van onze wandeling zien konden. Kort na het ondergaan der zon kwamen wij in het *Dock*, van waar wij ons met eene koets naar *Plymouth* lieten brengen, waar wij het overige van den avond aan mijns vriends woning, onder het genot van een ſmakelijk glaasje punch en aangename geſprekken, genoegelijk doorbragten.

DERTIGSTE BRIEF.

Plymouth . . . November 18c5.

Gelukkig hij, die, zonder zorgen,
Het leven dat hij leeft, geniet,

Zegt ergens de bevallige dichter CRONEGK in een zijner roerende gezangen. —— Zeker zijn deze weinige woorden van eene zeer uitgebreide beteekenis, en bevatten de geheimen eener kunst tot welke alle menſchen nog niet zijn doorgedrongen. Velen toch, omgeven met alle de uitſtekendſte middelen, om een genoegelijk leven te leiden, laten dezelve tot het bedoelde einde ongebruikt, of liever, gebruiken dezelve, maar zonder wezenlijke genieting, het zij dan uit onkunde, het zij uit achteloosheid of onverſchilligheid. Wisten of geloofden de meeste menſchen dat een der voornaamſte wijsheidsregelen van het menſchelijk leven deze is, zoek niet te bezitten het geen gij niet hebt, dan zoo zeer wel te genieten het geen gij hebt en u, in welke ſtand of betrekking, op welk eenen tijd of plaats ook, het geen u het tegenwoordig oogenblik aanbiedt, te genieten, er zou dan waarlijk meer geluk en tevredenheid onder de menſchen wonen. Doch, wat nu dat punt betreft, dan kan ik u met vermaak verzekeren, mijn Vriend, dat ik hier gelukkig ben,

ben, en juist daarom, om dat ik mijn leven, het welk ik hier leven wil of leven moet, werkelijk geniet, ja ook zonder zorgen geniet, zoo ook voor iemand, zou voor mij, vooral het zorgen, nutteloze moeite zijn, daar de toekomst met eenen digten ondoordringbaren sluijer is bedekt. Wat zou het mij toch baten of ik mij nu al dagelijks kwelde met de gedachte aan het geen achter en verloren is, wat met het vooruitzigt, of ik al denk, hoe zal ik in dat onmetelijk *Londen* als ik daar aanlande, te regt komen, hoe zal ik mij dáár redden, waar ik met geenen sterveling bekend ben, waar ik eenzaam en alleen als vreemdeling kome; zal er gelegenheid zijn om van daar naar mijn vaderland en vrienden te keeren, en wat zal dan wederom van mij worden? neen, mijn Vriend, met al diergelijke zorgen kwel ik mij geheel niet, in tegendeel ben ik zoo gelukkig, dat ik welgemoed en vrolijk denken kan, Hij, die goede wijze en weldadige Bestuurder van mijne lotgevallen, zal verder voor mij zorgen en eene goede uitkomst geven; en juist dat denkbeeld maakt mij geschikt om het tegenwoordige goede, dat mij omringd, te genieten. Het is wel waar, er komt soms een brandend verlangen in mij óp naar mijn vaderland en lievelingen, en vooral naar eenige tijding van dezelve, doch ik weet dat aan die beide wenschen voor als nog onmogelijk kan worden voldaan, ik zoek dezelve dus te beteugelen en te onderdrukken zoo veel mogelijk is: alleen vier ik aan zulke gedachten eenen ruimeren teugel in somi-

ge eenzame en ſombere oogenblikken; wanneer ik mij vermaak met de beſchouwing van heerlijke natuurtooneelen, dan wordt mijn genot verdubbeld door het zoete denkbeeld aan dat zalig oogenblik waarin ik mijne lievelingen door een verhaal van mijne lotgevallen, en mijn gelukkig leven in den ſchoot der zalige natuur, deelgenooten van dat genotene geluk zal maken.

Voor het overige, mijn Vriend, ben ik als vreemdeling zoo gelukkig, als men in die betrekking wenſchen kan, ik *geniet* al het menigvuldig goed, dat mij op mijnen levensweg bejegend. Aan het oogmerk waartoe ik hier ben en waarom ik mij *hier* ophoude, *waar* ik na dezen misſchien nimmer weder komen zal, wordt volmaakt voldaan, alles is mij daar toe gunstig: — ik heb bekenden, die mij wel bevallen, die ik hoog moet achten, die mij mijn vreemdelingsleven aangenaam maken: geene onaangenaamheid is mij tot dus ver overgekomen. Het land en de menſchen behagen mij bij uitnemendheid; en hoe gelukkig gevoel ik mij in dezen mijnen nieuwen ſtaat van vrijheid, na zoo lang in een eng verblijf opgeſloten te zijn geweest? hoe gelukkig in de mogelijkheid van aan mijn trek tot nieuwsgierigheid te voldoen en mijnen geest met aangename en nuttige beſchouwingen bezig te houden, waar toe mij eene verbazende verſcheidenheid van treffende voorwerpen in een klein beſtek, in volkrijke ſteden en ſtille dorpen, en in hooge bergen en diepe dalen; in trotſche bosſchen en groene velden, in dorre roſ-

ſen

ſen en ſchoone tuinen, in nederige hutten en prachtige paleizen, in eene woeste zee, in ruiſchende beken en kronkelende rivieren, elken dag, de ſchoonſte gelegenheid aanbiedt: in waarheid, mijn Vriend; onmogelijk had ik mij vooraf kunnen voorſtellen in eene geheel vreemde plaats, in een vreemd land, zoo vele edele genoegens te zullen ſmaken als hier mijn deel zijn: — elken dag ondervind ik meer dat ook aan den toeſtand van, *een vreemdeling te zijn*, geheel bijzondere genoegens en bekoorlijkheden verbonden zijn: die een onafgebroken verblijf op het zelfde vaderlandſche plekje zoo niet oplevert.

Dan, om tot mijn voornemen te komen, het welk was u eene lieve eenzame wandeling van gisteren te beſchrijven en u daar door deelgenoot van mijne daarbij gemaakte genoegens te maken:

Reeds eenen geruimen tijd geleden had ik bij mij zelven beſloten kennis te maken met den Eerw. HAWKER, zoon van den Eerw. Doctor van dien naam in *Plymouth*, en dienstdoend predikant te *Stock*, welk dorp u reeds bekend is uit mijne vorige brieven, de dag van gisteren wierd daar toe vastgeſteld: ik wandelde dus na het eten uit en kwam tegen theedrinkens-tijd aan zijn Eerw. Pastorij, doch tot mijn leedwezen had hier dezelfde onaangename te keurſtelling plaats als onlangs te *Saltash*, zijn Eerw. was op eene begrafenis-plegtigheid in het *Dock*, het welk tot zijne gemeente behoort, en dus niet te huis. Het ſpeet mij, doch het was niet anders — ook lag *Plymouth* niet zoo ver van deze plaats, of

ik

ik kon gemakkelijk mijn voornemen op eenen anderen tijd hervatten. — De meid verzocht mij binnen te komen en wat uit te rusten en vroeg of zij mij met een glaasje bier of iets anders konde dienen, voor al het welk ik bedankte, terwijl ik mijn voornemen te kennen gaf van op de bank buitens huis een weinig te zullen vertoeven, niet zoo zeer om dat ik vermoeid was, dan wel om de ſchoone gezigten, die zich hier aan alle kanten opdeden, te genieten.

De Pastorij van *Stock* is aangenaam in een bekoorlijk vruchtbaar dal gelegen, op de helft tusſchen *Plymouth* et het *Dock*, dus ruim een kwartier uurs van elk dezer plaatſen, aan een rijpad op eenigen afſtand van den gewonen weg. Het huis is eenvoudig maar ten uiterſte bekoorlijk, — hooge olmen omringen en bedekken het zelve met hare ſtatelijke kruinen. De voor en achtergrond beſtaat uit een effen grasveld, waar op eenige koeijen en ſchapen weiden. De voorgrond paalde aan de zijde aan eene kom van zuiver water, omringd met ſchoone treur- en andere willige-boomen: aan de andere zijde aan eenen ruimen moestuin en boomgaard. — Zoo ſtil, zoo vrij en eenzaam als het huis gelegen was, zoo vrolijk was het uitzigt uit het zelve vooral naar den kant van den onophoudelijk met menſchen, paarden en rijtuigen bedekten rijweg.

Voor mij, in het gras, waren twee lieve blozende kinderen, druk bezig met paardje ſpelen: op mijne noodiging kwamen zij aanſtonds bij mij, doch

daar

daar ik mij denkelijk niet vlug en duidelijk genoeg in de Engelſche taal wist uit te drukken, en het geen zij mij vertelden ook maar geheel niet van mij verſtaan wierd, ſprongen zij ſchielijk weder heen, om hunne vorige bezigheid te hervatten.

Zoo zat ik, dacht ik, wel eer ook voor mijne vrolijk gelegen pastorij, terwijl mijne kinderen bij mij ſpelende waren, of bezig met hun klein gereedſchap om hunne tuintjes ſchoon te maken, ik dacht na over verſchillende tafereelen van mijn voormalig ſtil huisſelijk leven, en over den wonderlijk zamenhangenden zamenloop van lotgevallen en omſtandigheden, die zulk eene wonderlijke verandering in mijnen levensloop veroorzaakt hadden: had ik mij ooit kunnen voorſtellen, toen ik, zoo ſchielijk als onverwacht ſlechts een dag na mijne ordening tot den predikdienst, een beroep krijgende, op het zelve kwam, en in de eerſte jaren van mijn verblijf aldaar, dat ik nog eens zulk eene verre reis zou ondernemen, dat ik afgelegen landen zou bezoeken, dat ik, afgeſcheiden van het geen mij het liefst en dierbaarst is op aarde, als een vreemdeling in een vreemd land zou verkeeren: — dat ik voor deze pastorij in *Engeland* zou nederzitten en over mijne lotgevallen en levensloop nadenken? Het is zoo, en gij weet dit, mijn Vriend, zoo wel als ik, ik gevoelde in mijne jongere jaren altijd eenen ſterken trek tot reizen, maar was nimmer in de gelegenheid dien trek in deszelfs geheele uitgebreidheid voldoening te bezorgen, en zoo ooit, wierd ten

min-

minste die gelegenheid zeldzamer toen ik eenen vasten post en woonplaats had, ja toen mogt ik het voldoen van dien trek met allen regt, zoo niet onder de onmogelijke dingen, ten minsten onder de hoogste onwaarschijnlijkheden plaatsen, en juist toen ter zelfder tijd was reeds het noodlot bezig zulk eene zamenhang van gebeurtenissen en lotgevallen te beschikken, die naderhand het schijnbaar onmogelijke, mogelijk, en het hoogstonwaarschijnlijke eene werkelijke daadzaak maakten. Ik verplaatste mij met mijne gedachten nog eens in mijne voormalige pastorij, en vergeleek het uitzigt uit denzelven met dezen, voor welken ik mij nu bevond. Welk een verbazend en treffend onderscheid vond ik tusschen die vlakke, stille, eenvormige velden, en deze wonderbaar bekoorlijk afwisselende verscheidenheid van bosschen, bergen en valleijen, die hier het oog bepalen, en juist daarom voor mij, die jaren lang eene onoverzienbare vlakte voor mij zag, eene dubbele bekoorlijkheid hebben. Geen minder in het oog loopend onderscheid zag ik plaats hebben aan gras en boomen: terwijl deze laatste bij ons nu denkelijk grootendeels door herfststormen en konde van bladeren ontbloot zullen zijn, althans hunne natuurlijke kleur zullen verloren hebben, vertoonen deze hier nog zeer weinige teekenen van den vast naderenden winter, en het wel doorvoedend vee vindt nog overvloed van voedsel en gras in de donkergroene weiden.

Ik deed mij verder vele vragen, over mijn va-

der-

derland, over de wijze van deszelfs tegenwoordig beſtuur, dat voor mijn vertrek nog niet georganiseerd was, — over mijne vrienden en naastbeſtaanden, en derzelver tegenwoordigen toeſtand, vragen, die alleen de toekomst mij zal kunnen beantwoorden en verklaren.

Dan, om nog eens tot den Heer HAWKER te rug te keeren, zijn Eerw. is eigenlijk geen vast predikant aan deze plaats, maar ſlecht plaatsvervanger van den Rector; en in dit opzigt heeft er in *Engeland* eene gewoonte plaats, die elk verſtandige moet afkeuren, en zoo vele Engelſche zelve doen, doch, zoo het ſchijnt, niet veranderen kunnen.

In de Epiſcopale of heerſchende kerk van Engeland, worden de meeste leeraars, althans die der Parochie-kerken door de Biſſchoppen, en veelal naar de gunst, verkoren. Daar de oudſte zonen alleen erven van de nalatenſchap hunner ouders, is zulks van dat gevolg, dat de jongere tot de regten, den zeedienst, den militairen of geeſtelijken ſtand opgeleid worden. In dit laatſte geval, dit weet men vooraf met zekerheid, hebben zij bij de Biſſchoppen den voorrang, boven de jonge geestelijken van minderen ſtand en rang, en zijn vrij zeker met hunne ſtudien, hoe wel of kwalijk ook aangelegd, ten minſten een matig fortuin te zullen maken, daar de Parochie-kerken van de rijkſte plaatſen hun meestal ten deel vallen. Zulk een leeraar nu, en dus werkelijk en wettig predikant

kant van eene Parochie-kerk zijnde, draagt den naam van *Rector*. — Indien nu zulk een Rector een perſoon is, die juist niet veel lust en genegenheid heeft tot het waarnemen van eenen post, tot welken hij, meer uit noodzakelijkheid dan eigen vrije verkiezing, gekomen is; is hij een man van fatſoen en van de wereld, en een beminnaar van hare vermakelijkheden, meer dan van het eenvormig leeraars leven, het welk, hoe vrij hier ook op zich zelve, hem toch echter tot eene vast bepaalde werkzaamheid en het waarnemen van zekere bepaalde pligten, met welken hij liefst niets te doen wil hebben, verbindt. Wel nu, in zulk een geval, weet zulk een Rector zich gemakkelijk van al die zwarigheden vrij te maken, gemakkelijk al de lasten van zich te ſchuiven, en de lusten te behouden. Wil hij zelfs den dienst niet waarnemen; het ſtaat hem in zulk een geval vrij, zulks door eenen anderen te laten doen; en om daartoe een perſoon te vinden, heeft hier bij het groot getal ledigloopende Proponenten, niet veel zwarigheid: met zulk eenen nu maakt de Rector een accoord van dertig, veertig, zelden vijftig pond, voor het waarnemen van den geheelen predikdienst, jaarlijks te zullen betalen, al naar dat de Eerw. Heer Rector ruim om het hart is; deze is dan van alle lasten af, gaat ergens elders wonen op eene plaats die meest met zijnen ſmaak overeenkomt, en vertoont zich zelden vaker bij zijne parochie kinderen

dan

dan eenmaal 's jaars, om zijne veelal ruime inkomſten in te zamelen en weg te halen. Indien nu zulk een plaatsbekleeder van den Rector een man is zonder eenige middelen van beſtaan, die zulk een postje, door gebrek en nood gedrongen, moest aanneemen, en is hij daarbij nog bezwaard met vrouw en kinderen, dan is het gemakkelijk te begrijpen, dat hij met dat gering inkomen met de grootſte behoefte heeft te worſtelen, zeer tot last en bezwaar van de gemeente, welke hij bedient, dat zijne kinderen eene ſlechte opvoeding erlangen, waar van zoo velen naderhand de treurigſte bewijzen geven. Is zulk een plaatsvervanger een man, die geen bezwaar van huishouding heeft, en zelfs een middelmatig vermogen bezit, en de Rector betaalt hem jaarlijks eens, bij voorbeeld, een vijftig of zestig pond, dan is het niet zonder voorbeeld, dat zoo iemand weder een ander in zijne plaats ſtelt, voor vijfentwintig of dertig pond, terwijl dan de overſchietende twintig of dertig pond een zuiver gewin is, het welk hij, zonder daar voor iets te doen, gemakkelijk in zijnen zak kan ſteken.

Op zulk eene wijze gaat het hier met de kerkelijke bedieningen, dat zulk eene handelwijze de nadeeligſte gevolgen naar zich ſleept, zal ik u wel niet behoeven te bewijzen, of in onderſcheidene opzigten aan te toonen. Ik wil hier echter niet mede zeggen, dat alle de plaatsvervangers der Rectoren, ſlechte of onkundige knapen zijn, in tegendeel, zoo als men mij verzekert, zijn er on-

der, die hunne betrekking eer aandoen, en betere ſtandplaatſen waardig waren, ook gebeurt het wel dat zij dezelve krijgen, door den goeden naam, die van hun uitgaat, door hunne, zoo door ſchriften als anderzins bekend geworden, kunde, geleerdheid en geſchiktheid voor hunnen post, of door eene bijzondere gunst en genade der bisſchoppen, doch dan veelal ten nadeele der gemeente welken zij verlaten. —

Tot deze laatſte moet vooral de Eerw. HAWKER te *Stock*, gerekend worden te behooren. Hij is hier algemeen bekend als een man van kunde en onbevlekte braafheid, ijverig in zijn werk, welſprekend op den kanſel, zoo als ik zelf gehoord heb, van eene aanzienlijke familie, die eene gevestigtigde achting heeft, welk een en ander ligtelijk van die gevolgen kan zijn, dat de aanzienlijke gemeente van *Stock*, van zulk eenen waardigen leeraar en voorganger beroofd werdt. Ook bezit hij zelfs een vrij aanzienlijk vermogen, zoo dat hij bij gelegenheid wel eens eene ſtandplaats zal kunnen koopen, het welk hier ook in gebruik is. Een Heer, bij voorbeeld, het recht van collatie hebbende, is tevens volſtrekt eigenaar van kerk, pastorij en het geen er toe behoort, als een familie-eigendom, onder die verpligting echter, die goederen tot een godsdienſtig einde te moeten laten gebruiken, zonder bepaling of hij dezelve tot dat einde weg moet ſchenken of verkoopen, daar nu het laatſte een duurzaam, en met elke vacature, een nieuw voordeel aan zulk

eenen

eenen eigenaar opbrengt, en de wet van *Engeland* daar niets tegen zegt maakt men veelal van dat middel gebruik om zich te verrijken, en zulk eene plaats aan den hoogstbiedende te verkoopen: dat in zulk een geval, somtijds meer op geld dan op bekwaamheid en geschiktheid wordt gezien, en de gevolgen dikwijls niet min nadeelig voor de gemeenten zijn dan die van het plaatsvervangerschap, is even zeker.

Wat dit laatste, het verkoopen namelijk van kerkelijke bedieningen betreft, een en andermaal las ik eene bekendmaking van eene vacante plaats, ter verkoop aangeboden, in de openbare nieuwspapieren, het welk aanleiding gaf tot een gesprek over dit onderwerp, met eenen kerkelijken, die dus zeer wel weten konde hoe het in dit opzigt in *Engeland* gesteld was.

Dezelfde Heer verhaalde tevens, dat het Gouvernement, inziende de nadeelige gevolgen van zulk eene slechte handelwijze, en vreezende dat dezelve op een groot verval der kerken van *Engeland* zou uitloopen, zich reeds deze zaak had aangetrokken, en dat er werkelijk een voorstel van het Parlement hangende was, waar bij de Rectoren genoodzaakt zouden worden, of zelve hunnen dienst waar te nemen, of, zulks niet verkiezende, aan hunne plaatsvangers, ten minste een jaargeld van zeventig ponden sterling, of meer, naar evenredigheid van het hooger of lager inkomen uit te betalen. — Eene goede maatregel zeker, die de menschelijkheid

16266

vordert, en waar door, naar mijn inzien, het kwaad in één opzigt wel eenigzins verzacht, maar voor het geheel, op verre na, niet wordt weggenomen.

Vergeef mij, mijn Vriend, deeze uitweiding over dit onderwerp, dat ſlechts met de wandeling, welke ik u in dezen zou beſchrijven, zoo veel gemeens heeft, dat mijne gedachten door den perſoon en de pastorij van den Eerw. HAWKER, op nieuws bepaald wierden, bij een geſprek, zoo als ik u zoo even zeide, onlangs over dit onderwerp gehouden, en dat ik dus oordeel hier juist niet geheel te onregt geplaatst te zijn. —

Na mij dus eenigen tijd in de eenzaamheid met verſchillende gedachten te hebben bezig gehouden, begaf ik mij wederom op weg naar huis. — Tusſchen beiden ging ik in de kapel van *Stonehouſe*, een ruim en fraai gebouw, waar in de avondgodsdienstoefening zou gehouden worden. De vergaring was zeer klein, gelijk meestal plaats heeft bij het lezen der avondgebeden; ik hoorde een goed gezang en muzijk van het orgel, doch verkoos het eind van het eentoonig lezen der gebeden niet af te wachten, voornemens zijnde den avond eenzaam op mijne kamer, met aan u te ſchrijven, door te brengen.

Met dat werk, zonder door iemand geſtoord te zijn geworden, een groot gedeelte van den avond beſteed hebbende, en nog daarmede bezig zijnde, kwam mijne hospita en hare dochter, met ver-

verbaasdheid en ontſteltenis op mijne kamer ſtuiven, roepende *fire*, *fire*, (brand, brand) ik ontſtelde op het eerſte oogenblik, niets minder denkende dan dat onze woning boven of beneden mij, reeds in lichte laaije vlam ſtond, en dat het dus tijd begon te worden de pen neêr te leggen en mijn boeltje, zoo veel mogelijk, te pakken; doch ik wierd wel dra uit mijn verkeerd denkbeeld gebragt, toen mijne hospita het gordijn en het raam opende, wanneer ik het vuur vlak voor mijn gezigt had, en ver genoeg van mij verwijderd zag, om iets van deszelfs gevaar te vreezen. Maar nooit, mijn Vriend, heb ik zulk een grootsch, zulk een ontzettend, maar tevens heerlijk en ſchilderachtig gezigt gezien, dan dit. Aan de overzijde van het breede *Catwater*, ligt eene timmerwerf, een bijna volbouwd koopvaardijſchip ſtond op dezelve, eenige hout-, pik- en teerloodſen ſtonden in de nabijheid, en alles wierd hier voor het overige gevonden, wat tot eene groote ſcheeptimmerij behoort.

Verbeeld u nu, mijn Vriend, dat alles in volle vlam, ſchip-, hout-, pikloodſen, en al wat tot den werf behoorde: — verbeeld u, zoo mogelijk, zulk eene vertooning, een vlam van eenen verbazenden omtrek, met een krakend geweld en kracht ten hemel ſtijgende, zich nu en dan met een ijſelijk geweld verheffende, terwijl al de in het werk geſtelde middelen, niet ſlechts, niets hielpen, maar het geweld des vuurs in tegendeel ſchenen te vermeerderen: — verbeeld u de helderlichtende vlammen, om-

ringd door eene naehtelijke zwarte donkerheid, en dan die ontzaggelijke vlammen terug gekaatst in de heldere, op dezen tijd geheel effene rivier, die zich als een breeden vurigen ſtroom vertoonde; — verbeeld u dit alles zoo krachtig gij kunt, en gij zult nog maar een flaauw denkbeeld hebben van dezen ontzaggelijken brand, om welken u in al zijn pracht en ſchoonheid naar waarheid te beſchrijven, ik geene geſchikte woorden vinden kan.

Hier mede zal ik den tegenwoordigen aan u beſluiten. Eenige dagen geleden kwam het voornemen in mij op, om eerstdaags van hier langs den kortſten en gewonen weg, met de postkoets naar *Londen* te vertrekken, en van *Londen*, met de eerſte gelegenheid over te ſteken naar het vaderland: doch ik ben geheel van gevoelen veranderd: het is waar ik heb *Plymouth* en deszelfs bekoorlijke ommeſtreken wel bekeken; doch ben op verre na nog niet verzadigd van deszelfs altijd even zeer verrukkende ſchoonheden: — en als ik alles wel bedenk en overweeg, als ik, daar het in den winter is, eens niet van *Londen* konde overkomen, daar ik weet hoe ik het hier heb en niet weet hoe ik het in *Londen* vinden zal, heb ik best geoordeeld en daarop beſloten, ten minsten tot het eind van deze maand, hier te blijven, en in dien tusſchen tijd zoo wat in dit en in het naburig graafſchap rond te wandelen: ik zal mijn eens wat verder af begeven en ben gereed eerstdaags eene toer in het graafſchap *Cornwallis* te beginnen, van het welk mijne vrienden

den mij zoo veel fraais voorpraten, en waaraan ik geene redenen heb te twijfelen, dewijl die gedeelten, welke ik van hetzelve heb bezocht en gezien, mijne verbeelding van eene prachtige en ſchilderachtige natuur verre overtreffen.

Het jaargetij is wel niet het gunſtigſte voor zulk eene onderneming, maar wat verzekert mij dat ik hier ooit in gunſtiger jaargetij zal komen, ik moet dus de tegenwoordige gelegenheid voor lief nemen, ook is de winter hier niet ſtreng en woest, en zoo als men mij verzekert, veel beter geſchikt voor zulk eene wandeling dan de heete zomerdagen. Dit jaargetij is dan op zich zelf, in dat opzigt, voor mij geen nadeel, ik verlies er niets bij, want bosſchen en velden zijn nog met het heerlijkſt groen bekleed, en ik heb niets dan mijne verbeelding noodig om mij in den zomer te verplaatſen. ——

Mijn oogmerk is, dit binnenlandsch togtje geheel alleen te ondernemen. — Was ik onder u bereik, gij zoudt mij zeker met allen mogelijken ernst het gevaar voorſtellen, waar aan ik mij voor roovers, moordenaars en wat niet al meer, blootſtel. —— Doch, mijn Vriend, in dit opzigt, kunt gij volkomen gerust zijn, voor zoo iets is in dezen hoek juist niet zeer veel gevaar: diergelijk geſpuis is het niet te doen om de ſchoone voorwerpen der natuur, waarin de grootſte rijkdom van dit graafſchap gelegen is, of om den eenzamen wandelaar enkel hier komende om zich in het beſchouwen van die ſchoonheden te verlustigen, maar om dagelijks goud en

giver te verzamelen, waar toe de bij nacht en dag van menſchen en rijtuigen ſterk bezochte wegen om *Londen* en andere voorname plaatſen betere gelegenheid verſchaffen, waarom zich de weg en landroovers ook meest enkel bij die plaatſen ophouden. — Ook kan ik u verzekeren dat ik niet bij nacht, maar enkel bij den dag zal reizen, waar door ik dus ook aan minderе gevaren blootgeſteld zal zijn, en meer gelegenheid hebben mijn oogmerk te bereiken, namelijk de ſchoone natuur in dat romaneſk land te beſchouwen en te bewonderen: de reisroute is reeds opgemaakt, geſchikte pleisterplaatſen en herbergen aangewezen en opgeteekend, in een woord, alles in orde, zoo als het voor zulk een reisje behoort te zijn, waar aan ſlechts eenige weinige dagen zullen behoeven beſteed te worden. Voor het overige heeft hier dat gemak plaats, dat een wandelend reiziger hier, zoo als in ſommige andere graaffchappen, gelijk men mij zegt, niet als een onfatſoenlijk man behandeld en beſchouwd wordt: een goed kleed, ſchoon linnen, en eene betoonde geneigdheid om zich naar de gewoonten van het land te ſchikken en deszelfs taal zoo goed men kan te ſpreken, al verſtaat men die dan ook ſlechts maar ten halve, zijn hier eene genoegzame aanbeveling, om als een gentleman, (een regt fatſoenlijk man) behandeld en in het noodige te regt geholpen te worden. Tot dus ver heeft mij dit de ondervinding volkomen bevestigd; ik oordeel dus geene reden te hebben voor het vervolg daar omtrent eenige twijfel of zwarigheid te hebben.

Nu

Nu dat voornemen eenmaal tot rijpheid is gekomen, ben ik er geheel vol van: de onvergetelijke wandeling, in de bekoorlijke binnenlanden van het ſchoone *Sint Helena*, komt mij gedurig, met al deszelfs opgeleverde genoegens voor den geest, en vervult mij met de ſtreelendſte vooruitzigten van deze voorgenomene: ik kan het hier nu niet langer uithouden. — Ik heb geen rust — eerstdaags gaat het er dus op af. —— Er is tot mijn leedwezen thans geene gelegenheid brieven van hier naar het vaderland weg te zenden, dan op *Londen* met de post: doch dáár geen adres aan iemand hebbende, zal ik genoodzaakt zijn, dezelve tot de naaste gelegenheid te bewaren.

EEN-EN-DERTIGSTE BRIEF.

Plymouth Nov. 1805.

Thans wederom, na mijn voorgenomen reisje door het graafſchap *Cornwallis* ten uitvoer te hebben gebragt, tot het huisſelijk leven te rug gekeerd, wil ik zoo dra mogelijk van mijne ſtille rust gebruik maken, om mijne aanteekeningen, hetzelve betreffende, voor u in orde te brengen. —— Verwacht echter niet, mijn Vriend, dat ik u vele bijzonderheden heb mede te deelen. Op mijnen ganſchen weg is mij niets overgekomen dat eenige opmerking verdienen zoude, en het land zelfs dat ik ben doorgereisd, is meer eentoonig dan ik mij had voorgeſteld; op ſommige plaatſen levert de natuur wel is

waar grootſche vertooningen op, doch over het geheel is de landſtreek meer woest en ledig en heeft niets van die zachte en bevallige mengeling van ſchilderachtige voorwerpen, die men zoo menigvuldig ontmoet in den omtrek van *Plymouth* en aan de liefelijke boorden van de *Tamor* en de *Plym*.

Om u echter een verhaal te geven van het geen ik op deze geheele wandeling gezien heb, zal ik u eerst langs denzelfden weg, van het begin tot het einde, geleiden, welken ik ben langs gereisd, en u dan ten ſlotte eenige algemeene aanmerkingen, het geheele graafſchap betreffende, mededeelen.

Om dan ter zaak te komen: terſtond den volgenden morgen, na dat ik mijn laatſte aan u eindigde, greep ik mijn wandelſtaf en ging op reis: weêr en wind waren zoo gunstig voor mijn voornemen, als ik ooit konde wenſchen, zoo dat ik eenig uitſtel met mijn plan, niet raadzaam oordeelde. — Om geheel frisch en versch mijne wandeling in *Cornwallis* te beginnen, nam ik in *Plymouth* plaats in eene huurkoets, naar het *Dock;* zonder mij ergens optehouden, wandelde ik de Stad door, liet mij de rivier overzetten en bevond mij dus wel dra op *Mount Edgecumbe*, van waar mijne wandeling moest beginnen. De voorwerpen die zich het eerst aan mijn gezigt vertoonden, waren dezelfde die ik meermalen gezien en reeds voorheen aan u beſchreven heb, zoo dat ik niet noodig heb mij daarbij wederom op te houden: ook behoef ik u geen woord meer te zeggen van *Sint John* en *Anthony*, plaats-

plaatsjes over welke mijn weg liep, en welke gij, uit een mijner vorige wandelingen zult leeren kennen, zoo als ook het ſtadje *Sint Germain* dat ik pasſeerde.

Doch nu was mij de weg vervolgens vreemd en alle voorwerpen die mij voorkwamen, nieuw voor mijn gezigt. Ik rigtede nu mijn koers op *East* en *Westloo*, twee kleine ſteden zeer nabij elkaar gelegen: tusſchen *Sint Germain* en *Eastloo* ontdekte ik reeds een groot onderſcheid tusſchen deze landſtreek en het mij bekend gedeelte van *Devonshire*: bergen en dalen waren hier meer woest en eenzaam, geene bladerrijke boomen of ſchoone groene velden verkwikten hier het oog, ſoms zoo vermoeid van het langdurig ſtaren op dorre rotſen en onvruchtbare velden: het geheele land had hier, zoo ver ik het in eenige mijlen konde overzien, zulk een bar, zulk een terugſtootend en onherbergzaam voorkomen, dat het den onaangenaamſten indruk op mij maakte, en mij waarlijk haast zou hebben doen beſluiten om van mijn voornemen af te zien en te rug keeren, doch het denkbeeld aan het vooruitzigt, dat het weldra, wanneer ik op den grooten postweg zou gekomen zijn, beter zou worden, en ik toch voorwerpen te zien zoude krijgen, welker gezigt deze tegenwoordige onaangenaamheid rijkelijk vergoeden zouden, verlevendigde mijnen moed weder en deed mij met nieuwen ijver mijnen weg vervolgen.

Wonderlijk is toch de indruk, mijn Vriend, die men ont-

ontwaar wordt, wanneer men zich zoo geheel alleen in het midden van rotsachtige bergen en eenzame woestijnen geplaatst ziet, zonder ergens rondom zich een mensch of menschelijke woning te ontdekken, vooral in een vreemd land, geheel onbekend, daar men niet zeker weet, wanneer zulk een droevig akelig tooneel door een vrolijker en aangenamer zal verwisseld worden: het hart wordt dan als toegenepen, eene ontzettende duisternis benevelt de ziel, en zoo ooit, gevoelt men dan met eene onweerstaanbare kracht, in weerwil van onze zucht voor de eenzaamheid, dat de mensch voor het gezellig leven geboren is.

Op mijnen ganschen weg van *Sint Germain* tot *Eastloo*, zag ik op verre afstanden van elkanderen hier en daar eene enkele landmans woning, voor het uiterlijke meer armoede dan rijkdom of welgesteldheid vertoonende en slechts twee lusthuizen, bevallig op groene, zoo het scheen, vruchtbare heuvelen, die met den omringenden oord een zonderling contrast maakten.

Op de laatstgenoemde plaats *Eastloo* namelijk, kwam ik tegen den middag aan. — Het onverwacht gezigt van deze plaats van den top eens bergs, was mij na deze eenzame vermoeijende wandeling, onbeschrijfelijk aangenaam: mijn gevoel kreeg als een geheel nieuw leven, blijdschap en vrolijkheid kwamen in de plaats van eene akelige donkere, voor alle genot onvatbaar makende zwaarmoedigheid: het gezigt dat zich beneden in de diepte voor mij opdeed was over-

overheerlijk: — twee kleine ſteden, met elkanderen verbonden, door eene lange antieke brug van dertien bogen, onder welke eene breede rivier doorſtroomde, die aan weerzijden op eenen vrij aanmerkelijken afſtand zigtbaar was, tusſchen hooge bergen en welig opgeſchoten geboomte, had ik in eene ſchoone vallei voor mij liggen. — Ik daalde naar beneden en ging aan de andere zijde van de brug in eene herberg eenige ververſching gebruiken, en nu verhaalde mij de waard dat de plaats in welke ik mij nu bevond, *Westloo* genaamd was, in tegenſtelling van *Eastloo* aan de andere zijde van de brug gelegen, beide zoo genaamd, naar de rivier de *Looe*, die tusſchen dezelve doorſtroomt en zich drie mijlen van hier, na zich met de *Black-Looe* vereenigd te hebben, in zee ontlasten. — De beide ſteden hebben, behalve het regt van ieder twee leden in het Parlement te kunnen zenden, eene markt: het getal der inwoners van beide beloopt naauwelijks duizend, die hun beſtaan hoofdzakelijk in de haringviſcherij vinden.

Dewijl er in dit en in het aan de oostzijde der rivier gelegen ſtadje niets bijzonders was, hebbende het eerſte kerk noch kapel, in welk opzigt het tot *Falland* behoord, hield ik mij hier niet langer op dan ik noodig had om wat uitterusten en mij een glaasje Portwijn, en een ſtuk brood en te verſterken. Het noodig onderrigt omn weg, dien ik te nemen had op *Leskiard*, hebbende, ſtapte ik wederom voort, en kwam

kwam aldaar in den achtermiddag omſtreeks vier uur, ontmoetende niets bijzonders op dezen weg dan de bronnen van *Sint Keyne*, aan welke in deze landſtreek eene wonderbaar genezende kracht wordt toegekend: eenige fraaije boomen, rondom de bron geplant, overſchaduwen dezelve en ſpiegelen zich in het helder water: het was een lief, bekoorlijk, eene zachte rust en aangename kalmte in het hart ſtortend plekje, wel waardig om er eenige oogenblikken bij te vertoeven. Ik zette mij dan neder op eene bank, met opzet, zoo ik denk, hier geplaatst, om den vermoeiden wandelaar gelegenheid te geven, zich met gemak eenige oogenblikken in dit kleine heiligdom der natuur optehouden. Deze bank en deze eerwaardige boomen rondom die bron beſchouwde ik met een zeker innig genoegen, daar zij niet alleen zoo veel tot verſiering van dit plekje toebragten, maar mij tevens ook een bewijs opleverden, dat men in dezen oord niet zoo geheel ongevoelig of onverſchillig is omtrent zulke ſchoone voorwerpen der natuur, dewijl men zich dan weinig met derzelver kunstmatige opſiering zou bemoeijen: zelfs het plaatſen van eene bank, hoe eenvoudig ook op zich zelfs, beſchouwde ik als eene daad van menschlievendheid en goedwillige oplettendheid op het gemak voor den inwoner des lands of den vreemden, die langs deze weg zou komen, en vooral op eenen heeten zomerſchen dag zulk een rustplaatsje onder ſchaduwrijk geboomte bij eene koele bron verlangen zoude.

Ter-

Terwijl ik hier dus nederzat in eene eenzame plegtige ſtilte, die door niets dan door het zacht geritſel der herfstbladeren boven mij wierd afgebroken, wierd mijn lust tot peinzen gaande; — Op de vleugelen mijner verbeelding was ik in een oogenblik in mijn vaderland overgebragt, in gedachten verzonken vond ik mij geplaatst bij eenen door hoogen ouderdom eerwaardige bron in de nabijheid van mijne vaderſtad: ik verbeeldde mij hoe ik in de dagen mijner vroege jeugd op deszelfs groenen rand nederzat naast eene lieve onvergetelijke moeder, mij de geſchiedenis van dezen bron en die van den heiligen BONIFACIUS, van welke het bijgeloof deze bron als een wonderwerk oorſpronkelijk rekent, verhalende, en hoe die goede man, die met het beste oogmerk in zijne reeds geklommene jaren uit *Engeland* derwaarts was gekomen, een martelaar van zijnen vurigen godsdienstijver, in die ſtad geworden was. Eene ſchakel van lotgevallen en gevaren mij vervolgens in de dagen mijner ouderlooze jeugd, in welke ik veelal mijn eigen leidsman, mijn eigen raadgever en helper, en in vele opzigten mijn eigen opvoeder moest zijn, kwam mij voor den geest, en vervolgens eene menigte voor mij ten voor- of nadeele belangrijke gebeurtenisſen, die mij ſinds dat tijdperk tot dit oogenblik toe, waren overgekomen, en bronnen van vreugd of van droefheid voor mij geworden waren.

Zoo denkende genoot ik eenige aangenaam ſombere oogenblikken bij deze klare bron, en zou

mij

mij daarin gaarne langer hebben toegegeven, zoo de tijd mij niet gedrongen had opteſtaan en aan het voortzetten mijner wandeling te denken. Na dan eene teug helder bronwater, waaraan ik geen bijzonderen ſmaak kon onderſcheiden, gedronken te hebben, vervolgde ik mijnen weg en kwam tegen den avond in *Leskiard* aan, de plaats die ik reeds vooraf voor mijn eerſte nachtverblijf op dit reisje beſtemd had.

Ik had het geluk, terſtond in de eerſte ſtraat het logement te ontmoeten, dat mij als een geſchikt verblijf was aanbevolen, *Kings arms* namelijk. Doch daar er bijkans in elke plaats meer logementen zijn van dat wapen en dien naam, vroeg ik, om zeker te zijn, of Mr. WILLIAMS, zoo wist ik, heette de kastelein, daar niet woonde, en zoo ja, of ik dien eens zou kunnen ſpreken. Op beide vragen wierd beleefd *jes Sir* (ja, Mijnheer!) geantwoord, zoo dat ik aanſtonds bemerken konde, dat men mij ten minſte, ſchoon een voetganger zijnde, voor een zeer fatſoenlijk man hield. — Mr. WILLIAMS kwam ook dadelijk te voorſchijn, en na het gewone, *how do jou do*, maakte ik hem mijn oogmerk bekend, waarop hij oogenblikkelijk, zonder eenig bedenken, een toeſtemmend antwoord gaf. Het is in *Engeland* op vele plaatſen de gewoonte den aankomenden reiziger in een logement in het gewoon vertrek van den heer en vrouw van het huis te brengen, waar hij dan als een lid des huisgezins wordt aangemerkt, en mede aan dezelfde ta-

tafel aanſchikt, — dit heeft plaats, indien men hem als een fatſoenlijk man beſchouwt, doch denkt men daaromtrent anders, dan wordt hem eene plaats in de keuken aangewezen: beſchouwt men hem als een man van rang, dan krijgt hij eene bijzondere kamer. Mr. WILLIAMS verzocht mij hem in zijne gewone kamer te volgen. — Hier gekomen zijnde, verklaarde ik hem de reden, waarom ik hem juist bijzonder had verzocht te ſpreken, dat het geſchied was om zeker te zijn dat ik mij bij denzelfden perſoon bevond, aan welken ik door den Heere HAWKER, Maire van *Plymouth*, was aanbevolen. Op zijne vraag, of ik met dien Heer bekend was, hem zulks niet alleen verzekerd hebbende, maar ook dat hij eene mijner beſte vrienden in *Plymouth* was, vertoonende hem tevens een kaartje van denzelven, merkte ik wel dat de kastelein mij voor een hooger dan middelmatig perſoon aanzag, daar ik met zulk een voornaam Heer, als HAWKER, dien hij mij zeide zeer wel te kennen, in eene vriendſchappelijke betrekking ſtond en door denzelven aan hem en zijn huis was aanbevolen. — Aanſtonds gaf hij zijn bediende orde vuur in de *Parlour* (de voor- of zijkamer) te ſtoken, en de gevraagde thee enz.; aldaar voor mij gereed te zetten, terwijl hij mij verzocht hem derwaarts te willen volgen, gelijk ik deed. Daar hij oogenblikkelijk bemerken konde dat ik een buitenlander was en mij vroeg welk een landsman ik was, gaf ik hem (als een Pruisſisch

onderdaan namelijk, waar voor ik mij om zekere redenen moest uitgeven, schoon men in *Plymouth* wel beter wist) een verhaal zoo kort en duidelijk mij mogelijk was van de lotgevallen welke mij in dit land hadden gebragt en wel bijzonder in *Plymouth*, en dat ik nu een reisje te voet door dit graafschap ondernomen had, enkel om die reden, om dus beter en naauwkeuriger dan in eene vliegende postkoets, de schoonheden van dit fraaije land, te kunnen beschouwen. Dit laatste merkte hij aan als een compliment op zijn land, dat hij hoog opnam, en dat mij zoo mogelijk nog hooger in zijn goed gevoelen van mij zou hebben bevestigd. —— Na dit kort gesprek liet hij mij alleen: —— en ik kan u wel verzekeren, mijn Vriend, dat de rust mij toen, na eene wandeling van bijkans zes uren, meest berg op en af, aangenaam was. —— Ik hield mij bezig met eenige aanteekeningen van het geen ik dezen dag gezien had, op het papier te stellen en der vergetelheid te ontrukken, genoot een smakelijk soupé en aangename nachtrust. Den volgenden morgen deed ik voor het ontbijt eene korte wandeling door en om de stad, van welke ik u slechts dit volgende melden kan, dat dezelve gedeeltelijk tegen het opgaan van eenen berg gelegen is, dat er eene goede, zindelijke kerk is, en dat zij, met het regt van twee leden, tot het Parlement te kiezen, twee duizend inwoners heeft, die meerendeels hun bestaan in het lederbereiden vinden. —— Op raad van mijnen kastelein, maakte ik dien mor-

morgen een uitstapje naar *Sint Cleer*, een dorpje op eenen kleinen afstand, ten noorden van *Lestkiard* gelegen, en beroemd wegens sommige zeldzame oudheden. Ik vond er niets dan eene bron; rondom welke de ruïnen van eene muur, die dezelve omringd schijnt te hebben en van welken niets is staan gebleven dan dat gedeelte dat de ingang schijnt geweest te zijn: een ruw steenen kruis staat nog in deszelfs geheel digt bij de bron. Zeker is dus deze bron weleer tot een godsdienstig gebruik geschikt geweest, doch waar toe bijzonder kan ik u niet zeggen. De andere merkwaardigheden in dit dorp, zijn de *Hurlers*, de *Cheesewring* en de *Halfstone*.

De *Hurlers* bestaan uit drie ronde cirkels, van steenen, allen evenwijdig van het middelpunt afgelegen. De overlevering zegt, dat deze steenen weleer menschen waren, die deze wonderbare veranderingen ondergingen op het oogenblik dat zij op eenen zondag zich vermaakten met steenen te werpen, een zeer geliefd spel op deze plaats. Van daar hebben deze steenen den naam behouden van *the Hurlers*, dat zoo veel zegt als *werpers*.

De *Cheese wring* is eene verzameling van keistoenen, de een boven den anderen geplaatst, tot hoogte van 18 voeten; van hunne gelijkenis met eene kaas, hebben zij dezen naam gekregen: er zijn acht in getal en het geen het zeldzaamst is, is, dat zij van beneden naar boven, al grooter en grooter worden, zoo dat men het bijkans als een wonder

moet beſchouwen dat dit zonderling gevaarte zoo vele eeuwen, wind en ſtormen, aan welke het van alle zijden is blootgeſteld, heeft kunnen weerſtaan: ſommigen houden dit werk voor een voortbrengſel van kunst, doch het meer algemeen gevoelen is, dat het deszelfs oorſprong enkel aan de natuur verſchuldigd is: ik weet niet wie van beiden gelijk heeft, doch het laatſte wáár zijnde, is het zeker de zonderlingſte ſpeling, die men welligt van zulk eenen aard ergens zal ontmoeten.

De *Haifſtone* ſchijnt niet anders te zijn dan een overblijffel van een kruis, opgerigt tot gedachtenis van den dood van DUNGERTH, Koning van *Cornwallis*, die bij een zeker voorval verdronk in het jaar 872. —— Deze merkwaardigheden bezigtigd hebbende, keerde ik weder te rug naar *Leskiard*, aan mijn ontbijt, vroeg eenig onderrigt omtrent den weg, en ging wederom op weg, rigtende mijn koers naar *Lostwithiel*, eene ſtad bijna twaalf mijlen van *Leskiard* afgelegen. De weg was over het geheel zeer aangenaam: boerenwoningen, lusthuizen, boomen en kleine dorpjes zag ik gedurig op verſchillende afſtanden. Op een dorp, waar ik een oogenblik onder weg vertoefde, verhaalde men, dat hier en in den omtrek, het vruchtbaarſte gedeelte van het geheele graaffchap was, ook zag ik op bergen en in dalen eene meerdere rijkdom en vruchtbaarheid dan ik tot dus verre had ontmoet: — *Lostwithiel* is tegenwoordig eene ſtad van weinig beteekenis: zij beſtaat ſlechts uit 120 hui-

huizen in twee regte ſtraten verdeeld, die van de rivier *Fawy* tot den voet eens bergs zich uitſtrekken. —— Niet ver van de kerk ziet men nog een groot overblijfſel van een paleis, voorheen het aanzienlijk verblijf der hertogen van *Cornwallis*, nu in eene gemeene gevangenis veranderd. — Voorheen was deze ſtad in eene bloeijende toeſtand: gelegen aan de rivier die tot aan hare wallen bevaarbaar was, kwamen vele ſchepen deze ſtad bezoeken om velerhande ſoorten van koopgoederen aan te brengen, die van hier dan weder door het ganſche graafſchap verſpreid wierden: doch ſedert de ſteeds toenemende verhooging van de bedding der rivier door het aanſpoelende zand, is dezelve niet meer dan tot op zekeren afſtand van de ſtad bevaarbaar, ſinds welken tijd deszelfs bloei en welvaart merkelijk is afgenomen.

Op den afſtand van ſlechts eenige minuten buiten de ſtad, ligt op den top eens bergs, *Restormel Castle*; voor eene lange reeks van verloopen eeuwen de voornaamſte zetel der beſtuurders van dit landſchap, onder welke voornamelijk RICHARD, koning der Romeinen, en zijn zoon EDMUND, hier hun hof hielden, beſtaat het thans uit verbazende ruïnen; ik bezocht voor een oogenblik deze eerwaardige overblijfſelen eener zoo grijze oudheid: —— *Sic tranſit gloria mundi*, dacht ik, bij het beſchouwen van deze gedenkteekenen van voormalige koninklijke pracht en heerlijkheid. Het uitzigt van dezen berg was naar alle kanten ſchoon en verruk-

keid, en gaarne, zoo ik mij daar een uurtje in eenzame gepeinzen of in het beschouwen der heerlijke voorwerpen hebben bezig gehouden, zoo ik niet gevreesd had de plaats van mijn voornemen voor den avond niet te zullen hebben kunnen bereiken.

Lostwithiel is ruim and-thalf uur gaans van *Fowey* afgelegen: de weg tusschen deze beide plaatsen is ten uiterste aangenaam en vermakelijk: men wandelt onafgebroken in het gezigt van de schoone zich met elke schrede verwijdende riviet *Fowey*, van trotsche berggezigten en romanesk gelegene landhuizen. Tusschen beiden liep mijn weg door het stil en bekoorlijk gelegen dorpje *Brewardreth*, hier in den omtrek beroemd door de overblijfselen van een Benediktijner klooster, deszelfs schoone kerk en de groote menigte van Romeinsche oudheden, die hier van tijd tot tijd uitgegraven en ontdekt worden, voornamelijk bestaande in urna's en penningen van de tijden der laatste keizeren.

Fowey is eene kleine stad, zeer aangenaam aan den mond van de rivier van den zelfden naam gelegen. De voornaamste straat strekt zich uit langs den oever der rivier, ter lengte van eene mijl: de andere straten zijn naauw en onaanzienlijk, voor rijtuigen geheel en al onbruikbaar van wegen de veelvuldige hoeken en bogten in dezelve, waar men ook dikwijls stuit en genoodzaakt is te rug te keeren. Nooit zag ik eene plaats in dat opzigt zoo gelijk aan het, wegens deszelfs ongeschiktheden en onregelmati-

matigen aanleg, zoo beruchte Frieſche *Molquerum*. De inwoners beſtaan meest van de haringviſcherij, en, zoo men mij verzekerde, worden ten minſten elk jaar achtentwintig duizend tonnen, elk 3000 ſtuks inhoudende, alhier binnen gebragt. —— De haven is ruim en veilig voor de ſchepen. Dezelve had ter verdediging wel eer een ſterk kasteel aan weerzijden, waar van de overblijfſelen nog te zien zijn. Tegenwoordig wordt dezelve beſchermd door twee kleine batterijen en *Sins Catherinas* fort, op den top van eenen hoogen rotsachtigen berg gelegen. De haven van *Fowey* en de rondomliggende landſtreek levert een ongemeen ſchoon en verrukkend gezigt op, het welk, in der daad grootsch en heerlijk is; — aan de overzijde ziet men verbazend hooge en over het water hangende rotſen, ontzettend en vreesſelijk op het eerſte aanzien, —— verſtrooide brokken van neergeſtorte ſteenklompen: op den top van den hoogſten berg de vervallen overblijfſelen van eene kapel, op eenen zeer verren afſtand zigtbaar: en aan de andere zijde een door verſcheidene voorwerpen van natuur en kunst verſierd aanlagchend landſchap.

Voornemens zijnde hier den nacht over te blijven, nam ik mijn intrek in het Logement *het Schip*, waar ik oogenblikkelijk op mijne vraag om daar te kunnen verblijven, in eene vrije kamer wierd binnen gelaten. Daar het nog niet laat en ſchoon weêr was, deed ik, na een kopje thee gedronken te hebben, nog eene wandeling, en wel naar den

hoogen berg op welken zich de ruïnen eener gewezene kapel vertoonden, werwaarts de knecht des huizes mij den naasten weg aanwees. Ik beklom den hoogen en vrij ſteilen berg, dat mij, hoewel het voetpad goed en effen was, echter na de wandeling van dien dag niet gemakkelijk viel, evenwel vond ik, op den top gekomen zijnde, deze kortſtondige moeite rijkelijk beloond, door het verbazend ſchoon en uitgebreid uitzigt, dat zich van alle kanten aan mij opdeed. Voor mij had ik het onoverzienbare Kanaal, ſtil en rustig, ſlechts door eenen zachten wind bewogen wordende: op eenen verren afſtand twee groote ſchepen, zachtjes hunnen koers vervolgende, en nader bij eene menigte visſchers pinken, bezig zijnde met haring te vangen: voor het overige zag ik aan alle kanten over een groot gedeelte van deze landſtreek, niet dan eene verbazende menigte, meest al kale boomlooze bergen en heuvelen, ſommige uit harde graauwe rotſen beſtaande en misſchien nog even eens geſteld als toen zij na de groote herſchepping dezes aardbols gevormd zijn geworden: beneden mij, lag in een vruchtbaar dal, de kleine ſtad, de breede *Fawy*, die ik in zijnen kronkelenden loop op eenen verren afſtand konde naoogen, en eenige door denzelven gevormde kreken, die zich tusſchen beiden in de bergen verloren. —— Het geheel van dit ſchoon tooneel, was onbeſchrijfelijk plegtig en boezemde eene ſtillen heiligen eerbied in het hart voor Hem die de Heer en Schepper van alle deze groote wer-

werken der natuur is, en die in zeeën, bergen en dalen eene magt vertoont die geene palen kent en welke ſtervelingen niet bevatten kunnen.

Ik beſchouwde de ſombere puinhoopen van het voormalig bedehuis, waarvan de ſtukken en brokken zoodanig door elkander verſpreid en vergruisd waren, dat deszelfs voormalige gedaante niet meer te herkennen was. — Welk eene geſchikte plaats, dacht ik, voor zulk een oogmerk, welk eene geſchikte plaats, alwaar de treffendſte bewijzen van de almagt, wijsheid, grootheid en goedheid van den Schepper in één oogenblik het oog treffen, en den ſterveling als toeroepen, buig u voor Hem neder, o beweldadigde en aanbid Hem die uw Schepper, die uw Vader is, alwaar door de majestieuſe voorwerpen, heilige gevoelens en aandoeningen in het hart van den niet geheel gevoelloozen worden verwekt, die hetzelve voorbereiden tot de heilige en pligtmatige oefening van gebed en dankzegging. Zeker, dacht ik, zal de ſtichter van dit heiligdom, met zoodanige gevoelens zijn bezield geweest, toen hij hier op dezen hoogen eenzamen berg dezen tempel tot eene plaats van gemeenſchappelijke aanbidding bouwde, gelijk gebrek aan dezelfde gevoelens en aan zin voor de zoo krachtig tot het hart ſprekende natuur dezen tempel wederom in puinhoopen zal hebben laten vervallen.

Het is mij onmogelijk, mijn Vriend, u die verhevene gewaarwordingen, die zachte ſtille aandoeningen en verrukkingen te beſchrijven, om u dien

nen hemelſchen wellust te doen gevoelen, welke deze heerlijke uitzigten, deze grootſche voorwerpen rondom mij, en de plegtige diepe ſtilte die hier heerschte op dezen berg, bij dezen vergruisden tempel, in mijn hart deden geboren worden.

Schooner dan ooit was mij thans het avondlied van onzen gevoeligen vaderlandſchen dichter VAN DEN BERG, van het welk ik de volgende coupletten reciteerde:

U zal mijn loflied prijzen!
U, Vader der natuur,
Eerbiedig dankbewijzen,
In 't benglijkst avonduur!

Met lof trede ik u tegen,
Voor al mijn vreugd en ſmart:
Maar meer voor grooter zegen,
Voor een gevoelig hart!

Uwe almagt, Heer der Heeren,
Bragt alles voort wat is;
En alles blijft u eeren,
Voor zijn behoudenis.

U hoor ik in de ſtormen;
Terwijl ik u in dou,
In walvisch en in wormen,
En in elk kruidje aanſchouw.

Als

Elk beekje, dat wij hooren,
Daar 't langs zijn oevers ijlt,
Ruischt mij verrukt in d'ooren,
Dat Gij zijn Schepper zijt!

Als 't woud uw lof doet rijzen;
Zoo leer ik mijnen pligt,
En wil u ftaamlend prijzen,
Die alles riep in 't licht,

Zoo aangenaam die ſchoone avond voor mij in het zuiverſte genoegen was geſleten, zoo leverde mij de volgende morgen wederom andere niet min bevallige voorwerpen op, die mijn oog en hart het ſtreelendſte vermaak bezorgden.

Na mij den mond van de rivier *Fawy* te hebben laten overzetten, ſloeg ik den weg in naar *Sint Austle*. — Omtrent een uur gaans van *Fowey* ontmoette ik het aangenaam gelegen lusthuis van den Heere ROSHLEIGH, dien ik in *Plymouth* dikwijls had hooren noemen als een man van ſmaak en diepe geleerdheid, vooral in het vak der Mineralogie, bezittende zelfs het uitgezochtſte en uitgebreidſte kabinet van delfſtoffen in dit graafſchap niet alleen, maar in geheel *Engeland*. Onder anderen wierd mij verzekerd, dat hetzelve niet minder dan duizend verſchillende ſoorten van koperertz bevatte. — Het fraaije huis heeft de aangenaamſte ligging die men ſich verbeelden kan, op eene hoogte

van

welke het een onbeperkt uitzigt over het kanaal en den omliggenden vruchtbaren oord heeft. De tuinen bosschen en parken, die hetzelve omringen, zijn met den keurigsten smaak verdeeld en aangelegd, — want zoo veel zin de Heer ROSHLEIGH heeft voor de schoone voorwerpen der natuur, die de ingewanden der aarde opleveren, zoo veel smaak heeft hij ook om de schoone natuur op deszelfs oppervlakte kunstmatig te versieren. — Daar ik wist dat deze Heer er zijn vermaak in vind den liefhebber alle zijne zeldzaamheden te vertoonen, en zijne tuinen enz. openlaat voor elken nieuwsgierigen, maakte ik in dit laatste opzigt van die vrijheid gebruik om in dezelve rond te wandelen. — Onder de menigvuldige schoonheden, die dezen grond versierden, was boven al uitmuntende de sierlijke grot in een geheel eenzaam, afgezonderd dal, in de nabijheid van de zee, en door het schoonste lommer overdekt. De grot is geheel zamengesteld uit schoon kristal en fraaije schelpen, en heeft de gedaante van eenen achthoek, van welke twee regt tegen over elkander deur en venster uitmaken, de zes anderen dienen tot bergplaatsen voor de onderscheiden soorten van erts, en vele andere meer of min kostbaare delfstoffen, in den omtrek alhier uitgegraven. — In het midden der grot is een tafel, ingeleid met tweeëndertig soorten gepolijste graniet, die alle in dit graafschap gevonden zijn.

Na deze schoonheden van natuur en kunst bezig-

zigtigd te hebben, vervolgde ik mijnen weg, zijnde nu de eerſte plaats, op welke ik aankwam, *Porthmear*, ook wel *Charlestown* genoemd, ter eere van den ſtraks gemelden CHARLES ROSLEIGH, aan welken deze plaats grootendeels deszelfs opkomst verſchuldigd is. De haven is door hem tot eene gemakkelijke en veilige legplaats voor allerhande ſoort van ſchepen gemaakt, hij heeft een droog dok aangelegd, de haringviſcherij gevestigd, woon- werk- en pakhuizen gebouwd, eenige akkers woest land laten bewerken en bemesten, welke inrigtingen die heilzame gevolgen hebben gehad, dat het getal der inwoners dezer plaats, dat in 1790 ſlechts negen beliep, die zeer behoeftig leefden, thans tot meer dan driehonderd is opgeklommen, die alle een ruim beſtaan vinden in de viſcherij, de landbouw, en het zuiveren van de Chinaſteen, eene ſoort van fijne klei, welke in de nabijheid van deze plaats gegraven en verzonden wordt naar de Pottebakkerijen van *Staffordshire* en *Fruro*.

Het geeft een zonderling en aangenaam genoegen, te zien, welke verbazende veranderingen ten nutte van velen, een enkel bijzonder perſoon, in eenen korten tijd kan te weeg brengen: dit bevestigde mij het gezigt van dit nieuwe plaatsje, dat voor het overige niets bijzonders, dan eene zeer bevallige en vrolijke ligging had.

Van hier ging ik op *Sint Austel*, een marktvlek aan den grooten postweg van *Plymouth* op *Falmouth*, gelegen. Ik weet van het vlek niets, dan

het

het geen de kastelein in het *Witte Hert*, waar ik een oogenblik binnen ging, mij verhaalde, volgens wiens opgaaf het bestond uit 707 huizen, en 3,888 inwoners, gedeeltelijk hun bestaan in het visschen, gedeeltelijk in het bewerken eener groote naburige tinmijn vindende. Het geen ik bij het doorgaan van deze plaats zag, was enkel eene naauwe, donkere lange straat, eene oude gottische kerk, een even donker en zwaarmoedig aanzien hebbende, als de straat waarin zij geplaatst was.

Van deze plaats volgde ik nu den gewonen grooten weg tot *Grampound*, ik begaf mij op geene bijpaden noch deed eenige uitstappen, ook leverde dezelve niets zoo bijzonders op, dat zulks deze moeite en tijdverlies vergoed zoude hebben: het land was hier wederom minder vruchtbaar, de bergen kaler en rotsachtiger, en een fraai landhuis een zeldzaam verschijnsel.

Grampound is eene kleine steenhebbende stad, slechts uit tachtig huizen bestaande, die eene enkele straat uitmaken, zeer ongemakkelijk, tegen het opgaan van eenen berg geplaatst. Het voornaamste van dit stadje was, in mijn oog, deszelfs bevallige ligging aan de rivier de *Fal*, over welke het een vrij uitgestrekt uitzigt heeft.

In deze laatste plaats vertoefde ik een uurtje, om wat uit te rusten, en te voorzien in een ongemak, dat mij vrij gevoelig begon te kwellen, namelijk de honger, in welk geval een goed stuk tar-

tarwenbrood, koud beefſtick, en een glaasje grock, vrij uitnemende diensten deeden.

Dewijl hier niets te zien viel buiten het kleine vruchtbare dal, in het welk het ſtadje lag, en de ſchoone, door hetzelve kronkelende rivier, ging ik er weder zoo ſchielijk op af als mogelijk was, dewijl ik gaarne vroegtijdig in *Fruro* wilde zijn, waar ik voornemens was den nacht door te brengen. Een dorpje, dat ik doorging, een of twee voornaáme huizen, en hier en daar eene kleine verzameling van eenvoudige woningen, geheel niet het voorkomen van welgeſteldheid hebbende, hooge onvruchtbare bergen en kale rotſen, en nu en dan eens eene enkele kleine vruchtbare vallei, was al het merkwaardige, dat mij op dezen geheelen veelal eenzamen weg, bejegende; naar mate ik westelijker kwam, naderde ik ook meer die oorden, waar de rijkdom niet op, maar in den grond gezocht moet worden.

Daar de wandeling van dezen dag merkelijk langer had geduurd dan die van den vorigen, was ik vermoeid, en zeer verheugd, toen ik *Fruro* binnen trad, en in het mij opgegeven logement *Red Lion*, zeer wel ontvangen wierd.

Het geen het eerst en meest mijne aandacht trof, waren de verbazend groote hoopen van klompen tin, dien ik hier en daar op de ſtraat, en vooral in den omtrek van de markt, zag leggen; een duidelijk bewijs, dat ik mij thans in dien oord bevond, waar uit hetzelve oorſpronkelijk is.

Fru-

Truro is eene ſtad, zeer aangenaam gelegen in een vruchtbaar dal, op een plek waar twee rivieren, de *Kenwyn* en *Sint Aller*, zich vereenigen en eene tak van de rivier *Fal* ontvangen, zoo dat ſchepen van honderd ton en meer, tot voor de ſtad kunnen komen. De huizen zijn fraai, de ſtraten regelmatig, wel gevloerd, en bij nacht verlicht, dat in geene andere ſtad in *Cornwall* het geval is; in één woord, alles is hier fraaijer, prachtiger en vertoonde meer weelde en welgeſteldheid, dan ik tot dus verre, in dit graafſchap, ergens gezien had, het was als of ik mij niet meer in het zelfde land bevond, zoo zeer was de hier anders overal heerſchende eenvoudigheid in eene ſchitterende vertooning van pracht en weelde veranderd. — Hier was eene ſchouwburg, eene concertzaal, leesbibliotheeken, een geleerd genootſchap, waar toe zelfs velen van de Edelen en voornaamſten uit den omtrek van de ſtad behooren, in een woord, hier was alles, het geen gewoonlijk in de deftigſte ſteden gevonden wordt.

Behalve een vriendelijke hupſche kastelein, vond ik in *Red Lion run* ook nog gezelſchap, dat ik niet verwacht had, maar daarom zoo veel te aangenaamer was, namelijk twee jonge lieden, die ik voor Duitſchers hield, omdat zij met elkander in die taal ſpraken, en mij ook in dezelve begroeteden. Hoewel geene de minſte betrekking op de Duitſchers of hun land hebbende, gaf het mij toch een zeker genoegen, die taal, waar van ik zoo veel

houd,

houd, hier in dezen afgelegenen hoek van dit eiland te hooren ſpreken. Ik mengde mij dus met hun in discours, en ontdekte toen dat zij geene Duitſchers, maar van *Noorwegen* afkomſtig, en ter verrigting van zaken van koophandel, onlangs van *Bergen* naar *Londen* waren gereisd, van waar zij verder eene reis door het grootſte gedeelte van *Engeland* ondernomen hadden, voornemens zijnde over *Schotland* naar hun vaderland te rug te keeren. Zij hadden reeds den uiterſten westelijken hoek van dit graafſchap bezocht, en waren thans op hunne terugreis naar *Plymouth*, langs dien weg, welke mij hier had gebragt. Wij ſleten een aangename avond met elkanderen, en daar wij ons veel gemakkelijker en vlugger in het Hoogduitsch konden uitdrukken, bepaalden wij ons in onze converſatie bij die taal. De een ſprak het Engelsch vrij vlug, doch de ander geen enkel woord. Wij maakten een plan, om den volgenden dag met elkanderen te wandelen, de bijzonderheden van deze plaats en deszelfs omtrek op te nemen, en misſchien wel eene der voornaamſte tinmijnen te bezigtigen. — Dit laatſte was anders geheel buiten mijn beſtek, en wel enkel om dat mijne vrienden in *Plymouth* mij zulks hadden afgeraden, die mij verzekerden, dat het voldoen van mijne nieuwsgierigheid, met het inwendige der mijnen te bezigtigen, mij geheel de moeite en onaangenaamheid niet beloonen zoude, aan welke ik mij noodzakelijk zou hebben bloot te ſtellen. Was ik alleen hier ge-

weest, ik zou zeker den raad van mijne vrienden hebben opgevolgd, doch nu ik gezelschap vond, dat, zoo als ik wel bemerkte, deze plaats niet verlaten zoude, zonder eene mijn bezigtigd te hebben, begon ik weldra in mijn voornemen te wankelen, en besloot met hun mede te gaan. Er wierd nu over dit voornemen geraadpleegd met den kastelein, die ons verzekerde, dat zulk eene onderneming niets minder dan gevaarlijk was, en dat hij ons den volgenden dag, in dat opzigt wel te regt zou helpen.

Den volgenden morgen deden wij voor het ontbijt eene kleine wandeling door de stad, en bezigtigden de Sint Maria-kerk en de concertzaal; de laatste, in een publiek huis zijnde, was ruim en fraai, ook de eerste, schoon van eene gottische bouworde. Het merkwaardige in dezelve bevonden wij te zijn een monument bij een graf geplaatst, waar op het volgende opschrift.

„ *To the pious and well-deserved memory of Owen Penals Phipper, who travelled over many parts of the world, and on the* 24*th March* 1620, *was taken by the Turks, and made Captive in Algiers. He projected sundry plots for his liberty: and on the* 17*th of June* 1627 *whith* 10 *other Christian captives, Dutch and French, persuaded by his couwel and courage, he began an cruel fight with* 65 *Turks, in their own ship, which lasted* 3 *hours, in which*

which fire of his companions were ſlain. Yet God made him conquer: and ſo he brought the ſhip into Cartagena, being of 400 *tons. The King ſent for him to Madrid to ſee him: he was offered a Captains place and the Kings favour if he would turn Papist, which he refuſed. He ſold all for* 6,000 *pound, returned into England, and died at Lanerom* 17*th March* 1636.

Melcowbe in Dorſet was his place of birth, aged 45: *and here lies earth on earth* GEORG FITZ PENALS PHIPPER. — *ipſius frater et hujus Eccleſiæ Rectori.*"

Na dit een en ander bezigtigd te hebben, keerden wij terug naar ons logement, namen ons ontbijt, en maakten ons gereed tot onzen togt naar eene mijn; wij konden uit verſcheidene, rondom de ſtad gelegen, kiezen, doch wij lieten dit over aan onzen kastelein, die ons beloofde bij de grootſte, de oudſte, en zeker ook de diepſte van geheel *Engeland*, te zullen brengen. — Wij begaven ons dan op weg, en bevonden ons weldra aan de onaanzienlijke woning van zekeren perſoon, die den naam van kapitein draagt, om welke reden, weet ik echter niet, misſchien om dat hij eenig opzigt over de werklieden heeft, of misſchien, om dat hij altijd ten leidsman dient van nieuwsgierigen, die deze werkplaatſen der duisternis bezoeken willen. — Ons voornemen bekend gemaakt hebbende, ver-

zocht hij ons onze bovenkleederen uit te trekken, en in derzelver plaats een linnen overkleed aan te doen, waar van er verſcheiden altijd in gereedheid lagen, om dus de bezoekers van deeze onzindelijke diepte gelegenheid te geven, zich zoo zindelijk als mogelijk, te bewaren: eene voorzorg, die, zoo als ons naderhand bleek, zeer wel te pas kwam. —— Ook verzocht hij ons kouſen en laarzen uit te trekken, waarin echter niemand onzer bewilligde, willende er liever kouſen en laarzen aan wagen, dan onze bloote beenen. — Ook lieten wij onze hoeden achter, en bonden, op zijnen raad, onze zakdoeken om het hoofd, zonder te weten tot welke nuttigheid zulks dienen zouden. Dit een en ander in orde zijnde, gaf hij elk onzer een groote dikke brandende kaars in de hand, waarop hij ons volkomen tot onze onderaardſche reis toegerust verklaarde.

Wij konden ons onmogelijk van lagchen onthouden, toen wij elkanderen, dus wonderlijk opgeſchikt, beſchouwden, in een ruim wit, of liever half wit opperkleed, onze hoofden in doeken ingehuld, brandende kaarſen in onze handen, het was waarlijk, of wij zoo gereed ſtonden de hoofdrol in eene of andere belangrijke proceſſie te zullen ſpelen.

Onze kastelein ons dus te regt geholpen hebbende, in zoo verre hij ons van dienst konde zijn, en niet verkiezende mede naar beneden te dalen,

nam affcheid van ons, en wenschte ons, lagchende, veel plaizier.

De ingang van den mijn was flechts eenige fchreden van het huis van den kapitein, en met den grond gelijk: wij daalden langs eenen ladder af, voorafgegaan door onzen leidsman, dié ons waarfchuwde vooral op onze treden oplettende te zijn, en geenen misftap te doen, dewijl het dan ligt mogelijk was hals en beenen te breken, of tot gruis te vallen.

Wij daalden zoo naar beneden langs onderfcheidene ladders, ieder van vier of vijf vademen lengte, in eene dikke dompige duisternis, waarin onze kaarfen een zeer flaauw fchijnfel gaven, tot dat wij op eene diepte van tachtig vademen kwamen: hier ontmoeteden wij de eerfte koperader, en twee werklieden, met harden arbeid bezig zijnde: met een hartelijk medelijden befchouwde ik deze, in mijne oogen, hoogstongelukkige wezens, op een bekrompen plekje gronds, naauwelijks ruim genoeg om hunne ligchamen te bewegen, in eene fulferachtige lucht, begraven, als 't ware, in harde rotfen, den zwaarften arbeid verrigtende, en dat wel voor eene belooning, vooral niet meer dan ruim genoeg en toereikende om hun ellendig leven te onderhouden. Hunne bezigheid was, het harde erts bij het flaauwe fchijnfel van eene dunne kaars, uit de rotfen uit te kappen. ——

Waarlijk ik befchouwde den toeftand en de betrekking van deze menfchen, als de ongelukkigfte

op aarde, en evenwel zij ſchenen dat niet te zijn, althans zij waren zingende bij hun werk, dat toch geen teeken is van onvergenoegdheid of te onvredenheid in zijn lot. Hoe is het mogelijk, dacht ik, dat menſchen die zulk eene bezigheid verrigten in de akeligſte duisternis, die zeldzaam eene zuivere lucht inademen, die nooit het lieve daglicht zien, of de aangename werking der koesterende zonneſtralen gevoelen, dan om dezelve met hunne akelige, altijddurende nacht te verwisſelen, die van alle de genoegens, welke de natuur, de zamenleving, en al wat ons op aarde genoegelijk omringt, ten eenemaal verſtoken zijn; hoe is het mogelijk, dacht ik, dat zulke menſchen bij en in hun lot te vreden niet alleen, maar zelfs zoo vrolijk kunnen zijn. — Ik vond hierin dus wederom een bewijs voor de wijsheid en weldadigheid van den Schepper aller dingen, door den mensch eene geſchiktheid in te planten, om op elke plaats, in elken ſtaat en toeſtand gelukkig te kunnen zijn.

Welk een onderſcheid, dacht ik, tusſchen deze verblijven van akelige eeuwigdurende donkerheid en tusſchen de paleizen van zoo vele grooten en magtigen op aarde, waar, bij den grootſten overvloed, nimmer ware tevredenheid woont, terwijl wij den mijnwerker, in de duistere ingewanden der aarde, ontbloot van alles, het geen wij denken zouden dat de mensch onmogelijk tot zijn geluk ontberen konde, de vreugd en vergenoegdheid, door zang, en vrolijkheid vertoonen zien. —

Tot

Tot eene blijvende herinnering aan dit ons bezoek in dezen mijn, namen wij eene werkbijl, en hieuwen elk een ſtukje kopererts uit de rots: het koper vertoont zich, zeer duidelijk in den ſteen, als fraai blinkende korrels; doch, wat behoef ik u dit te beſchrijven, daar ik u de erts, bij mijne terugkomst, zelfs kan laten zien en onderzoeken.

Wij daalden nu verder al dieper naar beneden, tot dat wij eindelijk de bodem van den mijn bereikten, op eene diepte van honderd en dertig vademen, en hier eerst was het dat wij een tinader ontmoeteden: om dezelve van nabij te zien, moesten wij eenen ſtroom, ons met een geweldig gedruis voorbij ſchietende, doorwaden, dit was een ongemakkelijk werk, niet zoo zeer van wegen deszelfs diepte, dan, wel om de glibberigheid des gronds, en de engheid en donkerheid der plaats, waarin wij ons bevonden.

Wij kwamen echter eindelijk gelukkig op de plaats waar wij wezen moesten. Ook hier vonden wij twee wezens, bijkans naar geene menſchen gelijkende, bezig aan hun werk. men toonde ons eene tinader en het tinerts, het welk op verre na zoo fraai niet was als het koper, en niets dan eenen graauwen ſteen aan het oog vertoonde.

Nu hadden wij dus alles gezien, wat wij hier met mogelijkheid te zien konden krijgen, en begonden, zoo dra mogelijk, aan terug keeren te denken. Onze leidsman bragt ons langs eenen anderen weg weder boven. — Men verzekerde ons, dat men,

zoo men deze mijn in deszelfs geheele uitgebreidheid wilde bezigtigen, men daartoe ten minſte twee dagen noodig had; dit was ons te veel en wij hielden ons volkomen te vreden, met alleen deszelfs bodem gezien te hebben. En waarlijk, indien men vooraf zeker wist, hoe weinig men te zien krijgt, en met hoe groot eene moeite en ongemak dat verzeld gaat, om niet eens van het gevaar, waar aan men zich blootſtelt, te ſpreken, men zou niet ligt tot zulk eene diepe onderaardſche reis beſluiten. Om honderd en dertig vademen diep, langs vochtige, ſlechte ladders neder te dalen, zoo lang eene hoogstonaangename, en misſchien vergiftige lucht, in te ademen, enkel om een ſtukje tin of koper te zien te krijgen in deszelfs oorſpronkelijken ſtaat, dat is waarlijk zulk een moeite en ongemak niet waardig, als aan het bezoeken van eene mijn verbonden is.

Intusſchen, mijn Vriend, nu de moeite vergeten, en het gevaar voorbij is, geeft het mij toch een zeker genoegen, te kunnen zeggen, dat ik tot zulk eene diepte in het hart der aarde ben nedergedaald, en aldaar de werking der natuur, in den oorſprong der metalen, heb gezien. De nagedachte aan dezen onderaardſchen togt zal mij altijd aangenaam zijn, maar niet ligt zal ik er weder zoo een ondernemen. —

Toen wij het donker hol weder uitkwamen, moeten wij zeker eene niet min zonderlinge vertooning gemaakt hebben, met ons bemorst gewaad en

bran-

brandende kaarsen, dan bij ons nederdalen. —— De hitte was in deze onderaardsche gewesten buitengemeen sterk, de werklieden die wij ontmoetten waren bijkans geheel naakt, en verklaarden, dat zij hier nimmer eenige verandering in de jaarsaizoenen bespeuren konden. — Het is onmogelijk u de aangename gewaarwording te beschrijven, wanneer men uit deze diepe heete donkere holen wederom in het daglicht komt, zich met koud water wascht, en eene zuivere frische lucht inademen kan: men gevoelt iets onbeschrijfelijks, dat men voorheen nooit zoo gevoeld heeft; het is waarlijk of men tot een geheel nieuw leven terug geroepen wordt. —— Wat de bewerking van het tin enz. betreft, waarvan ik eenige berigten heb ingezameld, daarvan zal ik bij eene andere gelegenheid het een en ander melden.

Dat het op- en afklimmen van honderd en dertig vademen diepte verbazend vermoeijend is, en eene gevoelige ledigheid in de maag veroorzaakt, zult gij wel gelooven willen; wij deden dus een smakelijk middagmaal met elkanderen, na het welk mijne Noordsche vrienden afscheid namen en vertrokken. — Het was de eerstemaal dat zij zich in dit gezelschap van eene Postchais bedienden. — Zij wilden nog gaarne dien avond te *Sint Aule* of *Lostwithiel* zijn, waar toe zij zich na de vermoeijing van het klimmen in de mijn, te voet niet in staat bevonden. — Het speet mij, dat wij den zelfden weg niet konden nemen, hun speet het desgelijks. —— Zij boden mij zelfs eene plaats in

hunne chais aan, doch ik kon niet van mij verkrijgen van die beleefdheid gebruik te maken, dewijl ik dan, wel is waar, een aangenaam gezelschap zou gehad, doch tevens ook denzelfden weg tweemaal, en niets van den uitersten westelijken hoek van dit land gezien zoude hebben. Ik bleef dus, met oogmerk om den volgenden dag mijn koers hooger op te nemen.

Schoon het vertrek van deze nieuwe kennissen in het eerste oogenblik een onaangenaam gevoel van eenzaamheid en ledigheid in mij verwekte, sleet ik toch den avond aangenamer dan ik verwacht had. Ik dronk een kopje thee met den kastelein, die een zeer vriendelijk, openhartig en terechtwijzend man was, ik verhaalde hem het een en ander van mijne reis, van mijn leven in *Plymouth*, van de kennissen, die ik aldaar, zoo zeer tot mijn genoegen, had gekregen. —— Ik moest hem ook iets van mijn vaderland (*Pruissen* namelijk) verhalen, en van deszelfs Koning, voor welken hij zeide eene oneindige achting te hebben, doch BUONAPARTE en den duivel waardeerde hij beide even hoog, en ik droeg wel zorg hem in dit opzigt maar in het geheel niet tegen te spreken; dat hij evenwel een groot held, en een man van ongemeene talenten was, erkende hij gaarne.

Op zijn beurt gaf hij mij het begeerde berigt omtrent de bewerking van het tin, en het geen daar toe en tot de mijnen eenige betrekking heeft.

Vervolgens begaf ik mij naar eene nabijgelegene ka-

kapel, om de avondgodsdienstoefening bij te wonen. — De Prediker had tot mijn leedwezen een zeer zware en onduidelijke uitspraak, zoo dat ik van de leerrede bijkans niets verstaan konde. Het gezang en orgelmuzijk was zoo veel te beter, en werd op eene verrukkende wijze uitgevoerd. — Bijzonder trof mij de 146ste Psalm, die tusschen het lezen der gebeden gezongen wierd, en vooral de daarin voorkomende uitdrukking:

'T Is de Heer, die vreemdelingen,
Met een wakend oog beschouwt.

Voor het overige soupeerde ik met Mr. BLIGHT, den kastelein, en sleet den avond zoo aangenaam als nuttig, in zijn gezelschap. Den volgenden morgen nam ik mijne koers op *Falmouth*. Niet ver van *Truro* passeerde ik de verbazend uitgestrekte tinmijnen en smelthuizen van *Carnou*. Deze achter mij latende, kreeg de landstreek een geheel ander aanzien. Schoonheid, rijkheid en vruchtbaarheid vertoonden zich van rondsom in grasrijke bergen, bevallige valleijen, fraaije bosschen en bekoorlijk gelegene landhuizen, het was als of ik weder in een geheel ander land gekomen was.

Ruim drie uren gaans van *Truro* brugt mij mijn weg in *Penryn*, eene vrij groote en aanzienlijke stad, zeer bekoorlijk omringd van de schoonste bosschen, aan eene kreek van de rivier *Fal* gelegen, hebbende het heerlijkst uitzigt dat men zich verbeelden kan, door eene uitgestrekte door natuur

en

en kunst rijk verſierde vallei tot aan *Falmouth*. — De landſtreek rondsom *Penryn* wordt voor het paradijs van *Cornwallis* gehouden, en in der daad ik had tot dus ver in het geheele graafſchap nog niets gezien dat hier mede evenaarde. Kerken en andere publieke gebouwen, die op het uiterlijk aanzien fraai waren, heb ik ſlechts in het voorbijgaan gezien, dewijl ik mij in deze ſtad niet langer ophield dan ik noodig had om een weinig uitterusten. — Als men van *Penryn* in dit land hoort ſpreken, hoort men ook altijd een verhaal van zekere gebeurtenis die in vroegere jaren heeft plaats gehad, wanneer de ſtad zoo gelukkig als toevallig uit een groot en onbekend gevaar verlost wierd. Hetzelve beſtond hier in: Onder de regering van JACOBUS *den eerſten* was hier een troep ſpelers op zekeren avond bezig hunne ſtukken op het tooneel te vertoonen, waar onder een gevecht: dit ſtuk was heel uitgebreid zijnde, wierd het later dan naar gewoonte, eer de vertooningen een einde namen; nu was het reeds middernacht, toen zij nog druk bezig waren het gevecht tusſchen SIMPSON en de Philiſtynen te vertoonen, waarbij trommen en trompetten niet vergeten waren. — Nu wilde het geval dat juist in dien zelfden nacht een bende Spaanſche roovers eene landing ondernomen hadden, en werkelijk opgemarcheerd waren naar deze ſtad om dezelve uitteplunderen. Deze, hoorende zulk een ontzettend geraas en alarm in de ſtad, dachten niet anders dan dat zij ontdekt waren, en

namen in aller ijl de vlugt: — zoo dat deze ſtad door een toevallig ſchouwſpel van een groot nabijzijnd gevaar verlost en gered wierd.

Van *Penryn* nam ik den weg op *Falmouth*, ſlechts twee mijlen van eerstgenoemde plaats afgelegen. Hier hield ik mij, na eenige ververſching gebruikt te hebben, zoo lang op, tot ik de merkwaardigſte voorwerpen bezigtigd had. *Falmouth* zoo genoemd naar de rivier de *Fal*, aan wier mond het gelegen is, is de ſchoonſte en voornaamſte ſtad van het graafſchap *Cornwallis*. — Van *Penryn* de ſtad inkomende, ontmoet men terſtond eene rij zeer ſchoone huizen in de bevalligſte ligging, en verder gaande, wordt men niet minder getroffen, door het ſchoon gezigt van eene fraaije ſtraat, die zich ter lengte van ruim eene mijl, langs de haven uitſtrekt. Deze wordt voor een der veiligſte, gemakkelijkſte en beste in geheel *Engeland* gehouden zoo dat de grootſte ſchepen tot aan den wal kunnen naderen: dezelve wordt door twee ſterktens verdedigd, namelijk *Sint Maws* en *Pendennis Castle*, Het eerſte, *Sint Maws* namelijk, behoort tevens tot eene kleine ſtad van denzelfden naam, die uit eenige visſcherswoningen beſtaat, hebbende echter het regt twee Parlementsleden te kiezen, een regt dat de veel grootere maar niet zoo oude ſtad *Falmouth* niet heeft, ſchoon uit bijna vijfduizend meest zeer vermogende inwoners beſtaande. *Sint Maws*, ſchoon eene ſtemhebbende ſtad, en dus in rang verre boven *Falmouth*, is van zoo weinig beteekenis,

dat

dat 'er noch kerk, noch kapel, noch eenig publiek gebouw gevonden wordt. Aan de westzij de ligt, tot beſcherming der haven, op den uithoek van een ſchiereiland *Pendennis Castle*, zijnde buitengemeen ſterk, en beſlaande meer dan eene mijl in deszelfs omtrek. De haringviſſcherij, de mijnwerken, en de menigte ſchepen, die het geheel jaar door deze haven bezoeken, bezorgen *Falmouth* groote voordeelen; doorgaans ligt hier een gedeelte van de koninklijke vloot, ook varen geregeld van hier in vredestijd Paketbooten op *Spanje*, *Portugal* en de *Westindien*, behalven eene andere die elke maand afvaart op *Halifax*, *Quebek* en *Newyork*, het welk dus deze ſtad de ſchoonſte gelegenheid geeft om eenen uitgeſtrekten en voordeeligen handel op die landen en plaatſen te drijven.

Van *Falmouth* wandelde ik op *Helſton*, eene vrij aanzienlijke ſtad, aan de rivier de *Low* en niet ver van de zee gelegen, waarom vele tinſchepen hier hare lading innemen. De ſtad is zeer bekoorlijk gelegen midden in eene verrukkende landdouw, omringd van bergen, van welke ſommige van buiten, ſommige van binnen voorzien zijn van de rijkſte voortbrengſelen der natuur, vruchtbare dalen, friſſche ſtroomen en aangename bosſchen: De ſtad beſtaat ſlechts uit vier ſtraten, die elkanderen kruiſen, en, het geen ik hier als iets zonderlings opmerkte, en waar van ik in dit land nog geen voorbeeld gezien had, was, dat door elke ſtraat een gragt of kanaal vloeide, zoo dat ik mij zeer gemak-

makkelijk konde verbeelden in eene onzer vaderlandſche ſteden verplaatst te zijn.

Mijn eerſte voornemen was in deze ſtad te overnachten, doch ik wierd daarin verhinderd door eene onverwachte gelukkige ontmoeting. In het logement, *de Engel*, komende, bragt de kastelein mij in zijne gewone kamer, alwaar een deftig in het zwart gekleed perſoon aan tafel zat, met een heerlijk ſtuk roastbeef, aardappelen en rijſtpodding voor zich. Daar ik zeer flaauw en hongerig was wekte dit gezigt mijn trek tot eten nog ſterker op, zoo dat ik den kastelein vroeg, of hij mij ook niet het een of ander kon bezorgen, waarop hij mij, zonder eenige complimenten, verzocht maar aan de reeds gedekte tafel aantefchikken, gelijk ik deed. Het kwam nu weldra tot een geſprek. Daar ik hier als een wandelaar gekomen was, moest ik verhalen waar ik van daan kwam, en waar heen ik mij verder dacht te begeven: dit verhaal deed ik openhartig en naar waarheid, en, daar het mij in dit logement vrij voornaam voorkwam, maakte ik wederom gebruik van mijn aanbevelingskaartje van van den Maire van *Plymouth*, ook noemde ik eenige andere bekenden, die ik aldaar had, onder anderen de predikanten HAWKER en GOUDAY. — Schoon ik het niet wist of ik het hier daarom beter of flechter zoude hebben, deed ik het echter met het eerſte oogmerk, daar ik zeker wist, dat een goed kleed en kennis aan zekere voorname algemeen bekende perſonen, eene krachtige aanbeveling zijn,

en

en zelden misſen eene ſoort van achting en meerdere toegenegenheid te bezorgen. — Ook bedroog ik mij in dit opzigt nu wederom niet in mijne verwachting. De Heer met mij aan tafel zittende, wierd nu ook ſpraakzamer en verhaalde mij, dat hij met een mijner kennisſen, die ik genoemd had, op dezelfde hoogeſchool was geweest, dat hij voor eenigen tijd in de godgeleerdheid was gepromoveerd en nu op reis was, om aan de einden der aarde, zoo als hij zeide, niet ver van kaap *Lezard*, en wel te *Landwadnock*, voor den rector dier plaats, den dienst der kerke aldaar op zich te nemen. Nog dezen zelfden avond zou hij derwaarts vertrekken, met eene postchais welke hij beſteld had, — en, daar hij uit mijn verhaal gemerkt had, dat mijn oogmerk ook daarheen gerigt was, bood hij mij aan met hem gebruik van zijne chais te maken, mij verzekerende, dat hem zulks aangenaam zoude zijn. Daar ik nu door het onderrigt van mijne vrienden in *Plymouth* reeds vooraf wist, dat de weg van *Helſton* naar *Lezard point* eenzaam en onaangenaam was, en voor het grootſte gedeelte door eene ruwe woeste landſtreek liep, konde mij op dit tijdſtip niets aangenamer zijn bejegend dan zulk een aanbod, waarom ik hetzelve ook zonder eenige tegenwerping of twijfeling gretig aannam.

Van tafel opſtaande, vertrokken wij oogenblikkelijk. De weg was in het begin zeer aangenaam en afwisſelend, de landſtreek had een vruchtbaar voorkomen en was op ſommige plaatſen zeer boschrijk, doch

doch dit duurde niet lang en wierd weldra verwisseld met een gezigt zoo akelig en woest als ik nog ooit aanschouwd had. — Het ons omringende land vertoonde niets dan een eenzame, woeste en onvruchtbare wildernis; geen boom noch menschelijke woning kregen wij te zien; en al wat wij nog te zien kregen bestond in eenige zoo het scheen opgeworpen hoogten, op den top van sommige van welke eene groote platte steen geplaatst was, op andere verhief zich een kleine pilaar, sommige waren geheel van steen, en geleken het meest naar die aloude overblijffelen, die wij in sommige oorden van ons vaderland aantreffen, en aldaar bekend zijn onder naam van Hunnebedden. — Mijn reisgenoot gaf mij van deze verschijnselen de volgende verklaring, dat het begraafplaatsen waren van de aloude bewoners van dit land, dat men in sommige van deze graven urnes met asch en beenderen had gevonden, en in andere wederom enkel eene soort van gemetselde put, in het midden gevuld met donker graauwe aarde, in andere enkel geraamten van menschen, zonder eenig teeken van door vuur te zijn aangeraakt — ook verzekerde hij mij, dat zoo ik *Londen* op deze mijne reis zou bezoeken, dat ik dan aldaar gemakkelijk in staat zou zijn mijne nieuwsgierigheid met het bezigtigen van deze en diergelijke voorwerpen der oudheid te voldoen, dewijl 'er in het Britsch Museum aldaar, dat voor elk openstaat, eene zeer aanzienlijke menigte voor handen is.

Ons geſprek, dat zich juist niet lang bij een onderwerp bepaalde, kwam toevallig wederom op *Helſton*. Mijn reisgenoot vertelde mij dat hij in vroegere jaren aldaar eens op 8ſten Mei geweest was en deelgenoot was geweest van de bijzondere vreugdebedrijven, die aldaar jaarlijks op dien dag, ſedert onheugelijke tijden plaats hebben, en hier in beſtonden: Op den vroegen morgen van dien dag verzamelt zich een hoop volks op ſtraat, met trommelen en fluiten, zingende bijzónder daar toe geſchikte liederen, om dus als 't ware door ſpel en zang dezen plegtigen rust- en feestdag aantekondigen. Tusſchen 8 en 9 uur begeeft zich deze ſpelende en zingende bende naar de Latijnſche ſchool, en roept aldaar eenen vrijen feestdag uit voor de leerlingen. Vervolgens gaat dezelve weder in het veld en komt weder tegen den middag in de ſtad te rug, verſierd met bloemen en bloemenkranſen om hoofd en ſchouderen: — dan gaat het weder op een danſen en zingen langs de ſtraten op de maat van de viool: in den achtermiddag beginnen zich de Heeren en Dames te vertoonen, en wandelen tot het het tijd is om naar het bal te gaan; terwijl dan de avond vervolgens algemeen in meer of min luidruchtige vrolijkheid wordt doorgebragt. — Alle gewone bezigheid ſtaat dan geheel ſtil, en zoo iemand met eenigen arbeid bezig wordt bevonden, neemt iemand uit den danſenden of zingenden hoop hem op zijne ſchouderen en draagt hem naar de rivier, waar hij zich dan aan de gewone ſtraf, op zulk eene over-

overtreding gefteld, moet onderwerpen, namelijk, of over eenen wijden waterplas ſpringen, of eene zekere boete, naar zijn eigen edelmoedigheid betalen. Dewijl het eerſte zonder een mirakel eene onmogelijkheid zoude zijn, zoo volgt het laatſte, en dus bereiken de uitvoerders van dit vonnis juist hun oogmerk.

Men rekent deze dag oorſpronkelijk van eenen feestdag, weleer aan de godin FLORA toegewijd, welke in het begin van deze maand pleeg gevierd te worden. — Mijne reisgenoot verklaarde mij, dat het een volſtrekt Bacchusfeest was, en dat een vreemdeling toevallig op zulk eenen dag deze ſtad bezoekende, en van dat jaarlijks gebruik niets wetende, de inwoners van *Helſton* voor ten eenemaal zinneloos moest houden.

Op eenigen afſtand van ons hadden wij een flaauw en ſlechts oogenblikkelijk gezigt van de *Loo Pool* en het fraaije lusthuis van J. ROGERS. De *Loo Pool* wordt voor den grootſten en ſchoonſten waterplas in dit geheele graafſchap gehouden: het is een meer, zeven mijlen, in den omtrek groot, gevormd wordende door de rivier de *Loo*, die door eene zandbank voor deszelfs mond, door de zee opgeworpen, in haren loop en ontlasting opgehouden en geſtuit wordt. — Men maakt hier gebruik van watermolens om het overtollige water langs andere kanalen afteleiden.

Men reist in dit land ongeloofelijk ſchielijk en gemakkelijk in de zoogenaamde postchaizen, het

zijn fraaije rijtuigen, even als bij ons de halve koetſen, voor en aan beide zijde met groote glazen. Men vliegt er als mede over den weg, en heeft in een oogenblik een mijl afgelegd, ook kan men koffers, zware of ligte bagagie, in een woord, al wat men wil, met zich in dezelve pakken, zonder dat er een penning meer om gevraagd, of een woord tegen geſproken wordt: doch iemand, de ſchoonheden van het land willende bezigtigen, moet zich nimmer van eenig rijtuig hoegenaamd, bedienen: verkiest hij niet te wandelen, is het beste middel een paard te nemen, dewijl hij dan ook in ſchielijk of langzaam reizen, zijne eigene keus kan volgen, en zich bij ſchoone voorwerpen zoo lang kan ophouden, als hij zelfs verkiest. —

Met verſchillende geſprekken onzen tijd aangenaam gekort hebbende, kwamen wij met den avond op de plaats van onze beſtemming, namelijk *Landwadnock* aan, waar mijn reisgenoot en ik, van elkanderen afſcheid namen, begevende hij zich naar de Pastorij, terwijl ik bij de dorpsherberg afſtapte, dezelfde, waar de postchais en voerman dien nacht ook overbleven.

In dit afgelegen en op het eerſte aanzien zoo weinig goeds belovende herbergje, had ik het echter beter dan ik verwacht had, het is waar, ik zat aan den gemeenen haard, en verſtond zeer weinig van het geen in mijne tegenwoordigheid geſproken wierd door de vrouw van het huis, die, zoo het

zoo het mij voorkwam, eene weduw was, en hare niet onbevallige dochter. De Portwijn was echter voortreffelijk, en deze, met een ſtuk goed tarwenbrood en kaas, dienden mij tot een welſmakend avondmaal. Tot mijne blijdſchap wees men mij voor mijn nachtverblijf, een bijzonder zindelijk vertrekje.

Den volgenden morgen vroegtijdig uitgaande, om den uiterſten zuidwestelijken hoek van dit eiland te bezoeken, bevond ik, dat het dorpje *Landwadnock* in een zeer aangenaam dal gelegen was: de huizen waren weinige en eenvoudig, doch meest alle omringd door welig opgeſchoten olmboomen, die aan deze zoo eenzaam gelegene ſtille woningen een hoogst bevallig voorkomen gaven. Ik beklom, langs een gemakkelijk voetpad, de voor mij liggende rots, en bevond mij weldra op derzelver top. ——

Onbeſchrijfelijk treffend en ontzettend was het gezigt, dat zich hier aan mij vertoonde, voor mij de *Atlantiſche* oceaan, wiens ſchuimende golven beneden, aan den voet der harde, duizendjarige ſteenklippen braken, en aan de regter en linker zijde eene keten van hooge graauwe rotſen, zich tot op eenige mijlen afſtands uitſtrekkende.

Hoe geheel anders, mijn Vriend, waren thans de aandoeningen, die mijn hart vervulden, nu ik van dit rotsgebergte mijne oogen over den onmeetbaren oceaan liet weiden, dan toen ik, eenige maanden geleden, dezelve van het ſchip beſchouwde, en met het verdwijnen van dezelve geheel *Eu-*

ropa, en al wat mij in dat werelddeel zoo lief en dierbaar was, voor eene reeks van jaren, misschien voor altijd aan mijn gezigt onttrokken zag, hoe weinig dacht ik toen, in die treurige oogenblikken, dat ik nog in dit zelfde jaar, op den top van dat zelfde voorgebergte, mij de gewigtige waarheid herinneren zoude, dat de mensch zijnen weg bedenkt, maar de uitkomst hem soms het tegengestelde van zijne verwachtingen oplevert.

Kaap *Lizard* heeft voor het overige niets bijzonders, dat ik u van dezelve zou kunnen melden, het geheele voorgebergte van dien naam, bestaat uit donker groene terpentijnsteen, met witte en ligtgroene aderen doormengd. Twee hooge dikke vuurtorens verheffen zich op den top, ter waarschuwing voor schepen, om het hier zoo klippig en gevaarlijk strand niet te na te komen.

Daar mijn oogmerk nu verder was, ook den Noordwestelijken hoek van *Engeland* te bezoeken, werwaarts mijn weg wederom over *Helston* liep, zoo maakte ik nu ook weder van de gunstige gelegenheid gebruik, om mij derwaarts met dezelfde postchais, die toch daar heen moest, te laten brengen, waar mede ik zeker zoo veel uitwon op mijnen weg, dat ik dan nog gemakkelijk denzelfden dag te *Lands-End* konde zijn.

De weg, dien ik passeerde, was dus dezelfde als die van den vorigen dag, woest en ledig. Van *Helston* had ik weder de koninklijke weg onder mijne voeten, die mij gemakkelijk te *Marazion* bragt,

eene

eene middelmatige ſtad, waar ik mij eenige oogenblikken ophield, om wat te eten en te drinken; de weg tusſchen beide deze plaatſen, was zeer aangenaam, en bood de ſchilderachtigſte gezigten aan het oog aan. Bij het dorp *Pingerswick* bezigtigde ik de overblijfſelen van een oud vervallen kasteel, alleen de toren en een gedeelte muurwerk is er nog ſlechts overig. De toren, zijnde een dik, vierkantig gebouw, hebbende drie verdiepingen, gebruiken de boeren om hun koren in te bergen. In de onderſte verdieping vond ik op het houten beſchot tegen den muur, eene ruwe teekening, verbeeldende eene rots, van welke het water afdruipt, met het bijſchrift *Perſeverence*, en daar onder de volgende dichtregels:

„What thing is harder than a rock?
What ſofter is than water clear?
Yet will the ſame, with often drop,
The hard rock pierce: which doth appear
Even ſo there's nothing ſo hard to attayne,
But may be had with labour and pain."

Doch het ſchoonſte dat mij op dezen weg ontmoetede, was *Sint Michaels mount:* — de berg van dezen naam ligt op eenigen afſtand van het land, *Mounts bay*; verbeeld u een ontzettend hoogen, uit ſteenrotſen beſtaanden berg, op wiens top zich een oud kasteel, met graauwe torens, ſomber, en in eene zwijgende majesteit verheft, boven het water uitſtekende, aan de eene zijde op eenen kleinen afſtand, omringd door groene vrucht-

bare bergen, zonderling bij de kale dorre rotſen van dezen ſteenklomp afſtekende, verbeeld u dit, zoo mogelijk, en gij zult u een denkbeeld kunnen vormen van het onbeſchrijfelijk grootſche en treffende gezigt, dat deze zonderlinge berg oplevert. — Bij hoog water is dezelve volmaakt een eiland, doch bij laag water, langs een ſteenagtig zandpad van het land, met gemak te naderen. Het oud eerwaardig kasteel op deezen berg was weleer een klooster van Benediktyner monniken. KAREL DE EERSTE gebruikte het tot eene gevangenis; en thans is het het eigendomlijk en meest beſtendig verblijf van een voornaam en rijk landbezitter in dit graaffchap.

Als een bijzonderheid, deze baai, in welke de berg gelegen is, betreffende, kan ik u het volgende, zoo het u niet bekend is, berigten, dat hier reeds van voor langen tijd, eene overlevering van den vader op de kinders overging, verhalende dat een gedeelte van deze baai wel eer een bosch was geweest. In den jare 1757. wierd deze overlevering volkomen bewaarheid. Op den 10den Januarij van dat Jaar, toen eene geweldige ſtorm en hooge zee, eene menigte zand van den oever had weggeſpoeld, ontdekte men de overblijfſelen van een zeer uitgebreid woud, —— de boomen waren ontworteld, en lagen allen in dezelfde rigting, van velen waren takken en wortelen nog ongeſchonden. — *Mounts bay* is dus bewezen wel eer land geweest te zijn: en velen willen zelfs, dat de

Scil-

Scilly-Eilanden, nu van hier naauwelijks zigtbaar, weleer aan dit gedeelte van dit graafſchap zijn verbonden geweest.

Marazion, of zoo het in de wandeling genoemd wordt, *Marketjew*, is eene kleine, gedeeltelijk in eene vallei, gedeeltelijk op het hangen van eenen heuvel, gebouwde ſtad, beſtaande uit 224 huizen en ruim 1000 inwoners. Het is waarſchijnlijk, dat deeze ſtad haren laatſten naam gekregen heeft van de Joden, die hier voor eenige honderden jaaren eene jaarlijkſche markt hielden, en eenen ſterken koophandel op deze plaats dreven.

Dit ſteedje wordt voor eene der aangenaamſte en gezondſte in geheel *Engeland* gehouden, men wil dat de lucht hier zoo zacht en mild is als in *Italie* en het zuiden van *Frankrijk*: van hier dat zich zeer vele ziekelijken en zwakken naar deze plaats met der woon begeven, waar zij niet zelden tot eene volkomene herſtelling geraken. — Ik bevond mij hier in het barſte jaargetij, maar ik moet bekennen, nergens ooit zulk eene liefelijke en verkwikkende zachtheid in het luchtsgeſtel gevoeld te hebben als hier; ook zongen en kweelden nog de vogelen, als of het midden in den zomer was, — op de velden was alles groen, en niet het minſte dorre plekje te ontdekken.

Van *Marazion* kwam ik, langs een aangenamen weg door eene vruchtbare landſtreek, te *Penzance*, zijnde eene nette en welgebouwde ſtad, gelegen op eene kleinen afſtand van *Mounts baay*; — men

houdt deze ſtad voor de goedkoopſte om in te leven van het geheele graafſchap, dit, gevoegd bij de gezonde luchtſtreek en aangenaame ligging, lokt zeer vele menſchen naar deze plaats, die hier van een middelmatig inkomen ruim en aangenaam leven kunnen.

Op den weg van *Penzance* naar *Lands-End* deed ik een klein uitſtapje naar het dorpje *Mouſehole*, het welk, hoe gering en onaanzienlijk ook op zich zelve, zich echter eenen zekeren naam en roem verworven heeft, door ter geboorte- en meer dan honderdjarige woonplaats te verſtrekken van zekere vrouw, in de wandeling OLD DOLLY PENTREATH genaamd, het bijzondere van deze OLD DOLLY beſtond daarin, dat zij van haar twaalfde tot haar honderdſte jaar, als vischvrouw, de markt van *Penzance* bezocht had, en ook de eenigſte en laatſte was, die de oude Corniſche taal konde ſpreken. Onlangs overleed zij in den ouderdom van honderd en twee jaaren, en wierd begraven op het Pauls kerkhof, niet ver van de kerk van *Mouſehole*. Een inwoner van *Penzance* gaf op een zerk het volgend grafſchrift:

OLD DOLLY PENTREATH, one hundred age and two,
Both born and in Paul parsh buried too:
Not in the Church 'mongst people great and high,
But in the Churchyard, doth Old dolly lie.

Ruim twee mijlen van hier, in het dorpje *Kerris* vond ik eenige overblijfſelen van de oude Druiden,

den; beſtaande in een langwerpig rond van zware ſteenen, waarvan ſommige nog regt op ſtonden, doch de meesten omgevallen waren, ook lagen er vele kleinere in zulk eene rigting, dat zij eene ſoort van wal om het geheel ſchenen uitgemaakt te hebben. Van het zuiden tot het noorden beſloeg dit ovaal eene ruimte van 52 ſchreden, en van het oosten tot het westen 34: — aan het einde ſtonden vier ruwe ſteenen pilaren, acht voeten hoog, tot eene poort of ingang op het plein dienende. Aan den voet van deze pilaren lagen ſommige grootere ſteenen, die waarſchijnlijk voorheen op de koppen der pilaren zullen gerust, en dezelve aan elkanderen verbonden hebben.

Men vindt in dezen oord vele dergelijke eerwaardige overblijffelen van hoogen ouderdom, doch meest alle van gelijke zamenſtelling, ſlechts in grootte eenigzins van elkanderen verſchillende. — Ook heeft men hier omſtreeks de zogenaamde *Holy wells*, (heilige brounen) aan welke velerhande geneeskundige krachten worden toegeſchreven. *Sint Buryens*, het welk ik doorging, is een oud vervallen ſtadje. Ik zag de kerk, die toegewijd is aan BURYANA, eene Ierſche heilige. Ik vond niets belangrijks in dezelve: onder de menigte opſchriften op zerken en in de muur uitgehouwen, waren de meeste, zoo ik veronderſtel, in de Corniſche taal, en dus voor mij onverſtaanbaar, en van geen waarde. De weg van *Sint Buryen* tot *Lands-End* was akelig, woest en ledig, men ziet niets dan barre rot-

rotſen en woeste gronden, en op dezelve verbazende overblijffelen van de tijden der Druiden, beſtaande in cirkels van ſteenen, enkele ſteenen van eene ontzettende grootte, en verbazende ſteenhopen van ſtukken rots op elkanderen geſtapeld, en onder dit alles geen ſtruik of boom, die dit ruw gezigt eenigzins verzachten: het is even eens, als of men zich hier op eene plaats bevindt, waar reuzen rotſen op rotſen hebben geſtapeld, om den hemel te beoorlogen. Gelukkig, deze woeste eenzame weg duurde niet lang, ik bevond mij weldra op dien westelijken uithoek van *Engeland*, welke den naam draagt van *Lands-End*, en van welke de hoofdſtad van dit eiland gerekend wordt af te liggen 298 mijlen. —— Het uitzigt van dit voorgebergte is treffend en ontzettend, niet min dan dat van *Lizard point*. Men ziet hier te gelijk de onmetelijk wijde monden van twee kanalen, van het groote tusſchen *Engeland* en *Frankrijk*, en van dat van *Bristol*, zich vereenigende met de *Ierſche zee*. Verbazende rotzen liggen, de een op de ander gaſtapeld, tegen welke de ſchuimende golven eener woeste zee, in eene vreesſelijke branding, met een ontzettend en geweldig geraas, gebroken worden, tusſchen beide eene akelige verzameling van graauwe, dood en vernieling dreigende, klippen vertoonende: van verre ziet men de *Scilly-Eilanden*, in eenen donkeren nevel liggen, met welken zij omgeven ſchijnen. —— Deze grootſche en treffende gezigten, — de eenzaamheid van dezen

zen oord, het geſchreeuw der zeevogelen op de klippen, en het huilen van den wind in de diepe holle reten der rotſen, verwekten aandoeningen in mijne ziel, die niet te beſchrijven zijn. —— Hoe klein, hoe nietig wordt men dan in zijne eigen oogen, wanneer men zulke verbazend grootſche, zulke ontzettende natuurtooneelen rondom zich ziet, maar ook tot welk een eerbied en ontzag gevoelt men zich dan tevens opgewekt jegens den God van het heelal, den Schepper van deze werken eener ontzettende almagt.

Ik zag nu van den hoogen top van dit voorgebergte die zee, in welke ik voor eenige weken in zulk eene angſtige onzekerheid, bij honger en gebrek, omdobberde, omringd van tallooze gevaren, die zee, van welke ik met zulk een hartelijk verlangen naar deze bergen uitzag, met den hartelijken wensch, ach! ſtond ik toch maar op dezelve, in dat mij vreemde land, hoe gelukkig zoude ik mij rekenen, ik zou dan toch niet van honger en dorst behoeven te verſmachten; ik zag nu dien zelfden vuurtoren, wiens gezigt ons, omzwervende zonder regt te weten waar wij waren, zulk eene hartelijke vreugd veroorzaakte, en op welke wij het aanzetteden, toen wij de laatſtemaal door een Fransch vaartuig nagejaagd wierden, en wederom gelukkiglijk ontkwamen.

Hoe vrij, hoe gelukkig, hoe vrolijk en wel te vreden gevoelde ik mij thans op deze rotſen, in vergelijking van dat tijdſtip, toen gedurige rampen

en

en benaauwdheden mij omringden, toen ik uit mijn eng dompig verblijf, met zulk een angstig en pijnlijk verlangen naar dezelve uitzag, met een verlangen, waar aan niet voldaan konde worden.

Alle de grootsche voorwerpen der natuur, alle die werken van onbeperkte almagt, die hier in zeeën, eilanden en ontzettende rotsgebergten mijn oog verbaasden, de nagedachte aan zoo vele uitgestane en ontkomene gevaren in deze zee, jaa zelfs in het gezigt van deze kusten, verwekten in mijn hart aandoeningen en gevoelens van vurige dankbaarheid jegens dien God, die rotsen en zandkorrels schept, die de gedachten der engelen zoo wel als de behoeften van eenen worm kent, en die zorg draagt voor alle de werken zijner almagt in het algemeen, en voor den redelijken mensch in het bijzonder, met eene kennis, wijsheid en goedheid, die geene palen kent.

Het is dit voorgebergte, dat bij de ouden onder den naam van *Bolorium* bekend was, De Britsche Barden noemen het *Penringhuald* of *Voorgebergte des bloeds*, misschien naar de bloedige offeranden welke hier door de woeste Druiden wierden opgeofferd: de aardrijkskundigen geven het enkel den naam *Penwith.* —— De opmerkzame beschouwer van de wonderen der natuur in dit gedeelte der wereld, kan niet nalaten op te merken, dat de rotsen van graniet, de bolwerken, die dit land voor de aanvallen eener woedende zee beveiligen, juist daar de meeste kracht en sterkte vertonen, waar

de

de ſlag van het water het hevigst is. De zwaarſte klompen van het hardſte graniet zijn juist daar geplaatst, waar eene woedend aanvallende zee in eene vreesſelijke branding derzelver grootſte kragt en geweld uitoefent.

Eer ik dit verbazend en ontzettend tooneel verliet, las ik een gedeelte van een uitmuntend zangſtuk op de Zee, van den beroemden Cornwalliſchen Dichter DAVY, van het welk ik een afſchrift onder eenige aanteekeningen, bij mij in mijne brieventasch droeg. Schooner en treffender dan ooit waren mij hier de volgende regelen:

„ The ſunbeams tremble, and the purple light
Illumes the dark Belorium; ſeat of ſtorms.
High are his granite rocks; his frowning brow
Hangs o'er the ſmiling ocean. In his caves,
Where ſleep the haggard ſpirits of the ſtorm,
Wild dreary are the ſchiſtoſe roks around,
Encirçled by the waves, where to the breeze
The haggard cormorant ſhrieks, and far beyond,
Where the greath ocean mingles with the ſky,
Are ſeen the cloud like Islands, grey in mists."

Deze prachtige en grootſche voorwerpen der natuur beſchouwd hebbende, ging ik een paar kleine mijlen links af, om een ander, niet min bewonderingswaardig te beſchouwen, namelijk de alomberoemde en bekende *Loggan ſtone*, bij een voorgebergte, *Castle Freryn* genaamd. *Castle Freryn* wordt gezegd een oud Britsch kasteel geweest te zijn. Er zijn echter geene overblijffelen voorhanden die

die eenigen kunstmatigen arbeid aanduiden, of het zouden moeten zijn eenige, op elkander geplaatſte ſtukken rots, die eene ſoort van wal vormen. —

De *Loggan-ſteen* zelfs is een verbazend blok graniet, geplaatst op den middelſten hoogen top van drie, naast elkander liggende rotsgebergten, en wel zoo geplaatst, dat dezelve, aangeraakt wordende, gemakkelijk met de geringſte kracht kan bewogen worden. —— Indien deze ſteen een voortbrengſel der natuur is, in deszelfs tegenwoordigen ſtand, is het in der daad eene wonderlijke ſpeling, en men is wel genoodzaakt dezelve voor een werk der natuur te houden, om dat het voor alle menſchelijke pogingen en arbeid eene volſtrekte onmogelijkheid ſchijnt te zijn, zulk een lomp ontzaggelijk gevaarte op zulke ſteile totſen geplaatst te krijgen.

Zoo gemakkelijk dit zware blok zich op de minſte aanraking laat bewegen, zoo onmogelijk is het, hetzelve geheel van deszelfs plaats te verwijderen: dit ondervonden eens eenige boeren en mijnwerkers, die, denkende dat dit met zulk eene zoo ligt beweegbaren ſteen gemakkelijk konde geſchieden, het vermaak wilde hebben denzelven van deszelfs ſteunpunt in zee te werpen; doch zij bevonden alle hunne krachten en aangewende middelen te kort ſchietende, en zich in de volſtrekte onmogelijkheid hun voornemen ter uitvoer te brengen, zeker tot geene geringe blijdſchap van alle vrien-

vrienden en beminnaren van zulke treffende en verbazende natuurgewrochten.

Men gelooft vrij algemeen, dat de oude Druïden deze ſoort van ſteenen gebruikten tot zekere oogmerken, als, om toekomſtige dingen te voorzeggen, en voornamelijk in het uitſpreken van vonniſſen en het oordeelen van regt of onregt ten opzigt van perſonen die over een of ander misdrijf beſchuldigd waren. Dit hing dan enkel af van het al of niet bewegen van den ſteen. Was het hun belang, dat dezelve op de eerſte aanraking zich bewegen moest, dan lieten zij dezelve in zijnen natuurlijken ſtaat; wierd het tegendeel vereischt, dan vulden zij de holligheid, die in de meeste dezer ſteenen gevonden wordt, met water; wanneer de beweging eene veel grootere kracht vorderde, dan de priesters in zulk een geval verkoozen aan te wenden.

Na deze ſtoute en ontzag inboezemende kunstgewrochten der natuur, met ſtil vermaak en bewondering beſchouwd te hebben, verliet ik dezelve en ging wederom te rug langs denzelfden weg naar *Sint Buryen:* daar ik wist, dat de weg naar de meer aanzienlijke ſtad *Sint Ives*, aan het *Bristolſche kanaal* gelegen, van wegen de menigte diepe kuilen en holen, zeer onveilig en ongemakkelijk was; en niets dan een volſtrekt eenzaam en woest gezigt opleverde, was er voor mij niets beters op, dan mij wederom langs eenen goeden veiligen weg, daar heen te begeven, van waar ik ge-

komen was, *Sint Buryen* namelijk, hoe ongaarne ik ook anders tweemalen denzelfden weg reize. In deze ſtad overnachtede ik, en liet mij den volgenden dag van daar, met eene postchais, naar *Redruth* brengen, eene ſtad, die ſlecht uit eene enkele lange ſtraat beſtaat, en niets belangrijks oplevert, dan hare ligging in het midden van rijke tin- en kopermijnen.

Van *Redruth* wandelde ik, langs eenen meest eenzamen weg en onvruchtbare landſtreek, naar *Sint Michael*, eene ſtemhebbende ſtad, uit dertien huizen beſtaande, en niets dan armoede en behoefte vertoonende.

Vermoeid zijnde van wandelen langs eenen akeligen en eenzamen weg, was mijn eerſte voornemen in deze ſtad te overnachten, doch ik vond de eenigſte herberg zoo morſig en walgelijk, en het geheele ſtadje zoo onaantrekkelijk, dat ik beſloot, zoo het mogelijk was, nog eenige mijlen verder te reizen. Ik vroeg dus om eene postchais, en bekwam ook een rijtuig, dat er juist niet veel op geleek, maar toch goed en geſchikt genoeg was om mij naar eene andere kleine ſtad, *Sint Columb* genaamd, te brengen, alwaar ik ook vrij laat in den avond, doch echter behouden en wel aankwam. ——

Dit was het onaangenaamſte gedeelte van mijne geheele reis in dit graaffchap, alles liep zamen om eene akelige droefgeestigheid of zwaarmoedigheid in mij te verwekken. Toen ik mij op weg be-

bevond begon ik eerst recht door te denken, of ik waarlijk niet van twee kwaden het ergste had gekozen, of het in der daad niet veel beter en wijzer gedaan zou geweest zijn, in eene gemeene slechte herberg te blijven, dan mij tegen den avond met zulk een rijtuig op eenen mij geheel onbekenden weg te begeven. Het rijtuig was op het oog zeer bouwvallig, en, op weg zijnde, kwamen mij de paarden ook niet van de knapste voor. Hier kwam bij dat het weêr ook veranderde, de lucht betrok, de wind was naar het westen geloopen, en huilde door de gebrokene glazen van mijn rijtuig: — de donkerheid van den avond overviel ons, en dik op een gepakte wolken gaven de maan slechts nu en dan, voor een oogenblik, gelegenheid, ons akelig eenzaam pad te verlichten: de eenzame onaangename weg, welken ik was langs gekomen van *Rearuth* naar *Sint Michael*, had mijn geest reeds tot eene sombere zwaarmoedigheid gestemd, die door mijnen tegenwoordigen toestand niet weinig vermeerderde. Het is waar, de voerman wist den weg, daar op vertrouwde ik, maar, dacht ik, indien ons hier eens een ongeluk bejegende, met het omvallen of breken van het zwak gebouw, waarin mijne geheele veiligheid bestond, wat zou er dan van mij worden in dat vreemd land, afgescheiden, verre afgescheiden van vaderland en vrienden, in een woord, mijn Vriend, ik wierd overstelpt door eene donkere zwaarmoedigheid, die mij voor dat tegenwoordig oogenblik

ongelukkig maakte, en ik was zoo hartelijk verheugd toen ik *Sint Columb* binnen reed, als iemand zijn kan, die, door eenen hevigen ſtorm op eene woeste zee overvallen, eene veilige haven vindt, die hij kan binnen loopen.

Den volgenden morgen deed ik eene wandeling door de ſtad, en bevond dat dezelve ſlechts uit eene ſtraat beſtond, en niets opmerkelijks had, dan eene zeer aangename ligging op den top eens heuvels, omringd van grasrijke weilanden en bekoorlijke valleijen. Na het ontbijt begaf ik mij verder op weg naar *Bodmin*. Tot mijn geluk was het weêr wederom ten goede veranderd, — de wind was weder naar het oosten geloopen, en het woei eene ſtrenge koelte uit dien hoek, het welk hier voor den voetganger minder laſtig en onaangenaam is, om dat men veelal op zijnen weg, door de hooge bergen, voor de invloeden van eenen kouden wind gedekt is. — Daar mij dus alles gunſtig was, en *Bodmin* geene drie uren gaans van *Sint Columb* is afgelegen, zoo dat ik aldaar op mijn gemak nog tegen den middag konde aankomen, maakte ik eenen kleinen omweg, om het dorp *Roach* een bezoek te geven, bekend in deze landſtreek, door een zeldzaam verſchijnſel van natuur en kunſt, dat aldaar voorhanden is. Hetzelve beſtaat uit drie onderſcheidene rotsbergen, zamengeſteld uit eene ſoort van harde klipſteen, even als of dezelve zoo door menſchenhanden op elkanderen geplaatst waren: deze ruwe

mas-

massa verheft zich op een akelig woest heideveld, het welk aan deze voorwerpen het vreesselijkst en ontzaggelijkst voorkomen geeft. Op zich zelve zou het gezigt van deze trotsche steenhoopen op zulk eenzame hei, als zeldzame natuurvoortbrengselen den aanschouwer met verwondering en verbaasdheid vervullen: doch dit is het nog niet al, mijn Vriend: menschelijke arbeid en kunst heeft zich ook nog met den arbeid der natuur vereenigd om deze reeds verwonderlijke gewrochten, nog verwonderlijker te maken. Op den top van de middelste en 120 voet boven de oppervlakte van den grond verheven, ziet men nog de overblijffelen van eene kapel of hermitage, gedeeltelijk door de natuurlijke gesteldheid der rots, gedeeltelijk door kunst gevormd, bestaande uit twee kleine vertrekken boven elkander, en zijnde omringd met een wal of muur van zware, op elkander gehoopte steenen.

Naar alle waarschijnlijkheid zal dit weleer het verblijf van eenen heiligen kluizenaar zijn geweest, die hier in deze woeste akelige eenzaamheid de wereld en hare genoegens zocht te vergeten, althans de plaats zelve, en het geheel omliggende oord, had er het voorkomen van, en zeker zou er nooit geschikter plaats ter kruisiging van het vleesch uitgedacht of gevonden kunnen worden, dan een verblijf in deze ruwe woeste, koude rotsen, in zulk eenen onvruchtbaren, en van alle sieraden of nuttige voortbrengselen der natuur beroofden, oord. Gaarne zou ik ook de kluizenaars hut heb-

ben bezocht, doch vond den toegang tot dezelve langs de ſteile puntige rotſen; eene volſtrekte onmogelijkheid.

Na deze eerwaardige overblijffelen eener grijze oudheid, deze ontzettende voorwerpen van natuur en menſchelijke bijgeloovigheid en dwaasheid, aandachtig beſchouwd en bewonderd te hebben, wandelde ik verder langs eenen aangenamen, en in ſchoone gezigten van land- en lusthuizen, vruchtbare bergen en dalen, bosſchen en boomgaarden, afwisſelenden weg, en kwam tegen den middag in *Bodmin*.

Bodmin is eene middelmatige ſtad, in het midden van een bekoorlijk dal gelegen aan den grooten postweg van *Londen* op *Falmouth*: de ſtad beſtaat uit eene lange ſtraat, heeft geene gebouwen van belang, dan eene zindelijke kerk en eene latijnſche ſchool. Eenige ſchreden buiten de ſtad ligt, in eenen friſchen en gezonden oord, eene gevangenis voor dit graaffchap, geheel gebouwd en ingerigt naar het plan van den onvergelijkelijken menſchenvriend HOWARD.

Men wijst in deze ſtad nog de plaats aan, waar wel eer eene daad van wreedheid wierd uitgevoerd, die de menſchelijkheid moet doen ijzen. — Het geval beſtond hier in: — Onder de regering van EDUARD *den Zesden*, borst er een opſtand uit onder de de bewoners van de graaffchappen *Cornwallis* en *Devonshire*. Zekere BOYER, Majoor van *Bodmin*, ſtelde zich aan het hoofd der muitelingen, en ver-

verdedigde derzelver zaak, zoo veel in zijn vermogen was, tegen de belangen des konings. —— ANTHONY KINGSTON, op dien tijd Opper-provoost van 's Konings leger, dit vernemende, begeeft zich in aller ijl naar deze ſtad, en zond een order aan den Maire BOYER, om tegen den volgenden dag eene galg in de ſtraat waarin hij woonde, en wel tegen over zijn eigen huis op te rigten: ter zelfder tijd liet hij hem zijnen ſchuldigen eerbied betuigen, en de vrijheid verzoeken, om den volgenden dag bij den Maire te komen eten, om dus ooggetuige te zijn van de uitvoering van een vonnis, het welk dan aan ſommige muitelingen ten uitvoer gebragt zoude worden. De niets kwaads vermoedende BOYER rekent zich vereerd met deze boodſchap, en maakt de noodige ſchikkingen, om zijnen gast, den volgenden dag, behoorlijk te kunnen onthalen. Naa het eten rijkelijk gedronken hebbende, vroeg KINGSTON of de galg gereed was, waarop BOYER *ja* antwoordde, en de afgrijſelijk ſnoode KINGSTON in koelen moede order gaf, zijnen gastheer oogenblikkelijk aan dezelve op te hangen, gelijk gebeurde.

Onder andere ongelukkigen, die op dat zelfde tijdſtip het ſlachtoffer van hunnen ijver wierden, was ook een molenaar. —— Deze man had een knecht, die zo gehecht was aan zijnen meester, dat hij, hoorende welk een ongelukkig lot denzelven ſtond te wachten, zich in allerijl naar KINGSTON begaf, zich voor deszelfs voeten wierp en ver-

zocht, geen pardon voor zijnen meester, neen, maar in deszelfs plaats de bepaalde ſtraf te ondergaan. De onmenſchelijke booswicht antwoordde op dit edelmoedig verzoek, dat, zoo hij zulk een lust tot hangen had, er buiten dat gelegenheid genoeg was, en dat hij hem dan zeker niet zóu voorbijgaan: waarop hij den meester en zijnen knecht, beiden hetzelfde lot deed ondergaan.

Daar ik wist dat in dit gedeelte van het graafſchap tusſchen de uiterſte plaats, *Stratton* namelijk en *Bodmin* niets aanmerkelijks te zien, en het grootſte gedeelte van den weg laag, moerasſig en hoogst onaangenaam was, nam ik, na het middagmaal, eene postchais op *Stratton*, waar door ik zoo veel uitwon, dat ik nu in dezen dag met meer gemak een eind wegs konde afleggen, dan in twee dagen niet wel zou hebben kunnen afwandelen. — *Stratton* is 31 mijlen van *Bodmin* afgelegen, evenwel, niettegenſtaande dezen afſtand van tien uren gaans, bragt mij mijne vliegende postchais aldaar, in eenen ongeloofelijk korten tijd, binnen.

De weg tusſchen beiden bevond ik, zoo als die mij beſchreven was, veelal loopende door moerasſige valeijen en over onvruchtbare heivelden, ik zag niets, dan nu en dan een oud vervallen dorp, en huizen van een uiterst armoedig voorkomen. — De ſtad *Camelford*, welke ik doorreed, was van geen voortreffelijker aanzien, en beſtond uit geen twintig huizen. Op eenen verren afſtand van deze

plaats,

plaats, in de nabijheid van *Besſiney*, een ander ſtadje van dezelfde ſoort, zag ik op den top van eenen hoogen berg de melancholieſche overblijffelen van Koning ARTHURS paleis, welk dapper Vorst men wil dat aldaar geboren is en voornamelijk zijn hof zou gehouden hebben.

Door het dorpje *Sint Mary-week* rijdende, zag ik de hut, in welke de hier alom bekende en beroemde THOMAZINE BONAVENTURE geboren is. Deze vrouw was in hare jeugd in eene hoogst armoedige toeſtand, doch van eene uitſtekende ſchoonheid en beminnelijk karakter. Zij huwde in hare bitterſte armoede aan eenen rijken lakenwever: deze ſtierf en liet haar erfgenaam van zijn geheel vermogen. Zij trad voor de tweede maal in den echt, wierd weder weduwe en erfgenaam van groote goederen. Zij trouwt voor de derde maal met eenen JOHN PERCIVAL, toen Lord Majoor van *Londen* en een der rijkſte kooplieden van de hoofdſtad. Ook deze ſterft, en laat haar zijnen geheelen ſchat na: zoo dat zij nog in den bloei harer jaren bezitſter was van eene onmetelijken rijkdom, en in eenen zeer korten tijd van de uiterſte behoefte tot den grootſten overvloed was opgeklommen. Zij verliet na den dood van haren laatſten man de hoofdſtad, ging op dit dorpje, hare geboorteplaats, wonen, bouwde een deftig huis en beſteedde hare rijke inkomſten ten nutte van het algemeen, verbeterde de wegen, liet bruggen ſlaan, waterleidingen aanleggen, en vond haar grootst vermaak in werken van

liefde en barmhartigheid, en bijzonder in de armen van deze Parochie bij haar leven en na haren dood door nuttige ſtichtingen al het noodige te bezorgen.

Stratton, gelegen in den noordelijkſten hoek van *Cornwallis*, in eenen vochtigen, kouden en ongezonden oord, is een klein markt vlek, hetwelk niets beſchouwenswaardig, noch van natuur, noch van kunſt, oplevert. In deze plaats overnachtte ik in eene zeer gemeene morſige herberg. De geheele plaats beloofde juist niet zeer veel op het eerſte aanzien, en was het niet te laat geweest, dan was ik zeker naar *Budehaven* gereden, een klein plaatsje aan de Ierſche zee gelegen, een klein uur bezijden *Stratton*, in dat plaatsje is een badhuis, dat veel bezocht wordt, en als een aanhangſel daar van heeft het een zeer goed en algemeen geprezen logement. Ik had het echter in de herberg, waar ik afſtapte, zoo goed, geloof ik, als de menſchen het mij geven konden, eene vriendelijke behandeling en eene bediening op mijn wenk: daar ik hier welgekleed en met eene poſtchais, en dus als een *very Gentleman* kwam, wierd ik ook als een *Gentleman* met de uiterſte oplettendheid behandeld. — Men gaf mij een vrij kamertje, hetwelk echter met tafel en bed zeer gebrekkig was. Echter was het vriendelijk gelaat en de betoonde goedwilligheid dezer menſchen eene genoegzame vergoeding voor die geringe onaangenaamheden, waarop een reiziger, wil hij niet gedurig in zijn vermaak geſtoord worden, en

zich

zich aan onaangenaamheden bloot ſtellen, daar hij het toch moet nemen zoo als het is, niet al te zeer op letten moet.

Den volgenden morgen zettede ik mijn reis weder te voet voort naar *Newport* en *Launceston*, langs eenen aangenamen en in voortreffelijke gezigten afwisſelenden weg. *Newport* is eene kleine ſtemhebbende ſtad, zoo nabij *Launceston* gelegen, dat men de eerſte voor eene voorſtad van de laatſte zoude aanzien. Beide deze ſteden liggen zeer bevallig en vermakelijk op eenen berg, van welken men in eene ſchoone valei nederziet, door welke de rivier *Attary* ſtroomt, die zich op eenen kleinen afſtand van hier met de kronkelende *Tamar* vereenigt. De ſtad is regelmatig en wel gebouwd, de meeste huizen zijn, zonder prachtig te zijn, bij uitſtek net en zindelijk, en alles vertoont voor het uiterlijke welvaart en een onbekrompen beſtaan.

Behalve eene fraaije kerk, heeft deze ſtad twee liefdeſcholen, bij vrijwillige inteekening en giften opgerigt en onderhouden, waarin alle kinderen van behoeftigen voor niet onderwezen kunnen worden: ook is er een Latijnſche ſchool, opgerigt door Koningin ELISABETH.

Nabij deze ſtad was voor honderde jaren een ſterk kasteel, waarvan de verbazende en uitgeſtrekte ruïnen nog genoegzame bewijzen geven. Sommigen houden hetzelve voor een werk, van de Romeinen afkomſtig: — Zeker is het, dat het reeds voor de negende eeuw aanwezig was, blijkens

kens oude handſchriften, daarvan in de ſtads archieven voorhanden.

In deze ſtad was ik genoodzaakt, wilde ik niet eenen geheelen dag nutteloos verliezen, wederom eene postchais op *Callington* te neemen. Deze laatstgenoemde ſtad is twaalf mijlen van *Launceston* gelegen, dit was mij dien dag voor eene wandeling te ver, daar ik reeds ook zoo vele mijlen gewandeld had. Bleef ik in de plaats waar ik was, dan zoû ik den volgenden dag niet verder dan *Saltash* kunnen komen, en dus genoodzaakt zijn mij eene nacht optehouden in eene plaats, waar ik reeds alles had gezien en afgewandeld: liet ik mij op *Callington* brengen, dan konde ik den volgenden dag op mijn gemak wederom te *Plymouth* komen. Ik verkoos dus het laatſte en reed af, na eenige ververſching genomen te hebben.

De landſtreek tusſchen deze beide plaatſen was ſchoon en vruchtbaar: hoe verder ik kwam, hoe grooter het onderſcheid wierd tusſchen dezen oord en de woeste binnenſte deelen van *Cornwallis*, hoe prachtiger en rijker zich de natuur begon te vertoonen: de ſchoone gezigten, die zich gedurig onverwacht opdeden aan mijn nieuwsgierig ſtarend oog, verrukten mij, en deden mij dezen weg met zoo veel vermaak langs reizen, dat dezelve ſchielijker ten einde was, dan ik wel gewenscht had.

Callington is eene kleine ſtad, waarvan ik u niets bijzonders zeggen kan, dan dat dezelve in eene romaneske landſtreek gelegen is. — Den volgenden mor-

morgen wandelde ik van daar naar *Saltash*, op eenen afſtand van negen mijlen van gemelde plaats gelegen.

Daar het mij nu voor dezen dag aan geen tijd ontbrak en ik om zoo te ſpreken t'huis was, hield ik eenige oogenblikken ſtil in het dorpje *Landulph*, dat mij eenige weinige ſchreden uit mijnen weg lag. Het dorpje is klein, doch heeft de bekoorlijkſte ligging, die men zich verbeelden kan, op den oever van den *Tamar*. — De kerk open ſtaande trad ik dezelve binnen: ik vond echter niets merkwaardigs in dezelve dan een opſchrift op eene koperen plaat, dat ik wel waardig oordeelde afteſchrijven en u bij dezen medetedeelen: het was in de Engelſche taal, met Romeinſche letters gegraveerd, en van den volgenden inhoud:

" *Here lyeth the body of Theodore Paleologus, of Peſaro, in Italye, deſcended from the Imperial line of the laſt Chriſtian Emperor of Greece, being the ſon of Prosper, the ſonne of Theodore, the ſon of John, the ſonne of Thomas, the ſecond brother of Conſtantine Paleologus, that raygned in Conſtantinople, until ſubdewed by the Turks: who married with Mary, the daughter of William Ball of Hadlye, in Suffolke, and had iſſue 5 Children: Theodore, John, Ferdinando, Maria and Dorothy: and depted this lyfe at Clyſton the 21ſt of Jan: 1636.*"

Bo-

Boven dit opmerkelijk opſchrift ziet men de Keizerlijke adelaar tot een wapen. Zeker had ik niet verwacht in dit klein en afgelegen kerkje het graf te zullen vinden van een der afſtammelingen van CONSTANTINUS PALEOLOGUS, die dapper tegen de Turken vechtende zijn leven liet en met hetzelve zijne hoofdſtad en geheel zijn voormalig magtig rijk in de handen van de vijanden des Christendoms.

Van dit dorpje begaf ik mij naar *Saltash* en van daar over de rivier langs den kortſten weg naar *Plymouth*, en daar deze ſchoone weg u reeds bekend is uit mijne vorige beſchrevene wandelingen, heb ik thans niet noodig u daarvan eenig verder berigt mede te deelen. Na eene afwezigheid van twaalf dagen bevond ik mij weder gezond en wel op mijne kamer, tot blijdſchap van mijne huisgenooten en goede vrienden.

Ziet daar dan, mijn Vriend, u volgens de koers, dien ik gehouden heb, eene beſchrijving gegeven van een reisje, dat mij zoo aangenaam als nuttig is geweest, en dat mij altijd eene blijde nagedachte zal verſchaffen. — Daar deze brief reeds eene buitengewone lengte heeft, zou mij nu niets gemakkelijker zijn dan dezelve te ſluiten, en u in eenen volgende de beloofde algemeene aanmerkingen, het graafſchap, hetwelk ik ben doorgereisd, betreffende, mede te deelen. Doch liever verkies ik, mijn Vriend, dit mijn verhaal in eenen ſchakel te vervolgen, en daarin alles zaamtevatten, wat ik u omtrent *Cornwallis* heb te berigten.

Het

Het graafſchap *Cornwallis*, hoe zeer, over deszelfs grootſte uitgebreidheid niets dan onvruchtbaarheid en armoede vertoonende in dorre rotſen en woeste barre heivelden, waarop het vermoeid oog geen boom of ſtruik, waarop het rusten kan, ontdekt, bezit evenwel bronnen van onuitputbaren rijkdom, en wel in deszelfs ligging, in deszelfs luchtgeſtel en grond, en in deszelfs inwendig gedeelte.

Deszelfs ligging, waar door het aan drie kanten door de zee beſpoeld wordt, die eene menigte uitmuntende havens, baaijen en kreken vormt, waarin zich wederom menigvuldige groote en kleine rivieren ontlasten, maken het zoo geſchikt voor binnen- en buitenlandſchen handel, voor het gemakkelijk vervoeren van de zware en kostbare voortbrengſelen des lands, als misſchien eenig land der wereld; terwijl die zelfde zeeën en rivieren weder in menigte en onderſcheidene ſoorten van visch, voedſel en beſtaan aan vele duizenden opleveren.

Het luchtsgeſtel is doorgaans vochtig, deels door de nabijheid van de zee, deels door de hooge binnenlandſche bergen, die de wolken aantrekken en veelvuldige buijen veroorzaken, welke van korten duur zijnde, blijkens de ondervinding en den aard der zaak, voor de bewoners van dit land meer voor- dan nadeelig zijn, zuiverende de lucht van de ſchadelijke dampen, waar mede dezelve dagelijks door het ſmelten en zuiveren der metalen, beſmet wordt. — Het luchtsgeſtel is hier voor het overige

zoo

zoo mild en zacht; dat de gewassen van warmere landen, als myrthe-, oranje- en andere diergelijke boomen, in de open lucht welig tieren. — Vorst is een zeldzaam verschijnzel en van korten duur; zoo wordt ook de sneeuw zelden langer dan één of twee dagen op den grond gezien. De zomer is hier echter naar evenredigheid niet heeter dan in de meer noordelijke gedeelten van *Engeland*, door eenen bestendigen frischen zeewind, hetwelk de reden is, waarom de oogst hier soms later invalt, dan in zommige meer noordelijk gelegene graafschappen. Hierop maken echter de vruchtbare valleijen in de nabijheid van *Penzance* en kaap *Lézard* eene uitzondering, waar het geheel geene vreemde zaak is, dat sommige soorten van graan binnen de negen weken gezaaid, gerijpt en gedorscht zijn, gelijk dezen zomer met de garst nog het geval was.

Het is waar, naar de uitgestrektheid van den grond is dit graafschap niet rijk in voortbrengselen van koren en vruchten, in vergelijking met anderen, die op verre na niet zulk eene uitgestrektheid gronds beslaan: het levert echter meer dan genoeg voor deszelfs bewoners en kan met het aanwenden en besteden van geringe moeite en kosten meer voortbrengen, als door het droogmaken van natte gronden en het mengen van zeezand onder dezelve, waarvan sommige voorstanders van verbetering en landbouw reeds op verscheidene plaatsen in dit land de heerlijkste, nuttigste en voordeeligste uitwerksels hebben ondervonden. De gewone wijze

van

van het land te bouwen in dit graafſchap is, weit, garst, en haver te zaaijen, zoo lang het land eenige vrucht wil geven: is het uitgeput, men maakt er weiland van, en laat het in dien ſtaat, tot het wederom geſchikt geworden is koren voorttebrengen. Als het koren is ingezameld, zaait men knollen op denzelfden grond, die, met de aardappelen, hier tot een vrij algemeen en dagelijks voedſel verſtrekken: de aardappelen worden algemeen door het geheele graafſchap gebouwd, doch in het eene gedeelte met meer voordeel dan in het andere: zoo kan men dezelve tweemaal oogſten in de vruchtbare omſtreken van *Penzance* en *Marazion*: de eerſte worden geplant omſtreeks kerstijd; deze zijn volkomen rijp in Mei, dan wordt de tweede ſoort geplant, die ook nog voor den winter tot eene genoegzame rijpheid komt. Men poot ook van deze vrucht zoo lang op denzelfden grond, tot dat dezelve niets meer dan ſtroo en ſtoppelen voortbrengt.

Vruchtboomen worden door het geheele graafſchap weltierende gevonden, vooral appelboomen: de vrucht wordt meest tot cider geperst, vooral omſtreeks *Launceston*, die naast die van *Hartford* voor de beste van geheel *Engeland* wordt gehouden. De moerbeiboom groeit uitnemend wel en geeft volkomen rijpe vruchten. Andere fijne vruchten en onderſcheidene tuingroentens levert het land in grooten overvloed van het vroege voorjaar tot laat in den herfst. *Cornwallis* is dus niet zoo on-

vruchtbaar als het in den eerſten opſlag ſchijnt, het is van alle de noodwendigheden en verkwikkingen des levens rijkelijk voorzien, goedkoop en gezond. Voor het overige, juist daar, waar de grond uitwendig de grootſte armoede en onvruchtbaarheid vertoont, verbergt dezelve in hare ingewanden de rijkſte ſchatten, die aan de meeste bewoners van dit land een goed beſtaan verſchaffen.

De ouderdom en eerſte bewerking der mijnen in dit graafſchap is geheel in de duisternis van verloopene eeuwen verborgen. Men weet echter dat de Pheniciërs reeds langen tijd voor CHRISTUS geboorte op dit land eenen ſterken handel in tin gedreven hebben, het geen men zelfs meent te mogen afleiden uit den naam *Bratanac*, bij welke dit gedeelte van *Engeland* oudtijds bekend was, welke, afgeleid van het Phenicische *Brathac*, een land van tin, een tinland beteekend.

In ſommige oude mijnen, die eenige eeuwen ſtil gelegen hadden, doch ſedert eenigen tijd wederom met het beste gevolg zijn begonnen bewerkt te worden, is eene ſoort van gereedſchap gevonden, van hartshoorn gemaakt, vertoonende eene ſoort van bijl, die waarſchijnlijk tot delven is gebruikt geweest: of zich de Joden van dezelve hebben bediend, dan of dezelve van vroegeren oorſprong is, is onzeker. Het is zeker, dat deze laatſte reeds zeer vroeg, en wel voornamelijk ten tijde, toen de Romeinen zich hier gevestigd hadden, in de mijnen gewerkt en eenen ſterken handel in en op

dit

dit land gedreven hebben, dit blijkt uit de geſchiedenisſen van dit landſchap zeer zeker: van hier dat de ſtad *Mazarion* ſedert vele eeuwen *Marketjew*, de jodenmarkt, genoemd wordt. Dat ook de Romeinen, met welke de Joden misſchien in dit land gekomen zijn, met de mijnen niet onbekend waren, blijkt onder anderen, uit ſommige koperen penningen met de afbeeldingen van Romeinſche keizers, onder anderen van DOMITIAAN, die van tijd tot tijd in dezelve gevonden worden.

Behalve tin, koper en eene geringe hoeveelheid lood, worden nu en dan ook kleine, echter zeer fraaije ſteenen gevonden, onder welke ſierlijke Topazen, ſommige van eene hoog, ſommige van eene ligt gele kleur. — Robijnen, verſchillende ſoorten van kristal en meer andere. Marmer van verſchillende ſoort en ſchoonheid bevatten dezelve zoo rijkelijk, dat het veelvuldig gebruikt wordt tot het verſieren van de voorgevels van voorname huizen, terwijl men het gruis gebruikt om de wegen te verbeteren. Tin en koper zijn echter de voornaamſte en belangrijkſte bezittingen dezer mijnen. De gronden, in welke deze metalen gevonden worden, hebben meest eene rigting van het westen naar het oosten, door geheel het graafſchap heen tot diep in *Devonshire*, en maken het geheele middelſte gedeelte of het zoogenaamde hooge land uit: zij ſtrekken zich uit tot de verbazende lengte van meer dan honderd en tot eene breedte van zeven mijlen? eenige weinige echter hebben eene ſtrekking van het

zuiden naar het noorden. — De aderen, in welke het tin en koper wordt gevonden, loopen in verſchillende rigtingen, doch meestal regtſtreeks naar beneden en ſommigen wel tot de ontzettende diepte van meer dan zeshonderd roeden. Uit deze hoofdaderen verſpreiden zich ſomwijlen anderen ter wederzijden, vormende, even als takken van eenen boom, en uitloopende in fijne punten of draden.

Ik heb u reeds in eene der oudſte en diepſte mijnen in de nabijheid van *Truro* gebragt, zoo dat ik u van derzelver inwendige geſteldheid niet meer behoef te zeggen. De erts, die ik u bij mijne terugkomst in het vaderland, in deszelfs natuurlijken ſtaat, zal toonen, uitgegraven zijnde, wordt in eenen door het water gedrevenen molen fijn geſtampt: deze bewerking ondergaan hebbende, wordt het gezift en gewasſchen, om de aard- en ſteenachtige deelen van het metaal afteſcheiden. Dit gedaan zijnde wordt het vervolgens in zakken op paarden of ezels geladen en onder den naam van zwart tin naar het ſmelthuis gebragt. In den tijd van zes uren ſmelt men daar van deze ſtoffe een gewigt van 600 pond, hetwelk 350 pond zuiver tin oplevert. — Het dus geſmolten en gezuiverd tin loopt door eene kraan in vierkante ſteenen vormen, die elk 320 pond bevatten: in deze vormen blijft het tot het koud geworden is en deszelfs vloeibaarheid verloren heeft: — dan wordt zulk een blok naar de muntſteden gebragt, van welke er vijf zijn die dat regt hebben, namelijk *Truro*, *Pen-*

Penzance, *Helſton*, *Lestwithiel* en *Leskiard:* de opzieners over dit werk kappen een ſtuk uit het blok, om te zien of het van binnen de vereischte zuiverheid heeft; dit wel bevonden wordende word 'er de gewone ſtempel op gezet, waardoor het dien ſtaat verkrijgt, waar in het door den eigenaar verkocht mag worden. Ook wordt het in deze muntſteden in kleinere ſtukken verwerkt, van één pond of iets meer of minder, om in dien ſtaat naar de Middellandſche zee, en naar de Oost- en Westindiën gezonden te worden.

Wat het koper betreft, waarvan zeer rijke mijnen in dit graafſchap zijn, het word nagenoeg op dezelfde wijze gedolven en bewerkt als het tin, alleenlijk veroorzaakt het meer arbeid en moeite, door de vermenging van onderſcheidene ſoorten, die van elkanderen geſchift en geſcheiden moeten worden.

De loodmijnen in dit land zijn weinige en niet zeer aanmerkelijk. — Het goud en zilver, dat nu en dan bij toeval in eene of andere mijn gevonden wordt, is in zulk eene geringe hoeveelheid, dat het den tijd en moeite niet beloonen kan, die vereischt zouden worden, indien men er naar wilde zoeken.

Wat de tegenwoordige taal van dit landſchap betreft; ik heb u reeds gezegd dat zekere onlangs overledene vrouw de laatſte was, die de oude Corniſche taal zuiver ſprak, met welke zij dus, als eene voormaalige levendige taal beſchouwd, voor uitgeſtorven moet gerekend worden: het gemeene

volk ſpreekt thans een mengelmoes van oud Cornisch en Engelsch, het welk voor den buitenlander niet alleen, maar zelfs voor buiten het graafſchap geboren Engelſchen ten eenemaal onverſtaanbaar is. Van den kapitein of opziener der mijn, die ons dezelve liet bezigtigen, konden wij geen enkel woord verſtaan, en zoo de vriendelijke kastelein van *Truro* niet met ons was gegaan en voor tolk gediend had, tot zoo lang wij niets meer te doen hadden dan af en op te klimmen, wij zouden zeer bezwaarlijk ons oogmerk hebben kunnen bereiken. De Engelſche taal is er echter vrij algemeen bekend en wordt, zoo niet geſproken, evenwel door het gemeenſte volk, als mijnwerkers, die veelal buiten de zamenleving leven, uitgezonderd, verſtaan, zoo dat elk, die taal geheel of gedeeltelijk magtig, er zeer wel in dit land mede te regt kan komen; ook wordt op alle publieke plaatſen en in alle openbare zaken, in kerken, raadzalen, ſchouwburgen, herbergen enz. gene andere taal dan de Engelſche gebezigd.

De wegen zijn in *Cornwallis* over het geheel zeer goed, uitgezonderd in het Noordoostelijk gedeelte; de menigvuldige puin van marmer en andere ſteenen, waarmede dezelve van tijd tot tijd bedekt worden, brengen zeer veel toe, om dezelve eene duurzame vastheid te geven, en beſtendig droog te houden, zoo dat zij zelfs in het ſlechtſte weêr en na langdurigen regen met gemak en vermaak zelfs door den voetganger gebruikt kunnen worden. Vooral munt

de

de groote postweg uit in ſchoonheid en breedte, die van *Falmouth* op *Londen* loopt, en welken ik gedeeltelijk ben langs gekomen.

Ik bewonderde de zindelijke, nette kleeding van mannen en vrouwen, die mij op den weg of anders bejegenden; het linnen dat zij dragen was fijn en ſneeuwwit. Ik ontmoette dikwijls vrouwen op paarden of ezels rijdende; bejaarde vrouwen droegen eene muts en hoed, en waren in ſcharlaken roode mantels ingehuld; jonge meisjes droegen eenen hoed, het hair opgevlochten, en op het hoofd enkel met eenen kam vastgeſtoken: eene friſſche bloeijende gezondheid blonk op der meesten ſchoon en bevallig gelaat en zij reden met eene fierheid en vlugheid over hooge bergen langs diepe valleijen en afgronden, dat het een vermaak was om aantezien.

Wat het karakter van de bewoners van dit graafſchap betreft, ik ben niet lang genoeg op eenige plaats ſtil geweest, en heb niet zulk eenen omgang met de menſchen kunnen hebben, als vereischt wordt om iemands karakter te leeren kennen en beoordeelen. In het algemeen kan ik 'er dit van zeggen, dat ik nooit bij den weg, in ſteden of in dorpen de minste ruwe of onvriendelijke behandeling ondervonden heb, — waar ik het noodig had, wees men mij beleefd te regt, in een woord overal wierd ik ontvangen en behandeld, zoo als een fatſoenlijk man kan wenſchen; de kinderen op de dorpen, welke ik doorging, waren altoos zedig en groeteden vriendelijk. Op de publieke plaatſen hoorde ik

in de geſprekken eene hartelijke vaderlandsliefde en zucht voor het algemeene welzijn doorſtralen. Ook de landbewoners vertoonden een ſmaak in kleeding en bevalligheid van manieren waarover ik verbaasd ſtond, en indien het dan zoo is, dat de kleeding het karakter teekent, dan zal daar uit zeer veel goeds, vooral ten aanzien der vrouwelijke ſekſe in dit gedeelte van *Engeland*, kunnen en moeten beſloten worden.

Voor het overige, mijn Vriend, laat ik het aan u zelven over, om uit dit opgenoemde, dat ik bij ondervinding heb, deze of gene beſluiten, ten aanzien van het karakter van dit volk, optemaken,

Zoo ik nu niet vreesde te uitgebreid te zullen worden, zou ik u nog in eenige bijzonderheden kunnen toonen, hoe zeer dit gedeelte van *Engeland* verdient bezocht te worden door den wijsgeer, door den vriend van de ſchoone werken van natuur en kunst, die zich hier in de fraaiſte, de ſtoutſte en ontzettendſte gedaanten vertoonen, zoo wel op de oppervlakte als in de ingewanden der aarde, op hooge bergen en in diepe dalen, in vruchtbare valleijen en ſtikdonkere bergwerken, in kleine munten en andere opgegravene gedenkſtukken der oudheid, zoo wel als in de colosſale overblijffelen van de tijden der Druïden, in vervallene tempelen en kasteelen, terwijl het hem ook aan geene gelegenheid zal ontbreken, treffende bewijzen te ontmoeten van de verbazende verandering en omwenteling welke deze aardbol in deszelfs oppervlakte ondergaan heeft.

Om

Om het niet enkel bij een verhaal te laaten, maar om u ook iets te doen zien van het geen ik gezien heb zende ik u hiernevens twee afteekeningen, verbeeldende de eene het gezigt van eene vallei aan de rivier *Fawy*: — de andere ſtelt u voor een der verbaazendſte oude gedenkſtukken van dit land, het zij zij dan van natuur, het zij van kunst, of wel van beide, namelijk de ontzettend zware en beweegbare *Loggan Stone*, zoo als dezelve niet ver van *Lands End*, bij *Castle Freryn*, aan de noordwestkust van *Cornwallis* te zien is.

Ik zou er ook afbeeldingen van de aloude overblijffelen der colasſale Druïdiſche heiligdommen hebben kunnen bijvoegen: doch daar deze in andere oorden van dit land, die ik voornemens ben te bezoeken, ook gevonden worden, en wel van nog grootſcher en ſtouter voorkomen, dan deze in *Cornwallis*, zoo wacht ik daarmede tot eene volgende gelegenheid: — eerstdaags, indien weêr en wind gunstig blijven, begin ik weder eene andere wandeling, en wel eene langs de verrukkelijke boorden van den romanesken en tevens trotſchen *Tamar* en ſommige andere ſchilderachtige gedeelten van het graaffchap *Devonshire*, van welke ik u bij de eerſte gelegenheid eenig verhaal zal mededeelen.

TWEE-EN-DERTIGSTE BRIEF.

Tavestock Nov. 1805.

Dat gij thans een brief ontvangt uit deze plaats geteekend, is enkel bij toeval en uit noodzakelijkheid geheel buiten mijn eigen verwachting of bedoeling. De oorzaak is deze: ik heb dezer dage eene kleine wandeling, waarvan ik in mijne vorige gewag maakte, gedaan, langs de boorden en in de omſtreken van de rivieren de *Tamar* en de *Lyd*: tot dus verre was het weêr ſchoon en volmaakt geſchikt voor zulk eene onderneming, een beſtendige drooge oostenwind bleef doorwaaijen. Doch dezen morgen veranderde dit tooneel, met eenen westen wind betrok de lucht, en thans regent en waait het geweldig; ik ben echter zoo gelukkig geweest, hier tegen den middag nog bijna droog binnen te komen, doch terwijl ik een klein middagmaal hield, en uitrustede van de vermoeijenis van eene vrij ſterke voormiddag wandeling, is er zoo veel water begonnen te vallen, en het zulk een onſtuimig weêr geworden, dat ik het niet raadzaam oordeelde mij in zulk een weêr op weg te begeven, verkiezende liever hier te blijven, dan mij doornat te laten regenen en geen genot te hebben van eene wandeling langs eenen in alle opzigten fraaijen weg, waar-

waartoe ik zoo veel te eerder beſloot, om dat ik het hier zo wel en tot mijn genoegen heb als ik in een logement zou kunnen wenſchen. Ik heb eene vrije kamer, zit bij eenen warmen haard, en vind nu een ſtil genoegen in te luisteren naar den kletterenden regen en de bulderende winden.

Maar nu, mijn Vriend, dezen kostelijken achtermiddag en avond nu enkel met luisteren naar wind en regen ten einde te brengen, dat kon er dacht mij niet door: ik verzocht daarom het noodige ſchrijfgereedſchap, en dit bekomen hebbende, begon ik mij met u te onderhouden en een begin te maken met de aanteekeningen, die ik op deze aangename wandeling verzameld heb, voor u in orde te brengen.

Daar deze mijne wandeling zich voornamelijk bepaald heeft bij de ſchilderachtige ommeſtreken van de rivieren de *Tamar* en de *Lyd*, wil ik u vooraf met derzelver loop bekend maken.

De rivier *Tamar*, de twee graaſſchappen *Cornwallis* en *Devonshire* van elkanderen ſcheidende, ontſpringt ongeveer drie mijlen van het kanaal van *Bristol* in *Morinstow* eene parochie in het noordoostlijkſte gedeelte van *Cornwallis*. Zij neemt haren koers zuidwaarts voorbij het dorp *Tamerton*, tot aan de parochie van *Sint Stephen*, waar zij het water van de rivier *Werrington* ontvangt: twee mijlen lager vereenigt zij zich met de kleine rivier *Attory*: dan neemt zij eene oostelijke rigting en vereenigt zich met de *Lyd* en de *Tavy*, waarna zij

we-

weder zuidwaarts vloeit, tot dat zij tusſchen *Plymouth Dock* en *Saltash* de ſchoone veilige haven *Hamoare* vormt. Van hier haren loop nemende tusſchen *Mount Edgecumbe* en de *Duivels punt*, vormt zij eindelijk, in vereeniging met de *Plym*, de ruime prachtige baai *Plymouth Sound* genaamd.

De andere rivier, mede in deze wandeling begrepen, de *Lyd* namelijk, ontſpringt twee mijlen boven *Lidford* in *Devonshire*: deze rivier is klein en onbevaarbaar, doch merkwaardig wegens haren zonderlingen loop over ſteile overhangende rotſen, ſomtijds is zij geheel onzigtbaar, terwijl zij onder den grond of tusſchen de ſpleten van ſteenklippen doorvloeit, vormende tusſchen beide verbazende watervallen van zevenentachtig en meer voeten hoogte.

Ruim drie mijlen benoorden *Plymouth* ligt op eene hoogte, ter zijden van de rivier de *Tamar*, een klein dorpje, *Sint Budeaux* genaamd, dit dorpje, hoe gering en eenvoudig ook op zich zelven, is hier zeer beroemd van wegen deszelfs rijken vruchtbaren grond en de heerlijke gezigten en ſchoonheden van natuur en kunst, in welker midden het gelegen is. Naar dit dorp rigtede ik mijn koers van *Plymouth*, na dat ik mij door mijne vrienden aldaar van eenige bijzondere en beziens-waardige voorwerpen, welke mij op den weg, dien ik nu naar het noorden van dit graafſchap voornemens was langs te reizen, zou ontmoeten, had laten onderrigtten.

De

De weg van *Plymouth* herwaarts is aanvankelijk dezelfde als die naar *Saltash*, dien gij reeds kent uit mijne vorige wandelingen. Na *Weston Mill*, een dorpje uit eenige weinige huizen beſtaande en gelegen in een boomrijk dal aan een kreek van de *Tamar*, gepasſeerd te zijn, wordt de weg zeer moeijelijk door deszelfs verbazende ſteilte: als men uit de vallei tegen dezelve opziet, zou men denken, dat dezelve niet te beklimmen was, dit valt echter merkelijk toe, wanneer men er zich op bevindt, terwijl de moeite van het klimmen wederom rijkelijk vergoed wordt, wanneer men, om eens adem te halen en te rusten, ſtil ſtaat en dan eens achterom naar beneden ziet in de kleine ſchilderachtige vallei.

Op den top van dezen ſteilen en hoogen berg ſtaat eene kleine hut, die den naam draagt van *Wandelaars rust:* in der daad, zoo ooit een plekje gronds geſchikt is dezen naam te dragen, is het dit. Men behoeft ſlechts den ſteilen moeijelijken berg beklommen te hebben en hijgende buiten adem deszelfs top te bereiken, en zich daar dan eensklaps omringd te zien door eene menigte en verſcheidenheid van de treffendſte en ſchoonſte voorwerpen van natuur en kunst: men behoeft dan zoo vermoeid en afgemat de lieve met mosch en klimop begroeide, en tot ſtille rust en eenzaam peinzen, uitnoodigende hut te zien, of zich op eene bank onder het lommer van een groepje boomen nederte-zetten, om de kracht en de veel beduidende betee-

ke-

kenis van den naam dezer hut in volle nadruk te gevoelen.

Niet ver van hier, den weg naar *Saltash* ter linkerzijde latende liggen, kwam ik in een klein dorp of gehucht, *Kings Tamerton* geheeten, slechts uit eenige weinige hutten bestaande; die echter zoo schoon en verrukkend op eenen kleinen afstand van de rivier *Lynner* gelegen zijn, dat ik het wel der moeite waardig oordeelde u eene kleine afteekening van hetzelve toetezenden, die de plaats van eene beschrijving kan vervullen.

Eenige schreden buiten *Kings Tamerton* ligt *Mount Tamer*, een hooge berg, op welke een prachtig lusthuis pronkt. Het uitzigt van dezen berg is naar alle zijden overheerlijk. Naar beneden langs den voorgrond ziende, vertoont zich de breede majestueuse *Tamar* tot op eenen verbazenden afstand, tot daar, waar zij de schoone haven *Hamoare* vormt: op haren linkeroever ziet men de stad, de onderscheidene *Docks*, werven, magazijnen, eene menigte schepen, en de sombere torens van *Plymouth* boven de heuvelen, die het van de landzijde insluiten, uitsteken. Aan de tegenoverzijde ontdekt het staarend oog de kleine stad *Torpoint* en het op het hangen van eenen heuvel schoon en vermakelijk gelegen lusthuis van den Admiraal GRAVES: op eenen nog verderen afstand verheft zich met volle pracht de schilderachtige *Mount Edgecumbe* met zijne donkere bosschen en fraaije tuinen, terwijl het oog zich eindelijk verliest in de scheep-

rijke

rijke *Plymouth ſound* en het onoverzienbare kanaal.

Daar gij deze bijzondere voorwerpen uit mijne vorige beſchrijving kent in al haar ſchoonheid en voortreffelijkheid, kunt gij u gemakkelijk voorſtellen, welk eene werking zij alſe zaamgenomen op het gezigt moeten doen, welk een belangrijk tafereel zij aan het oog moeten opleveren. — Aan de regterhand ziet men van dit zelfde plekje het klein riviertje *Lynner*, ſlingerende langs uitſtekende punten, die zich even als kleine voorgebergten vormen, tot dat het zich verliest in de heuvelen, die aan die zijde het gezigt beperken.

Naauwelijks had ik dit onbeſchrijfelijk ſchoon tooneel verlaten, of er deed zich weder een ander niet min belangrijk voorwerp aan mijn gezigt op. Daar het geheel van het vorige verſchilde en zich echter ſlechts eenige oogenblikken daarna geheel onverwacht vertoonde, verwekte het eene zonderlinge en plotſelijke gewaarwording: het was even als of ik mij op een toovertooneel bevond, waar het eene voorwerp ſoms geheel onverwacht en oogenblikkelijk door een ander wordt vervangen.

De *Tamar*, die ook hier het hoofdvoorwerp van het gezigt uitmaakt, vertoont zich hier in de gedaante van een uitgeſtrekt meer, in eenen kring van bergen ingeſloten. Het tooneel, hoewel niets van het vorige op *Mount Tamer* hebbende, is echter niet minder grootsch en ſchoon: het geheel ver-

vertoont de edelſte en verhevenſte eenvoudigheid, en elk bijzonder voorwerp, hetwelk het verrukt oog aanſchouwt, heeft een zeker bijzonder vermogen om eene ſtille rust en zachte kalmte in de ziel te ſtorten. — Vóór mij zag ik de ſombere kerk van *Sint Budeaux*, beneden mij de *Tamar* in eene uitgeſtrekte watervlakte, ſlechts in kleine golfjes door een paar visſchersbootjes bewogen wordende: de oevers vertoonden de ſchoonſte afwisſeling van bosſchen, tuinen en nette huizen, en rezen op ſommige plaatſen langzaam, op andere wederom ſteil in de hoogte. Het dorp *Sint Budeaux* naderende, verliest het oog vele van deze ſchoone voorwerpen, doch ſlechts voor eenen korten tijd en enkel om eenige oogenblikken daarna het geheel wederom met nieuwen luister en ſchoonheid te zien te voorſchijn komen en door eene wonderbaar ſchielijke verraſſing eene dubbel aangename uitwerking te veroorzaken, hetwelk men gewaar wordt, zoo dra men op de westzijde van het kerkhof gekomen is.

De kerk van *Sint Budeaux*, of zoo als men het in de wandeling noemt *Budshed*, is een oud, doch zindelijk onderhouden gebouw, volgens een opſchrift in de muur in het jaar 1360 geſticht. Onder de grafzerken op het kerkhof vond ik een, waarop aan het boveneind drie naakte hoofden naast elkanderen uitgehouwen waren, en, op dat niemand in derzelver beteekenis zou mistasten, heeft

heeft de uitvinder of bewerker dezer zinnebeelden de voorzigtigheid gehad om er onder te plaatſen: *derzulker is het koningrijk der hemelen.*

In deze parochie liggen twee oude aanzienlijke adelijke goederen, *Budſhed* en *Warleigh*: *Warleigh* ligt zeer aangenaam in de nabijheid van de plaats waar de rivieren de *Tamar* en de *Tavy* zich vereenigen. *Budſhed* is zeer in verval en wordt thans ſlechts door een boer bewoond. Dit landgoed ging over van PHILIP BUDSHED, die het laatſte mannelijk lid van dat geſlacht was, op zijne zuster, welke huwde met zekeren edelman WILLIAM GEORGE, van welke men hier gelooft, dat de beruchte GEORGE, die vurige voorvechter van het koningſchap in *Frankrijk* en opperhoofd der Vendeeſche Chouans, afkomſtig was. Men weet echter niet om welke oorzaken of in welken tijd dat geſlacht dit land verlaten en zich in *Frankrijk* gevestigd heeft.

Van *Sint Budeaux* ſloeg ik den weg in naar *Tamerton foliot*. Eene halve mijl van deze eerſte plaats pasſeerde ik op eenen kleinen afſtand *Budſhed Wood*, een oud ſtatig bosch, aan mijne eene zijde op het hangen van eenen berg gelegen. Ik had van deze plaats een overheerlijk uitzigt op het meer van *Tamerton*, zijnde een andere arm van de kronkelende *Tamar*. Het bosch ſtrekte zich uit tot aan den rand van het water, terwijl zich aan de overzijde, met eene onbeſchrijfelijke majeſteit, de ſteile berg verhief, op wiens kruin zich het ſchoone *Warleigh*

leigh in volle pracht vertoont. Deze berg is van deszelfs voet tot boven aan den top met een onafgebroken bosch bedekt, uitgezonderd een plek, waar eene graauwe, naar een vervallen kasteel gelijkende rots, boven het geboomte uitſteekt, met het omringende donker groen het ſchilderachtigſte en treffendſte contrast veroorzakende.

Van *Budshed Wood* naar beneden gaande, verloor ik het meer van *Tamerton* aan mijne linkerzijde uit het gezigt, doch in de valiei komende, had ik er weder een klein gedeelte van voor mij, namelijk een arm van dat zelfde meer door een eng dal vloeijende.

Dit dal, waarin zich eene vertooning van de edelſte eenvoudigheid aan mij voordeed, was waarlijk een plekje aan de rust geheiligd: al wat mij hier omringde was plegtig en ſtortede de zoetſte rust en kalme tevredenheid in het hart. De helderheid van het zuiver water wierd nog verhoogd door het donker digt geboomte, dat op deszelfs oever ſtond en zich als in een ſpiegel met eene onbeſchrijfelijke ſchoonheid terug kaatste; een kring van heuvelen, als bewust welk eene rijkdom van ſchoonheid dit dal bevattede, ſloot hetzelve geheel in zich en verhinderde dus elk ander gezigt, dat het oog van dit betooverend plekje gronds zou kunnen aftrekken of verdeelen. — Langs een onregelmatig pad komt men aan eene kleine brug en van deze in eene ſchaduwrijke laan, die op eene visſchers hut uitloopt: achter deze hut is een boomgaard, door welken

een

een helder beekje ſlingert, en voor het huis ligt, op eenen afhellenden grond, een kleine moestuin. Alles is in dit dal in miniatuur: de met mos begroeide hut beſtaat uit een vertrek. De brug is weinig meer dan eene ſmalle plank, en het viſchers boetje naauwelijks groot genoeg om twee perſonen te bevatten. Voor den vriend der ſchoone ſtille natuur, zou dit betooverend dal een paradijs kunnen zijn. Eene afteekening van hetzelve zal u met dezen ook geworden.

Na mij zoo lang in hetzelve opgehouden te hebben als noodig was om hetzelve van het voordeeligſte gezigtpunt te beſchouwen, afteteekenen en te bewonderen, ging ik verder over berg en dal naar *Tamerton foliot*, een klein boschrijk dorp, nabij de *Tamar* gelegen. De kleine fraaije kerk is verſcholen onder rijzend geboomte, tusſchen het welk een oude grijze verbazend hooge Esch zijn kruin zonderling boven alle andere verheft. Het dorp zelfs heeft niets bijzonders dan eene hoogstbekoorlijke ligging. Eenige ſchreden van de kerk is eene kleine waterval, die door een beekje, dat over den weg ſtroomt, gevormd word.

Van hier nam ik mijn weg over *Buckland Abbey*, beſtaande uit een oud gebouw, nog zeer veel het voorkomen van een klooster hebbende, het welk het voor dezen ook geweest is: thans heeft het nog ſlechts eenigen naam om dat het weleer een eigendom was van den beroemden wereldreiziger FRANCIS

DRAKE, van wien er nog eene afbeelding levensgrootte te zien is.

Monks Buckland, waar de kerk van het voormalige klooster, *Buckland Abbey* ſtaat, is eene mijl van daar: dewijl dezelve mij ſlechts een paar ſchreden uit den weg lag, trad ik dezelve binnen: het voornaamſte dat ik in dezelve zag, waren twee ſchoone marmeren monumenten, het eene van gemelde FRANCIS DRAKE, het andere van Lord HEATHFIELD, die ook dezelfde gewezene abdij bewoond en bezeten, en zich eenen grooten roem verworven heeft met *Gibralter* zoo dapper te verdedigen.

Niet ver van deze kerk vond ik eene herberg, zich zelf genoegzaam door een ontzettend groot uithangbord aanduidende: ik trad dezelve binnen, met een dubbel oogmerk, en wel deels om eenig onderrigt omtrent den weg te vragen, deels om wat uitterusten en eenige ververſching te gebruiken. — De oude vriendelijke kastelein voldeed, zoo goed hij konde aan mijn verlangen, en verklaarde mij, dat de weg, welke ik moest volgen, zich van zelfs wees, doch dat ik denzelven niet zoo aangenaam en afwisſelende zou vinden, als die, welke ik achter mij gelaten had.

Ik bevond dit ook weldra volkomen bewaarheid: de weg was meer eenzaam; de landſtreek, voor zoo ver dezelve zich nu en dan aan mijn oog vertoonde, vruchtbaar, doch dezelve nam eene andere rigting dan de rivier, dus leverde dezelve zulke be-

bevallige watergezigten niet op: ook zag ik weinige aanzienlijke lusthuizen, maar meer eenvoudige boerenwoningen.

Het geen het eenzame en eentoonige van dezen weg zeer vermeerderde, was het hooge ſtruikgewas aan weerzijden, hetwelk zoo hoog was opgeſchoten, dat het alle uitzigt naar buiten volſtrekt belemmerde en alle voorwerpen aan weerzijden onzigtbaar maakte, zoo dat deze weg in zeker opzigt eenzamer ſcheen, dan hij in der daad was. Het is vrij algemeen in dit gedeelte van *Engeland*, de wegen zoo ſterk met ſtruikgewas te beplanten, hetwelk ſoms aangenaam is, maar ſoms hetzelve wel eens doet verwenſchen, vooral wanneer men zich in het gezigt van eene ſchoone landſtreek of vallei belemmerd ziet.

De boeren huizen, die men hier zoo bij den weg ontmoet, hebben een geheel ander aanzien dan bij ons te lande. Zij zijn klein en de meesten van eene ſlechte zeer onregelmatige bouworde, en hebben een akelig, donker, en zelfs armoedig voorkomen, hetwelk niet weinig vermeerderd wordt door de lage ſmalle ramen en de kleine glazen, die in dezelve in lood zijn ingezet, en verder door de klimop en het mos, waarmede velen van onder tot boven begroeid en bewaſſen zijn. Men ziet hier niet die groote ſchuren, zoo als bij ons, tot berging van vee, hooi en koren: ook zouden dezelve hier grootendeels nutteloos en overtollig zijn, daar het vee hier 's zomers en winters buiten loopt, of

zich in flecht weêr verſchuilt in bijzondere gebouwen, ten dien einde in de weilanden opgerigt, waarin het tevens in het heetſte van den zomer bedekking tegen de brandende zonneſtralen vindt: — ook heeft men voor hooi of koren geenszins zulke ruime bergplaatſen noodig, daar het laatſte, zoo het al niet op het veld gedorscht wordt, hetwelk ſoms eene vroeg invallende regen kan verhinderen, in hoopen bij het huis geplaatſt wordt: zoo ook het hooi, hetwelk hier in eene geringe hoeveelheid wordt verzameld, en wel meer met oogmerk om hetzelve te verkoopen aan de bewooners der meer noordelijk gelegene graafſchappen, waar de winter ſtrenger wordt gevoeld, dan tot eigen gebruik, daar de zachte winters in dit en in het naburig graafſchap *Cornwallis* eene groote zorg voor zulk eene wintervoorraad minder noodzakelijk en ſoms geheel onnoodig maken. — Bij de huizen van aanzienlijke landbezitters en gebruikers ſtaan op eenigen afſtand van dezelve, groote bijzondere gebouwen tot bergplaatſen van de voortbrengſelen des lands dienende, doch deze hebben een muur aan de voorzijde en een dak, en zijn voor het overige aan alle zijden open.

Ook de weilanden hebben hier een geheel ander voorkomen dan bij ons: dat hier in zulk een bergachtig land geene ſlooten zijn, om dezelve van elkanderen afteſcheiden, begrijpt gij gemakkelijk van zelfs, — hiertoe dienen enkel groene heggen van hulst, hagedoren, of iets anders, tuſſchen welke de

de wilde roos welig opſchiet. Deze heggen worden net en zindelijk onderhouden, zoo dat zij eene ſchilderachtige bekoorlijkheid aan deze landen opleveren: — behalve de gebouwen, waarin het vee zich tegen hitte en koude kan verſchuilen, ziet men ook nog enkele groepjes boomen, op zekere afſtanden van elkander geplant, die tot hetzelfde einde kunnen dienen: in de meeste landen vloeijen kleine natuurlijke beekjes, deze leidt men op geſchikte plaatſen in eene kom, die ook meest altijd met opgaand geboomte omringd is, hetwelk, behalve het voordeel van het hout en het ſierlijk gezigt, die nuttigheid heeft, dat het het water in den zomer koel houdt en het vee eene aangename ſchaduw geeft: enkele boomen, zoo als ijpen en eiken, vindt men verſpreidt in alle landen, zoo dat wei- en bouwlanden, zoo wel in de vlakte der vallaijen als tegen den opgang der bergen, hier als een onafgebroken tuin vertonen. Intusſchen geeft deze insigting aan deze landen een bevallig voorkomen, dat op het eerſte aanzien inneemt en bekoort, dat het oog aan zich boeit en een zeker vrolijk gevoel in het hart ſtort: — terwijl men hier dus liefderijk en pligtmatig voor het gemak en het genoegen van het vee zorgt, is men tevens bedacht op het vermaak van het oog en paart te gelijk het nuttige met het aangename. ——

Wat de boeren hier betreft, daar ik geen omgang met dezelven hebbe, kan ik u niets van derzelver karakter zeggen, en of gij ten dezen opzigte

zigte uit het bovengemelde eenige gevolgen zult kunnen trekken, laat ik aan u zelven over. ——

Ik keer na deze kleine uitweiding weder tot mijne wandeling, die mij dien dag een uitſtekend genoegen gaf. Tegen den avond kwam ik, over *Milton Abbot*, een klein dorp, te *Lifton* aan, zijnde een klein marktvlek, uit oude ſlecht gebouwde huizen beſtaande. Hier overnachtede ik. — Het fraaiſte, dat ik in deze plaats gezien heb, was het uitzigt van mijne ſlaapkamer op het, op eene hoogte gelegen lusthuis van den Hertog van *Northumberland*.

Den volgenden morgen wandelde ik van *Lifton* op *Hatherly*. De weg, dien ik nu volgde, liep noordoostwaards, zoo dat ik mij nu al verder van de gezellige rivier *Tamar* verwijderde, en naar mate dat plaats had, wierd de weg ook eenzamer: dorpen en huizen lagen op eenen verren afſtand van denzelven, ook zag ik hier geene ſporen van zulk eene vruchtbaarheid, als in die gedeelten, die ik achter mij gelaten hed, hier was meer heide, en de valleijen waren meer moerasſig. — Aan de linkerzijde vertoonde zich nu en dan nog eens een fraai landhuis en ſommige op het oog welgeſtelde dorpen, aan de regterzijde had dit zoo veel niet plaats, evenwel was hier het uitzigt uitgeſtrekter en wierd eindelijk bepaald door de hooge bergen van *Dartmoor*. Boven deze bergen verhief zich één met eene trotſche majeſteit, op deszelfs kruin de kerk en toren van het dorp *Brentor* dragende. — Dit *Brentor*, ſchoon twintig mijlen landwaarts in ge-

gelegen, is echter het eerſte land, hetwelk de ſchepen, het *Canaal* van het *Westeind* inkomende, te zien krijgen, en ook juist hier aan is dit dorp toevallig haren oorſprong verſchuldigd. Het geval was dit: — Zeker koopman in een der *Westindiſche* Colonien van *Engeland* eenen grooten rijkdom verzameld hebbende en wenſchende met zijne ſchatten naar zijn Vaderland te keeren, begaf zich ten dien einde aan boord van een t'huisvaarend ſchip. In het begin der reize ging alles naar wensch; een gunstige wind deed het vaartuig ſchielijk en gemakkelijk voortſnellen. Deze voorſpoed duurde eenigen tijd, doch wierd eindelijk door eenen ſtorm afgebroken, een ſtorm, zoo hevig woedende, dat het ſchip in der daad het vergaan zeer nabij was. De dodelijk beangſtigde koopman bad onophoudelijk, en in den ijver des gebeds deed hij eene plegtige gelofte aan de Voorzienigheid, belovende, dat, zoo dezelve hem uit dezen ſtorm redden en in het leven ſparen zoude, hij dan eene kerk zou bouwen op dien plek lands, welken hij het eerst in het gezigt zou krijgen.

De ſtorm bedaarde, de koopman bleef behouden, en het ſchip ſtevende weldra het *Canaal* binnen, en nu was juist de top van dezen berg het eerſte land, hetwelk de koopman zag bij het naderen van de westkust van *Engeland*. Hij kwam aan land, en toonde metterdaad zijne belofte niet vergeten te zijn, daar hij oogenblikkelijk dezelfde kerk liet bouwen, die nog op dezen berg te zien is.

Na eene vermoeijende wandeling kwam ik te *Hatherley*. Het ſtadje heeft op eenigen afſtand een zeer bevallig voorkomen, doch hetzelve binnen tredende valt het zeer af, het beſtaat uit eenige weinige oude flecht gebouwde huizen. De ligging van hetzelve is echter niet onaangenaam aan de rivier *Torridge*, die zich niet ver van hier met de *Oke* vereenigt.

Van *Hatherley* floeg ik den weg in naar *Torrington*. Deze weg, ruim twee uren gaans, leverde volſtrekt niets belangrijks op en was daar door de vervelendſte van deze mijne wandeling. Volgens de opgaaf, aan mij door mijne vrienden in *Plymouth* gedaan, moesten zich, vooral aan de zijde van de rivier de *Torridge*, die ter regterzijde op eenen niet verren afſtand van den weg ſtroomt, ſchoone landgezigten vertoonen. Ik wil gaarne gelooven dat zij er zijn, doch de verbazend hoog opgeſchoténe hagen ter wederzijden van den weg maakten het gezigt van eenig voorwerp van natuur of kunst onmogelijk: flechts twee lusthuizen was alles wat ik op dezen langen weg zag, voor het overige duurde deze hooge heggen onafgebroken voort tot aan de ſtad *Torrington*, die eindelijk geheel onverwacht, als door tooverij, voor mij lag ——

De kleine ſtad *Torrington* ligt aan de oostelijke zijde van de rivier de *Torridge*, over welke eene brug derwaarts leidt. Het geen deze ſtad nog eenigen naam geeft is de zoogenaamde *Bowling green*,

green, zijnde een hooge heuvel nabij de ſtad, van welken men een ſchoon uitzigt heeft, en die om die reden nog al veel bezocht wordt. Ik beklom denzelven, en vond in der daad het uitzigt naar alle zijden zeer belangrijk, vooral dat naar beneden op de zachtjes, langs groene oevers ſtroomende rivier, die tot op eene verbazenden afſtand zigtbaar is, en aan de linker zijde, eindelijk verdwijnt in een groepje ſchoone boomen; de halfvoltooide brug over de rivier (zijnde de vorige door hoog water weggeſlagen) en molen, het molenaars huis, de ſtad zelfs, omringd door ſchoon geboomte, een dorpje, op het hangen van eenen heuvel gelegen, en de, in verſchillende gedaante gevormde, bergen, — alle deze voorwerpen, hoe eenvoudig ook op zich zelven, deden zich van deze hoogte ongemeen treffend en belangrijk aan het oog voor.

Dewijl het ſtadje, buiten dezen heuvel, niets bezienswaardigs opleverde, hield ik er mij niet op, maar vervolgde mijnen weg naar *Barnſtaple*. Als ik u nu zal zeggen, wat ik op den geheelen weg van *Torrington* naar deze laatſte plaats gezien heb, moet ik zeggen *niets*, dan den weg zelfs, en nu en dan eene, aan denzelven gelegen, boerenwoning: de hatelijke hooge heggen aan wederzijden, maakten alle uitzigt volſtrekt onmogelijk; verdrietig over zulk eene onaangename teleurſtelling in mijne verwachting, ten opzigt van het beſchouwen van de ſchoonheden van natuur en kunst, en vreezende dat de weg, welke ik ſtond in te ſlaan, dezelf-

zelfde onaangenaamheden zou hebben, nam ik den volgende morgen te *Barnſtaple*, waar ik de nacht was overgebleven, een postchais, om mij naar *Clovelly* te brengen, en weder te rug naar *Barnſtaple*. Ik merkte nu wel, dat ik mijne route geheel niet wel genomen had, en dat ik beter gedaan zou hebben, indien ik meer den loop van den *Tamar* was gevolgd, doch daar ik onderrigt was dat deze meer noordelijk, niet zoo vele ſchoone voorwerpen opleverde, meende ik den besten en aangenaamſten weg over genoemde plaatſen te hebben gekozen, het welk ik ook nog geloof zoo bevonden te zullen hebben, indien die verwenschte heggen zulks niet belet hadden, doch dit was al wederom niet anders, en het geen ik nu met dezen uitſtap van *Barnſtaple* naar *Clovelly*, in tijd verloor, daar ik nu den zelfden weg tweemaal moest paſſeeren, won ik met eene vliegende postchais weder uit.

Voor ik mij met dezelve op weg begaf, deed ik eene wandeling door de ſtad en deszelfs omtrek. — Schooner ſtad dan deze, had ik in dit graafſchap nog niet gezien: in ſchoonheid van ligging, gebouwen en ſtraten, overtrof zij nog het fraaije *Dock*: — zij ligt in eene uitgeſtrekte vruchtbare valei, aan de rivier de *Taw*, die hier eene verbazende breedte heeft, en zich, niet ver van de ſtad, in het Bristolſche kanaal ontlast: eene fraaije brug van zestien bogen ligt over dezelve: eene ſchoon

beplantte laan, langs de rivier, levert eene zoo bekwame als aangename wandelplaats op, als dezelve het heerlijkst uitzigt over den breeden ſcheeprijken ſtroom verſchaft.

Na dit een en ander bezigtigd te hebben, vertrok ik met mijne postchais: de weg van *Barnſtaple* over *Tawſteck* was verrukkend, en tot mijne groote blijdſchap zag ik hier, dat men bezig was de heggen, tot op zekere hoogte boven den grond, af te kappen; dit werk was reeds zoo ver gevorderd, dat ik van *Barnſtaple* tot *Biddiford*, nergens in het uitzigt belemmerd werd: het uitzigt van *Cottonhill* was onbeſchrijfelijk, in de menigte en ſchoonheid der voorwerpen, die zich aan het oog vertoonden; de meest treffende waren de fraaije dorpen *Tawton* en *Tawſtock*, de ſtad *Barnſtaple*, de kronkelende rivier *Taw*, tot aan deszelfs uitloop, het kanaal van *Bristol*, en het kleine eiland *Lundy*.

De kleine ſtad *Biddiford*, over welke ik kwam, ligt aan de rivier *Torridge*, nabij deszelfs uitwatering in het Bristolſche kanaal, door welke gelegenheid de ſtad eene goede, en tot den koophandel zeer geſchikte haven heeft: de breede rivier verdeelt de ſtad in twee deelen, die echter weder door eene ſchoone lange brug, van vierentwintig bogen, met elkander verbonden zijn.

Van deze plaats naar *Clovelly*, reist men langs eenen ſchoonen, nieuw aangelegden weg, de ſchoonſte gezigten aan beide zijden opleverende, dan

dan eens over uitgeſtrekte vlakten en in vruchtbare dalen, en dan eens weder over het prachtige kanaal van *Bristol*.

Dit morgen toertje beviel mij zoo wel, dat ik wel gewenscht zou hebben, dat het wat langer had geduurd; ik bevond mij ſchielijker op de bedoelde plaats, dan ik had verwacht, te *Clovelly* namelijk. — Ik liet hier uitſpannen, om op mijn gemak, de ſchoonheden van dit plaatsje te kunnen beſchouwen.

Clovelly is een klein dorpje, beroemd door eene hoogst romaneske ligging. Het is gebouwd op de afhelling van eenen hoogen berg, aan den zeekant: het binnenſte gedeelte van het dorp is niet genaakbaar dan te voet, door dien de berg, tegen welken het geplaatst ligt, zoo ſteil is, dat de ſtraat, op de meeste plaatzen naar eenen trap gelijkt. De huizen ſtaan allen op eenigen afſtand van elkanderen, zoo dat door de ſchielijke rijzing van den berg, het één een geheel vrij uitzigt over het ander heeft. Elk huis is omringd met een boschje van opgaande boomen, die aan hetzelve het bevalligst voorkomen geven, en buiten het dorp vertoont de geheele keten van ontzettend hooge bergen, die hier de kust van het Bristolſche kanaal vormen, niet dan een onafgebroken woud, van het ſtrand tot den hoogſten top.

Hoe bezwaarlijk het ook viel beklom ik echter den berg tot op eene zekere hoogte boven het dorp: het uitzigt naar beide zijden was bepaald door

door het hoog en digt geboomte, maar naar beiden over de ſtille vreedzame woningen en de groepjes olmen en esſchenboomen, over het kanaal van *Bristol*, en het eiland *Lundy*, dat als voor mijne voeten lag, was het onbeſchrijfelijk en overtreft alle verbeelding. Het gezigt van eenen ſtorm, wanneer de golven eener diep bewogen en ontroerde zee aan den voet dezer bergen breken, moet van hier de treffendſte ſchilderij opleveren. Het beſteedeneind van het dorp levert een niet min treffend gezigt op langs den geheelen kust van de baai van *Bornſtaple*.

Naa mij hier eenige oogenblikken met het verrukkend uitzigt vermaakt en bot aan mijne verbeelding gevierd te hebben, vertrok ik wederom langs denzelfden weg naar *Bornſtaple*. — Daar ik echter niet genoeg naar mijn zin gezien had van de vermakelijke en fraaije dorpen *Tawſtock* en *Tawton*, ſtapte ik voor de ſtad in de nabijheid van deze plaatſen uit mijn rijtuig en liet hetzelve zonder mij vertrekken, terwijl ik verkoos den weg derwaarts te voet te nemen.

Om mijn oogmerk te bereiken moest ik wederom een gedeelte van denzelfden weg beklimmen, namelijk *Cottonhill*, op welke ik het u reeds beſchreven prachtig uitgeſtrekt uitzigt had: — van hier ſloeg ik den weg in naar *Tawton*, weleer de zetel van een biſchop, thans niet meer dan een klein eenvoudig dorpje aan de rivier de *Taw* gelegen. De ligging van dit dorpje vond ik volmaakt ſchilderachtig, en het uitzigt uit hetzelve niet minder, gelijk

gij

gij zult kunnen zien uit de bijgevoegde afbeelding. Beneden ziet gij de ſteenen brug over de rivier *Taw* die zich in dit klein beſtek naauw en ongunstiger vertoont dan eenige ſchreden lager naar beneden, en niet ver van daar de kerk van *Tawton*: op eenigen afſtand van deze, ſtaat *Tawſtock kerk* tegen den opgang van den berg, zoo digt in het geboomte verſcholen dat ſlechts de toren zigtbaar is: beneden deze vertoonen zich aan den oever der rivier eenvoudige hutten: eenige honderde voeten boven de oppervlakte van de rivier verheft zich een groot en heerlijk lusthuis op den berg, vertoonende de rijkſte verſcheidenheid in parken, bosſchen en kleine eenzaam gelegene hutten.

Van dit ſchoon tooneel begaf ik mij wederom naar *Bornſtaple* en van daar, na het middagmaal, over *Ilfracombe* naar *Comb Martin*. *Ilfracombe* is eene kleine onregelmatig gebouwde doch frisch en aangenaam gelegen ſtad, aan het kanaal van *Bristol*. — De haven wordt gevormd door natuurlijke rotſen en is voor alle winden volmaakt gedekt, rondom dezelve ſtaan eenige fraaije huizen, die een heerlijk uitzigt op het water hebben.

Een uur gaans van deze plaats ligt *Comb Martin* eene kleine visſchers ſtad, in een diep vochtig dal, omringd door hooge bergen, uitgezonderd aan de zeezijde. De huizen loopen in eene rigting van het ſtrand af tot diep in de vallei, ter lengte van meer dan eene mijl, welke ſchikking deze ſtad een akelig en donker voorkomen geeft, daar dezelve het be-

bevalligst en vrolijkst aanzien zoude hebben, wanneer dezelve langs het ſtrand geplaatst ſtonden: al het ſchoon dat deze vallei anders nog aan het oog zou vertoonen, is voor de inwoners in hunne huizen volſtrekt verborgen. In voorgaande tijden was deze plaats beroemd door eenige naburige zilvermijnen, — thans wordt er echter weinig van dat metaal gevonden.

Van deze plaats wandelde ik naar *Lynton* langs eenen veelal ſteilen en ongemakkelijken weg, welke bij afwisſeling de verbazendſte en treffendſte voorwerpen voor het gezigt opleverde: bergen, rotſen en dalen hadden hier een ontzaggelijk aanzien. Ik kwam eindelijk in het dorp en ſtond niet minder verbaasd over het gezigt van een gedeelte van *Lynton*, van de groen bewaſſen kerk aan mijne linkerzijde, van eenen kleinen, met ſtruikgewas begroeiden heuvel voor mij, en bergen van eene ontzettende hoogte in het verſchiet, doch nabij genoeg om het wild geboomte en daar tuſſchen uitſtekende rotſen op dezelven, duidelijk te onderſcheiden. — Op het kerkhof wandelende zag ik toevallig over een muur, die hetzelve omringde, en ontdekte met bewondering, beneden op eene diepte van verſcheide honderde voeten het dorpje *Lynmouth* aan het ſtrand der zee.

Om het ſchoone, het verbazende van zulk een gezigt te gevoelen, moet het gezien, het kan onmogelijk naar waarde beſchreven worden.

Elk voorwerp dat ik zag, uitgenomen de ber-

gen, vertoonde zich in miniatuur, de bruggen, de huizen, de onderſcheidene bosſchen, geleken volmaakt naar eene afbeelding in eene donkere kamer (*Chambre Obſcur*). Aan de linkerzijde vertoonde zich de kleine haven met eenige visſchersbootjes, en de ſmalle weg, in het ſchoonſte vergezigt uitloopende, tot dat dezelve zich in een bosch verloor, uit het welk hij naderhand wederom te voorſchijn komt bij eene brug die gedeeltelijk onder eenige boomen verſcholen ligt, niet ver van dezelve ſtortte de rivier over ſommige rotſen met een geruisch het welk ik in de mij omringende ſtilte duidelijk hooren konde; eenige hutten, een werkhuis en eenige diepe lijmkuilen vertoonden zich aan de tegenoverzijde, waar de ontzettend hooge bergen, over welke de groote weg naar het oostelijk gedeelte van *Engeland* loopt, het gezigt beperkten.

Van dit wonderbaar en betooverend tooneel begaf ik mij naar een ander niet min verbazend, namelijk de vallei *of Stones* genaamd. Deze ſteenvallei ligt eene halve mijl ten noordwesten van *Lynton*.

De ingang dezer vallei is naauw, men gaat door tusſchen ſchuins oploopende rotſen, die aan wederzijden bedekt zijn met losſe ſtukken rots, welke, hoe nader zij aan den top liggen, dies te grooter worden. — Het is ijsſelijk en ontzettend dezelve aantezien: men wordt met eene koude huivering bevangen en door eene zekere inwendige pijnlijke vrees aangedreven zijne ſchreden te verhaasten, en deze, het zij dan ſchijnbaar het zij dan wezenlijke gevaarlij-

lijke doorgang te verlaten. Zoodra men dezen ingang gepasseerd is, bevindt men zich op eene vlakte in de lengte bijkans eene mijl, en in de breedte, naar mijne gissing, ruim driehonderd voeten beslaande.

Verbeeld u, mijn Vriend, zoo mogelijk, welk een verbazend gezigt het moet zijn, welk eene wonderbare indruk het moet maken, vóór zich eene kegelvormige rots te zien tot eene ontzettende hoogte met schrikverwekkende majesteit van eene woeste nare vlakte oprijzende en bedekt met eene tallooze menigte van kleine rotsen, in de zonderlingste gedaanten gevormd. Verbeeld u welk een gevoel het moet veroorzaken, zich aan alle kanten, uitgezonderd aan de zijde van eenen, verderf en verplettering dreigenden ingang, ingesloten te zien door eenen ontzaggelijken muur van bijkans regtstandige rotsen, over welke weder andere, die zich als kleine bergen vertoonen, overhangen. Men wordt door eene angstige huivering aangegrepen, die nog vermeerderd wordt dóór het gevoel der akeligste eenzaamheid waarin men zich bevindt.

Aan de linkerzijde had ik, door eene opening in de rotsen het gezigt op het woeste rotsige strand, van dat gedeelte van het kanaal van *Bristol*, dat hier den naam van *Severn* draagt, en verder over eene verbazende uitgestrektheid van dien zelfden waterplas, sluitende en beperkt wordende door de kusten van het prinsdom *Wallis*, dat zich in eene flaauwe schemering aan het gezigt vertoonde.

Aan de noordzijde hangt deze wonderlijke rots

over het water van het kanaal van *Bristol*, en moet van die zijde gezien wordende, de ſchrikbarendſte vertooning geven: gaarne zou ik dezelve van dien kant wat van naderbij hebben bezigtigd, dan ik nu op eenigen afſtand van een niet zeer gunſtig gezigtpunt konde doen: het was ook niet volſtrekt onmogelijk dezelve van die zijde te naderen en onder het vreesſelijk overhangend gevaarte nedertezitten, doch eene ſchuinſche glooijing, tot eene diepte van eenige honderd voeten naar en in de zee uitſtrekkende, was voor mijn gezigt te ijsſelijk en te bedwelmend om langs deszelfs oneffen kant mij naar dien plek te begeven, van waar men buiten twijfel het heerlijkst uitzigt hebben moet over en langs de rotſige bergachtige ſtranden van het Bristolſche kanaal, doch welk genot echter in mijne oogen niet gelijk ſtond met het ijsſelijk gevaar waar aan men zich vooraf moet blootſtellen.

Het akelig gevoel van eenzaamheid, dat in het midden van deze woeste onherbergzame rotsvallei het hart bevangt, wierd bij mij eenigzins verligt door het aangenaam verraſſend gezigt van eenige ſchepen, die ik, door de opening in deze rotſen, het kanaal van *Bristol* zag opzeilen, en door de ſchilderachtige varenſtruiken, die op vele plaatſen den ſteenigen grond der vallei bedekten en tot op de hoogſte toppen der rotſen en in de ſpleten welig groeiden. Deze laatſte trokken vooral mijne aandacht tot zich en deden verſchillende denkbeelden in mij opkomen. Ik deed mij zelven vele vragen betrekkelijk

lijk dit vreemd verſchijnſel, het welk ik hier nog niet had gezien, zoo wel als over de voormalige geſteldheid dezer vallei en de oorzaken die dezelve misſchien in zulk eene wildernis veranderd hebben: dan, hoe vele gisſingen er ook in mij opkwamen, en hoe onmogelijk ik het ook voor mij bevond daaromtrent tot eenige zekerheid te geraken, ik vond toch in dit geheel, zoo wel als in de bijzondere deelen van dit wonderbaarlijk en ontzettend dal, bewijzen van ſcheppende of veranderende almagt, van dien God, die door een en hetzelfde vermogen hemelhooge bergen en ſchrikverwekkende ſteenrotſen ſchept, zoo wel als het onzigtbaar ſtofje, die de bergen aanraakt, dat zij vuur en vlammen ſpuwen, die door eenen enkelen wenk van zijn onbeperkt vermogen de zwaarſte rotſen tot gruis vermorſelt, geheele wouden wegſleept of in den afgrond doet nederzinken, vruchtbare rotſen in woestijnen verandert, maar, die echter in alle zijne werken groot en goed is.

„God is groot en ſtervelingen begrijpen Hem niet:" riepen mij als 't ware deze barre rotſen toe, en ik wierd aangedaan door eenen heiligen eerbied en bewondering: — ik gevoelde vreugde over mijn aanzijn, hartelijke vreugde en dankbaarheid, daarvoor, dat ik niet alleen als een ſchepſel van die zelfde Almagt ook onder zijne allesomvattende wijze en weldadige Voorzienigheid ſtond, maar ook, dat ik, als een redelijk wezen dien Magtigen en hoogstweldadigen konde leeren kennen tot vermeerdering van

mijne wezenlijke gelukzaligheid, voor het tegenwoordige en toekomstige leven.

Ik was verwonderd in deze vallei hoegenaamd geene gedenkteekenen der Druïden te ontmoeten, zoo als in het westelijkst gedeelte van *Cornwallis*, te meer, daar men in dit land van gevoelen is, dat juist dit dal een voornaam tooneel van hunne dwaze en schandelijke godsdienstplegtigheden is geweest. — Het bezit er in der daad ook in den hoogsten graad alle de vereischte eigenschappen toe. — Eene geheel afgezonderde ligging, het vreesselijk en schrikverwekkend gelaat der steile en overhangende rotsen, eene vallei zoo woest de natuur misschien één geschapen heeft, zulk een plek zou voor dat woeste volk eene volmaakte tempel voor hunne bloedige godsdienstoefeningen hebben opgeleverd.

Het is waar, men zou bij eene eerste oppervlakkige beschouwing ligtelijk op het denkbeeld kunnen vallen, dat men voorwerpen van kunst en menschenarbeid voor zich zag, vooral zou men daar toe in verzoeking komen, op het zien van eene regtopstaande vierkantige pilaar, schilderachtig met mos en klimop begroeid, en sommige op elkaar gehoopte steenen, waar bij eenige orde schijnt in acht genomen te zijn, doch, daar de natuur somtijds wonderlijk is in hare werkingen, en deze geheele vallei misschien door eene harer geweldigste schokken of stuiptrekkingen ontstaan of zoo gevormd is, is er ook geheel niets vreemds of tegen-

genſtrijdigs in te denken, dat voor dergelijk eene werking zulk een pilaar kon gevormd en zulk eene verzameling van ſteenen op elkanderen gehoopt worden. Dit is toch geheel wat anders, dan die kunstmatig in eenen cirkel geplaatste regtopſtaande, of als tafelen geſchikte ſteenen, die in andere gedeelten van deze landſtreek gevonden worden,

Na deze merkwaardige ſteenvallei met vermaak bezigtigd te hebben, keerde ik weder te rug naar *Comb Martin*, van welk ſtadje ik u reeds alles gezegd heb het geen ik er van weet. — Ik begaf mij eerst naar een logement, in de nabijheid van de haven, wierd wel ontvangen, dronk een kopje thee en begaf mij vervolgens naar eene kapel' om de avond-Godsdienstoefening bij te woonen: — ik was nog vol van de goede hartverheffende denkbeelden en indrukken welke het aandachtig beſchouwen van de verbazende werking van Gods almagt en grootheid in mijn hart hadden verwekt en ging met een ſtil vermaak op tot dezen kleinen tempel, om aldaar, met mijne medemenſchen, dien Onzienlijken te aanbidden en de hulde van mijn bewogen en in ware dankbaarheid ontſtoken hart toetebrengen, en teffens om een woord ter ſtichting te hooren, en in die goede gevoelens verſterkt te worden: — ik vond eene kleine vergadering, doch een koor van zangers en zangeresſen dat mij door de ſchoonſte toonen en de zuiverſte harmonie als ten hemel voerde: het tusſchen gezang, hetwelk, vergezeld van de liefelijke toonen van het orgel voor mij treffend

en zielverheffend was, was een een avondlofzang, waar van de drie eerſte coupletten gezongen wierden. t'Huis komende ſchreef ik dezelve af uit het gezangboek: — Zij zijn deze:

To thee, each evening, gracious God,
Our thankful hearts we raiſe:
Tho thee with holy zeal we bring
Our ſacrifice of praiſe.

We'll ever ſing of thee, o Lord,
Thy wonders we'll proclaim,
And call upon ſurrounding worlds,
To celebrate thy name.

But whot return can feeble man
Make to almighty pow'r,
For ſo much goodness, ſo much love,
Such mercies ev'ry hour!

Wat de leerrede betrof, ik vond mij in dat opzigt geheel te leur geſteld, ik kon van den zacht en onduidelijk ſprekenden prediker geen woord verſtaan, zoo dat ik dezen tempel wederom even zoo wijs verliest, als ik er in gekomen was; ik zou u niet eens kunnen zeggen, over welken tekst de man gepredikt heeft.

Den volgenden morgen, na eenen zoeten ſlaap, opgeſtaan zijnde, wierd ik aangenaam verrast door het prachtig uitzigt, dat ik van mijne kamer had over den wijden mond van de rivier *Severn*, zich

zich in het Bristolſche kanaal ontlastende, in het welk zich de blinkende ſtralen der opgaande zonne prachtig ſpiegelden: ſommige ſchepen zeilden de haven uit, andere kliefden op eenen verren afſtand de zouten baren: de kusten van het prinsdom *Wallis* kon ik nu klaar en duidelijk onderſcheiden en lagen vlak voor mijn gezigt. Hoe zeer een zeegezigt voor mij niet nieuw of ongewoon is, vond ik er thans echter weder bijzonder veel genoegen in, niet alleen om dat ik dit tooneel op zich zelfs zeer fraai en verrukkend vond, maar ook om dat het gedachten in mij verlevendigde en gevoelens in mij opwekte, waaraan de herinnering mij altijd aangenaam is, en een bron van wezenlijk genoegen zijn zal. Het ſpeet mij dat ik mij van dit verrukkend tooneel moest afſcheiden. De tijd gebood mij dit echter, daar ik dezen dag nog eenen weg van negen-en-dertig mijlen moest afleggen. Gij begrijpt, van zelfs, mijn Vriend, dat ik geen oogmerk had deze reis te voet te doen, dit zou voor mij eene volſtrekte onmogelijkheid zijn geweest, doch met eene Engelſche postchais kan het ook in deze korte dagen met gemak geſchieden, gij kunt 'er u geen denkbeeld van maken, hoe men hier mede over den weg vliegt, ook had ik geen lust denzelfden eenzamen weg weder te bewandelen, daar de hooge heggen mij toch alle uitzigt en dus het meeste genoegen benamen. — Mijn verlangen was nu maar naar de rivier de *Lyd*, en hoe ſchielijker ik nu daar kwam hoe liever voor mij.

Na het ontbijt zette ik mij dus in mijne chais en reed oogenblikkelijk af, — ik verliet met een zeker onaangenaam gevoel deze ſchoone landſtreek, om dezelve misſchien nimmer weder te beſchouwen, doch waarheen zich mijne wensch al mijn leven lang zal uitſtrekken, om dezelve nog eenmaal te zien en te bewonderen.

Mijn voerman liet het aan mijne keuze, of ik over *Barnſtaple* en *Torrington*, dan over *South Moulton* en *Chimleigh* wilde rijden: daar ik de eerstgenoemde plaatſen reeds gezien had, verkoos ik den weg over de laatſte te nemen.

De weg naar *South Moulton* loopt over den hoogen ſmallen top van eenen keten van bergen, die de zonderlingſte verſcheidenheid in hunne uitwendige gedaante vertoonen. Ik paſſeerde eenige kleine niet veel beteekenende dorpjes, en had meestal een onbekommerd uitzigt naar beide zijden, doch de weg leverde niet vele belangrijke voorwerpen op: het land ſcheen vruchtbaar, en op ſommige plaatſen zag ik verbazend talrijke kudden ſchapen: de bergen waren ontzettend hoog, het welk ſoms een bedwelmend gezigt naar beneden, in de diepe afgronden, veroorzaakte.

Over het geheel vertoonde zich hier een verbazend, en in het oog loopend onderſcheid tusſchen dit en het zuidelijk gedeelte van dit graafſchap: gelijk het laatſte geene andere dan zachte bekoorlijke hoogst aantrekkelijke voorwerpen aan het oog aanbiedt, vol van rijkdom, van beſchaafde natuur

en

en kunst, zoo is hier de natuur, over het geheel meer stout en woest, en de voorwerpen van kunst zijn zeldzaam en zoo verwekt ook dit laatste meer verbaasdheid en bewondering dan het stille rust en zachte kalmte aan het hart mededeelt.

South Moulton, het marktvlek waar wij een oogenblik stil hielden, leverde volstrekt niets schoons of belangrijks aan het oog op, en even weinig de weg naar *Chimleigh*, ik had op denzelven onafgebroken dezelfde vertooning, namelijk hooge heggen, die zich verre boven de postchais verhieven, en mij dus niet toelieten iets buiten dezelve te aanschouwen, ik vermaakte mij daarom met te denken over verschillende onderwerpen, onder welken vaderland en vrienden de eerste plaats bekleedden.

Het marktvlek *Chimleigh* vertoonde mij ook niets opmerkelijks of beschrijvenswaardig; de kastelein voor wiens huis wij stil hielden, verzekerde mij, dat hij een *very good dinner*, gereed had: — hij zag mij zeker voor een heel fatsoenlijk man aan, dit kon ook niet missen, om dat ik deftig in het zwart gekleed was, en in eene postchais reed: om hem dus niet geheel in zijn oogmerk te leur te stellen, maar meer, om den trek van mijne holle maag te bevredigen, maakte ik gebruik van zijn *dinner*, het welk bestond uit heerlijk gebraden schapenvleesch, aardappelen en knollen, de gewone dagelijksche kost in dit land: daar de wijn hier

het

het voornaamſte gedeelte der vertering uitmaakt, en men nooit gewoon is onder het eten dezelve te drinken, maar altijd na den maaltijd, waar toe een reiziger veelal geen tijd heeft, zoo is een middagmaal hier juist niet zeer kostbaar, en men kan in dat opzigt, voor eene kleinigheid, zijn fatſoen bewaren, en zijnen honger ſtillen. Ik dronk na den eten een glas brandewijn, en reed wederom weg.

Van deze plaats reden wij naar *Hatherley*, de weg was, gelijk als de vorige, geheel bezet en bedekt met digt geboomte, wat er dus tusſchen deze beide plaatſen te zien was, kan ik u niet zeggen; *Hatherley* heb ik u reeds laten zien, zoo dat ik u van dat ſtadje niets meer behoef te zeggen: de lusthuizen en bosſchen op de bergen begonnen nu menigvuldiger te worden, en met vermaak vorderde ik mijnen weg tot *Oakhampton*, het doel van mijn verlangen, waar ik tegen den avond gelukkig aankwam.

Oakhampton is eene oude vervallene ſtad, gelegen aan de rivier *Oke*: de ommeſtreken van deze ſtad zijn wild en romanesk in den hoogſten graad, het welk de reden is dat dezelve nog al veel van kunstenaars en liefhebbers van ſchilderachtige woeste natuur bezocht wordt, doch dit is hier voor den vreemdeling het onaangenaamſte, dat hij, wil hij niet te leurgeſteld worden in zijne bedoeling, genoodzaakt is, eenen gids te nemen, die hem de merkwaardigſte ſchoone voorwerpen aanwijst, want

deze

deze zijn veelal zoo bedekt en verborgen tusſchen woeste rotſen en in diepe, van den weg afgezonderde dalen, dat zij volſtrekt gezocht moeten worden, zoo dat de vreemdeling in dezen woesten oord onbekend, dezelve niet dan bij toeval, of door eenen deskundigen gids geleid, te zien krijgt: en dit laatſte vind ik lastig, daar het veel van het genoegen van ſtille beſpiegelingen wegneemt. — Daar mij deze zwarigheid door mijne vrienden te *Plymouth* reeds vooraf voorgehouden was, verkoos ik, mij niet in *Oakhampton* op te houden om alles te zien, maar enkel dat gene dat mij op den weg van *Taveſtock* zou bejegenen, vooral aan de rivier de *Lyd*, welke gelegenheid geeft tot het beſchouwen van voorwerpen, zoo ſchilderachtig en ſchoon, als misſchien ergens in de geheelen omtrek van *Oakhampton* gevonden worden.

's Morgens opſtaande, ontdekte ik met leedwezen dat het weêr, geheel ten mijnen nadeele, veranderd was, en niet veel goeds voor dezen dag beloofde, het woei eenen harden onſtuimigen wind, vergezeld van motregen: onder het ontbijt ſcheen het een weinig op te klaren, zoo dat ik mij op weg begaf. Op eenen kleinen afſtand van de ſtad, ontmoette ik de ruïnen van een voormalig kasteel op eene rotſigen heuvel, in eene vallei gelegen, door welke de rivier *Oke* ſtroomt. Uit de overblijffelen bleek nog, dat dit gebouw weleer eenen verbazenden omtrek gronds moet beſlagen hebben: er is thans weinig meer van overig, en ook dat wei-

nige is in zulk eene toeſtand, dat het wijdlip van deszelfs geheele verwoesting nabij ſchijnt te zijn. Ik zette mij eenige oogenblikken op eenen ſteen neder, om deze vervallene overblijfſelen van voormaligen luister en grootheid aandachtig te beſchouwen, en na te denken over de vergankelijkheid van al het ondermaanſche: op de vleugelen der verbeelding zweefden mijne gedachten in de verloopene eeuwen. — De weinige overgeblevene eerwaardige oude boomen, die in eene treurige houding hunne toppen over den woesten bouwval bogen, de vervallene muuren, met mosch en lang gras begroeid, het huilen der winden door de wijde reten, en het geheel donker en woest gelaat der natuur, dit alles had eene onwederſtaanbare kracht om den geest tot eene ſombere droefgeestigheid en ernſtig nadenken op te wekken. — Hoe ſterk eene neiging ik ook gevoelde mij daarin toe te geven, was het thands toch best, dezelve te onderdrukken en mijnen weg te vervolgen. Niet ver van dit kasteel lag weleer een zeer uitgeſtrekt bosch, doch ook hetzelve is voor het grootſte gedeelte verdwenen, en men was nog werkelijk bezig met de nog overgeblevene boomen om te kappen: de nu ledig en woest liggende grond, waarop zich voormaals in volle majesteit, het ſchoonſte woud verhief, is thans bedekt met distelen en doornen, en bragt zeer veel toe om de melankolieke woestheid van dezen oord te vermeerderen.

De eerſte plaats waar ik nu aankwam, zonder in-

Intusschen iets belangrijks gezien te hebben, was *Lydford*, een dorpje, deszelfs naam van de rivier *Lyd* ontleenende, en uit eenige vervallene hutten beſtaande.

Uit de geſchiedenis van dit graafſchap blijkt, dat dit dorp voorheen een van de voornaamſte van *Devonshire* geweest is, zoo wel als een der oudſten. Men wil dat het in de tijden van JULIUS CESAR zeer belangrijk was, dat die er zich zelfs bij zijne tweede komst in *Engeland*, eenigen tijd zou opgehouden hebben, bij welke gelegenheid de inwoners de prachtigſte feesten zouden hebben aangerigt, om dien veldheer te vermaken. Nu, indien dat waar is, dan is het even zeker, dat dit dorp ſinds dien tijd, eene bijna ongeloofelijke verandering ondergaan heeft, en dat JULIUS CESAR, zoo hij het nu eens konde zien, het niet meer herkennen zoude. Voorheen had hetzelve het regt, twee leden uit deszelfs midden in het Parlement te zenden, van welken pligt het echter, op verzoek *propter paupertatem*, is vrijgeſteld, waar genoegzaam is op te maken dat het er thans niet breed geſteld is. —— Er zijn nog eenige overblijfſelen van een oud kasteel, zoo vervallen en verwoest, dat men het thans eerder voor een varkenskot zou aanzien. Uit eene beſchrijving, welke de beroemde Engelſche dichter BROWNE, die in 1590, in de nabijheid van dit dorp, te *Tavestock* geboren wierd, in zijn gezang op *Lydford*, geeft,

geeft, blijkt genoegzaam deszelfs toenmalige vervallen geſteldheid, wanneer hij er van zegt:

They have a Castle on a hil;
I took it for an old windmill,
The vanes blown off by weather:
To lie therein one night its guest,
'T were better to be ſtond and press'd,
Or hang'd — now chooſe you whether."

Eene mijl verder dan het dorp zag ik de fraaije waterval, bij *Lydfordbrug*, in de rivier de *Lyd* ſtortende. De brug zelfs is een verbazend ſtuk werks; zij rust aan beiden einden op twee rotſen en beſtaat uit eene boog over eene vallei, bijkans honderd voeten diep. Het zacht geruisch van het ſtortend water ſtreelt het gehoor aangenaam, doch het gezigt over de zijmuren der brug in de duistere woeste diepte, in welke boomen en ſtruiken wild door elkander groeijen, is ontzettend.

De rivier de *Lyd* is op ſommige plaatſen geheel onzigtbaar en ſtroomt door naauwe ontoegankelijke kloven, hooge ſteile rotſen maken deszelfs oevers uit, rotſen die hare ſchrikverwekkende kruinen over het water laten hangen, en zich ſoms tot op eene geringe tusſchenruimte na met elkanderen vereenigen, en juist zulk eene gunstige plek koos men uit tot het leggen van deze zonderlinge brug: aan wederzijden loopt een ſmal voetpad naar beneden, langs

langs het welk men tot op den bodem der vallei kan nederdalen, en zich verlustigen met neder te zitten onder het donker loofgewelf van hooge boomen, wier kruinen de hoogte van de brug niet bereiken kunnen. — Eene halve mijl beoosten de brug is eene andere waterval, bekend onder den naam van *Kate's fall.* Deze val levert eene zoo grootsche en schilderachtige vertooning, als men zich mogelijk verbeelden kan: ik heb er mij eenige oogenblikken, met een stil genoegen, bij opgehouden, en eene kleine teekening van dezelve vervaardigd, die ik u toe zal zenden, om de plaats van eene beschrijving te vervullen.

Van dit schilderachtig tooneel, bij het welk ik mij gaarne langer had, en ook zeker zou hebben opgehouden, indien het weêr gunstiger was geweest, ging ik over een gedeelte van *Dartmoor* naar *Tavestock*: de weg was eenzaam en woest, ik had aan mijne linkerzijde een ruim en onbelemmerd uitzigt over de uitgestrektste wildernis welken ik ooit gezien heb, — zulk een uitzigt over woest land, als bezaaid met stukken rots, tusschen welke niets dan wilde struiken opschoten en zich schaars een vruchtbaar plekje, met gras begroeid vertoonde, dit akelig gezigt rondom, en dik op een gepakte donkere dreigende wolken boven mij maakten eenen onaangenamen indruk op mijnen geest, zoo dat ik mijne schreden verdubbelde. — Ik kwam weldra aan de kleine dorpen *Mary tavy* en *Peter Tavy*, in een vruchtbaar bekoorlijk dal

achtig dan in den omtrek van *Tamérton foliot* en *Budshed*.

Dewerston is een klein dorp, zeer bekoorlijk in eene vallei gelegen, op eenen kleinen afſtand van de plaats, waar zich de rivieren de *Mew* en de *Plym* verenigen. De rots van denzelfden naam als gemelde dorp, is het verbazendſte werk der natuur, dat ik tot nog toe gezien heb; dezelve rijst genoegzaam regtſtandig van de bedding der rivier tot de verbazende hoogte van eenige honderd voeten: met mos en klimop op ſommige plaatſen begroeid, en zich in het helder water ſpiegelende, geeft zij zoo wel de ſchoonſte als de ontzettendſte vertooning.

Ik zou u meer fraaiſte gezigten van die kleine wandeling kunnen beſchrijven, doch de tijd verbiedt het mij tegenwoordig: de voornaamſte was echter de rots, en het geen aan de weinige woorden, die ik over dezelve hier boven ſchreef, ontbreekt, zal, hoop ik, de nevensgaande afteekening rijkelijk vergoeden.

Door mijne veelvuldige wandelingen naar afgelegene oorden is mijne betrekking op het aangename *Plymouth* min of meer verzwakt, ik oordeel het daarom nu de geſchikſte tijd te zijn om te vertrekken, te meer, daar ik reeds alles, wat in en om de ſtad merkwaardig is, gezien heb.

Gisteren heeft de vriendelijke Maire mij een pas bezorgd, ook heb ik toen en van daag afſcheid van mijne vrienden en bekenden genomen, en niet

zon-

zonder aandoening — als ik regt aan mijn nabijzijnd vertrek denk, gevoel ik eene zekere treurigheid opkomen, — ik had het hier toch zoo goed, — men heeft mij zoo wel gedaan, en nu zal ik wederom als een vreemdeling op eene geheel vreemde plaats moeten verwachten wat mij zal bejegenen. Er is toch geen akeliger werk dan het afscheid nemen, men gevoelt zich na hetzelve zoo geheel als een wezen op zich zelven, vooral wanneer het met dat vooruitzigt gaat gepaard, dat men elkanderen waarschijnlijk nooit weder zal ontmoeten.

Het zijn thans de laatste oogenblikken die ik op mijne kamer doorbreng: straks ga ik afscheid van dezelve en van 'mijne brave huisgenooten nemen, en dezen nacht in mijn oud logement slapen, van waar morgen vroeg de postkoets op *Londen* afrijdt. Alles is tot mijn vertrek in gereedheid, ik reis echter morgen niet verder dan op *Exeter*, de hoofdstad van dit graafschap: ik zal mij in dezelve een of twee dagen ophouden, om het werkwaardige in en om dezelve te bezigtigen. Zoo de tijd mij zulks toelaat, zal ik mij daar in een ledig uurtje wel eens wat nader met u onderhouden, dus tot zoo lang niets meer: de naastkomende bij de eerste gunstige gelegenheid, en die zal ik echter niet eer dan in *Londen* vinden.

VIER-EN-DERTIGSTE BRIEF.

Exeter Nov. 1805.

Daar het regenachtig weêr mij belet dezen nademiddag buiten de ſtad te wandelen, en er binnen dezelve niets merkwaardigs meer voor mij te zien is, heb ik geoordeeld dezen eenzamen en vervelenden tijd niet aangenamer en beter te kunnen beſteden, dan met aan u te ſchrijven, en in orde te brengen die aanteekeningen, welke ik, betreffende het geen ik dezer dagen heb gezien, reeds gister en eergisteren avond had opgeteekend. Uit het hoofd van dezen brief zult gij ontdekken, dat mijn voornemen werkelijk is ter uitvoer gebragt en dat ik het aangename *Plymouth* verlaten heb. Den 25 nam ik plaats in de postkoets op *Exeter* en reed in den vroegen morgen af: het gezelſchap het welk zich, benevens mij, in dezelve bevond, beſtond uit twee heeren en eene juffrouw. In het begin was er, zoo als doorgaans in de postkoetſen en ſchepen het geval is, weinig discours: trouwens, de Engelſchen, voor zoo ver ik dezelve kenne, zijn in dat opzigt ook juist niet de driftigſte om een geſprek aantevangen en voorttezetten, vooral niet in een onbekend gezelſchap: — hier kwam nog bij de donkere en vroege morgen, welke tot praten juist het

het geſchiktſte tijdſtip niet is: bij de Engelſchen komt dit eerst 's avonds te zes of zeven uren, wanneer een goed glas portwijn, naa het middagmaal de ſpraakſpieren heeft losgemaakt.

Intusſchen gaf deze donkerheid en ſtilte mij gelegenheid tot nadenken over het geen ik, ſedert ik het ſchip verlaten heb, gezien, genoten en ondervonden had in het onvergetelijke *Plymouth* en op mijne eenzame wandelingen in de naburige landſtreken: de gedachte aan mijne vrienden, die ik nu verlaten, aan de hulpvaardigheid, beleefdheid en vriendelijkheid, die ik vreemdeling aldaar ondervonden en genoten had, aan de ſtille, zalige en ongeſtoorde rust, in welke de tijd van mijn verblijf aldaar was voorbijgevlogen, aan het goede, dat ik aldaar, zonder inmengſelen van verdriet of kwelling, na zoo veele uitgeſtane rampen, had geſmaakt, de herinnering aan dit alles, de gedachte dat dit alles nu als een droom verdwenen was, verdwenen om misſchien nooit wederom zoo genoten te worden, die gedachte maakte mij droefgeestig, doch eene droefgeestigheid tegen welke eene andere gedachte als tot een tegengif verſtrekte, deze namelijk, dat ik nu toch elk oogenblik vaderland en vrienden nader kwam, en in *Londen* zijnde zeker weldra, eenig, zoo vurig verlangd, narigt van hetzelve zou bekomen.

Met zulk een ſtil en zwaarmoedig nadenken verliep bijkans een uur, tot dat het licht van den morgen toeliet de voorwerpen rondom onderſcheiden te

kunnen beſchouwen. Om zulk een genoegen te hebben, het voornaamſte, dat men gedurende eene reis wenſchen kan, zijn vele Engelſche postkoetſen niet zeer geſchikt. Het zijn in het algemeen verbazend groote gevaarten, die van twintig tot dertig en meer perſonen bevatten kunnen, dat is te zeggen, van buiten en van binnen, want zoo wel boven op de koets, als binnen in dezelve is plaats voor reizigers, met dat onderſcheid, dat die gene welke boven op zitten, half zoo veel als de binnen zittende paſſagiers betalen. De koets in welke ik mij bevond, was niet een van de grootſte ſoort, en kon van binnen niet meer dan tien perſonen plaatſen, op banken, even als in onze jaagſchuiten, in de lengte tegen over elkanderen geplaatst. —— Ook was het eene morgenkoets, die enkel bij dag reist, en niet verder gaat dan tot *Exeter:* de avondkoets, die nacht en dag doorreist van *Plymouth* tot *Londen*, is een gevaarte zoo monſtereus groot, dat men het niet dan met verbaasdheid kan aanzien, en zoo geprop vol deze doorgaans is van reizigers, zoo ledig is doorgaans de morgenkoets; juist eene rede, waarom ik verkoos met dezelve te reizen, terwijl ik dan tevens het genoegen konde hebben, de landſtreek welke ik doorreisde te beſchouwen. Ook hier toe zijn deze koetſen juist niet zeer geſchikt, dewijl de meeste geene glazen aan de zijden hebben, een enkel in de deur, die aan het achtereind geplaatst is: en juist naast deze zat ik, zoo dat ik beſten-

dig

dig een onbelemmerd uitzigt naar buiten had: de landſtreek welken wij doorreden: had een zeer bevallig en gunſtig voorkomen, boschrijke bergen, vruchtbare dalen en uitgeſtrekte weiden, wisſelden elkander gedurig af.

De juffrouw die ons vergezelde, was de eerſte die het ſtilzwijgen afbrak, door ons opmerkzaam te maken op de waarlijk ſchilderachtige ligging van een fraai lusthuis van eenen Lord, welken zij noemde en ſcheen te kennen. De eene heer van ons gezelſchap, een deftig bejaard man, van een gul vriendelijk voorkomen, raakte nu met onze juffrouw ſchielijk en druk aan de praat, zij ſchenen beiden in dit oord goed bekend te zijn, althans hun geſprek liep enkel over denzelve, en hier gebeurde zaken, de een was getrouwd, en had eene goede of ſlechte partij gemaakt, een ander was geſtorven, een derde had eene erfenis gekregen, enz. enz. de andere heer hield een beſtendig ſtilzwijgen, waarin ik hem navolgde tot zoo lang 'er eene gunſtige gelegenheid kwam om over een algemeen onderwerp een woordje mede te kunnen ſpreken.

De eerſte plaats waar wij ſtilhielden en aftraden, was *Ivy Bridge*, op eenige ſchreden afſtands van een dorpje van denzelfden naam, gelegen. Wij vonden in eene in der daad prachtige herberg, een ontbijt gereed: ik ſtond verbaasd, toen ik eene ſierlijk behangen, en kostbaar gemeubileerde kamer binnen trad, en (naar de gewoonte hier te lande

bij het ontbijt) de tafel gedekt vond, zoo zindelijk dat men, zonder honger of dorst te hebben, waarlijk zin zou krijgen om hier iets te gebruiken. 'Er werd koffij, twee foorten van thee, koud en geroost brood, vleesch, eijeren, en al wat tot een deftig Engelsch ontbijt behoorde, gevonden. Koffij- en theeservieſen en borden waren van fijn blaauw porſelëin. Op zulk een klein dorpje had ik zoo iets geheel niet verwacht, in haast maakte ik gebruik van het een en ander, om dus voor ons vertrek nog hier en daar eens zoo wat in het dorpje rond te zien.

Nog nooit heb ik eene herberg van zulk eene ſchilderachtige ligging gezien als deze. Zij lag, afgezonderd van het zindelijk boomrijk dorpje, geheel alleen in een klein bekoorlijk dal, door het welk een riviertje ſtroomde, het welk op zekere afſtanden, natuurlijke watervallen over rotſen vormde, en het oor met een aangenaam geklater ſtreelde. Op den oever der rivier voor het huis, lag op eenen afhellenden grond, eene fraai, met heesters beplantte tuin, uit welken men het ſchoonſte uitzigt had over de, over rotſen ſtroomende, rivier. —— Het fraaist geboomte verſierde derzelver oevers aan wederzijden, en vlak voor zich zag men de zindelijke kerk en toren boven de lage heuvelen uitſteken, omringd met groepjes boomen en nette huizen. — Dit plekje gronds had iets onbeſchrijfelijk bekorends, het was een volmaakt paradijs: natuur en kunst vereenigden zich om de zoetſte

rust

rust en kalmte in de ziel te ſtorten. Ik was zoo ingenomen met de verrukkende ſchoonheid van dezen oord, dat het mij hartelijk leed deed denzelven zoo ſchielijk te moeten verlaten, gaarne zou ik hier langer vertoefd hebben, en had ik zoo wel vooraf geweten, dat ik hier zulk een zalig hemelsch plekje zou gevonden hebben, ik zou zeker geene plaats in de koets op *Exeter*, maar op *Ivy Bridge* genomen, en hier ten minſten eenen dag vertoefd hebben. Doch nu had ik voor de geheele reis betaald, het kon dus niet wel anders, of ik moest mede. ——

Van hier vertrokken zijnde, bejegende ons niets bijzonders, de weg en de uitzigten bleven aanhoudend fraai en afwisſelend. Te *Ashburton* hielden wij wederom ſtil om het middagmaal te houden, waar toe wij alles, gelijk te *Ivy bridge*, gereed vonden. *Ashburton* is eene ſtad, beſtaande uit eene lange ſtraat, en volſtrekt niets belangrijks aan het oog aanbiedende.

Van deze plaats plaats reden wij over eene menigte ſchoone dorpen, naar *Chudleigh*, een marktvlek, alleen opmerkelijk door de menigvuldige ſchoone boomgaarden, die het omringen, en de prachtige ruïnen van een voormalig paleis, die ik op eenigen afſtand van ons, zien konde.

Wat er nu verder tuſſchen deze laatſte plaats te zien is, weet ik niet, het was eene donkere betrokken lucht en de avond overviel ons. — De juffrouw had op de laatſte plaats afſcheid van ons genomen,

er heerschte dus wederom eene diepe ſtilte in de koets. — Door de ſtommelende beweging van den geheelen dag vermoeid, viel ik in ſlaap, en bleef in dien toeſtand, tot dat de oneffene ſtraten van *Exeter* mij daar uit opwekten, welke ſtad wij omſtreeks zeven uren binnen reden.

Ik nam alhier mijn intrek met mijne medereizigers in hetzelfde logement, waar ook de postkoets ſtil hield, een prachtig gebouw aan een ruim plein gelegen: wij namen met elkanderen ons avondmaal, dronken een ſmakelijk glaasje portwijn en hadden nu zoo overvloedig ſtof tot praten, als wij in de koets gebrek ſchenen gehad te hebben.

Den volgenden morgen deed ik vroegtijdig eene wandeling door de ſtad, en bezocht de melankolieke overblijfſelen van een vervallen kasteel, *Rougement Castle* genaamd, in het noordelijk gedeelte der ſtad gelegen. Oudheidkundigen willen dat het door JULIUS CESAR geſticht zou zijn. De West-Saxiſche koningen hielden op hetzelve weleer hun hof, en naderhand de Hertogen van *Exeter*, thans is het de woonplaats van uilen, rotten en vledermuizen, *ſic tranſit gloria mundi*. Men verhaalt de volgende anecdote, betreffende RICHARD *den derden*. Deze vorst in het jaar 1483. *Exeter* bezoekende, wierd op het luisterrijkst onthaald door de burgerij van deze ſtad, onder andere merkwaardigheden toonde men hem hem ook dit, toenmaals ſterk en ſchoon kasteel. Koning RICHARD bewonderde het een en ander, en vond vooral zeer veel behagen

gen in deszelfs uitſtekend bekoorlijke ligging, zoo dat hij misſchien zou beſloten hebben hier zijn hofhouding op te rigten, had niet een klein misverſtand dit verhinderd: zoo dra hij namelijk dit paleis *Rougement* hoorde noemen, welke naam, volgends de Engelſche uitſpraak, eenige gelijkheid met dien van *Richmond* heeft, en hij dus door den klank misleid, dit kasteel voor het kasteel van *Richmond* hield, verſchrikte hij, en verklaarde te gelöven, dat het eind van zijne levensdagen niet ver meer af kon zijn, dewijl hij door eene openbaring onderrigt was, dat hij het zien van *Richmond* niet lang zou overleven. Dit gebeurde óók, hoewel hij het wezenlijke *Richmond* niet had gezien, en hij zich in zijne denkbeelden daaromtrent vergiste, want twee jaren naderhand verloor hij kroon en leven in eenen veldſlag bij *Bosworth*, tegen HENRIK Graaf van *Richmond*, die vervolgends onder den naam van HENRIK *den zevenden* over *Engeland* regeerde.

Ik bezocht vervolgens de groote hoofdkerk, beroemd wegens eenige fraai geſchilderde glazen, en een orgel, dat voor het volmaaktſte van geheel *Engeland* wordt gehouden. Na een gedeelte van den morgen Godsdienstoefening bijgewoond te hebben, deed ik eene wandeling buiten de ſtad naar het dorpje *Drewſteington*, beroemd door eenige overblijffelen van de tijden der Druïden. Het dorpje zelfs is aangenaam, in het midden van rotsachtige bergen gelegen, op de afhelling van eene

van

ſteen, dergelijken ik eenen bij *Caſtle Treryn*, aan den noordwestelijken hoek van *Cornwallis*, gezien had: ook deze ſteen had die zelfde beweegbare eigenſchap, niet alleen, op eene zachte drukking, maar zelfs door het ſtroomend water der rivier, het welk, na veelvuldigen regen, meer kracht ontvangende, denzelven in eene onophoudelijke beweging houdt. Ook dezen ſteen heeft men gepoogd van zijn rustpunt aftewerpen, doch met eenen even vruchteloozen uitſlag als die in *Cornwallis*. Het is tot dus ver twijfelachtig gebleven, of die ſoort van beweegbare ſteenen enkel werkſtukken van natuur of van natuur, en kunst beide zijn, doch welke ook hun oorſprong zij, het is waarſchijnlijk dat zij, vooral op zulk eene plaats als deze, door de Druïden, die zulk ontzettende zware klompen; als de aangenaamſte verblijfplaatſen hunner goden beſchouwden, tot een of ander godsdienstig gebruik geſtrekt zullen hebben.

De rivier de *Teign* biedt in dat gedeelte, waar men den grooten Logan-ſteen vindt, een hoogstſchilderachtig tooneel aan het oog aan; de bergen rijzen hier tot eene verbazende hoogte, ſommigen van welken van boven tot beneden met bosch bedekt zijn. De zware, zich bewegende, en met eene onbeſchrijfelijke majeſteit in het water terugkaatſende Logan-rots, en de trotſche over de rivier hangende ſchoone olmen van een nabijgelegen park, leverden de treffendſte ſchilderij op, welke men zich verbeelden kan.

Van

Van deze wandeling terug gekomen zijnde, was het grootſte gedeelte van den dag verloopen, zoo dat het middagmaal, dat ik omſtreeks vijf uré gebruikte, niet meer mogelijk was ergens te gaan dan in eene of andere kapel of in den ſchouwburg, doch tot geen beiden lust hebbende, verkoos ik liefst op mijne kamer te blijven en aan u te ſchrijven.

Exeter is eene van die ſteden, aan welke de Engelſchen den naam van *City* geven, als zijnde de zetel van eenen biſſchop, die een aanzienlijk paleis in de nabijheid van de hoofdkerk bewoont. De ſtad is eene der oudſte in dit land en beſtond reeds lang voor de komst der Romeinen herwaarts. Van deze laatſte vind men nog eenige overblijfſelen, althans die door de oudheidkundigen voor den arbeid van dit volk gehouden worden, namelijk de overblijfſelen van het kasteel en een gedeelte van eene poort aan het zuidelijk eind der ſtad: er zijn 15 kerken binnen haren omtrek; vele ſtraten zijn breed en voorzien van groote fraaije huizen, de meesten van welke kostbare winkels bevatten: door de vereeniging van de rivier de *Exe* met het kanaal heeft de ſtad eene zeer goede haven, zoo dat groote ſchepen voor den wal kunnen losſen en laden. De nieuwe brug over de rivier is een ſchoon en hecht gebouw het welk meer dan twintigduizend ponden ſterling heeft gekost: aan de noordzijde der ſtad, nabij het huis, waar het landgeregt deszelfs zitting houdt, is eene overheerlijke wandelplaats de *Nor-*

thernhay genaamd, de trots der inwoners zoo wel als de bewondering der vreemdelingen. Men vindt verſcheidene hospitalen, gasthuizen en andere diergelijke geſtichten in deze ſtad, die de treffendſte bewijzen geven van de liefdadige gezindheid der inwoners: het getal van deze laatſten wordt op ruim twintigduizend begroot, die voor een groot gedeelte een ruim beſtaan in de wol en ſargie-handel vinden.

De ommeſtreken van *Exeter* beſtaan hoofdzakelijk uit goede weilanden, men ziet hier verbazend talrijke kudden ſchapen en koeijen, en de hoeveelheid boter, die in den omtrek der ſtad gemaakt wordt, is veel meer, dan hier verkocht kan worden, zoo dat ook eene groote hoeveelheid buiten dien naar andere plaatſen wordt gezonden.

Men heeft hier eene vreemde manier van dezelve te bereiden, die anders in geen gedeelte van *Engeland* en voor zoo ver ik weet, ook niet buiten dit eiland gebruikelijk is. — Zoodra de melk gemolken is, doet men dezelve in vertinde koperen of wel verglaasde ſteenen vaten, men zet ze dan met dezelve op eene ſoort van warm fornuis, laat ze aldaar zoo warm toegedekt ſtaan, tot dat de room zich door de werking der warmte boven op de melk gezet heeft; wanneer hetzelve eenigen tijd alzoo geſtaan heeft, tot dat zij bijkans aan de kook is, wordt de melk van het vuur genomen en te koelen gezet: twaalf uren zijn hier toe in den winter voldoende, hoewel men ze meest langer laat ſtaan, namelijk

van

van vier uur in den achtermiddag, tot zeven uur den volgenden morgen, alsdan wordt de room afgenomen en vervolgens met de hand tot boter bewerkt, zonder dat daar bij een karn of eenig ander werktuig gebruikt wordt. Deze boter wel en zuiver bewerkt wordende, is zoet en aangenaam van ſmaak, en ſtaat in dat opzigt zeer wel gelijk met onze goede boter. Terwijl wij er gisteren avond van op tafel hadden, die rein bewerkt en zeer voortreffelijk van ſmaak was, gaf dit aanleiding tot een geſprek over dit onderwerp, aan het welk ik deze ontdekking van de manier van bewerking te danken heb.

Behalve twee marktdagen in elke week, heeft deze ſtad vier jaarmarkten, waarvan de laatſte in Augustus de voornaamſte is, en bij welks inwijding een zonderling gebruik plaats heeft, dat op andere tijden niet wordt in acht genomen, en hier in beſtaat, wanneer de dag op welken de kermis moet beginnen, daar is, verzamelt zich eene menigte volks, en draagt eenen grooten handſchoen op eenen ſtaak, vergezeld van trommelen en muzijk, door de voornaamſte ſtraten der ſtad: na dezen plegtigen omgang word dezelve op den top van het raadhuis geplaatst, alwaar hij zoo lang ſtaat, tot de kermis is afgeloopen, wanneer hij weder afgenomen en bewaard wordt, op het raadhuis namelijk, om bij eene volgende gelegenheid wederom tot zulk eene plegtigheid te kunnen dienen.

Het weêr dezen morgen niet al te gunstig zijnde

om mij op eenigen afſtand van de ſtad te voet te begeven, en het toch ook den ganſchen dag niet in huis kunnende houden, heb ik een toertje in eene postchais gedaan naar *Teignmouth*.

Een zeer fraaije weg, van welken ik een onbelemmerd uitzigt had op het bevallig aan de andere zijde der rivier gelegen dorp *Topsham* had, bragt mij te *Exminster*, een fraai dorp, uitſtekend bevallig aan de westzijde van de rivier *Exe* gelegen, men ziet alhier nog eenige overblijfſelen van een kasteel, op het welk voormaals ſommige Graven van *Devonshire* hun verblijf gehouden hebben. De oevers van de *Exe*, op welke zich, op zekere afſtanden, de ſchoonſte lusthuizen verheffen, en nette, ſtille dorpjes, leverden een treffend gezigt op van ſchitterenden rijkdom zoo wel als ſtille eenvoudige landelijke gelukzaligheid. De weg verſchafte onafgebroken de ſchoonſte afwisſeling van voorwerpen, dan eens daalde ik neder in eene diepe vallei, waar in men als van geheel de wereld afgeſcheiden was, — dan eens bevond ik mij wederom op den top van eenen berg en zag eene menigte ſteden, welbevolkte dorpen en prachtige huizen, terwijl het ſcheeprijk wijd kanaal zich voor mij uitſpreidde. — Onder de lusthuizen, die ik zag, en die in de ſchoonſte vereeniging van natuur en kunst uitmunten, moet ik voornamelijk plaatſen *Powderham Castle* en *Oxton houſe*. Het eerſte wordt gezegd in deszelfs omtrek niet minder dan tien mijlen te beſlaan, welke verbazende uitgeſtrektheid gronds de

be-

bekoorlijkſte verſcheidenheid vertoont van grasvelden en korenakkers, van bosſchen en tuinen, van bergen en dalen. Onder andere ſtukken van kunst verheft zich, op den hoogſten berg, tot dit goed behoorende, een hooge vierkante toren, op elken hoek van kleine torentjes voorzien, die bijzondere vertrekjes ſchijnen te vormen, uit welke men een onbeſchrijfelijk heerlijk gezigt over een gedeelte van het kanaal en het graafſchap *Devonshire* heeft.

Vervolgends reed ik voorbij het kleine dorp *Kenton*, op eenen kleinen afſtand van het welk, het ſchoone lusthuis *Oxton houſe* gelegen was. Dit huis vertoonde eene bijzonder aangename ligging op eenen berg, aan wiens voet zich drie kleine bekoorlijke valleijen vereenigden, en achter welken een hooger berg, tot op deszelfs top met bosch bedekt, met eene trotſche majesteit oprees. — Tusſchen beiden zag men de rivier *Taw* over barre rotſen ſtroomen, en zich met eene andere vereenigen, loopende vervolgens, dan eens langs rotſige, dan eens langs grasrijke en kunstmatig opgeſierde oevers en vertoonende eene opvolging van watervallen zoo ver het oog zien konde.

Niet ver van hier zag ik *Mamhead-point*, eenen hoogen berg, tot een lusthuis van denzelfden naam behorende, op den top diens hoogen bergs ſtaat een naald, meer dan honderd voeten hoog, welke, zoo wel als de toren van *Powderham Caſtle*, tot

een zeker merk verſtrekt voor de ſchepen het kanaal paſſerende.

Nog twee mijlen verder kwam ik te *Dawlish*, voorheen een onaanzienlijk, niets geacht viſchersplaatsje, thans eene plaats van het eerſte fatſoen, het welk de aanzienlijkſten van het land en uit de naburige ſteden ſterk bezoeken, om het vermaak van een zeebad te genieten. De ligging van dit plaatsje is bekoorlijk in een ſchaduwrijk dal, openende aan de voorzijde een ruim uitzigt over het kanaal en aan weêrszijden op het ſtrand, op het welk zich ſteile ontzettende rotſen verheffen, wier kruinen over het water hangen. Zachte en woeste natuur-, bepaalde en verre-uitzigten vereenigen zich hier om een bijzonder aangenaam gevoel in het hart te verlevendigen.

Langs den weg van deze laatſte plaats tot *Teignmouth* had ik onafgebroken de ſchoonſte afwisſeling en verſcheidenheid van ſchilderachtige gezigten en eene vruchtbare landſtreek, terwijl de met welig gras bedekte velden en valleijen van een bijzonder zacht en mild luchtsgeſtel genoegzaam duidelijke bewijzen gaven. Ik zag tusſchen beide wederom op den top eens bergs de overblijffelen van een vervallen kasteel, dat zonderling en treffend affak bij de ſchoone en bevallige voorwerpen, die hetzelve aan alle kanten omringden, even als de bevende krachteloze ouderdom in het midden van de bloeijende vrolijke jeugd.

Het

Het gezigt van zulk een bouwval, weleer de zetel van rijkdom, pracht en overvloed, thans de woonplaats van verderf en verwoesting, heeft toch eene wezenlijke ſchilderachtige ſchoonheid in elke ſchoone landſtreek en ſtrekt mij altijd tot een bijzonder genoegen, daar zulk een treffend leerzaam gezicht in mijn vaderland de grootſte zeldzaamheid is.

Terwijl mij dit een en ander aanleiding gaf natedenken over het verbazend onderſcheid tusſchen deze rijk afwisſelende oude en nieuwe voorwerpen van natuur en kunst, en die van de onafzienbare vlakten van mijn vaderland, terwijl deze ſchoone bouwval mij aan eene aldaar misſchien te ſterk heerſchende *auri ſacra fames* deed denken, die aldaar zoo wel den oudheidminnaar als den kunstenaar van het ſchoonſte en dierbaarſte gieriglijk berooft, wa an de laatstverloopene jaren ons zoo vele treurige bewijzen hebben opgeleverd, terwijl ik hier over nadacht, kwam ik in *Teignmouth*, de plaats waar ik eenige oogenblikken voornemens was te vertoeven, om dan langs eenen anderen weg naar *Exeter* terug te keeren. — Ik liet hier dus uitſpannen en mij, daar het nog veel te vroeg voor het middagmaal was, een ontbijt gereed maken. Gij moet hier bij weten dat het bij den reiziger in *Engeland* veelal de gewoonte is om eerst één, twee of drie uren te reizen en dan een ontbijt te neemen. — Sterken drank of iets van dien aard op eenen voormiddag te gebruiken, zou niet als ordelijk aangezien wor-

den, althans op zulke plaatſen, waar fatſoen en welleevendheid heerſchen.

Voor af deed ik echter eene kleine wandeling en bezigtigde het merkwaardige van deze plaats.

De ſtad *Feignton* is zeer aangenaam gelegen, op het hangen van eenen heuvel, aan de zuidzijde, langzaam van het ſtrand der zee en de oevers van de rivier de *Teign* oprijzende. — Van het voorſte en voornaamſte gedeelte der ſtad, ſtrekt zich het uitzigt over het rusteloos kanaal, aan de regterzijde over de ſchoone breede *Teign*, ſtatig tusſchen langzaam rijzende bergen doorſtroomende en zich verliezende in de graauwe woeste bergen van *Dartmoor*, aan de linkerzijde langs eene lange onafzienbare reeks klippen- en ſteenrotſen vol nare akelige holen, en ſluit eindelijk tegen een uitſtekend voorgebergte van ontzettende rotſen, zoo dat het uitzigt aan de regter en linkerzijde, die ſchoone boschrijke oevers der zachtvloeijende rivier en deze graauwe donkere en verbazende rotſen een wonderlijk contrast vertoonen. De ſtad is wel gebouwd, en daar dezelve voornamelijk tot eene badplaats dient, leggen er zich de inwoners op toe om het hier aan niets te laaten ontbreken, wat het genoegen van zulke gasten kan bevorderen: de huizen tot dat einde geſchikt, vertoonden, behalve een bekoorlijke ligging, eene uitſtekende netheid.

Na mij een uurtje in deze ſtad opgehouden te hebben, reed ik wederom af, zoo ik meende langs

eenen

eenen anderen weg, doch ontdekte wel dra dat ik mij op eenen weg bevond, welke ik meer gezien had. Ik vroeg dus den Voerman of hij niet eenen verkeerden weg had ingeslagen, doch hij verzekerde mij, dat er geenen anderen weg van deze plaats op *Exeter* was, dan die langs welken ik was uitgereden, en deze op welken wij ons nu bevonden, het welk dezelfde was dien ik van *Plymouth* was langs gekomen: en dat hij mij wel langs eenen anderen, doch verren omweg, naar *Exeter* konde en wilde brengen. Dit laatste niet verkiezende, vervolgden wij onzen koers, en ik troostte mij over deze teleurstelling in mijne verwachting, zoo goed ik konde. Een van beide moest waar zijn, of ik had kwalijk gezien of mijn kaartje had mij misleid. — Daar nu dezen weg u reeds bekend is, uit het geen ik daar van reeds gezegd heb, behoef ik hetzelfde niet weder te herhalen, en kan u in een oogenblik van *Teignmouth* in *Exeter* te rug brengen.

Ik begin nu zulk eenen sterken trek naar *Londen* te krijgen, dat ik voornemens ben deze stad nog heden avond te verlaten: ik zal nu in eens doorreizen tot *Salisbury*, en daar dit toch in eenen dag niet wel kan geschieden, wil ik er dezen nacht maar eens aanknoopen, om dus tegen morgen avond in die plaats te zijn. Het spijt mij dat ik met deze nachtreis het gezigt van de landstreek verlies, — doch, hoe ik het ook schikte, het kon niet anders, of ik zou eene extra-postchais moeten nemen, en

dat zou mij voor zulk eenen verren afſtand te kostbaar worden.

Indien ik mij te *Salisbury* een dag of zoo wat ophoude en een uurtje overig heb, zal het zeker aan u toegewijd worden, met deze verzekering dezen ſluitende, ben ik

VIJF-EN-DERTIGSTE BRIEF.

Salisbury Nov. 1805.

Gisteren avond hier in eenen goeden welſtand aangekomen zijnde, maak ik van het eerſte *ledig* uur gebruik om eenige regelen aan u te ſchrijven.

Volgens mijn voornemen ben ik eergister avond van *Exeter* afgereden om acht uur. Het gezelſchap het welk zich nevens mij in de koets plaatſte, beſtond uit eene bejaarde vrouw met twee kinderen en een jong heer. — Er heerschte een diep ſtilzwijgen in ons midden: de kinderen maakten in het begin wel wat gefnap, doch geraakten ſchielijk in ſlaap, gelijk wij allen, zoo ik geloof, althans ik was er zeker een van.

Gij weet hoe zoet ik in een ſtommelend rijtuig ſlapen kan, dit ondervond ik thans weder, en ik had eenen zoo goeden nacht als ik in langen tijd gehad had. Wij hebben tuſſchen beiden eens ſtil gehouden

den en een kopje thee gedronken, doch in welke plaats, zou ik niet kunnen zeggen, ik weet niet of het eene ſtad dan of het een dorp was, maar dat heb ik wel gezien dat de herberg geen zindelijk of voornaam voorkomen had, ik had nog niet eene zoo ſlecht en morſig in dit land gezien.

Zoo dra wij wederom in de koets onze oude zitplaatſen ingenomen hadden, vervolgde ik zoo dra mogelijk weder het geen ik met zulk een goed ſucces had begonnen; —— ik ſliep weldra weder, en ontwaakte niet voor en al eer wij ons weder op eene andere pleisterplaats bevonden. Dit was *Exminster*, eene kleine ſtad, die niet veel bijzonders aan mij vertoonde. —— Zoo het mij in het doorrijden voorkwam, beſtond dezelve uit eene enkele lange ſtraat. —— Men zegt, hoe wel de ſtad uitwendig niet veel welgeſteldheid vertoont, dat deszelfs inwoners in het algemeen zeer vermogend zijn, en dat hier veel vertier is van tapijten, die hier beter dan in eenige andere ſtad in *Engeland* gemaakt worden. Men verzekerde mij zelfs dat de Keizerin van *Rusland* de tapijten, hier bewerkt, boven allen ſchatte, en dat 'er onlangs nog een werkhuis was opgerigt, om 'er een van eene buitengewone grootte en rijkheid voor haar te vervaardigen.

Wij reden vervolgens over eene onafgebroken bergachtige vruchtbare landſtreek, door eene groote menigte ſteden, vlekken en dorpen, wier namen mij

mij onbekend gebleven zijn. Te *Dorchester* hielden wij wederom ſtil en namen aldaar ons middagmaal.

Deze ſtad, de hoofdſtad van het Graaffchap *Dorſetshire*, heeft een donker en akelig voorkomen en is meer beroemd wegens derzelver hoogen ouderdom dan tegenwoordigen luister: de ſtad en hare omtrek draagt roem op eenige merkwaardige overblijfſelen der Romeinen die hier wel eens hun winterkwartier hadden: er zou nog een gedeelte van een Amphitheater van Romeinsch werk zijn, een kamp, de wal rondom en de hooge weg aan de westzijde der ſtad. Had ik tijd gehad, ik zou mij gaarne eenige oogenblikken verluſtigd hebben in het beſchouwen van deze gedenkteekenen van Romeinſche grootheid, doch dewijl het mij daar aan ontbrak, was en bleef dit onmogelijk, en mij enkel daarom in deze nare ſtad eenen dag optehouden, kon ik niet van mij verkrijgen: de haast welken onze Voerman hier maakte, was zoo groot en dringend, dat ik er eenen fraaijen ring bij verloor. Ik had denzelven afgeleid om mijne handen te wasſchen, en op het roepen van den Voerman — *make haste*, *make haste*, vergat en —— tot mijn leedwezen verloor ik denzelven; dit was de derde gedurende deze reis: een verloor ik in *Oostvriesland*, de tweede viel bij het afklimmen van de valreep naar de ſloep in de haai van *Sint Helena* en de derde is te *Dorchester* ten dienſte van den eerſten vinder gebleven. Toen ik mijn verlies ontdekte, waren wij reeds

reeds een uur ver van de plaats, zoo dat elke poging of wensch om denzelven weder te bekomen, vruchteloos zou zijn geweest. —— Op deze plaats verliet mij mijn gezelschap, namelijk de beide vrouwen met de kinderen, voor welke drie heeren in de plaats kwamen: zij waren zeer vriendelijk en spraakzaam, ook jegens mij, zoo dat het ons aan geen discours ontbrak, zij behoorden volgens hun zeggen in *Londen* te huis en schenen daar op zelfs eenigen trots te dragen, althans de een, die, zoo dikwijls het gesprek op *Londen* viel, er op zekeren hoogen toon bijvoegde, *me town*, mijn stad. Echter vermaakte ik mij zeer in hun gezelschap —— en al het geen ik hun betrekkelijk *Londen* vroeg, beantwoordden zij met de uiterste bereidwilligheid. — Wij konden echter niet lang genot van elkanders gezelschap hebben, zij reisden door naar *Londen* en ik bleef te *Salisbury*, waar wij tegen den avond aankwamen.

Ik nam mijn verblijf in dezelfde herberg, waar de postkoets had stil gehouden, en heb het aldaar zeer wel. Dezen morgen begaf ik mij vroegtijdig aan het wandelen en ben nu reeds zoo ver, dat ik alle de merkwaardigheden in en buiten deze stad gezien heb: men kan daar mede in vele Engelsche steden vrij wat schielijker klaar raken dan in onze meeste vaderlandsche, die over het geheel van eene veel grootere uitgestrektheid zijn: velen van onze middelmatige dorpen, vooral in Holland, ja in de meeste Provincien zou ik haast durven zeggen, win-

winnen het in dat opzigt van vele Engelſche ſteden: Indien men ſommige hoofd- en havenſteden uitzondert, zou men de meeste die ik zag, voor dorpen aanzien en voor al niet hooger: ik heb er gezien die uit niet meer dan tien, twaalf, of zestien huizen beſtonden en evenwel den naam en het regt van ſteden hadden.

Salisbury ligt in eene vallei, niet onaangenaam aan den zamenloop van drie rivieren, namelijk de *Avon*, de *Nadder* en de *Willey*.

Het is eene morſige donkere ſtad, de huizen zijn van eene hoog ouderwetſche bouworde, de ſtraten naauw, duister en ſlecht gevloerd, en was het niet om twee bijzondere merkwaardigheden, namelijk de hoofdkerk binnen en *Stonehenge* buiten de ſtad, het zou om niets der moeite waardig zijn dezelve een bijzonder bezoek te geven, of er zich uit nieuwsgierigheid een enkel uur op te houden.

Het eerſte dat ik ging zien, was de hoofdkerk, een verbazend groot gebouw, in het begin der dertiende eeuw geſticht, en het welk voor het grootſte, ſchoonſte en regelmatigſte werk van Gothiſche bouwkunst in geheel *Engeland* wordt gehouden. Het geheel zoo wel als alle deszelfs bijzondere deelen, vertoonen eene wonderbare ligtheid en fijnheid, misſchien te ſterk in het oogloopende in evenredigheid van de verbazende uitgeſtrektheid van het gebouw. Zeker is dit een bewijs van het groot vernuft van den bouwmeester, doch voor het overige bezit ik geene genoegzame kennis van de bouwkun-

kunde, om te kunnen beoordeelen of deze uitſtekende fijnheid en ligtheid als eene wezenlijke verdienste voor het werk, of, als een gebrek in hetzelve moet beſchouwd worden.

Er is een oud versje bekend van bisſchop POORE, de ſtichter dezer kerk, het welk bij overlevering van geſlachte tot geſlachte is overgegaan, ſedert het jaar 1219 tot op dezen tijd toe, en eene opgaaf behelst van het verbazend getal venſters, pilaren en ingangen dezer kerk: hetzelve is van dezen inhoud:

As many days as in one year there be,
So many windows in one Church we ſee:
As many marble pillars there appear,
As there are hours throughout the fleeting year:
As many gates as moons one year do view,
Strange tale to tell, yet not more ſtrange than true.

Ik heb niet onderzocht, mijn Vriend, of dit verſel waarheid is of niet, mijn tijd was mij daar te kostelijk toe en mijn geduld niet groot genoeg. Ik heb wel gezien dat er eene verbazende menigte glasramen en pilaren waren, doch geteld heb ik ze niet. Het was aan de binnen zoo wel als aan de buitenzijde zigtbaar, dat het gebouw in de laatſte jaren zeer groote veranderingen en verbeteringen ondergaan had: het altaar was geheel nieuw en keurig bewerkt, ook het orgel, hetwelk de koning aan deze kerk geſchonken heeft. De hoogte

van

van het dak is honderd en zestien voeten: uit het midden van hetzelve rijst eene fraaije toren, ter hoogte van vierhonderd en tien voeten, van den grond af gerekend, rustende enkel op vier dunne pilaren. De geheele toren is zoo rank, dat men dezelve niet zonder verbazing kan aanzien, deszelfs buitenzijde vertoont de ſchoonſte eenvoudigheid en evenredigheid.

Men verhaalt hier een geval van twee jongens, die op het kruis op den top des torens geklommen waren, bij gelegenheid, dat de tegenwoordige Koning deze kerk bezigtigde. De Koning wandelende aan de buitenzijde, ſtond verbaasd op het hooren van het bekende volkslied, *God ſave great Georg our King*, het welk als uit de wolken klonk: hij zag naar boven en ontdekte de twee jongens met vliegende vaandels in de handen en hunne ſtem zoo luid mogelijk verheffende *ſend him victorious*. — Dit geheel vreemd bewijs van koningsgezindheid miste niet de gewenschte uitwerking te hebben. *King* GEORGE gaf order tot eene deftige belooning.

Van de kerk begaf ik mij buiten de ſtad om het beroemde *Stonehenge* te bezigtigen. Dit is eene woeste uitgeſtrekte vlakte, even buiten *Salisbury*, op welke men eenen cirkel van ontzettend groote zwaare ſteenen aantreft. — Mijn weg bragt mij over *Wilton*, beroemd door eene fabriek van tapijten en een prachtig lusthuis: — het laatſte toebehoorende aan den grave van *Pembroke*, heeft den

roem

roem van het heerlijkſte gebouw in *Engeland* te te zijn en het ſchoonſte kabinet van de zeldzaamheden van natuur en kunst te bezitten.

Het grootſte gedeelte van *Wilton houſe* is nog oorſpronkelijk van den beroemden bouwmeester INIGO JONES. De grond, die hetzelve omringt, is vruchtbaar, en vermakelijk aangelegd: een ſtroom heeft men van de rivier *Willey* voor het huis langs geleid, over welken eene brug, die de bewondering van elk aanſchouwer tot zich trekt.

Het uitzigt uit het huis is vermakelijk; men ziet in eenen heerlijken tuin, langs den bogtigen klaren ſtroom over den brug, de waterval, het front van prachtige bijzonder op eenen heuvel gelegene ſtallen, een bosch op den top van eenen berg, een ſchilderachtig badhuis, en op eenigen afſtand over het water boven een uitgeſtrekt woud niet alleen den ranken toren uitrijzen, maar ook het geheele westfront van de hoofdkerk. In één woord, *Wilton houſe* en deszelfs ligging zijn te grootsch en te heerlijk om na zulk eene vlugtige beſchouwing eenigzins naar waarde beſchreven te kunnen worden.

Het onderſcheid tusſchen het gezigt van dezen keurigen fraaijen lusthof en het nabijgelegene *Stonehenge* is onbeſchrijfelijk groot. Zoo net, zoo kunstmatig ſierlijk en bekoorlijk het eerſte is, zoo ontzettend ruw en woest is het laatſte.

Op het midden van eene dorre woeste vlakte, waar op geen ſtruik of boom te zien, of eenig

ſpoor van menſchelijk verblijf te vinden is, verheffen zich deze reusachtige ſteenen-pilaren voor het oog van den aanſchouwer, die op derzelver eerſte aanzien eene koude huivering gevoelt.

Het is volſtrekt onbegrijpelijk, hoe deze ontzaggelijke gevaarten hier hebben kunnen gebragt, hoe zij hebben kunnen geplaatst worden in die naauwkeurige juiste orde, waarin dezelve zich nog vertoonen. Veel hebben zij reeds geleden van de hand der woeste volken, veel van die des allesvernielenden tijds, maar misſchien nog wel het meest van nieuwsgierigen, die vele ondergraven hebben, zoo dat zij zijn ter neêr geſtort.

Betreffende den oorſprong dezer ſteenen, is het algemeene denkbeeld, dat zij tot de tijden der Druïden behooren, en, zoo als zij hier in eenen cirkel ſtaan, dit volk tot eenen tempel zullen gediend hebben: doch dan blijft nog altijd de vraag over: hoe was het mogelijk hier zulk eenen wonderbaren tempel opterigten op eene vlakte, die zelfs geene zulke ſteenen oplevert! — van waar zijn dezelve dan gehaald! en welk eene vereeniging van krachten is in ſtaat geweest dezelve tot op eenigen afſtand te vervoeren! Waren 'er in die tijden, in welke men zoo weinig van werktuigkunde wist, werktuigen voorhanden, tot het uitkappen en ruw bewerken, zoo wel als tot het vervoeren dezer gevaarten?

Men kan zich omtrent den oorſprong van dit verſchijnſel eene menigte vragen doen, zonder een eenig-

eenigzins voldoend of de zwarigheden oplosſend ant-woord te vinden. Zoo verbazend en ontzettend het is op het eerſte gezigt, zoo vreemd zoo wonderlijk wordt het in het oog bij eenig gezet nadenken: het is, over het geheel, zoo verbazend, zoo vreemd, zoo wonderlijk, dat het onmogelijk is 'er zulk eene beſchrijving van te geven, waar bij men gevoelen kan het geen men op het gezigt gevoelt; onmogelijk om 'er zich een juist evenredig denkbeeld van te vormen, zonder zich op de plaats zelve te bevinden, zonder zijn oog over deze ontzettende woeste vlakte te laten wandelen.

Het geheel beſtaat uit twee cirkelvormige en twee ovaalronde kringen van ruwe ſteenen: de buitenſte cirkel bevat een diameter van honderd en acht voeten. In deszelfs oorſpronkelijken ſtaat beſtond deszelve uit dertig regtopſtaande ſteenen, waarvan zeventien zich nog in dien ſtaat bevinden, de anderen liggen op den grond, gedeeltelijk nog geheel, gedeeltelijk gebroken: — de nog ſtaande zijn van 18 tot 20 voeten hoog, van zes tot zeven breed en omtrent drie dik. Zij zijn geplaatst op volmaakt evenwijdige afſtanden van elkander, en boven aan den top met andere dwarsſteenen aan elkander vaſt verbonden.

De binnenſte cirkel, bijkans acht voeten van den buitenſten af geplaatst, beſtaat uit veertig ſteenen, van welke ſlechts elf hunnen regtopſtanden ſtand behouden hebben: tuſſchen deze twee cirkels is een pad van driehonderd voeten in den omtrek.

Onder de regering van HENRIK *den achtſten*, vonden ſommige werklieden eene tinnen plaat, op welke eenige, voor hun onleesbare, letters of karakters gegraveerd waren: deze lieden denkende, dat zulk een ſtuk tin met eenig onleesbaar ſchrift van geene de minſte waarde was, verbrijzelden het en wierpen het weg, en met hetzelve misſchien het eenigst overblijffel dat nog eenig licht over de ſtikdonkere geſchiedenis van *Stonehenge* zou hebben kunnen verſpreiden: een verlies, hetwelk de liefhebbers der oudheid, als wezenlijk onſchatbaar, nog betreuren.

Het geen het vreesſelijke van het gezigt van deze coloſale ſteenen en van den woesten oord nog zeer vermeerderd, zijn de *burrows* of graffteden, die tot op eenen verbazenden afſtand verſpreid liggen. Zij zijn eenige voeten boven den grond opgehoogd, met eene ſoort van zwarte of turfaarde, en maken daardoor op den woesten ſteenachtigen grond de akeligſte vertooning die men zich verbeelden kan. In ſommigen van deze graven, welke geopend zijn, heeft men niets gevonden dan menſchenbeenderen, asch en oorlogstuig: onder anderen vond men in een het geraamte van eene vrouw, met eenen bundel pijlen, welke men dus vooronderſtelt eene heldin van haren tijd geweest te zijn.

Dit is al wat men tot dus ver in deze bewonderingswaardige overblijffelen heeft kunnen ontdekken, maar waarmede men niet in ſtaat is geweest, de donkerheid van deszelfs oorſprong en eigenlijke be-

beſtemming eenigzins op te klaren: — en dit is ook alles, mijn Vriend, het geen jk u van deze woeste vlakte en van geheel *Stonehenge* zeggen kan. ——

Ik heb mij eenigen tijd bij dezelve opgehouden, de ſteenen met aandacht beſchouwd, mijn gezigt over de koude woeste vlakte laten weiden, doch ondervond, dat deze plaats niet tot gezet nadenken geſchikt is. De gedachten verliezen zich als in iets oneindigs, in iets dat men niet doorgronden kan: daar men niet weet, door welk eene vereeniging van krachten of werktuigen deze colosſale voorwerpen hier gekomen zijn, houdt ook de verwondering wel dra op, ſtuiten de gedachten in haren loop, en het eenigſte dat men hier gevoelt is ontzetting en verbaasdheid, terwijl men met eene koude huivering wordt bevangen.

Van deze plaats begaf ik mij weder regelregt te rug naar de ſtad, doorwandelde nog een gedeelte derzelve, dat niets ſchoons of opmerkelijks opleverde, en bleef het overige gedeelte van den dag op mijne kamer, waar ik mijnen tijd aangenaam met lezen en ſchrijven heb doorgebragt. Ik ſta nog in beraad of ik morgen vroeg of overmorgen zal vertrekken: indien het laatſte plaats heeft, is het enkel om nog eens een uitſtapje naar de eene of andere zeeplaats te doen. Dit zal grootendeels van het weêr afhangen, gebeurt het echter, dan vervolg ik dezen met nog eenige letteren; gebeurt het niet, dan zet ik de hand niet weder op het papier

dan in *Londen*: in *Londen*, dit is de ſtad, die thans gedurig mijne aandacht tot zich trekt, niet zoo zeer als of ik buitenſporig verlangend ben zulk eene groote ſtad te zien, neen, dat is het alleen niet dat mijne gedachten zoo bepaalt, hoewel ik ook geene reden vind om niet te bekennen dat ik wel verlangend ben *Londen* te zien, maar het is de onzekerheid, de onbewustheid van het geen mij daar in dien oceaan van leven, zoo als zeker Schrijver die ſtad noemt, zal overkomen: ik denk wel eens: wat zal er van mij worden, wat zal mij overkomen, wat zal mijn lot, welke zullen mijne ontmoetingen zijn in die onmetelijke ſtad, met welke ik zoo geheel en volſtrekt onbekend ben, en in welke ik bij mijn weeten niet eenen ſterveling kenne; — doch dan denk ik aan den anderen kant ook al weder, ik heb mij toch zoo ver in en door *Engeland* geholpen, ik zal mij ook in en door die onmetelijke ſtad weten heen te worſtelen; ik ben tot dus ver te regt gekomen, ik zal ook daar te regt komen; ik heb tot dus ver vele onverwachte genoegens en niet eene onaangenaamheid ondervonden, en wie weet welke nieuwe nu voor mij onbekende genoegens daar niet op mij wachten; en vind ik dan al niet, loopt alles op het ergſte uit, ontmoet of vind ik geenen vriend, leidsman of raadgever, wel nu, dan zal ik mij zelfs weten te helpen, en gelukkig toch die reiziger die dat kan, dit zult gij mij gaarne toeſtemmen. Dan, ik merk, mijn Vriend, dat ik zoo doende een geheel verkeerd ſpoor beſtede,

de, op de andere bladzijde zou ik dezen al geeindigd hebben, nu, ik doe het dan thans, om mij van de pen, aan een klein avondmaal van beefſtuk en aardappelen te begeven, dan ter ruste te gaan, en bij de eerſte gunstige gelegenheid dezelve weder voor u op te vatten.

ZES-EN-DERTIGSTE BRIEF.

Portsmouth Nov. 1805.

Dat ik in deze ſtad de pen op het papier zet, is eenigzins buiten mijn plan geweest: —— ik had, zoo ik meende, reeds vast en onwankelbaar beſloten, van *Salisbury* direct naar *Londen* te vertrekken, hoe genegen ik ook anders was de zeekusten van het graafſchap *Hampshire* te bezoeken en vooral de beroemde ſtad *Portsmouth* te zien. Voor eene wandeling was het mij te ver, om dat het mij naar mijn inzien, dan te veel tijd zou kosten, en met een gehuurd rijtuig te kostbaar, doch, den laatſten avond toevallig met den Kastelein in mijn Logement over de ſteden *Southampton* en *Portsmouth* ſprekende, ontdekte ik dat den volgenden avond eene Postkoets reed van *Salisbury* op beide genoemde ſteden. Deze toevallige ontdekking deed mij weldra wankelen in mijn eerſte voornemen; ik dacht nu weder het kwam er toch niet zoo zeer op aan, of ik een

dag drie vier vroeger of later in *Londen* kwam; en, het ging nu toch met ééne reis heen, ik was hier nu, en wie weet of ik hier ooit weêr zal komen: ik besloot dus den volgenden dag nog in *Salisbury* te blijven, en dan dien avond met de Postkoets op *Southampton* te reizen, gelijk ook gebeurd is, zoo als gij nader uit dezen zult vernemen.

Daar ik dus nog eenen geheelen dag in gemelde stad voorhanden had, heb ik van die gelegenheid, zoo wel als van het gunstig weêr, gebruik gemaakt, om eene wandeling naar buiten te doen.

Na eerst een gedeelte van de Morgen-Godsdienstoefening, waar van ik echter zeer weinig verstaan konde, in de hoofdkerk te hebben bijgewoond, rigtte ik mijne koers noordwaarts, en wel naar *Old Sarum*, een klein half uurtje van *Salisbury* afgelegen: — de weg vertoonde niets belangrijks, zoo min als de overblijfselen van het oud *Sarum* — als eene plaats echter van zeer hoogen ouderdom en voormaligen luister, waar de Romeinen weleer eene legerplaats hadden, waar zeer waarschijnlijk sommigen der Romeinsche Keizers en naderhand de Westsaxische Koningen hun verblijf hielden, gelijk ook de Bisschoppen van *Sarum*, verdient het de opmerking van den oudheidminnaar; hoewel van de geheele voormaals prachtige stad, van de Koninklijke paleizen, van de vorstelijke verblijfplaatsen der rijke en magtige geestelijken en kloosterlingen, niets is overgebleven, dan eenige overblijfselen van opgeworpene wallen, die weleer een sterk kasteel omring-

ringden: de grond waarop wel eer de ſtad gelegen heeft, is omgeploegd en in vruchtbaar bouwland herſchapen. — Gij weet dat dit *Sarum*, op eenen hoogen heuvel gelegen, het oude *Sorbiodunum* der Romeinen is. Een verſchil tusſchen Koning STEPHIN en Biſchop ROGER, was de oorzaak van het geheel verval van deze ſtad, en van de opkomst van het tegenwoordig *Salisbury*, daarom ook *New Sarum* genaamd in tegenſtelling van het oude. Ik meen, ergens bij eenen Latijnſchen Schrijver gelezen te hebben, dat dit oud *Sarum*, of *Sorbiodunum*, gelegen was op eenen dorren onvruchtbaren heuvel, koud en zonder eenig geboomte, het welk aldaar van wegens de felle ſcherpe winden niet groeijen wilde, dat de woeste landſtreek rondom denzelven het akeligst gezigt opleverde, en dat de inwoners der ſtad veel leden door gebrek aan water. — Dit is thans echter het geval in het geheel niet: de hooge heuvel vertoont allerwegen eenen goeden vruchtbaren grond, en de omliggende oord, door welken de kronkelende *Avon* ſlingert, de ſchilderachtigſte gezigten, en, terwijl deze rivier langs den voet des heuvels ſtroomt, en op eenen afſtand van nog geene Engelſche mijl, zich 3 rivieren met elkanderen vereenigen, die reeds voor vele honderde jaren aanwezig waren, kan het in vroegere tijden alhier zoo min als nu, aan water ontbroken hebben.

Ik zette mij neder op een ſtuk gehouwen ſteen, liggende bij een overblijffel van een gemetſelden wal van eene verbazende dikte, ik liet mijne oogen

zoo ver ik konde, in de rondte dwalen en was verrukt over de ſchoonheid der gezigten die zich hier aan mij vertoonden, en waar onder vooral uitmunt het verrukkend dal, waar uit *Salisbury* met hare prachtige hoofdkerk en hare tot aan de wolken reikende toren, zich onbeſchrijfelijk grootsch verhief. Na eenige oogenblikken aan mijne verbeelding bot gevierd, en mij in het midden van eene Romeinſche legerplaats verplaatst te hebben, daalde ik den heuvel af, en wandelde verder langs den zelfden weg naar *Amesbury*. — De weg wierd verder op meer eenzaam, en leverde weinig verſchooidenheid van voorwerpen aan het gezigt op: — de verbazend talrijke kudden ſchapen, welke ik hier omſtreeks weiden zag, overtroffen in menigte, al wat ik tot dus verre van dien aard gezien had. De boorden van de rivier *Avon* verſchaften echter nu en dan belangrijke en lieffande tafereelen. — Aan dezen ſtroom ligt ook de kleine ſtad *Amesbury*. — Tegenwoordig levert dezelve niets opmerkelijks op, en beſtaat ſlechts uit twee ſtraten, die elkander kruiſen, en in welker midden zich eene oude Gottiſche kerk verheft. — Ten tijde van de overweldiging der *Saxen*, zou HENGIST 300 Britſche Edellieden, door hem, op zeker feest genoodigd, waar op zij verzocht waren, ongewapend te verſchijnen, in koelen moede hebben laten vermoorden: AMBROSIUS AURELIUS, een Britsch Prins en tijdgenoot van den dapperen ARTHUR, en naar wien men wil dat deze ſtad genoemd zou zijn, ſtichtede in dezelve

een

klooster voor Monniken, wier voornaamſte werk het was, voor de zielen dier zoo trouweloos vermoorden, hunne gebeden ten hemel op te zenden: de overblijffelen van het zelve zijn nog werkelijk in wezen. Het wierd naderhand in een verblijf voor Nonnen veranderd, en is toen beroemd geworden door Koningin ELEONORA, die in hetzelve ſtierf, en vervolgens door de dochter van EDUARD *den tweeden*, die hier met nog 13 edele dames den ſluijer aannam. Niet min merkwaardig is het echter, voor zoo ver het eene ſtad tot eer verſtrekken kan, om een groot man ter geboorteplaats verſtrekt te hebben, dat dit *Amesbury* aan den om zijne deugd en kunde alom beroemden ADDISON, ten wieg en bakermat heeft verſtrekt. Men ſpreekt hier nog met eene zekere geestdrift en eerbied, van dezen geleerden, en het ſtadje *Amesbury* ſchijnt er geen geringen roem op te dragen, dat deze held der deugd binnen haren omtrek het eerſte levenslicht aanſchouwde. Gij zijt te wel bekend met het leven van dezen voorbeeldig deugdzamen Christen, dan dat ik het aangenaam voor u zou oordelen, u hier ter plaatſe, eenige bijzonderheden, hem betreffende, mede te deelen. — De Kastelein, in wiens huis ik was ingegaan, om eenige ververſching te gebruiken, een man van een vriendelijk en gul voorkomen, ſprak met verrukking over de werken van ADDISON en andere beroemde dichters, die hij mij toonde, en met meer oordeel ſcheen gelezen te hebben, dan men wel van een man van zulk een bedrijf ver-

wach-

wachten zou. Trouwens dit verwonderde mij juist zoo zeer niet, daar ik reeds meermalen de werken der voornaamſte oude en nieuwe dichters, bij lieden van geringeren ſtand, had aangetroffen, waar men dezelve geenszins verwacht of gezocht zoude hebben.

Had het mij niet aan tijd ontbroken, ik zou mij met vermaak wat langer bij dezen hupſchen kastelein, die van de oude geſchiedenisſen van zijn land ook geheel niet onkundig was, opgehouden, of nog een uitſtapje gedaan hebben naar het ſchoon paleis van den hertog van *Queensbury*, ten noorden van *Amesbury* gelegen, waar van hij mij veel voortreffelijks vertelde: ook zou ik dan de vermaarde overblijffelen van een kamp en de *barrows* of de verhevene graven te *Soutbury* hebben gaan zien, in de nabijheid van welke plaats men wil, dat een gevecht tusſchen de Britten en Vriezen zou zijn voorgevallen, aan welke laatſten deze graven worden toegeſchreven. Het ſpeet mij dat ik, van wege de kortheid des tijds, buiten de mogelijkheid was, de graven mijner dappere voorouderen te bezoeken.

Daar 'er hier dus niets meer voor mij te zien was, keerde ik terug langs eenen anderen weg, loopende langs de boorden van het riviertje de *Bourne*, welks helder en in kabbelende golfjes vloeijend water, dezen mijnen anders eenzamen weg zeer veraangenaamde. — De ſtad, *Salisbury* namelijk, weder binnen gekomen zijnde, zag ik, naast eene kerk,

kerk, door de openſtaande deur van eenen grooten tuin, eene vaas, met een opſchrift: daar de afſtand van dezelve ſlechts eenige weinige ſchreden van mij af was, nam ik de vrijheid binnen te treden en te lezen het geen hier geſchreven ſtond: ik vond het volgend historisch opſchrift, het welk ik dus woordelijk met mijn potlood opſchreef.

Hoc in Campo, Cynricus, Occidentalium Saxonum rex, Brittannos, adeo gravi hominum ſtrage profligavit, ut vicinam urbem Sorbiodunum facile mox expunuavit. Hujus Cladis indicio ſunt, armorum rubigine, nec non oſſium putredine confectorum, inſignes reliquiæ, nuper hic in apricum erecta.

Ne loci ſaltem memoria periret, hac rite dedicatur urna A. D. 1774.

Volgens mijn gemaakt beſtek vertrok ik dien zelfden avond van *Salisbury*, naar *Southampton*. — *Ramſey*, waar wij in den nacht van paarden verwisſelden, en onze thee dronken, kwam mij, naar het doorrijden te oordeelen, eene tamelijk groote ſtad voor, doch de donkerheid van den nacht verhinderde mij iets van dezelve te zien, gelijk ook van alle de voorwerpen, die zich langs den geheelen weg van *Salisbury* naar *Southampton* bevonden. — In laatstgemelde plaats ſtapte ik af, terwijl de postkoets, na een uurtje toevens, doorreed

reed naar *Portsmouth*: ik bevond mij hier vroeg genoeg in den morgen, om eenen langen dag met wandelen te kunnen maken, en de merkwaardigheden in en om deze oude ſtad te bezigtigen. Na een ontbijt genomen te hebben, begaf ik mij dan ook dadelijk op weg, doorkruiste eerst, volgens den platten grond, dien ik daar van had, de voornaamſte ſtraten, vervolgens den buitenkant der ſtad, ging buiten de poort, welke ik was ingekomen, want deze ſtad was de eerſte, welke ik in dit land zag, die geregeld van poorten en wallen was voorzien. — Aan deze poort, de *Bargate* genaamd, zag ik de afbeelding van twee ontzettend groote reuzen. Wat dezelve zullen beteekenen, heb ik vergeten te onderzoeken. Het uur der gewone godsdienſtoefening afgewacht hebbende, ging ik eene en andere kerk binnen: de *Sint Michaëls* kerk, ſtaande aan een ſchoon plein van denzelfden naam, vond ik een fraai gottisch gebouw, ook van binnen gaf dezelve eene grootſche vertooning, doch voor het overige zag ik niets bijzonders in dezelve, dan eene vrij zonderlinge en ruw bewerkte doopvont van zwart marmer, op witte pilaren rustende. — Uit deze kerk ging ik in eene andere, in de hoogſtraat uitkomende. Deze is eerst in het jaar 1792 gebouwd en heeft aan gemelde ſtraat een voortreffelijk front, verſierd met pilaren van de Ioniſche orde. Het geen in dezelve mijne oplettendheid tot zich trok, waren twee monumenten, het eene van den beroemden wereldreiziger, kapi-

tein

tein CARTERET, het andere van BRYAN EDWARDS, Schrijver van de Geſchiedenis der Westindien. Behalve deze genoemde zijn 'er vele andere kerken en kapellen en onder dezelve eene franſche, ten dienst der inboorlingen *Jerſey* en *Guernſey*, waarvan zich doorgaans velen in deze ſtad ophouden. — De voornaamſte ſtraat, dezelfde die men van de landzijde door de *Bargate* inkomt, is de *High-ſtreet*, zijnde breed, wel geplaveid en voorzien van voortreffelijke huizen en ſchoone winkels: de ſtad is zoo aangenaam als voordeelig gelegen tusſchen de rivieren de *Test* en de *Itchin*, die beide diep in het land op bevaarbaar zijn: — de wandelplaats, de *Beach* genaamd, overdekt met ſchaduwrijk geboomte, overtreft in fraaiheid van uitzigt, over de ruime baai en op het ſchilderachtig eiland *Whigt*, al wat men zich van dien aard treffend verbeelden kan: —— ik bezocht het plekje gronds aan het ſtrand der zee, waar men zegt dat Koning CANUTUS *de Groote* zou gezeten hebben, toen hij zijne laffe vleijers zoo zeer beſchaamde: men verhaalt hier bij, dat hij na dit geval naar *Winchester*, zijne hofplaats keerde, en aldaar de kroon van zijn hoofd nam en op een Christus beeld plaatſte, met de verklaring dezelve niet weder te willen dragen. ——

Zoo aangenaam de ligging van *Southampton* is, zoo bekoorlijk is de omtrek dezer ſtad, bergen en dalen, heuvelen en valleijen, lusthuizen, bosſchen en weilanden, de prachtigſte zee-, rivier- en land-

ge-

gezigten wisselen elkander in de rijkste verscheidenheid af. —— Op eenen kleinen afstand van de stad, op den oever van den rivier *Itchin*, ziet men een, in gemelde rivier als eene soort van kaap, voor uit springend stuk lands, en op het zelve een huis en boerderij, *Bittern form* genaamd: men wil dat op dezen plek het oude *Clausentum* der Romeinen zou gelegen hebben: ook geven de overblijfselen van wallen, muren, steenen met opschriften die tot gebouwen schijnen behoord te hebben, de menigte hier gevondene penningen van CLAUDIUS, NERO, VESPASIAAN, SABINUS, ANTONINUS, COMMODUS, LUCILLA, ALEXANDER SEVERUS, CONSTANTIUS, CONSTANS, CARAUSIUS, AURELIUS, VALENTINIANUS, VALENS en anderen, behalven vele Urnen, wapenen en andere voorwerpen der oudheid: alle deze overblijfselen geven, zeg ik, geene geringe gegrondheid aan dit denkbeeld. ——

Behalve de rivieren die *Southampton* bewateren, zijn er ook nog eenige gegravene kanalen, als het *Salibury* kanaal, *Audever* kanaal, *Basingstoke* en *Redbridge* kanaal: —— dit laatste is oorzaak geweest dat de inwoners van deze stad den naam van *de wijze zonen* van *Southampton* gekregen hebben, 't geen aanleiding gaf tot een vertelseltje van die soort, als in het algemeen in ons land, en vooral bijzonder in toepassing op de stad *Campen*, geheel niet vreemd is. Men verhaalt dan dat deze wijze zonen van *Southampton*, langen tijd verlegen gestaan hebbende over het gemis van eene kleine rivier, waar

op

op zij kleine ſchepen zouden kunnen laten varen; daar het hun voor groote ſchepen geheel aan geene gelegenheid ontbrak op hunne rivieren *Test* en *Itchin*. — Zij ſchaamden zich eindelijk over hunne domheid; toen zij bedachten, dat er niets gemakkelijker was, dan dat groot onheil weg te nemen; door het graven van een klein kanaaltje langs eene der groote rivieren, waar door de zwarigheid voor kleine ſchepen oogenblikkelijk zou weggenomen worden; gelijk zij dan ook door het graven van *Redbridge* kanaal, dezen verſtandigen maatregel uitvoerden, en zich daar door een bijzonder vaarwater voor groote en kleine ſchepen bezorgden: zoo was er ook buiten deze ſtad een boer, die geen minder bewijs van ſchranderheid aan den dag legde: hij had namelijk twee katten, eene groote en eene kleine: om nu deze beesten het genoegen van eenen onbelemmerden uitgang te bezorgen, liet hij eene groote opening in eene ſchutting maken, doch zijn ſchrander doorzigt zag weldra dat dit niet genoeg was; hij liet daarom naast den uitgang van de groote kat, er ook een maken voor de kleine.

Van *Southampton* heb ik een uitſtapje gedaan naar *Winchester*, de hoofdſtad van *Hampshire*; daar de afſtand van deze beide plaatſen van elkander weinig meer dan 3 uren gaans is, heb ik dit uitſtapje te voet gedaan, en mij zeer wel bij deze wandeling bevonden. — Niet ver van *Southampton* verheft zich *Bevis mount*, zijnde een hooge heuvel, hebbende twee toppen, op ieder van welken men een

voortreffelijk uitzigt heeft. — Ik beklom denzelven en ſtond verbaasd over de onteibare menigte van treffende voorwerpen, die zich aan mijn oog vertoonden: — de zeilende ſchepen in het kanaal, de hooge rotsachtige kusten van het eiland *Whight*, de ſcheepryke haven van *Portsmouth*, de kronkelende rivieren, tot op eenen verren afſtand in het land zigtbaar, in haren loop vruchtbare dalen en vette weilanden beſpoelende, de prachtige lusthuizen, zoo veel rijkdom als ſmaak vertoonende en de meer eenvoudige woningen van den rijken en gezegenden landman. —— Het geen zich echter onder alle deze voorwerpen van natuur en kunst, van rijkdom en nijverheid, op eene bijzondere wijze treffend voordeed, waren de melancholieke overblijfſelen van eene Abdij, met mos en klimop begroeid, en hare graauwe ten val neigende muren uit, door hoogen ouderdom eerwaardig, geboomte zich ſtatig verheffende. Zoo als ik uit de vergelijking van deze ſombere overblijfſelen, met de, mij van dezelve gegevene beſchrijving konde opmaken, als mede uit de ligging, konden het geene andere zijn, dan de ruïnen van de vermaarde Abdij *Nettley*, van welke de bovengemelde kastelein te *Amesbury* met mij geſproken had, en die mij de twee volgende anecdotes deze Abdij betreffende, als waarlijk gebeurde zaken verhaalde.

Voor eene reeks van vele jaren, woonde in *Southampton* een zeker man TAYLOR, wiens nakomelingen, volgens verzekering van denzelfden gemeld-

den

den kastelein, nog ten huidigen dage in *Southampton* wonen. Deze TAYLOR kocht deze Abdij, met oogmerk om dezelve te sloopen, en dan met de afbraak zijn voordeel te doen: doch voor en aleer hij de hand aan dit bouwvallig en reeds lang verlaten heiligdom sloeg, droomde zijne echtgenoote herhaalde reizen, dat haar man in het eerste oogenblik, waar in hij eene steen zou losmaken, onder de ruinen zou verpletterd worden. — Wat wil het geval, de man spot met de dringende vermaningen en waarschouwingen van zijne vrome vrouw, — hij begint te breken, en op het zelfde oogenblik valt hem een venster kozijn en een stuk van de muur op het lijf en verplettert hem; voor het uitblazen van zijnen laatsten adem, hem naauwelijks zoo veel tijd latende, om aan zijne medgezellen te betuigen, dat hij genoeg gewaarschuwd was, en dat hij zijn dood als eene straf des hemels beschouwde voor zijn ongeloof en heiligschennis. — Sedert dien tijd heeft niemand het gewaagd eenig voordeel met dit gebouw te zoeken, maar deszelfs sloping aan den vernielenden invloed van den tijd overgelaten.

De andere anecdote betrof insgelijks een droom, niet min belangrijk in de gevolgen, en had plaats in latere tijden. Een werkman droomde verscheidene nachten, dat in een zeker gedeelte van dit gebouw eene kist met geld verborgen was, in het eerst merkte hij in het geheel niet op dezen droom, doch dezelve telkens wederkomende, onderzocht

hij de in den droom aangewezen plek, en vond werkelijk eene kist met geld van zeer groote waarde: —— doch niet voorzigtig genoeg zijnde, en misschien te verheugd om zijn geluk bedekt te houden, wierd zulks bekend, en deze gelukkige droomer, ongelukkig door den Regter genoodzaakt zijnen gevondenen schat aan den wettigen eigenaar des gronds, waar in dezelve gevonden was, ter hand te stellen.

Wat de stad *Winchester* betreft, ik heb mij te kort in dezelve opgehouden, om de ontelbare oudheden, in dezelve voorhanden, te bezigtigen. —— Gij weet, het is eene der schoonste steden van dit eiland, en was reeds ten tijde der Romeinen als eene stad bekend, onder den naam van *Venta Belgarum*, — ook wel *Wintonia*. Zij ligt zeer aangenaam op het hangen van eenen heuvel, wiens voet door de rivier *Itchin* bespoeld wordt. Even als *Southampton* is zij van poorten en wallen voorzien. — Het is waar, deze stad is niet geheel beroofd van uiterlijke teekenen van welgesteldheid, en vertoont vele, nieuwe en voortreffelijke gebouwen, doch als eene stad beschouwd, reeds voor 2000 jaren door nering en fabrieken bloeijende, als eene plaats, waar de meeste Koningen, die ooit over *Engeland* hebben geheerscht, hun hof gehouden hebben, waar prachtige kerken en paleizen van koningen, bisschoppen en andere grooten des rijks hare spitsen trotsch verhieven, waar Koningen elkanderen koninklijk onthaalden, waar welvaart,

over-

overvloed, rijkdom en pracht heerschten, meer dan in eene andere ſtad van dit geheele land, waar geleerden, kunstenaars, hovelingen, groote vernuften en fraaije geesten, als in een middelpunt zamenvloeiden: —— als eene ſtad van zulk een voormaligen luister, rijkdom en grootheid beſchouwd, kan het gezigt van het tegenwoordige *Winchester* niet nalaten treurige denkbeelden over de wisſelvalligheid en onbeſtendigheid der aardſche grootheid te verwekken. Onder de menigvuldige oude overblijſſelen, waar onder vele van kloosters en diergelijke gebouwen, heb ik ſlechts eenige weinige met opmerkzaamheid kunnen beſchouwen, en onder deze behoorde in de eerſte plaats de hoofdkerk: —— deze toch, het zij men haar beſchouwt als een meesterſtuk van Gottiſche bouwkunde, dat reeds verſcheidene eeuwen heeft verduurd, of als een gebouw, binnen welks muren van tijd tot tijd merkwaardige gebeurtenisſen zijn voorgevallen, die wel eens van uitgeſtrekte gevolgen waren, en dikwijls zoo vele bewijzen van ſnoode heerschzucht en wreedheid, als den redelijken mensch onteerend bijgeloof opleverden: als een gebouw, waarin Koningen en Koninginnen gekroond wierden, maar waarin ook de graven van zoo velen hunner ons als met luider ſtem toeroepen: *ſic tranſit gloria mundi:* —— als zulk eene plaats en uit zulk een oogpunt beſchouwd, kon dit gebouw niet nalaten belang in te boezemen, en bij het opmerkzaam bezigtigen, tot nuttige en aangename beſpiegelingen op te wekken.

Men wil hier, dat reeds in het jaar 169, op deze zelfde plaats twee Heidenſche tempelen, toegewijd aan Apollo en de Eendragt, wierden om geworpen om plaats voor eene Chriſten kerk te maken; dezelve wierd wederom verwoest door DIOCLETIAAN, in het jaar 286, —— vervolgens weder herſteld in 300, deze wierd weder verwoest door de Weſtſaxen, doch ook naderhand door hunnen eerſten Chriſtenkoning herſteld in 611. —— Eindelijk wierd de tegenwoordige begonnen in 1079, —— zoo dat dus waarſchijnlijk geene der tegenwoordig in weezen zijnde chriſten kerken op eenen hoogeren ouderdom roem kan dragen, dan deze hoofdkerk te *Winchester*. —— Zij is 545 voeten lang. De indruk, die dit grootſch gebouw bij het eerſte binnentreden maakt, is onbeſchrijfelijk, vooral, wanneer men zich dan plaatst aan het uiterſte weſteind, en zijn gezigt wendt naar het eerſte, langs de bijkans onafzienbare reijen pilaren, dit gezigt is in der daad verbazend en eenig in zijne ſoort. —— U eene beſchrijving te geven van de menigte kapellen, tombes, zerken, van de begraafplaatſen van zoo vele koningen, vorſten, biſſchoppen en vele andere voorname perſonen, die hier in den loop van zoo vele eeuwen verzameld wierden, van ſtukken van kunſt en oudheid, die ſommige gedeelten van dit gebouw verſieren, dit te willen doen, zou zijn een werk te ondernemen, waar aan veel tijd en moeite vast was, en het welk beter voor een foliant, dan voor een brief geſchikt zou zijn.

Ik

Ik zal dus van *Winchester* niets meer zeggen, dan dat deze wel eer zoo prachtige en rijke ſtad, thans niet meer dan ruim 700 huizen en 5000 inwoners telt, en dat, van hare 90 kerken, waarop zij eertijds zich beroemen konde, nu ſlechts 12 in wezen zijn.

Deze ſtad verlatende, beklom ik den top des heuvels tegen welken zij gelegen is. Van hier had ik een uitgeſtrekt gezigt over eene ſchoone, vruchtbare landſtreek; eene landſtreek, in de verloopene eeuwen zoo dikwijls het tooneel van heerschzucht en verwoesting, van vuur en zwaard, van roof en moord van ſtrijdende oorlogsbenden, eene landſtreek bemest met menſchenbloed, waar Belgen, Romeinen, Saxen, Denen, Vriezen en Noormannen zich beurtelings vertoonden, om elkanderen de opperheerſchappij te betwisten. — Ik zag van dezen heuvel een gedeelte van die zelfde wegen, langs welken de Romeinſche legerbenden van *Wintonia* naar *Sorbiodunum* trokken: — ik verbeeldde mij dezelve geleid te zien door den dapperen veldheer VESPASIAAN en zijn medgezel PLANTIUS. —— Ik verbeeldde mij den jongen TITUS, zijnen vader, in een dier dertig aanvallen, waarin hij door de *Britten* tot het uiterſte toe in het naauw gebragt wierd, ter hulp te zien toeſchieten en verloſſen. — Waarſchijnlijk, dacht ik, ſtond die beroemde veldheer, VESPASIAAN, wel eens op dezen zelfden heuvel, op deze zelfde plek waar op ik nu ſta, en overzag van hier deze zelfde heuvelen, dalen en vrucht-

bare velden, die zich hier voor mijn gezigt uitbreiden: — ja, wie weet of hij zich hier wel niet, na zijne laatste beslissende overwinning op het moedig en heldhaftig volk, dat hij hier te bestrijden vond, en dat hem den geduchtsten tegenstand geboden had, zal hebben nedergezet, om na te denken over het eindelijk welgelukken zijner onderneming; misschien gaf hij zich hier wel het eerst over aan de vreugdegevoelens van zijn hart over het te onderbrengen van zulk eene schoone, vruchtbare en welbevolkte landstreek, die hij aan Romes magt en reeds zoo uitgestrekte heerschappij, nu wederom had toegevoegd: — misschien, dacht ik, stond zijn zoon TITUS hier wel naast zijn vader, bewonderde met hem de schoonheid van dezen nu te ondergebragten oord, verheugde zich met hen over hun krijgsgeluk, terwijl de tranen van een' held, van een menschlievend held, in zijne vriendelijke oogen blonken op de gedachte aan het gestorte bloed van zoo vele ongelukkigen, die de slachtoffers van hunnen pligtmatigen ijver, voor hun vaderland en vrijheid, geworden waren.

Van *Winchester* keerde ik weder te rug naar *Southampton*, langs den zelfden weg. Ik zag nu eerst dat ik mijn plan niet wel gemaakt had, en dat ik beter zou gedaan hebben, indien ik mijne goederen met mij naar *Winchester* had genomen, al had ik dan ook met de postkoets moeten reizen, en dan van die stad op *Portsmouth* was gereisd, dan had ik met *Southampton* niets meer te doen gehad

en

en zou verſcheidene miſlen uitgewonnen en den zelfden weg niet tweemaal hebben behoeven te paſſeren: doch dit nadeel niet te veranderen zijnde, moest ik zoo, en vertrok dan ook met de avondkoets op *Portsmouth*.

Op dezen geheelen weg van 21 mijlen, bejegende mij niets opmerkelijks, — de koets was vol zoo wel van buiten als van binnen, tot geluk had ik een hoekje, zoo dat ik mijne nachtrust niet geheel behoefde te misſen: het was eene koude nacht en zelfs min of meer vorstig, doch, in mijn mantel ingewikkeld, zat ik zoo warm en wel, en had zulk eenen goeden nacht, als ik als reiziger konde wenſchen. Wij reden door een dorp *Southwick* genaamd: een mijner reisgenooten ſtapte aldaar af, na dat hij alvorens aan het gezelſchap had verhaald, dat in vroegere jaren zekere kolonel NORTON in het zelve was geſtorven, die een zeer zonderling testament had nagelaten, makende bij het zelve aan zijne bloedverwanten eene jaarlijkſche inkomſte van 60 duizend ponden, andere 60 duizend ponden, die men in baar geld vond, moesten gebruikt om tot aan den jongſten dag der wereld, hongerigen te ſpijzigen, dorstigen te drenken, naakten te kleeden, kranken en gevangenen bij te ſtaan, en in dat opzigt geen onderſcheid te maken tusſchen landgenooten en vreemdelingen: aan den Koning maakte hij zijne ſchilderijen en andere kostbaarheden, en benoemde het Parlement, en ingeval dit zulks wei-

gende, alle de Bisschoppen van *Engeland*, tot de uitvoerders van dezen zijnen uitersten wil.

In *Portsmouth*, de plaats van mijn tegenwoordig verblijf, behouden en wel gekomen zijnde, nam ik mijn intrek in het Logement *the Crown*, alwaar ik het zeer wel tot mijn genoegen heb, en op mijn vrij vertrekje, mijn ledigen tijd, na mijne wandelingen, met vermaak doorbreng, meest echter, blijkens dezen, met aan u te schrijven.

Wat deze stad betreft, na *Plymouth* gezien te hebben, kan *Portsmouth* juist niet veel bijzonder opmerkelijks opleveren, dan voor zoo ver het meer dan de eerstgenoemde plaats, de groote verzamelplaats der koninklijke vloot is, en meer talrijke eskaders naar de *Oost-* en *West-Indien* van hier vertrekken, dan uit eenige andere haven van *Engeland*. — Voor het overige ziet men hier het zelfde gewoel, dezelfde bezigheden, en over het geheel dezelfde gezigten als in *Plymouth*.

Gij weet, dat deze stad gelegen is op het Schiereiland *Portsey*, het welk 16 Engelsche mijlen in den omtrek bevat, en bij hoog water geheel door de zee omringd, doch aan de noordzijde door *Portbridge* met het vaste land vereenigd is. — *Portsmouth* mag te regt als de sleutel van *Engeland* aangemerkt worden; daarelfs voortreffelijke haven, diep, en ruim genoeg om duizend schepen van linie te bevatten, en die gedekt is voor alle winden, de uitgestrekte, wel aangelegde vestingwerken, de rui-

ruime dokwerven, bevattende eenen verbazenden voorraad van alle de bijzondere artikelen voor den ſcheepbouw en ſcheepvaart noodig, en waarin zelden minder dan 2000 man aan het werk zijn, het getal van inwoners enz. enz. — het groot gewigt van dit een en ander voor *Engeland*, maken *Portsmouth* eene der vermaardſte en belangrijkſte ſteden van *Europa*.

Portsmouth en *Porſea* waren eertijds twee afzonderlijke ſteden, doch zijn nu reeds ruim eene eeuw geheel met elkanderen vereenigd geweest, zoo dat zij zelfs door dezelfde overigheid beſtuurd worden. De Doks en derzelver ruime werven, vertoonen op eenigen afſtand, vrij groote ſteden, door de menigte gebouwen, zoo van werklieden, opzieners, pakhuizen, en diergelijke tot dezelve behoorende. —— Als eene oude ſtad, van welke de Saxiſche kronijken reeds op het jaar 501 gewag maken, kan geene ſtad armer in voorwerpen van oudheid zijn, dan *Portsmouth*: de oudheidminnaar vindt hier volſtrekt niets dat aan zijne begeerte kan voldoen. De hoofdkerk en het raadhuis zijn deftige gebouwen, doch bezitten ook niets, dat eenige bijzondere opmerking verdient. Het verrukkend uitzigt van de haven, op het tegenoverliggend *Gosport*, het prachtig hospitaal, waarin men zegt dat 3000 bedden voor zoo vele zieke zeelieden zijn, over *Spithead*, op het eiland *Wight*, is boven alle beſchrijving ſchoon, terwijl de verbazende menigte hier liggende ſchepen een bewijs van Engelands

magt

magt ter zee en uitgebreiden koophandel oplevéren.

Gisteren eene wandeling door de ſtad doende, kwam ik niet ver van de haven voorbij een koffijhuis. Tot mijne verbaasdheid, daar ik zulks hier niet verwacht had, hoorde ik door twee perſonen, voor de deur, een luid geſprek, in mijne moedertaal voeren, waar van het onderwerp was, zoo veel ik in het voorbijgaan merken konde, het vrijgeven van een genomen en hier opgebragt ſchip. — Zonder lang beraad keerde ik te rug, en ſtapte dit koffijhuis binnen, en hier bevond ik mij, zoo geheel onverwacht, in het midden van een groot getal landgenooten, Pruiſen namelijk, zoo als ik er een was, wier ſchepen, onder die vlag genomen, hier opgebragt, en ſommigen reeds met lading en al prijs verklaard waren: —— Veler zaak was nog hangende voor de Admiraliteit, en andere waren vrijgegeven. —— Ik merkte nu wel, dat het getal van opgebragte ſchepen onder Pruisſiſche vlag, hier nog ruim zoo groot was als in *Plymouth*. —— Intuſſchen verheug ik mij zeer over deze zoo geheel onverwachte gelukkige ontmoeting, daar dezelve mij de ſchoonſte gelegenheid heeft bezorgd om een pakje naar het vaderland te verzenden, want twee of drie ſchepen liggen op eenen gunſtigen wind te wachten, om met denzelven van hier naar *E.* of *A.* te vertrekken, waar zij maar het eerst en gemakkelijkst komen kunnen. — Het is mijne onoplettendheid geweest, dat ik niet reeds terſtond, bij

mij-

mijne komst alhier op deze mogelijke gelegenheid gedacht heb: — ik had reeds in *Plymouth* gehoord dat ik, hier komende, ook vele, van mijne landgenooten zou ontmoeten, men had mij zelfs de namen van ſommige kapiteins opgegeven, en bij gelegenheid groetenisſen aan dezelven verzocht: ik had op meer dan een ſchip, in de haven liggende, de Pruisſiſche vlag zien waaijen, en het was mij niet in de gedachten gekomen, zulk een huis opteſporen, waar lieden van dat bedrijf doorgaans zamen komen, en ik zou waarſchijnlijk, zonder dit toeval, vertrokken zijn, zonder eenen landgenoot geſproken te hebben. — De overbrenger dezes kent gij ook zeer wel, als mede de plaats van zijne woning, doch ik heb niet noodig dezelve hier te noemen. ——

Ik zal het nu met dezen hier bij laten, mijn Vriend, de tijd belet mij meer te ſchrijven. Nieuwe kennis, geeft nieuwe drukte: dezen morgen heb ik de kerk bezocht. —— Heden avond zal ik met gezelſchap de Schouwburg een bezoek geven, dan heb ik al het merkwaardige van deze ſtad gezien: — gij begrijpt van zelfs, dat ik nu van deze plaats niet weder naar binnenslands te rug keere, maar van hier op *Londen* zal vertrekken: echter zal ik voor dien tijd misſchien nog wel gelegenheid hebben alhier nog eenige letteren voor u op het papier te zetten, in hope dezelve van hier regelregt aan u te kunnen bezorgen: welke gelegenheid mij zoo veel te waarſchijnlijker en aangenamer is, daar ik niet

weet,

weet, hoe het in dit opzigt te *Londen* gesteld zal zijn. Tot eene volgende gelegenheid ben ik enz. enz.

ZEVEN-EN-DERTIGSTE BRIEF.

Portsmouth Nov. 1805.

Na een allergenoegelijkst reisje, het welk ik naar het hier na bij gelegen eiland *Wight* gedaan heb, bevind ik mij thands wederom hier, ik heb weder in het zelfde Logement mijne vorige kamer betrokken, en zal nu, daar er hier toch niets bijzonders meer voor mij te zien valt, en ik geheel meester van mijn' tijd ben, denzelven besteden, met het in orde brengen mijner aanteekeningen, die ik op dit laatste togtje verzameld heb, met oogmerk om dezelve hier te laten in handen van den, in mijnen vorigen gemelden kapitein, die ze aan u zal doen geworden. Door aanhoudenden tegenwind is hij met nog twee anderen, tot dus verre in deze haven opgehouden. —— Het zou mij geweldig spijten, indien het waarheid was, het geen men mij hier verzekert, dat ik de correspondentie van *Londen* op H. niet zoo gemakkelijk zal vinden, als ik mij tot dus verre had voorgesteld. —— De tijd zal dit weldra moeten ontdekken: ik wil dus geene zwarigheid

heid maken voor den tijd, en mij voor al door geene onaangename denkbeelden in mijn tegenwoordig genoegen laten ſtoren.

Dan, ik merk, dat het tijd wordt deze voorafſpraak aftebreken, en tot de verklaring van den tekst over te gaan, want, zoo lang die niet afgewerkt is, zal ik in deze ſtad moeten blijven, of liever, verkies ik er te blijven, om ten minſte deze nu, nog gunstige gelegenheid niet ongebruikt te laten voorbijgaan. —— Ter zake dan. —— Mijne overtogt van *Portsmouth* naar het eiland, met eene kleine paketboot, welke paſſagiers van hetzelve naar het vaste land had gebragt, was alleraangenaamst. —— Er woei eene friſſche ſtevige koelte, die mij ſchielijker op dezen mijnen weg deed vorderen, dan ik in het tegenwoordige geval wel wenschte, want ik vond thands wederom een vernieuwd genoegen, in de beweging van het ſchommelend vaartuig, in het grootsch gezigt van de onvergelijke reede *Spithead*, terwijl het eenparig geklots der golven tegen het ſpoedig voortgedreven vaartuig eene ſtreelende muzijk was voor mijn oor. — Het gezigt van het eiland *Wight*, op eenigen afſtand uit zee, vooral van dezen kant, is onbeſchrijfelijk ſchoon: rotſen, ſommigen zich ſteil verheffende, andere, in de zonderlingſte gedaanten gevormd, als bolwerken tegen het geweld der zee opgeworpen: — al hooger en hooger rijzende heuvelen, ſommigen bedekt met digte boſſchen, op anderen luchtige parken en bekoorlijke landhuizen pronkende, anderen

ren als een groen tapijt uitgeſpreid, waar op talrijke kudden zich verlustigen; —— het nederige, maar tegen het opgaan van eenen heuvel zoo bevallig aangebouwde *West Cowes*: — deszelfs ſchoone haven door den uitloop der rivier *Medina* gevormd; alle deze, elk op zich zelve ſchoone en verrukkende voorwerpen, leveren zaamgenomen, op eenigen afſtand, eene bevallige vertooning op, die alle verbeelding overtreft, en dus voor geene voldoende beſchrijving geſchikt is, zoo min, als die zachte en zielverrukkende aandoeningen, welke het gezigt van de treffende ſchoonheden van natuur en kunst, zich in dit paradijs vertoonende, in de ziel verwekken.

Terwijl ik mij dus met het gezigt van de treffende en betooverende ſchoonheden van dezen lusthof vermaakte, vond ik te gelijk een aangenaam genoegen in dit watertogtje, de ſchommelende beweging, en het geklots der golven, maakten eenen genoegelijken indruk op mijn gemoed; en herinnerden mij aan ſommige lotgevallen en ontmoetingen, welke mij op dezen ongeſtadigen waterplas waren overgekomen: —— ik wierd huiverig op de gedachte aan den vreezelijken ſtorm, welken ik in dit zelfde kanaal, dat hier voor mijnen oogen lag, had uitgeſtaan: —— ik dacht aan de ontzettende tooneelen, van dien akeligen en zoo gevaarvollen nacht, toen onſtuimige golven en woedende rukwinden ons vaartuig met eene geheele vernieling dreigden, en ons weldra met het zelve ſcheen te

zul-

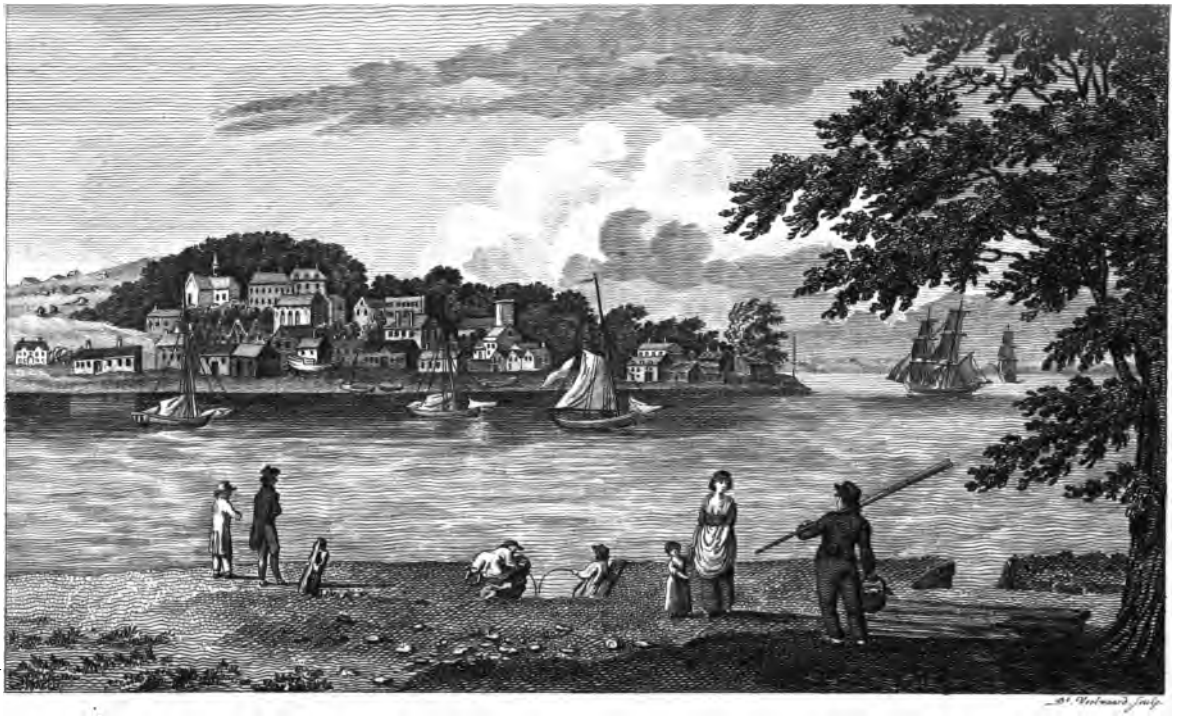

HET EILAND WIGHT:

zullen wegslingeren naar de diepe afgronden der verderving! —— Ik dacht aan andere uitgestane gevaren en ellenden, en gevoelde mijne groote verpligting tot dankbaarheid jegens den weldadigen Bestuurder van mijne lotgevallen, die mij tot dus verre altijd bewaard en uitgeholpen, en meermalen geheel onverwacht stof tot de zaligste blijdschap en vreugd geschonken had, zoo als op deze mijne reize, mij elke dag daar van genoegzaam nieuwe bewijzen opleverde.

In de fraaije haven van *West Cowes* stapte ik aan land. Dit stadje, uitstekend aangenaam gelegen op het hangen van een' heuvel, aan de westzijde der rivier *Medina*, wordt dus genoemd in tegenstelling van *Oost Cowes*, aan de tegenoverzijde der rivier gelegen. De straten der stad zijn naauw, en vele huizen slecht gebouwd, doch deze laatste, tegen het opgaan van den heuvel gebouwd zijnde, verheffen zij zich het een boven het ander, waar door zij in de hoogste gedeelten der stad een verrukkelijk uitzigt hebben over de rivier, op de haven en zelfs op het tegenoverliggend vaste land. — Het getal der inwoners is mij begroot op twee duizend, die hier allen een ruim bestaan vinden, en om hunne uitstekende beschaafdheid bijzonder geprezen worden. —— Wat het eerste betreft, —— daar de haven van deze stad, ruim, veilig en eene gemakkelijke ligplaats voor de schepen is, ankeren hier vele, en bezorgen zich van hier den benoodigden voorraad, voor al in tijd van oorlog, drijft in dit

laatſte artikel deze ſtad eenen ſterken handel. —— Een ander en niet min aanmerkelijk voordeel trekken deszelfs ingezetenen van de vreemdelingen, die dit eiland bezoeken, en meestal te *West Cowes* aanlanden. Het is ſedert eenigen tijd in de mode, plaiſierreisjes naar dit eiland te doen, van hier, dat het in den zomer krielt van vermogende bezoekers, waar van ſommigen enkel komen, om tot nut of vermaak de zeebaden te gebruiken, waartoe *West Cowes* de gunſtigſte gelegenheid aanbiedt: — behalve de groote voordeelen, verſchaft zulk eene gedurige omgang met aanzienlijke en vermogende vreemdelingen, de gunſtigſte gelegenheid ter beſchaving hunner manieren.

Het kasteel gebouwd van HENRIK *den* VIII, ſchoon in de laatſte jaren, zoo het mij toeſcheen, eenige verbetering ondergaan hebbende, heeft niets opmerkelijks, en ſchijnt tot verdediging van het eiland, indien het er eens regt ernſtig op aan kwam, niet zeer geſchikt te zijn.

In *West Cowes* hield ik mij ſlechts een paar uurtjes op, om een ontbijt te gebruiken, en de ſtad door te wandelen, tot welk laatſte weinige oogenblikken van nooden zijn, en wat deszelfs omtrek aan de landzijde betreft, ik bevond mij meermalen op eene hoogte, van waar ik dezelven tot op eenen verren afſtand konde overzien, zoo dat ik daarom geen ſtap naar buiten behoefde te doen. Een weinig ten westen van het kasteel ligt een lusthuis, *Egypte* genaamd, het welk zich met de omringen-

de

de boschrijke landstreek, schilderachtig voordoet.

Van *West Cowes* wandelde ik naar *Newport*, ruim een uur gaans van eerstgenoemde plaats afgelegen: geen weg kan bekoorlijker zijn en schooner natuurgezigten opleveren dan deze. — Langzaam in de hoogte opgaande, verschaft hij aan het oog, onafgebroken, gelegenheid, om een groot gedeelte van het eiland en de zee, die hetzelve omringt, te beschouwen. Het weêr was mij bij deze kleine wandeling ongemeen gunstig, de lucht was volmaakt helder, zoo dat zich alle de schoone voorwerpen in het glansrijkst licht vertoonden. Overal, waar ik mijne oogen rondom mij liet weiden, ontdekte ik nieuwe wonderen van schoonheid en bekoorlijkheid die mij verrukten. — Vóór mij, en ter zijde, zag ik eene mengeling van bosschen, heuvelen, parken, weilanden, en landhuizen, waar in de schoonheden van natuur en kunst op het bevalligste vereenigd waren, en die op het eerste gezigt, door hun aanlagchend voorkomen, het hart de liefelijkste gewaarwordingen en aandoeningen mededeelden: keerde ik mij om, om mijn gezigt noordwaarts te wenden, dan zag ik de liefelijke rivier *Medina*, langs hare met weelderig groen bedekte boorden stroomen, op welke op zekere afstanden, met mos begroeide hutten en eenvoudige landhuizen met hare donkere boschjes in eene behagelijke wanorde verstrooid lagen, terwijl talrijke kudden schapen op de heuvelen af in de parkjes grazende, dit gezigt niet weinig verlevendigden: — het bekoorlijk gelegen *Westcowes*,

deszelfs fraaije haven: — verder weg een gedeelte van het kanaal, waar op een aantal zwervende pinkjes en eenige zeilende koopvaardijſchepen hunne witte zeilen in het blinkend water ſpiegelden: —— de torens van *Lymington*, *Gosport* en andere aan zee gelegene plaatſen, terwijl de hooge bosſchen en heuvelen van *Hampshire* eindelijk mijn gezigt beperkten.

Een ſchoon landhuis, midden in een park, van ſtatig geboomte omringd, gelegen, waar uit men een vrij en onbelemmerd gezigt heeft van alle de zoo even opgenoemde ſchilderachtige voorwerpen, trok bijzonder mijne opmerkzaamheid tot zich. Hoe gelukkig was in mijne oogen de bewoner van dat paradijs, midden in den ſchoot der ſtille, rijke en weldadige natuur, terwijl de treffendſte gezigten het oog aanhoudend op de aangenaamſte wijze vermaak verſchaften: dit was waarlijk eene plaats, die alle eigenſchappen bezat, welke het tot een volmaakt Eden vormden, die alles in zich beſloot, het geen een gevoelig, op de ſchoone natuur verliefd, hart, in een landhuis wenſchen konde. Ik beſchouwde den bewoner van dit gelukkig verblijf, zoo als KLEIST er ons een afmaalt in zijne Ode op het Landleven, terwijl het overige van zijne beſchrijving in dat gezang op dit huis volmaakt toepaſſelijk is: — van het een en ander laat hij zich dus hooren:

So

So bald aurora, wenn der himmel grauet,
Dem meer entſteigend, lieblich abwärts ſchauet,
Flieht er ſein lager, ohn verzärtelt ſchmücken
Met gleichen blicken.

Er lobt den Schöpfer, hört ihm lerchen ſingen,
Die durch dem lüfte ſich dem aug entſchwingen,
Hört ihm vom ſephir lispelnd auf der höhen,
Ein loblied wehen.

Er ſchaut auf roſen thau wie demant blitzen;
Schaut über wolken von der berge ſpitzen
Wie ſchön die ebne, die ſich blau verlieret,
Der Lentz gezieret.

Bald zeigt ſich fliehend auf des meerez rücken
Ein ſchiff von weitem den nachfliehnden blicken,
Das erst ſich lange gleichſam an ſich bindet,
Und dann verſchwindet.

Bald ſieht er abwärts, voller glanzend prangen,
Noch einen himmel in den fluten hangen,
Noch eine ſonne Amphitritens gränzen
Grundaus durchglänzen.

Er geht in wölder, wo an ſchilf und ſträuchen
In krummer ufern ſilberbäche ſchleicheln,
Wo blühen duften, wo der Nachtigallen
Lustlieder ſchallen.

Jetzt propft er bäume, leifet wasſergräben,
Schaut bienen ſchwärmen, führt an wänden reben,
Jetzt tränkt er pflänzen, zieht, von Roſenſtöcken
Und nusſtrauch, hecken.

Onder een aanhoudend genot der ſchoonſte zich gelurig afwisſelende gezigten, zette ik mijn weg voort, en kwam in den achtermiddag te *Newport*, alwaar ik mijn intrek nam in de *Bugle Inn*, een Logement, dat mij te *Portsmouth* bijzonder was aanbevolen.

Newport is de hoofdſtad van het eiland, en niet min aangenaam gelegen dan *Westcowes*, terwijl zij dit laatſte in fraaiheid verre overtreft. De rivier *Medina* is van zee tot aan deze ſtad bevaarbaar voor tamelijk groote ſchepen, het welk zoo zeer tot gemak en voordeel voor *Newport* verſtrekt, als het deszelfs levendigheid vermeerdert. Ik had meermalen veel gehoord van de uitſtekende netheid en zindelijkheid dezer plaats, en bevond nu dat het in der daad zoo was, ja, dat de zaak zelfs, het geen ik er van gehoord had, nog overtrof.

Niets ziet men hier, het geen het oog niet bekoort, de huizen, zonder prachtig te zijn, zijn van eene uitſtekende netheid, en behagen op het eerſte gezigt door hunne aangename luchtigheid: — de ſtraten zijn zoo zindelijk en zuiver, dat men er met moeite eenige vuiligheid op zoude ontdekken: — overal treft het oog duidelijke ſporen aan van welgeſteldheid, nijverheid en overvloed: — in een woord, indien dit ſtadje op eene meer boomlooze en waterachtige vlakte geplaatst was, en de zindelijk geverfde voorgevels der huizen, wat minder van heldere glazen voorzien waren, zou men zich, door de overal in het oogloopende netheid en zinde-

lijk

lijkheid, gemakkelijk verbeelden kunnen, dat men zich op een aanzienlijk Noordhollandsch dorp bevond. —

Daar de ſtad *Newport* voor het overige niets bijzonder merkwaardigs voor mij opleverde, verliet ik dezelve den volgenden morgen vroegtijdig, met oogmerk om het eerwaardigst overblijffel der oudheid op dit eiland, namelijk het kasteel van *Carlsbrook*, een bezoek te geven, en dan verder, dewijl het toch zondag was, op het dorpje, dat denzelfden naam draagt, de Godsdienstoefening bij te wonen: — dit dorp, met het in deszelfs nabijheid gelegen kasteel, ligt ſlechts een half uur gaans ten westen van *Newport:* de weg derwaarts is aangenaam en vol afwisſeling van bosſchen, weilanden en lusthuizen, welke laatſte meer uitmunten door hunne netheid, aangename ligging en bevallig huishoudelijke inrigting, dan door pracht en uitgeſtrektheid: —— hoewel het ook aan ſommige van deze laatſte ſoort op het eiland niet ontbreekt.

Terwijl ik dus in ſtille overpeinzingen mijnen weg bewandelde, en mij verwonderde over de ſchoonheid dezer landſtreek, —— terwijl de diepſte ſtilte rondom mij heerschte, die door niets dan het liefelijk morgenlied der vogelen, en het geblaat der kudden ſchapen, die zich uit hare ſtallen naar het veld begaven, wierd afgebroken, terwijl de zoetſte rust en kalmte in en rondom mij heerschte, en de ganſche natuur, als 't ware, een eerbiedigen lofzang ſcheen te zingen aan Jehova, — terwijl ik dus na-

denkend voortwandelde, en mijne oogen over deze bekoorlijke vreedzame heuvelen en dalen liet weiden, — ontdekte ik onverwacht de hooge toppen van het oud kasteel en deszelfs graauwe muren: — onbeschrijfelijk is de indruk, welken dit eerwaardig overblijffel der oudheid op het eerste aanzien verwekt. — Hoewel men meent dat het reeds van de tijden der Romeinen is, is echter deszelfs aloude geschiedenis, toestand en bestemming geheel in eene ondoordringbare duisternis bedolven: — dit weet men, dat reeds HENRIK *de* I. en na hem Koningin ELISABETH, het zelve aanmerkelijk verbeterd hebben. — Ik zal u en mij niet ophouden met eene beschrijving van deszelfs uiterlijke ontzag verwekkende gedaante en uitgebreidheid te geven: het geen het zelve, buiten eene hoogst schilderachtige ligging, tot een bijzonder opmerkelijk voorwerp maakt, waar door het de aandacht van nieuwsgierigen, en van den vriend der oudheid en der geschiedenissen van dit land, tot zich trekt, is, dat het voor den ongelukkigen vorst, KAREL *den* I. tot eene gevangenis heeft gestrekt. Gij weet hoe deze ongelukkige koning, door den schijnheiligen CROMWELL en zijn woedend dweepziek leger, vervolgd en in het naauw gebragt, eindelijk besloot de vlugt naar het eiland *Wight* te nemen, met oogmerk, om van daar, zoo mogelijk, naar *Frankrijk* over te steken. — Hier gekomen zijnde, begaf zich de koning onder de bescherming van zekeren HAMMOND, destijds gouverneur van het eiland, en smeekte de-

dezen om zijnen bijſtand in zijn ongelukkig lot. Doch HAMMOND, een ſchandvlek van het menschdom, een razend dweeper, gelijk CROMWELL, door denzelfden duivelſchen geest bezield, en dus zijn vriend en voorſtander, deze HAMMOND, in plaats van zijnen ongelukkigen tot hem gevloden koning, de geſmeekte hulp en beſcherming edelmoedig te verleenen, verraadt hij denzelven aan zijnen doodvijand, ontdekt de plaats van zijn verblijf, en krijgt daarop weldra bevel den koning in dit kasteel opteſſluiten en zoo naauw mogelijk te bewaren. — Hier zat die ongelukkige vorst bijkans een geheel jaar opgeſloten. Er wierd echter intusſchen een middel beproefd om hem uit deze treurige verblijfplaats te verloſſen, het welk echter ongelukkig uitviel. FIREBRACE, de getrouwe vriend des Konings, die zich met zijnen meester had laten opſluiten, had alles tot deszelfs vlugt in gereedheid: — de Koning zou namelijk door een venſter, op het binnenhof uitkomende, zoeken te ontvlugten. FIREBRACE wilde eene der ijzeren ſtangen, met welke het venſter was voorzien, door ſterk water en eene zaag, wegruimen, doch de koning verwiep dien raad, denkende dat hij er zoo gemakkelijk door zou kunnen komen: — doch hier in bedroog zich de ongelukkige KAREL, daar hij met borst en ſchouders zoodanig tusſchen de ſtangen beklemd bleef, dat hij voor noch achterwaarts konde, en zich met de grootſte bezwaarlijkheid uit dezen pijnlijken toeſtand binnenwaarts redde. — Intusſchen wierd dit geval

door het kermen van den Koning bekend, en hij naderhand zoo naauw bewaakt, dat vervolgens aan geen ontvlugten meer te denken was.

Ik zag dat zelfde venster, ik verbeeldde mij den Koning, in dien pijnlijken rampzaligen toeſtand te zien, en gevoelde in mijn hart een innig medelijden met het ongelukkig lot van dezen vorst. — Bij het binnentreden van de poort van dit kasteel, kwamen mij de merkwaardige woorden te binnen, die KAREL, toen hij als een gevangene deze zelfde poort binnen trad, tot zijnen vriend FIREBRACE zou geſproken hebben: „ *there are but few ſteps between the priſons and the graves of Princes*" — (weinige ſchreden zijn er ſlechts tusſchen de gevangenisſen en de graven van vorsten) — eene uitſpraak, die met hem bij de uitkomst maar al te zeer bewaarheid wierd, want, hij verliet dit akelig verblijf niet, dan om het met een' nog akeliger kerker te verwisſelen: Gij weet misſchien, dat hij van hier naar *Hurſt-caſtle* een kasteel aan de overzijde van dit eiland op het vaste land, nabij *Chriſtchurch* gelegen, wierd opgevoerd, waar hij nog 3 weken, erger dan een moordenaar, bewaakt wierd, zonder iemand zijner vrienden te mogen zien, of frisſche lucht inteademen, en het zelve niet verliet dan om zijn leven op een moordſchavot te eindigen. — Gij weet, dat ter gedachtenis van dezen vorst en tot boetdoening over zijn marteldood een jaarlijkſche feestdag is ingeſteld, op welken de kamer der Lords zich in plegtigen optogt naar de abdij van *Weſtmun-*

ter

ter begeeft, en het huis der gemeente naar de kerk van *Sint Margariet*, om de plegtige eerdienſten bij te wonen, bij welke gelegenheid, men zegt, dat bijzonder gebeden wordt, dat God van *Engeland* niet afeiſche het bloed van dezen heiligen Koning, die, tredende in de voetſtappen van zijne Goddelijken meester, al biddende voor zijnen moordenaren en beulen, geſtorven i .

Na het merkwaardigſte van dit kasteel bezigtigd te hebben, zette ik mij neder op een eenzaam plekje in een groepje boomen, nabij hetzelve. Steeds vol van de geſchiedenis van den ongelukkigen koning KAREL, wierden mijne gedachten natuurlijk bepaald bij de ſchadelijkheid, hatelijkheid en afſchuwelijkheid der dweepzucht en geestdrijverij, waar door KAREL *de* I. niet alleen vermoord, maar deze aarde buiten dien ook zoo dikwijls met bloed beſpat wierd, waar door zoo wel enkele perſonen, als geſlachten en maatſchappijen in den diepſten afgrond der ellenden waren ter neergeſtort geworden: ik dacht na over den ſchadelijken invloed, welken deze gezindheid nog op een groot gedeelte van het menschdom heeft in zoo vele landen, alwaar het, het zuiver Christendom hinderlijk is, in deszelfs verlichtende en koesterende ſtralen meer algemeen te verſpreiden, alwaar het nog den kundigen belet zijn licht te laten ſchijnen voor de menſchen, den prediker en openbaren voorſtander van echt christelijke deugd verdoemt, grove zonden voor weinig beteekenende zwakheden opneemt, en verſoeijelijke

hoog-

hoogmoed des harten doorſtralende in woorden, gebaarden en handelingen, gepaard met eene vuile verachting van het menigvuldig aardſche goede, het welk de goede Schepper tot geluk van zijne redelijke ſchepſelen zoo rijkelijk rondom hun verſpreid heeft, voor ware nederigheid wil laten gelden, terwijl men zich op grond van eene herſenſchim, tot de ſchandelijkſte oordeelvellingen, tot de liefdeloosſte veroordeelingen, ja de ſlechtſte daden en laaghartigſte gevoelens, geregtigd oordeelt.

Verfoeijelijk monster, dacht ik, mogt gij eerlang ter neergeveld worden, mogt gij dit gezegend land nooit weder van moord en bloed doen rooken! — mogt gij in mijn dierbaar vaderland niet meer!! — Dan, gelukkig wierd ik van deze niet zeer vervrolijkende bepeinzingen afgetrokken door het muzikaliſche gelui der klokken, die het tijdſtip van het begin der Godsdienſtoefening aankondigden.

Ik ging nu met de zich hier verzamelende gemeente op tot dezen tempel, welke een zeer oud gebouw en op eenen kleinen afſtand van het kasteel gelegen is. — Naauwelijks was ik binnen getreden of ik beſpeurde hier dezelfde oplettendheid, die ik reeds meermalen in andere gedeelten van dit land ondervonden had, dat men mij namelijk eene geſchikte plaats aanwees. Na het gewone lezen der gebeden en eenige ſtukken uit het oude en nieuwe Testament, hield de Leeraar, die, naar men het in de Engelſche kerken gewoon is, een tamelijk welſprekend man was, en zelf het gewigt der zaken,

ken, die hij voordroeg, ſcheen te gevoelen, eene leerrede over een gedeelte der zoogenaamde bergpredikaatſie, en wel bijzonder over de gelukzaligheid der zulken, die een rein hart bezitten. Het beeld dat hij ons van zulk eenen voorſtelde, die zulk een hart bezit, en zoo gezind was, voldeed mij bij uitſtek; ook waren de middelen, die hij zijnen hoorderen aanprees, om zich zulk eene geſteldheid eigen te maken, doelmatig en de drangredenen, ontleend uit de heilrijke gevolgen, zoo voor het tegenwoordige als toekomende leven, treffend.

Na het eindigen van deze Godsdienstoefening, die ik met nut en genoegen had bijgewoond, wandelde ik naar *Yarmouth* ten westen van *Newport* gelegen. Mijn weg liep over bergen en dalen, en was, zoo als overal op dit eiland, zeer aangenaam en afwisſelend. De ſtad *Yarmouth*, is niet groot, doch zeer aangenaam gelegen en voorzien van eene goede haven, dagelijks varen van hier paketboten op het tegenovergelegen *Lymington*: ik heb niets bijzonder opmerkelijks in deze ſtad gezien: er is iets dat naar een kasteel gelijkt, doch van weinig belang en geene beſchrijving waardig. Ik ging 's avonds in eene kapel de Godsdienstoefening bijwonen, zonder voor af te weten tot welk eene gezindheid dezelve behoorde, — ik bevond het eene Methodiſtiſche te zijn, zoo als men hier allerwegen, zelfs op zeer kleine plaatſen aantreft. — Wat de leerrede betreft, die ik aldaar moest aanhooren, om dat ik niet uit de kapel wilde loopen, deze was, zoo als

alle

alle Methodistiſche preken doorgaans zijn, en waar van ik u geene ontledende beſchrijving behoefte te geven, dewijl gij meer dan genoeg in de gelegenheid zijt zulk ſoort van preken in het gewest, het welk gij bewoont, aantehooren. —— Dezen avond ſcheen het weêr te zullen veranderen, de lucht betrok en er begon een vrij onſtuimige wind te waaijen. — Dit maakte mij een weinig ongerust, ik bedacht nu dat ik mij op een eiland bevond, en de kasteleïn verzekerde mij, dat er met ſlecht weêr geene mogelijkheid was om van het zelve aftekomen, ik zou hier dus aardig een tijd lang hebben kunnen vastgehouden worden, dat mij niet wel gevoegd zoude hebben. — Intusſchen was, op den volgenden morgen, met de donkere lucht mijne zorg ook geheel verdwenen; deze bedenking had echter zulk eenen indruk op mij gemaakt, dat ik beſloot haast te maken, en althans den uiterſten westelijken hoek van het eiland niet te bezoeken, zoo als anders mijn oogmerk was geweest, maar mij nu in plaats van dat, langs den kortſten weg naar den zuidelijken hoek te begeven, en van daar dan weder regtſtreeks naar *Newport* te wandelen, gelijk ook gebeurde. — Van ſommige dorpen welke ik doorwandelde, en welker namen ik niet eens te weten ben gekomen, doch die echter alle een hoogst bekoorlijk voorkomen hadden, en treffende tafereelen van landelijke ſchoonheid opleverden, zal ik niet ſpreken: —— het geen mij in den zuidelijken hoek opmerkelijk voorkwam, was *Steephill*, een hooge ſteile heuvel,

van

van welken men een onbeſchrijfelijk treffend gezigt heeft van de zee, en de verbazende in de zonderlingſte gedaanten gevormde rotſen, die aan deze zijde het ſtrand bedekken. —— Niet min treffend en verbazend is het, wanneer men zijne oogen van deze wilde ſchilderachtige voorwerpen, op een hier na bij gelegen dal vestigt, dat beroemd door eene uitſtekende zachtheid van lucht, en waarin boomen en gewasſen uit warmer gewesten, in de open lucht welig groeijen. Nog geene vallei had ik gezien die zoo veel gelijkvormigheid had met die van het bekoorlijk eiland *Sint Helena*, dan deze. Gaarne zou ik mij langer dan ſlechts eenige oogenblikken in dezen voor mij zoo betooverenden oord hebben opgehouden, ja, gaarne zou ik hier dagen, en weken vertoefd en in dat paradijs, de lagchende lente hebben zien verſchijnen, doch, dit was niet mogelijk, deze wensch moest onderdrukt worden. Met een wezenlijk leedwezen verliet ik deze plaats, begaf mij naar *Newport*, en den volgenden morgen naar *Ryde*, eene havenplaats aan de oostzijde van het eiland: van deze plaats is de gewone overvaart naar *Portsmouth*. Dat ik bij mijne overvaart naar dit eiland te *Westcowes* aanlandde, kwam toevallig, doordien zich een gezelſchap van daar naar *Portsmouth* had laten brengen. — Zulk eene gelegenheid nu onzeker zijnde, volgde ik den gewonen weg, begaf mij te *Ryde* in een boot, en kwam in korten tijd wederom behouden en gelukkig in deze ſtad aan.

Zie daar dan, mijn Vriend, een kort verſlag van een uitſtapje door een gedeelte van dit fraaije eiland, een uitſtapje, dat mij veel vermaak gegeven heeft, en zoo wel bevallen is, dat ik het gaarne eens in een of anderen zomer zal willen herhalen. — De tijd zal leeren, of deze gunſtige gelegenheid ooit zal geboren worden. —— Ik zal dezen hier mede eindigen, en aan gemelden kapitein bezorgen, die hier nog ligt, en met mij thans niets hartelijker wenscht, dan dat de wind verandert. Mijn oogmerk is nu, bij welzijn, onveranderlijk, om morgen van hier regelregt met de postkoets op *Londen* te vertrekken. —— Van daar dus nader.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
REFERENCE DEPARTMENT

This book is under no circumstances to be taken from the Building

form 410
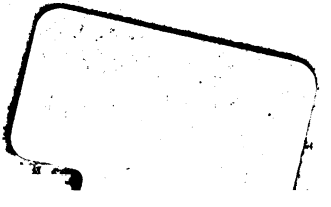
JAN 2 5 1925